

กลยุทธ์การพัฒนาวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ

นางสาวพงษ์พัชรินทร์ พุฒวัฒน์

สถาบันวิทยบริการ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาอุดมศึกษา ภาควิชาอุดมศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2545

ISBN 974-17-1588-9

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

STRATEGIES FOR DEVELOPING FACULTY RESEARCH CULTURE
IN PUBLIC HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

Miss Pongpatcharin Putwattana

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Doctor of Philosophy in Higher Education

Department of Higher Education

Faculty of Education

Chulalongkorn University

Academic Year 2002

ISBN 974-17-1588-9

หัวข้อวิทยานิพนธ์	กลยุทธ์การพัฒนาวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ
โดย	นางสาวพงษ์พัชรินทร์ พุฒวัฒนะ
สาขาวิชา	อุดมศึกษา
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร. สุกัญญา ไชววิไลกุล
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	รองศาสตราจารย์ ศรีศักร วัลลิโกดม

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาคุษฎีบัณฑิต

.....คณบดีคณะครุศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร. ไพฑูรย์ สินลารัตน์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. ปทีป เมธาคุณวุฒิ)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร. สุกัญญา ไชววิไลกุล)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(รองศาสตราจารย์ ศรีศักร วัลลิโกดม)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. วราภรณ์ บวรศิริ)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุวัฒนา สุวรรณเขตนินคม)

.....กรรมการ
(ศาสตราจารย์ นพ. วิจารย์ พานิช)

พงษ์พีชรินทร์ พุทธิวัฒน์ : กลยุทธ์การพัฒนางานวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ.
(STRATEGIES FOR DEVELOPING FACULTY RESEARCH CULTURE IN PUBLIC
HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS) อาจารย์ที่ปรึกษา : รศ.ดร. สุกัญญา โสมวิไลกุล,
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม : รศ. ศรีศักร วัลลิโภดม, 296 หน้า. ISBN 974-17-1588-9

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในด้าน
ความเชื่อ ทศนคติและค่านิยมด้านการทำวิจัยของอาจารย์ สภาพปัจจุบันด้านนโยบาย การบริหารงานวิจัย
ปัจจัยที่เอื้อต่อการทำวิจัย และผลงานวิจัยของอาจารย์ และนำเสนอกลยุทธ์การพัฒนางานวัฒนธรรมวิจัยของ
อาจารย์ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ

การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์และแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหาร
สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ จำนวน 9 คน และอาจารย์ประจำในสาขาวิชามนุษยศาสตร์ สาขาวิชาสังคมศาสตร์
สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพและสาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จำนวน 1424 คน จาก
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา และ
มหาวิทยาลัยขอนแก่น การจัดทำกลยุทธ์โดยการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ จัดประชุม
ผู้ทรงคุณวุฒิและตรวจสอบกลยุทธ์โดยวิธีอิงผู้ทรงคุณวุฒิ ได้กลยุทธ์การพัฒนางานวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์
สถาบันอุดมศึกษาของรัฐที่เหมาะสมและสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

ผลการวิจัยพบว่า วัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในปัจจุบัน ยังไม่เอื้อต่อการ
ทำวิจัยของอาจารย์ อาจารย์ส่วนใหญ่ยังให้ความสำคัญกับงานสอนมากกว่างานวิจัย และมีเป้าหมายในการทำ
วิจัยเพื่อตำแหน่งทางวิชาการมากกว่าเพื่อแสวงหาองค์ความรู้ใหม่หรือนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ อาจารย์
ให้เหตุผลในการไม่ทำวิจัยหรือไม่คิดจะทำวิจัยว่าเพราะไม่มีเวลา แม้มหาวิทยาลัยส่วนใหญ่มีนโยบายและ
เป้าหมายที่จะพัฒนาสู่การเป็นมหาวิทยาลัยวิจัย แต่พบว่ายังขาดการบริหารงานวิจัยที่มีประสิทธิภาพ
ผลงานวิจัยส่วนใหญ่ยังมีลักษณะรับองค์ความรู้จากต่างประเทศมากกว่าสร้างองค์ความรู้ด้วยตัวเอง นักวิจัยที่มี
คุณภาพยังมีน้อย การทำวิจัยมีลักษณะเป็นงานวิจัยเดี่ยวมากกว่าวิจัยเป็นทีม ผลงานวิจัยส่วนใหญ่มีลักษณะ
แยกส่วน งานวิจัยในลักษณะสหสาขาวิชายังมีน้อย และผลงานส่วนใหญ่ยังไม่สามารถตอบสนองความ
ต้องการของผู้ใช้ประโยชน์ได้อย่างแท้จริง

กลยุทธ์การพัฒนางานวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐที่นำเสนอ ประกอบด้วย
กลยุทธ์ด้านนโยบายการวิจัย ด้านการบริหารงานวิจัย ด้านการจัดสรรทรัพยากรเพื่อการวิจัย และด้าน
ผลงานวิจัย โดยนำเสนอกลยุทธ์ในภาพรวมทุกสาขาวิชา และกลยุทธ์เฉพาะสาขาวิชา โดยมุ่งเน้นพัฒนา
วัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ใน 2 ระดับ คือ พัฒนาดัวอาจารย์เพื่อให้เกิดทัศนคติ และค่านิยมที่ดีต่อการทำวิจัย
ให้การวิจัยเป็นวิถีชีวิตของอาจารย์มหาวิทยาลัย และพัฒนาในระดับสถาบันเพื่อให้เกิดบรรยากาศและ
สิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการทำวิจัยของอาจารย์

ภาควิชา.....อุดมศึกษา.....	ลายมือชื่อนิสิต.....
สาขาวิชา.....อุดมศึกษา.....	ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ปีการศึกษา....2545.....	ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

4284928627: MAJOR HIGHER EDUCATION

KEY WORD: STRATEGIES / FACULTY RESEARCH CULTURE / PUBLIC HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

PONGPATCHARIN PUTWATTANA : STRATEGIES FOR DEVELOPING FACULTY RESEARCH CULTURE IN PUBLIC HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS. DISSERTATION ADVISOR : ASSOC. PROF. SUKANYA S. KOVILAIKOOL, Ph.D.,DISSERTATION CO-ADVISOR: ASSOC. PROF. SRISAKRA VALLIBHODAMA,296 PP. ISBN 974-17-1588-9

The purposes of this research were to study the faculty research culture in public higher education institutions about the beliefs, attitudes and values toward research, to study the current research policy, research administration, support factors and research outputs and to set the strategies for developing faculty research culture.

Data collection was by means of interviewing and questionnaires to sample groups of 9 administrators and 1424 faculties in four disciplines: humanities, social science, biological science, and science and technology. Five public universities were selected as a geographically representative sample. The strategies were set by analyzing the university environment, discussing by the expert seminar and criticizing by the experts.

The results showed that the current faculty research culture was not appropriate for research activities. With the excuse of having limited time, most faculties paid more attention to teaching than conducting research. Although most universities had policies and goals in becoming research universities, it was found that there was a lack of effective research administration. Moreover, there were very few skilled researchers, and they preferred to conduct research individually rather than as a team. Most research outputs were fragmented ; quite a few of them were inter-disciplines. For a large extent, research outputs did not respond to the actual user needs.

The strategies for developing faculty research culture consisted of research policy, research administration, allocation of research resources, and research outputs. These strategies were suggested in both overall and specific bases of every discipline by developing faculty research culture in two levels—the faculty level and the institutional level. At the faculty level, they are encouraged to perceive positive attitudes toward as well as to appreciate the values of doing the research and make it part of their university faculty lives. For the institutional level, an academically active environment should be created to strongly foster research conducts.

DepartmentHigher Education..... Student's signature

Field of studyHigher Education..... Advisor's signature

Academic year.....2002..... Co-advisor's signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงด้วยดี ด้วยเพราะผู้วิจัยได้รับความเมตตา การดูแลเอาใจใส่ การทุ่มเทเวลาในการให้คำแนะนำปรึกษา และให้กำลังใจอย่างสม่ำเสมอ จากรองศาสตราจารย์ ดร. สุภัทญา โสมวิไลกุล อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้ และขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ศรีศักร วัลลิโภดม อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ผู้ซึ่งปลุกฝังให้ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงความสำคัญและคุณค่าของคำว่า วัฒนธรรม อย่างแท้จริง

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ภาควิชาอุดมศึกษาทุกท่าน ที่ได้ถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์อันมีค่าให้กับผู้วิจัย ขอขอบพระคุณมหาวิทยาลัยสยามที่ได้ให้โอกาสและให้ทุนการศึกษาแก่ผู้วิจัยจนสำเร็จการศึกษา

ขอขอบพระคุณอย่างสูงสำหรับความร่วมมือจากท่านผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษา ตลอดจนคณาจารย์ทุกท่านที่ได้ให้ข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้ กราบขอบพระคุณสำหรับความอนุเคราะห์จากท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ที่ได้เสียสละเวลาอันมีค่าในการร่วมประชุมกำหนดและตรวจสอบกลยุทธ์ จนได้ผลงานที่จะเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยในสถาบันอุดมศึกษาต่อไป

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอย่างยิ่งสำหรับ ศาสตราจารย์ นพ. วิจารย์ พานิช ผู้ซึ่งให้คำแนะนำปรึกษาและเป็นแบบอย่างของการเป็นนักวิจัยที่ดีมาโดยตลอด ขอขอบพระคุณ คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ พิจารณาชี้แนะและแก้ไข ให้ผลงานวิจัยนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

กำลังใจที่ปวงที่ได้รับจากเพื่อนรุ่นที่12 และรุ่นพี่รุ่นน้องภาควิชาอุดมศึกษาทุกท่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาจารย์อุษา สบฤกษ์ อาจารย์อดิพร ทองหล่อ อาจารย์ปณณธร ชัชวรัตน์ และ

คุณบรรชัย ฐปปฏิบัติ ที่ให้ความช่วยเหลือและให้กำลังใจตั้งแต่เริ่มการเป็นนิสิตคณะศึกษาศาสตร์จนถึงปัจจุบัน ผู้วิจัยขอขอบพระคุณทุกท่านเป็นอย่างยิ่ง และแม้จะไม่อาจกล่าวนามผู้ให้ความช่วยเหลือในทุกขั้นตอนของการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้ทั้งหมด ผู้วิจัยต้องขอกราบขอบพระคุณท่านเหล่านั้นไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

คุณค่าและสาระประโยชน์อันเกิดจากงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยขอมอบบูชาพระคุณบิดามารดาผู้ซึ่งให้ชีวิตแก่ผู้วิจัย ตลอดจนคุณครู อาจารย์ทุกท่านผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้แก่ผู้วิจัยจนสามารถนำตนเองสู่ความสำเร็จในชีวิตด้านการศึกษาในขั้นนี้ได้ในที่สุด

พงษ์พัชรินทร์ พุฒวัฒน์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฌ
สารบัญแผนภูมิ.....	ญ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	8
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	9
ขอบเขตของการวิจัย.....	13
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	13
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	15
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	16
แนวคิดด้านการวิจัยของสถาบันอุดมศึกษา.....	16
แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์.....	35
แนวคิดด้านการบริหารงานวิจัย.....	58
แนวคิดและทฤษฎีการวางแผนกลยุทธ์และการจัดการกลยุทธ์.....	62
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	75
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	85
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	85
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	87
การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ.....	89
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	89
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	91
ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย.....	92
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	101
ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ สถาบัน อุดมศึกษาของรัฐ.....	101

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพแวดล้อมสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ...	156
ตอนที่ 3 การกำหนดทิศทางการพัฒนาวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ สถาบัน อุดมศึกษาของรัฐและการกำหนดกลยุทธ์.....	176
ตอนที่ 4 ผลการตรวจสอบกลยุทธ์การพัฒนาวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ.....	193
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	212
วิธีดำเนินการวิจัย.....	212
สรุปผลการวิจัย.....	214
อภิปรายผล.....	226
ข้อเสนอแนะ.....	235
รายการอ้างอิง.....	237
ภาคผนวก.....	246
ภาคผนวก ก รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ.....	247
ภาคผนวก ข แหล่งอ้างอิงข่าวการศึกษาในหนังสือพิมพ์รายวัน.....	251
ภาคผนวก ค เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	254
ภาคผนวก ง สรุปผลการสัมภาษณ์.....	267
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	296

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 สัดส่วนกลุ่มตัวอย่างกับจำนวนประชากรในแต่ละสาขาวิชา.....	86
2 จำนวนคณะในแต่ละสาขาวิชาแต่ละมหาวิทยาลัย.....	91
3 จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามแต่ละสาขาวิชา.....	91
4 สถานภาพส่วนตัวของอาจารย์.....	142
5 สภาพการทำวิจัยของอาจารย์.....	144
6 ลักษณะการทำงานวิจัยของอาจารย์.....	145
7 รูปแบบการเผยแพร่ผลงานวิจัยของอาจารย์.....	146
8 การอบรมเพื่อพัฒนาความรู้ในด้านการวิจัยของอาจารย์.....	147
9 แผนการทำวิจัยของอาจารย์ในช่วง 1-5 ปีข้างหน้า.....	147
10 เหตุผลที่อาจารย์คิดจะทำวิจัยในช่วง 1-5 ปีข้างหน้า.....	148
11 เหตุผลที่อาจารย์ไม่คิดจะทำวิจัยหรือไม่แน่ใจว่าจะทำวิจัย.....	148
12 เหตุผลที่อาจารย์ไม่ได้ทำวิจัยในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา.....	149
13 ความเชื่อ ทศนคติและค่านิยมด้านการวิจัยของอาจารย์.....	150
14 ความคิดเห็นของอาจารย์ที่มีต่อปัจจัยที่เอื้อต่อการทำวิจัย.....	153
15 จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคในภาพรวมทุกสาขาวิชา.....	168
16 จุดแข็ง และจุดอ่อนเฉพาะสาขาวิชา.....	174
17 ตารางเมตริกซ์.....	178

ตารางแผนภูมิ

แผนภูมิที่		หน้า
1	กรอบแนวคิดเรื่อง กลยุทธ์การพัฒนาวัดนธรรมวิจัยของอาจารย์ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ.....	9
2	ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย.....	100

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การวิจัยเป็นภารกิจสำคัญประการหนึ่งในสถาบันอุดมศึกษาหรือมหาวิทยาลัย ควบคู่ไปกับภารกิจอื่นๆ ได้แก่ การสอนเพื่อผลิตบัณฑิตและการเผยแพร่วิชาการแก่สังคม การวิจัยนับเป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากเป็นวิธีการสร้างฐานความรู้ เพื่อดำเนินการสอน หรือ การเผยแพร่วิชาการ (Kerr, 1982) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมปัจจุบัน ซึ่งได้รับผลกระทบจากกระแสโลกาภิวัตน์ และความรวดเร็วทางด้านเทคโนโลยี องค์ความรู้(Knowledge)มีความสำคัญเพิ่มขึ้นอย่างมาก จนอาจกล่าวได้ว่า เราเริ่มเข้าสู่ยุคการจัดการองค์ความรู้ (Knowledge Management) นั่นคือ แทนที่เราจัดการข่าวสารข้อมูลที่ผ่านมาในยุคนี้ เราต้องรู้จักจัดการองค์ความรู้ต่างๆ และเนื่องจากการวิจัยเป็นกระบวนการสร้างองค์ความรู้ จึงนับว่าการวิจัยเป็นปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นอย่างยิ่งในการจัดการองค์ความรู้ การวิจัยเป็นวิถีชีวิตวิชาการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งประกอบกิจการเกี่ยวกับความรู้ โดยการบุกเบิก แสวงหา ทำนุบำรุงรักษา ถ่ายทอดและใช้ประโยชน์จากความรู้ครบทั้งวงจร การวิจัยนอกจากเป็นหนึ่งในภารกิจหลักแล้ว ยังมีบทบาทในการสร้างความรู้เพื่อส่งเสริมภารกิจหลักอื่นๆของสถาบัน เช่น การเรียนการสอน การผลิตบัณฑิตและการเผยแพร่วิชาการ จึงอาจกล่าวได้ว่า การวิจัยเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาระบบเศรษฐกิจที่สามารถแข่งขันได้ ต่อการสร้างสังคมที่มั่นคง ตลอดจนนวัตกรรมของประเทศ ด้วยเหตุนี้สถาบันอุดมศึกษาโดยเฉพาะในประเทศที่พัฒนา จึงให้ความสำคัญแก่การค้นคว้าวิจัยเพิ่มขึ้น ทั้งด้านคุณภาพของการวิจัย และการปรับปรุงกลไกเพื่อส่งเสริมปริมาณงานวิจัย (สุกัญญา โสมวิไลกุล, 2543) แนวคิดนี้ได้สอดคล้องกับ กาชแซนนิกา (Gazzaniga, 1998) ที่กล่าวไว้ว่า ภารกิจหลักของมหาวิทยาลัยคือ “ การสร้างปัญญา “ (intellectual work) ซึ่งในสภาพปัจจุบันต้องการวิถีชีวิตแบบใหม่ เป็น “ ชีวิตใหม่ทางปัญญา “ (new intellectual life) เช่นเดียวกับ วิจารย์ พานิช (2539) กล่าวว่า อุดมศึกษาเป็นระบบ “ สมอง “ เป็นระบบ “ สร้างสรรค์ปัญญา “ ของประเทศ

บุคลากร อาจารย์ นักวิชาการในสถาบันอุดมศึกษาจำเป็นต้องทำงานวิจัย โดยถือเป็นหน้าที่หลักที่ต้องกระทำอย่างจริงจัง เพื่อจะได้มีส่วนค้นคว้าหาคำตอบในการแก้ไขปัญหาและสร้างสรรค์สังคม นอกจากนี้ควรเป็นผู้นำผลวิจัยและความรู้ใหม่มาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในยุคปฏิรูปทางการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และเน้นการจัดการเรียน

การสอนเพื่อส่งเสริมกระบวนกรวิจัยมาใช้ในการเรียนการสอนจะช่วยฝึกทักษะกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) ได้อย่างดี นอกเหนือจากการเรียนการสอนปัจจุบัน สถาบันอุดมศึกษาได้นำการวิจัยมาใช้ในการดำเนินงานหรือการบริหารงานเพื่อก่อให้เกิดประสิทธิภาพสูง เช่น การรับฟังความคิดเห็นของประชาคม การทำประชาพิจารณ์ก่อนการปรับเปลี่ยนโครงสร้างการบริหารหรือการดำเนินงาน โดยใช้ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะของประชาคมเป็นข้อมูลพื้นฐานในการปรับเปลี่ยน การสำรวจ การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น ด้านจุดอ่อน จุดแข็งของสิ่งแวดล้อมภายใน ภายนอกสถาบันก่อนการจัดทำแผนกลยุทธ์ เพื่อจัดการให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ เหล่านี้ล้วนต้องใช้กระบวนการวิจัยทั้งสิ้น (สุกัญญา ไชวโกลกุล , 2543)

การอุดมศึกษากำลังเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงครั้งใหม่ ในตอนปลายคริสต์ศตวรรษที่ ยี่สิบ โลกของเรากำลังเปลี่ยนแปลง และเราไม่อาจละเลยต่อผลกระทบจากกระแสโลกาภิวัตน์ และ ความสำคัญที่เพิ่มขึ้นของความรู้ ความรวดเร็วของเทคโนโลยี และการปฏิวัติทาง สารสนเทศ มหาวิทยาลัยจำเป็นต้องปรับใช้มาตรการต่างๆให้ดีที่สุด สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งในการปฏิรูปการอุดมศึกษา คือ การมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนในหนทางที่เราจะก้าวไป ในการพัฒนาการ อุดมศึกษาของเรา (ชูเวช ชาญสง่าเวช, 2543) การปฏิรูปอุดมศึกษาโดยเฉพาะมหาวิทยาลัยที่มี การสอนระดับบัณฑิตศึกษานั้นจำเป็นต้องเน้นทางด้านกรวิจัย การวิจัยและอุดมศึกษา เป็น หัวใจสำคัญในการเป็นประเทศที่พัฒนา และก้าวหน้าทางเทคโนโลยี (วราภรณ์ บวรศิริ, 2543) ในขณะที่ประเทศไทยกำลังมีปัญหาด้านเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของปัญหาโลก ในอนาคตความ จำเป็นต้องใช้วิชาการยิ่งมีมากขึ้น ทั้งในแง่การสร้างความรู้ให้ก้าวหน้าประเทศที่พัฒนา มหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษาต้องสนองความต้องการทางวิชาการในอนาคตของประเทศ ทั้งในแง่การผลิตบัณฑิต และการผลิตความรู้ ความรู้ที่จำเป็นต้องค้นคว้าสร้างสรรค์ขึ้นเอง ซึ่งต้อง ใช้กระบวนการวิจัยช่วยในการสร้างสรรค์องค์ความรู้และนวัตกรรมใหม่ มหาวิทยาลัยในอนาคต จึงต้องเป็นแหล่งวิชาการที่แท้จริง มีบทบาทและกิจกรรมวิชาการที่ครบวงจร ตั้งแต่การบุกเบิก แสวงหาความรู้ การเก็บรักษาความรู้ และการใช้ความรู้ (จรัส สุวรรณเวลาและคณะ, 2534)

ในปฏิญญาโลกว่าด้วยการอุดมศึกษา ของการประชุมที่กรุงฮาวาน่า (UNESCO , 1998 a อ้างถึงโดยผดุงชาติ สุวรรณวงศ์และไพฑูรย์ สีนลาร์ตัน , 2542) ได้ข้อเสนอแนะบทบาทสำคัญ ของสถาบันอุดมศึกษาและการอุดมศึกษา เกี่ยวกับพันธกิจด้านการค้นคว้าและการวิจัย ดังนี้

1. การวิจัยเป็นพันธกิจสำคัญของการศึกษา เพราะการวิจัยทำให้เกิดนวัตกรรม และการ พัฒนาความรู้ใหม่ๆขึ้นมา
2. การสร้างความรู้ใหม่ การถ่ายทอดและการวิเคราะห์ความรู้ควรจะทำเพื่อประโยชน์ของ สังคม

3. สถาบันอุดมศึกษาต้องพยายามสร้างความสามารถภายใน (endogenous capacities) กล่าวคือ ความสามารถและความเข้มแข็ง จะต้องเกิดจากภายในตัวสถาบันเอง มิใช่พึ่งพาความสามารถจากภายนอก

จากปฏิญญาดังกล่าว เมื่อเปรียบเทียบกับแนวทางและมาตรการการวิจัยและการพัฒนาของแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 – 2544) พบว่ามีความสอดคล้องกัน กล่าวคือ สาระสำคัญของแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ได้มุ่งเน้นให้สถาบันการศึกษาให้ความสำคัญกับการวิจัยและการพัฒนาในการเสริมการเรียนการสอนให้สถาบันอุดมศึกษาทั้งของรัฐและเอกชนสร้างความเข้มแข็งทางปัญญาและพัฒนาองค์ความรู้ให้มีมาตรฐานด้านการผลิตบัณฑิตศึกษาระดับปริญญาโทและเอกในสาขาการวิจัยและการพัฒนาให้มากขึ้น ผลิดงานวิจัยที่มีคุณภาพด้วยการให้ทุนการทำวิจัย ให้กำลังใจ และ คำแนะนำทางวิชาการแก่อาจารย์และซักจูงให้ผู้สำเร็จการศึกษาเข้ามาเป็นอาจารย์ รวมทั้งรัฐสนับสนุนการสร้างทีมงานวิจัยด้วยการจัดสรรเงินอุดหนุนอย่างเพียงพอ เพื่อผลิตงานวิจัยที่สำคัญและส่งเสริมการทำวิจัยหลังระดับปริญญาเอก สร้างระบบงาน ตลอดจนบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในสถาบันการศึกษาให้เอื้อต่อการทำวิจัย และนำผลไปใช้เพื่อการพัฒนาประเทศให้มากยิ่งขึ้น กระบวนการที่จะนำมหาวิทยาลัยสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการได้ ทางหนึ่งที่สำคัญคือการผ่านการวิจัย มหาวิทยาลัยควรเป็นแหล่งผลิตงานวิจัยครอบคลุมด้านต่างๆให้มากที่สุด และเป็นแหล่งในการผลิตและสร้างสรรค์องค์ความรู้ เพราะเป็นที่ที่ใกล้ชิดกับพรมแดนความรู้ในสาขาวิทยาการต่างๆ (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2541)

ความคิดเห็นข้างต้นสอดคล้องกับแผนอุดมศึกษาระยะยาว ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2543 – 2557 ในส่วนของเป้าหมายการสร้างงานวิจัยทั้งในระดับบัณฑิตศึกษา และระดับมหาวิทยาลัย ได้มีการกำหนดให้แต่ละมหาวิทยาลัยสามารถกำหนดทิศทางการวิจัยของตนเองโดยชัดเจน ภายในปี พ.ศ. 2547 เพื่อให้สามารถจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ไปสนับสนุนการวิจัยของแต่ละมหาวิทยาลัยที่มุ่งสู่ความเป็นเลิศที่แตกต่างกันได้ ให้มหาวิทยาลัยจัดให้มีการศึกษาวิจัยทั้งทางด้านการวิจัยพื้นฐาน (Basic Research) และการวิจัยประยุกต์ (Applied Research) ผลงานวิจัยของมหาวิทยาลัยมีความสอดคล้องและตรงกับความต้องการของประเทศชาติ ทิศทางการพัฒนาวิชาการในระดับชาติและระดับนานาชาติ ทั้งนี้ตั้งแต่ พ.ศ. 2550 เป็นต้นไป มหาวิทยาลัยแต่ละแห่ง จะมีผลงานวิจัยที่รัฐสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง นั่นคือ ผลงานวิจัยของมหาวิทยาลัยเป็นผลงานที่มีคุณภาพ โดยการยอมรับของสังคมวิชาการระดับนานาชาติ มีการตีพิมพ์และนำไปใช้อ้างอิงอย่างกว้างขวางทั้งในระดับประเทศและระดับนานาชาติ (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2543)

สำหรับทิศทางการวิจัยของสถาบันอุดมศึกษานั้น ปฐมพงษ์ โพธิ์ประสิทธิ์อนันต์ (2543) ให้ความเห็นว่า มหาวิทยาลัยไทยยุคใหม่ จำเป็นต้องติดตามปัญหาที่มีอยู่ในสังคมใช้ทรัพยากรบุคคลที่มีอยู่แต่ละสาขาวิชาให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประเทศชาติ ด้วยการศึกษารวบรวมปัญหา

และหาทางออกแก้สังคมควบคู่ไปกับการสอน จากการศึกษาประวัติศาสตร์ยุโรป ตั้งแต่สมัยศตวรรษที่ 19 อาจกล่าวได้ว่า การพัฒนามหาวิทยาลัยหรือการวิจัยในสถาบันอุดมศึกษา เป็นวิธีฟื้นฟูหรือสร้างความมั่นคงให้แก่ชาติระยะยาว มิว่าชาติจะเกิดวิกฤตรุนแรงหรือไม่ก็ตาม และจะสามารถพัฒนาได้อย่างรวดเร็ว ก็ด้วยมีจิตสำนึกในชาตินิยมเท่านั้น ดังนั้นถ้าจะให้ชาติพัฒนาต้องตีกรอบให้ชัดเจน สิ่งที่ต้องโดดเด่นเหนือสิ่งอื่นใดก็คือ นอกจากสอนแล้ว มหาวิทยาลัยต้องมุ่งวิจัยเพื่อแก้ปัญหาจำเป็นเร่งด่วนของประเทศ ต้องเป็นฐานในการพัฒนาภูมิปัญญาให้รู้เขารู้เรา บนเวทีการเมืองระหว่างประเทศ สามารถผลิตผลงานวิจัยได้ทั้งปริมาณและคุณภาพมากพอจะชี้เป้าสังคมในทิศทางต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพบนพื้นฐานชาตินิยม

ด้วยเหตุนี้จึงกล่าวได้ว่าสถาบันอุดมศึกษามีบทบาทสำคัญต่อการสร้างงานวิจัย มหาวิทยาลัยควรมีเป้าหมายในการผลิตนักคิด นักวิชาการที่ผลิตผลงานทางวิชาการที่น่าเชื่อถืออย่างสม่ำเสมอ และต้องคำนึงถึงคุณภาพนักคิด นักวิชาการที่เป็นเสรีชนทางปัญญาอีกด้วย ภาพรวมสถาบันอุดมศึกษา ควรเป็นผู้นำด้านวิชาการและการวิจัย เพื่อเพิ่มขีดความสามารถของประเทศไทยในการสร้างสรรค์ ความก้าวหน้าและความมั่นคงของประเทศชาติให้สามารถแข่งขันและร่วมมือกับนานาประเทศได้ สถาบันอุดมศึกษาจึงควรเน้นการพัฒนาบุคลากรด้านการสร้างผลงานการวิจัยให้เพิ่มขึ้น มีการจัดสรรทุนสนับสนุนการวิจัยและมีการควบคุมระบบและกระบวนการวิจัยเพื่อให้งานวิจัยในสถาบันมีคุณภาพ เป็นที่ยอมรับของนักวิชาการทั้งในระดับชาติและนานาชาติ ทั้งนี้เพื่อเป็นการยกระดับคุณภาพและมาตรฐานทางวิชาการของมหาวิทยาลัยอีกด้วย

จากการจัดอันดับมหาวิทยาลัยในเอเชียในปี ค.ศ. 2000 ซึ่งพิมพ์เผยแพร่ในนิตยสารเอเชียวีค ฉบับวันที่ 30 มิถุนายน 2543 มหาวิทยาลัยที่ได้คะแนนด้านการวิจัยสูงสุด คือ KAIST (Korea Advanced Institute of Science and Technology) ประเทศเกาหลี ได้คะแนน 18.93 จากคะแนนเต็ม 20 อันดับสองคือมหาวิทยาลัย Tohoku ประเทศญี่ปุ่น ได้คะแนน 13.58 ในขณะที่มหาวิทยาลัยไทยที่ได้คะแนนด้านการวิจัยสูงสุดได้คะแนนเพียง 2.30 ได้แก่ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์และสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี ผลจากการจัดอันดับพบว่า อัตราการอ้างอิงในวารสารวิชาการนานาชาติของ 10 มหาวิทยาลัยไทย โดยเฉลี่ยต่ำกว่า 10 มหาวิทยาลัยที่คะแนนด้านการวิจัยสูงสุดในเอเชียประมาณ 70 เท่า (วิจารณ์ พานิช, 2543) แสดงให้เห็นถึงความอ่อนด้อยและความล้าหลังของการวิจัยในมหาวิทยาลัยไทยในปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับรายงานการศึกษาวิจัยเรื่อง อุดมศึกษาไทย : วิกฤตและทางออก (คณะนักวิจัยมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2540) ที่ระบุถึงปัญหาวิกฤตด้านผลงานวิจัยว่าส่วนใหญ่ไม่ได้มาตรฐาน ไม่ครบวงจร ไม่เพียงพอที่จะใช้ประโยชน์ได้ ปัญหาด้านนักวิจัยพบว่า คณาจารย์จำนวนมาก (74%) ไม่มีโอกาสทำวิจัย นักวิจัยชั้นดีมีน้อย ไม่ถึง 2% ของคณาจารย์ทั้งหมดในสถาบันอุดมศึกษา เช่นเดียวกับที่ วันชัย ศิริชนะ (2543) ได้เปิดเผยระหว่างการประชุมคณะกรรมการศึกษาแนวทางปฏิรูประบบการศึกษา

งานวิจัย ว่า ปัจจุบัน ประเทศไทยยังขาดนักวิจัยที่ดี ผลงานวิจัยมีน้อย นักวิจัยขาดการกระตุ้นที่ชัดเจนจากมหาวิทยาลัยและที่สำคัญ อาจารย์มหาวิทยาลัยไม่ค่อยให้ความสำคัญกับการผลิตงานวิจัยมากนัก ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของสุวิมล ราชธนบริบาล (2541) ที่ได้ศึกษากระบวนการประกันคุณภาพทางการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย พบว่า ปัญหาของการทำวิจัยที่สำคัญคือ อาจารย์ไม่มีเวลาทำวิจัย ด้วยภาระงานสอนมากเกินไป หรือเมื่อทำวิจัย ก็ปรากฏว่าไม่มีคุณภาพ ไม่สามารถตอบสนองความต้องการในการแก้ปัญหาของสังคมได้ นอกจากนี้ ยังพบว่า คณะและภาควิชา ไม่มีทิศทางวิจัยที่ชัดเจน งานวิจัยมีลักษณะปลีกย่อย ไม่มีทีมงานวิจัย ต่างคนต่างทำ นักวิจัยใหม่ขาดพี่เลี้ยงในการทำวิจัยที่มีคุณภาพ คณะที่เปิดใหม่ขาดผู้มีความรู้ ความชำนาญในการทำวิจัยช่วยชี้แนะ อาจารย์ไม่ได้รับการพัฒนาฝึกอบรม ในเรื่องการวิจัยอย่างถูกต้อง จากผลการวิจัยดังกล่าว สะท้อนถึงความอ่อนด้อยและความล้มเหลวของการวิจัยในสถาบันอุดมศึกษาไทย ซึ่งวิจารณ์ พานิช (2539) เห็นว่า เป็นสิ่งที่ชี้ได้ว่า เรามีวัฒนธรรมที่ขัดขวางความก้าวหน้าของการวิจัยอยู่มาก หากจะส่งเสริมการวิจัยให้ได้ผลจริงจัง ก็ต้องทำความเข้าใจและแก้ไขปัญหาเชิงวัฒนธรรมวิจัยให้ได้

วัฒนธรรมวิจัย (Research culture) หมายถึง ผลรวมของความเชื่อ ทศนคติที่มีต่อการวิจัย โดยสะท้อนออกมาในรูปการดำเนินงานทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยตั้งแต่ต้นนโยบาย การวางแผน และการบริหารงานวิจัยในทุกระดับ ตั้งแต่ผู้บริหารสถาบัน คณาจารย์ นักวิชาการ นักวิจัยในสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งการจะสร้างวัฒนธรรมวิจัยให้เกิดขึ้นในสถาบันได้ จะต้องใช้เวลา การวางแผนที่ดีและรอบคอบ การจัดสรรทรัพยากรและการสร้างสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการเสริมสร้างผลิตภาพการวิจัย และเมื่อสถาบันอุดมศึกษาสามารถพัฒนาให้เกิดวัฒนธรรมวิจัยขึ้นในสถาบันได้ ก็จะก่อให้เกิดบรรยากาศทางวิชาการ สำหรับทั้งอาจารย์ นักวิชาการ นักวิจัย ตลอดจนนิสิตนักศึกษา บัณฑิตศึกษา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้และการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น (Pratt et al., 1999)

การสร้างวัฒนธรรมการวิจัยให้เกิดขึ้นในบรรดาสมาชิกของชุมชนอุดมศึกษาไทย มิใช่เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ง่าย วัฒนธรรมการวิจัยในสถาบันอุดมศึกษา เป็นสิ่งที่สร้างและพัฒนาขึ้นได้ประเด็นอยู่ที่ผู้บริหารสถาบันและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของด้านการจัดสรรงบประมาณการวิจัยของรัฐบาลได้ตระหนักถึงเรื่องนี้มากน้อยและมีความมุ่งมั่นเพียงใดในการส่งเสริมกิจกรรมการวิจัยให้เกิดขึ้นอย่างจริงจัง ความมุ่งมั่นเพื่อจะสร้างวัฒนธรรมการวิจัยนี้ ต้องมีการสร้างขึ้นและต้องใช้เวลาบางสถาบันใช้เวลานับสิบปี ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาต้องจัดสรรทรัพยากรของสถาบัน ให้แก่การสร้างวัฒนธรรมการวิจัยและสนับสนุนให้บุคลากรที่มีหน้าที่ด้านการวิจัย ไม่ว่าจะเป็
 สถาบันวิจัยและบัณฑิตวิทยาลัย ให้ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง มิใช่เพียงประกาศไว้ในนโยบายการบริหารงานของสถาบันอุดมศึกษาอย่างเป็นทางการเป็นลายลักษณ์อักษร แต่ในทางปฏิบัติแล้ว กลับขาดความ

มุ่งมั่นขาดวิสัยทัศน์เกี่ยวกับการวิจัย ซึ่งส่วนใหญ่มักจะพบในสถาบันอุดมศึกษาที่มีผลงานการวิจัย หรืองานทางวิชาการน้อย (วิซชา เพชรเกษม, 2543)

ในเรื่องนี้หนังสือพิมพ์สยามโพสต์ได้เขียนรายงานผลการวิจัยของ Grandstaff , Terry ซึ่งได้ให้ความเห็นในการเสนอผลการวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพการวิจัยในมหาวิทยาลัยไทย” ว่าปัจจัยที่มีผลต่อการวิจัยในมหาวิทยาลัยไทย ยังไม่ดีนัก ประเทศไทยยังต้องการนักวิจัยที่ดีอีกมาก แต่ปรากฏว่า หลายคนที่มีคุณสมบัติเหมาะสม กลับไม่ทำวิจัย หรือไม่สามารถคงความสนใจหลักของตนไว้ได้อย่างต่อเนื่องยาวนาน และในขณะที่ทำวิจัย นักวิจัยได้ประสบอุปสรรค นานับประการ การขาดโอกาสที่จะแลกเปลี่ยน และสื่อสารกันทางวิชาการกับเพื่อนร่วมอาชีพ หลายคนมีปัญหาที่ไม่สามารถอ่านหนังสือที่ต้องการอ่าน และบางคนไม่สามารถตีพิมพ์ผลงานทางวิชาการได้มากเท่าที่ควร นอกจากนี้ยังพบว่า มหาวิทยาลัยไทย ยังไม่ได้ให้ความสำคัญมากนักในปัจจัยสนับสนุนเชิงสถาบัน โดยเฉพาะเมื่อเทียบกับการสอน ระบบเงินเดือน หลักเกณฑ์ และวิธีการพิจารณาผลการปฏิบัติงาน ไม่ส่งเสริมให้ความเป็นเลิศในการวิจัย สิ่งสนับสนุนการวิจัย เช่น ห้องทำงาน เครื่องมือ ห้องสมุด ฯลฯ แม้จะมีการพัฒนาตามลำดับ แต่ก็ยังห่างไกลจากสภาพที่ควรจะเป็นอย่างมาก ทุนวิจัยงบประมาณของรัฐมีปัญหามาก ในขณะที่แหล่งทุนอื่นๆ ก็มีอยู่อย่างจำกัด สิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมในการพัฒนางานวิจัยยังไม่มีพอ ปัญหาการรับประกัน ลิขสิทธิ์ และสิทธิบัตร ตลอดจนการขาดการวางแผนระดับชาติที่ดีพอ (สยามโพสต์, 2538)

ในช่วงระยะเวลา 30 – 40 ปีที่ผ่านมา การถ่ายทอดแนวคิด วิธีการและวัฒนธรรมการวิจัย จากต่างประเทศมาสู่ประเทศไทยมีลักษณะของการรับมาเฉพาะบางส่วนและนำมาผสมเข้ากับ วัฒนธรรมไทย ซึ่งไม่ใช่วัฒนธรรมวิจัย วัฒนธรรมการวิจัยในมหาวิทยาลัยไทยยังอยู่ในระดับของการนำองค์ความรู้มาใช้ ฉะนั้นนักวิจัยต้องพยายามยกระดับของวัฒนธรรมวิจัยให้เป็นผู้สร้างองค์ความรู้ (วิจารณ์ พานิช, 2542) ลักษณะของวัฒนธรรมวิจัยของสถาบันอุดมศึกษาไทยจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ยังมีลักษณะที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการสร้างสรรค์ผลงานวิจัยที่มีคุณภาพ และ ผลงานวิจัยที่ปรากฏ ก็ไม่สามารถนำมาแก้ปัญหาสังคมได้อย่างแท้จริง ดังที่คณะนักวิจัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (2540) ได้รายงานสรุปโครงการศึกษาวิจัยเรื่อง อุดมศึกษาไทย : วิฤตและทางออก นำเสนอต่อสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย โดยชี้แจงถึง การลงทุนของรัฐ ในเรื่องการวิจัยต่ำ ทำให้สถาบันอุดมศึกษาไม่สามารถปฏิบัติภารกิจด้านการวิจัยและพัฒนาได้อย่างเข้มแข็ง ขาดองค์ความรู้ใหม่ที่จะใช้พัฒนาประเทศในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะทางด้านเกษตร วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ หรือสาขาอื่นๆ ก่อให้เกิดวิกฤตอันเป็นจุดด้อยของไทยในปัจจุบัน ด้านบริหารงานวิจัย พบว่า สถาบันอุดมศึกษาบางแห่ง ไม่มีหน่วยงานประสานโครงการวิจัย โครงการวิจัยที่เสนอขึ้นอยู่กับตัวบุคคล ไม่เป็นระบบ และไร้ทิศทาง ศักยภาพของงานวิจัยในสถาบันอุดมศึกษาที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน ไม่สามารถที่จะขยายตัวไปสู่

อุทยานวิทยาศาสตร์ ซึ่งกำหนดไว้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2534 ตามที่คาดหวังสภาพวัฒนธรรมวิจัยในสถาบันอุดมศึกษาในปัจจุบัน ยังยึดติดกับวัฒนธรรมต่างประเทศ เป็นการรับความรู้มาใช้มากกว่าการสร้างสรรคความรู้ใหม่ คณาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาจำนวนมาก ยังขาดจิตวิญญาณการวิจัย ยังไม่เห็นคุณค่าของการวิจัย ขาดการจัดการวิจัยที่ดี ผู้บริหารด้านวิจัยในมหาวิทยาลัยบางแห่ง ยังขาดทักษะการจัดการวิจัยที่ดี ขาดความสามารถในการนำผลงานวิจัยไปใช้ในทุกระดับ ผลงานวิจัยหลายชิ้นได้รับการเผยแพร่ แต่ไม่สามารถนำไปใช้ได้จริง ซึ่งจากสภาพวัฒนธรรมวิจัยดังที่ปรากฏในสถาบันอุดมศึกษาในปัจจุบัน ได้สะท้อนให้เห็นถึงความอ่อนด้อยด้านการวิจัย ซึ่งถือเป็นภารกิจที่สำคัญประการหนึ่งของสถาบันอุดมศึกษา ให้เกิดความร่วมมือกันเป็นเครือข่ายการวิจัยระดับอุดมศึกษา สร้างสรรคผลงานวิจัยมาใช้แก้ปัญหาสังคมและสร้างนวัตกรรมของชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สุกัญญา โสวิไลกุล, 2543)

วัฒนธรรมวิจัยเป็นสิ่งสำคัญที่ก่อให้เกิดค่านิยมในการทำวิจัย เป็นรูปแบบวิถีการดำเนินการวิจัยในสถาบันอุดมศึกษาที่มีความเชื่อ ทศนคติ สมมุติฐาน และคุณค่าร่วมกัน ยึดถือแน่นแฟ้นในการติดต่อสัมพันธ์ภายใน เพื่อให้เกิดการปฏิบัติงานวิจัยร่วมกัน ให้บรรลุความคาดหวังด้านการวิจัย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในภารกิจหลักของสถาบันอุดมศึกษา วัฒนธรรมวิจัยมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของอาจารย์และนักวิชาการของสถาบันอุดมศึกษาเป็นอย่างมาก การพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาด้านต่างๆ ทั้งด้านการเรียนการสอน การพัฒนาองค์ความรู้ การบริหาร ตลอดจนระบบนวัตกรรมของสถาบันอุดมศึกษา จะต้องพัฒนาวัฒนธรรมวิจัยที่เหมาะสม เพื่อเกื้อหนุนต่อการเปลี่ยนแปลงที่จำเป็น การเป็นอาจารย์หรือนักวิชาการที่ประสบความสำเร็จในการวิจัย อุดมการณ์ และวัฒนธรรมที่ถูกต้องคือการแสวงหาความรู้โดยไม่จบสิ้น อาจารย์ในมหาวิทยาลัยจำนวนไม่น้อยที่คิดว่า การสอนและการถ่ายทอดความรู้ เป็นหน้าที่หลักเพียงอย่างเดียว ซึ่งเป็นความสำเร็จในระยะแรกเท่านั้น มหาวิทยาลัยควรจะปรับวัฒนธรรมวิจัย วัฒนธรรมคุณภาพของการวิจัย การสนับสนุนการวิจัยในมหาวิทยาลัย ต้องเป็นการสนับสนุนการวิจัยที่มีคุณภาพสูงและพยายามป้องกันไม่ให้เกิดการวิจัยที่มีคุณภาพต่ำ วัฒนธรรมของระบบการวิจัยเชิงวิชาการในมหาวิทยาลัย ควรมีวิธีการตรวจสอบหรือควบคุมมาตรฐาน โดยคนที่อยู่ในแวดวงวิชาการสาขาเดียวกัน หรือเพื่อนร่วมวิชาการเดียวกัน โดยยึดหลัก Merit system (วิจารณ์ พานิช, 2540)

การจัดการพัฒนาคณาจารย์ด้านวิจัย จะต้องกระทำอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง เพื่อสร้างความสามารถในการวิจัยของอาจารย์ด้านต่างๆ นับตั้งแต่ความรู้ในหลักและกระบวนการการเขียนโครงการ ตลอดจนทักษะการใช้เครื่องมือเพื่อการวิจัย ในขณะเดียวกันก็ไม่ละเลยการพัฒนาเจตคติด้านการวิจัย เพราะถ้าอาจารย์ทำวิจัยเพียงเพื่อประโยชน์ในความก้าวหน้าของตนเองเท่านั้น ก็ไม่ช่วยสร้างบรรยากาศและค่านิยมที่ยอมรับว่า การวิจัยคือ กระบวนการสร้างความรู้

และวิจารณ์ญาณ รวมทั้งเป็นกระบวนการที่ใช้ในการถ่ายทอดความรู้ให้แก่บัณฑิตศึกษาด้วย (จรัส สุวรรณเวลาและคณะ, 2534)

วัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ จึงเป็นวิถีชีวิตการวิจัยของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาซึ่งเป็นประชาคมวิชาการ ประกอบกิจกรรมเกี่ยวกับความรู้ การบุกเบิกแสวงหา ทำนุบำรุงรักษา ถ่ายทอดและใช้ประโยชน์จากความรู้ การวิจัยนอกจากเป็นภารกิจหลักแล้ว ยังมีบทบาทในการสร้างความรู้เพื่อส่งเสริมภารกิจอื่นๆของสถาบัน ความศรัทธา ทศนคติและค่านิยมที่อาจารย์มีต่อการวิจัยเป็นปัจจัยสำคัญในการทำงานวิจัย และผลงานวิชาการของอาจารย์ การปฏิบัติงานวิจัยของอาจารย์ ด้วยความศรัทธาในกระบวนการและผลที่ได้จากการวิจัย ก่อให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อการบุกเบิกแสวงหาความรู้ เป็นการสร้างค่านิยมทางการวิจัย นับเป็นลักษณะเฉพาะของอาจารย์ระดับอุดมศึกษาอย่างต่อเนื่องยาวนาน จนเป็นวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา (สุกัญญา โสมวิไลกุล, 2543)

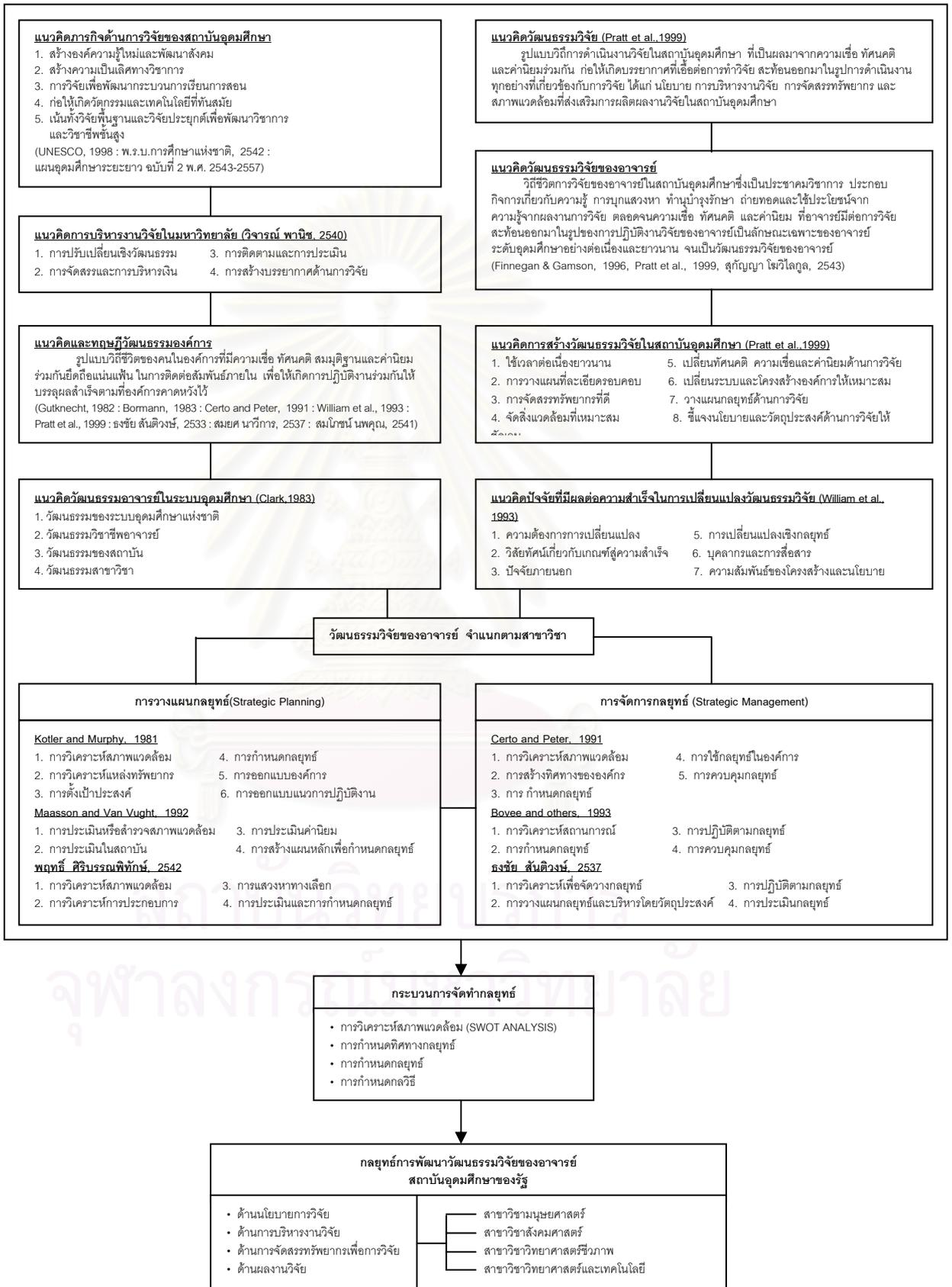
การจะพัฒนาการวิจัยและการกระตุ้นให้อาจารย์ในมหาวิทยาลัย สามารถผลิตผลงานวิจัยได้อย่างมีคุณภาพ จะต้องมีการปรับเปลี่ยนและพัฒนาวัฒนธรรมวิจัยภายในมหาวิทยาลัยให้เหมาะสมและเอื้อต่อการพัฒนางานวิจัยให้มากที่สุด หากแต่ในปัจจุบันสถาบันอุดมศึกษาต่างๆยังไม่มีทำให้ความสนใจในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์กันอย่างจริงจัง ประกอบกับยังไม่มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา โดยเฉพาะสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ซึ่งเป็นสถาบันผู้นำด้านการบุกเบิกค้นคว้า แสวงหาองค์ความรู้ใหม่ จึงน่าจะได้มีการพัฒนาวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ เพื่อให้บรรยากาศทางวิชาการภายในมหาวิทยาลัยเอื้อต่ออาจารย์และนักวิชาการ ได้คิดค้น แสวงหาและพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ และสร้างสรรค์ผลงานวิจัยที่มีคุณภาพอันเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้ในกระบวนการจัดการเรียนการสอนตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. ศึกษาวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ใน ด้านความเชื่อ ทศนคติ และค่านิยมด้านการทำวิจัยของอาจารย์ จำแนกตามสาขาวิชา
2. ศึกษาสภาพปัจจุบันด้านนโยบาย การบริหารงานวิจัย ปัจจัยที่เอื้อต่อการทำวิจัยและผลงานวิจัยของอาจารย์ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ
3. นำเสนอกลยุทธ์การพัฒนาวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ

แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดเรื่อง กลยุทธ์การพัฒนำวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การพัฒนาวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ อธิบายได้ดังนี้

ภารกิจด้านการวิจัย ถือเป็นภารกิจหลักสำคัญประการหนึ่ง ของสถาบันอุดมศึกษาควบคู่ไปกับการสอน การให้บริการวิชาการแก่สังคม และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม จากปฏิญญาโลกว่าด้วยการอุดมศึกษา สำหรับศตวรรษที่ 21 ซึ่งจัดโดย UNESCO ปี ค.ศ. 1998 ได้กำหนดจุดมุ่งหมายของอุดมศึกษา ว่าจะต้องส่งเสริมงานวิจัย โดยถือว่าการศึกษาเป็นพันธกิจที่สำคัญของการศึกษา สามารถทำให้เกิดนวัตกรรมและการสร้างองค์ความรู้ใหม่ ให้มีการถ่ายทอดและการวิเคราะห์ความรู้เพื่อประโยชน์ของสังคมในทุกด้าน และจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแผนอุดมศึกษาระยะยาว ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2543-2557 ได้ระบุถึงภารกิจด้านการวิจัยของสถาบันอุดมศึกษาไว้ในหลายมาตราเพื่อมุ่งเน้นการส่งเสริมอาจารย์ให้ทำการค้นคว้าวิจัย เพื่อพัฒนาการเรียนรู้อันเหมาะสมกับผู้เรียน เพื่อพัฒนาองค์ความรู้และพัฒนาสังคม สร้างความเป็นเลิศทางวิชาการ เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนการสอน ก่อให้เกิดนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่ทันสมัย โดยมุ่งเน้นทั้งวิจัยพื้นฐานและวิจัยประยุกต์ เพื่อพัฒนาวิชาการและวิชาชีพชั้นสูง ซึ่งภารกิจด้านการวิจัยของสถาบันอุดมศึกษา จะบรรลุผลสำเร็จได้มากน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย อันได้แก่ การบริหารงานวิจัย ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนางานวิจัย เป็นการกำหนดทิศทางการวิจัย การจัดสรรทรัพยากร การปรับระบบระเบียบ ตลอดจนการดำเนินการ และจัดการในด้านต่างๆ มีส่วนในการทำการวิจัย หรือพัฒนางานวิจัยให้ก้าวหน้าไปตามเป้าหมาย ในกรณีนี้ วิจารณ์ พานิช (2540) ให้แนวคิดไว้ว่าจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนองค์การเชิงวัฒนธรรม การจัดสรรและการบริหารการเงิน การติดตามและการประเมิน ตลอดจนการสร้างบรรยากาศด้านการวิจัยให้เกิดเป็นวัฒนธรรมวิจัยขึ้นในสถาบันอุดมศึกษาที่เอื้อต่อการสร้างสรรค์ผลงานวิจัยคุณภาพของอาจารย์ นักวิชาการและนักวิจัย

เมื่อสถาบันอุดมศึกษา มีระบบบริหารงานวิจัยที่ดีแล้ว จะต้องมีการจัดสภาพแวดล้อมของสถาบันให้เอื้อต่อผลิตภาพการวิจัยของอาจารย์ โดยมีการกำหนดคุณลักษณะของสภาพแวดล้อมด้านการวิจัย ซึ่งประกอบด้วย การมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนในการประสานร่วมมือภายในสถาบัน การเน้นสร้างสรรค์ผลงานวิจัย การมีวัฒนธรรมวิจัยที่เด่นชัด มีบรรยากาศที่สนับสนุนการทำวิจัย มีการกระจายอำนาจภายในสถาบัน มีการปกครองแบบมีส่วนร่วม มีการสื่อสารอย่างสม่ำเสมอ มีทรัพยากรและบุคลากรวิจัยที่เพียงพอและหลากหลาย มีการให้รางวัลอย่างเหมาะสม มีการคัดสรรบุคลากรวิจัยที่มีประสิทธิภาพ และมีผู้นำที่มีทักษะด้านการวิจัยและการบริหารจัดการที่ดี (Bland

& Ruffin, 1992) ซึ่งคุณลักษณะของสภาพแวดล้อมของผลิตภาพการวิจัยนี้ จะส่งผลต่อความสำเร็จในการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมวิจัยของสถาบันอุดมศึกษา

จากการจัดสภาพแวดล้อมของผลิตภาพการวิจัยในสถาบันอุดมศึกษา เพื่อนำไปสู่การบริหารงานวิจัยที่มีประสิทธิภาพ นับเป็นการส่งเสริมภารกิจด้านการวิจัยที่สำคัญอย่างยิ่ง ในการพัฒนาวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ให้เกิดขึ้นในสถาบันอุดมศึกษา จำเป็นต้องศึกษาถึงวัฒนธรรมองค์การ (Organizational Culture) ซึ่งหมายถึงรูปแบบวิถีชีวิตของบุคคลในองค์การที่มีความเชื่อทัศนคติ และค่านิยมที่ยึดถือร่วมกันอย่างแน่นแฟ้น เพื่อให้เกิดการปฏิบัติงานร่วมกันให้บรรลุผลสำเร็จตามที่องค์การคาดหวังไว้ วัฒนธรรมองค์การ จึงมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลและขององค์การอย่างยิ่ง ดังนั้นจึงจำเป็นต้องศึกษาถึงรูปแบบและหน้าที่ของวัฒนธรรมองค์การ ปัจจัยที่เสริมสร้างวัฒนธรรมองค์การ กลไกของวัฒนธรรมองค์การ และวัฒนธรรมองค์การกับการบริหารเชิงกลยุทธ์ (Gutknecht, 1982 : Bormann, 1983 : Certo and Peter, 1991 : Pratt et al., 1999 : ธงชัย สันติวงษ์, 2533 : สมยศ นาวิกาน, 2537 : สมโภชน์ นพคุณ, 2541) ซึ่งจะเป็นพื้นฐานนำไปสู่แนวทางการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมองค์การ ทั้งการเปลี่ยนแปลงในด้านบุคคล ตำแหน่ง ความเชื่อ ทัศนคติ ค่านิยม ระบบและโครงสร้างขององค์การ พฤติกรรมองค์การ ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงภาพลักษณ์ขององค์การหรือสถาบัน (William et al., 1993) และเมื่อได้ศึกษาถึงกลไกของวัฒนธรรมองค์การแล้วจะเป็นแนวทางนำไปสู่การศึกษาวัฒนธรรมของสถาบันอุดมศึกษาได้อย่างลึกซึ้ง คือการศึกษาวัฒนธรรมอาจารย์ในระบบอุดมศึกษา ซึ่งนับเป็นวัฒนธรรมในระดับอุดมศึกษาที่มีความหลากหลายกันออกไปเฉพาะกลุ่ม อาจารย์เป็นปัจเจกบุคคลในระดับอุดมศึกษา ที่เป็นผู้สร้างและอยู่ในวัฒนธรรมของอุดมศึกษา ซึ่งมีอิทธิพลต่อแบบแผนการคิด การปฏิบัติงาน การให้คุณค่ากับงานหรือสิ่งต่างๆ ซึ่งคลาร์ก (Clark, 1983) ได้ระบุถึง วัฒนธรรมในระบบอุดมศึกษาที่มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา ว่าประกอบด้วย วัฒนธรรมของระบบอุดมศึกษาแห่งชาติ ซึ่งเป็นความเชื่อในภาพรวมของระบบการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ โดยขึ้นอยู่กับนโยบายของแต่ละประเทศ วัฒนธรรมของวิชาชีพอาจารย์ เป็นวัฒนธรรมของชุมชนวิชาการทุกสาขาวิชาและทุกสถาบัน ที่ทำให้กลุ่มบุคคลในชุมชนวิชาการมีลักษณะเฉพาะที่แยกได้ จากกลุ่มบุคคลวิชาชีพอื่นๆ ลักษณะที่สำคัญของวิชาชีพอาจารย์ ได้แก่ เสรีภาพของวิชาการทั้งในด้านการสอน การวิจัย ความเป็นอิสระในการปกครองตนเอง ความเป็นอิสระทางการบริหาร ที่สำคัญคือ การศึกษาค้นคว้า สร้างสรรค์องค์ความรู้ใหม่อยู่เสมอ วัฒนธรรมของสถาบัน เป็นวัฒนธรรมที่มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งจะแตกต่างกันได้ตามกำเนิดและพัฒนาการของสถาบัน พันธกิจของสถาบัน และแหล่งที่ตั้งของสถาบันเช่น พันธกิจของมหาวิทยาลัยมีผลต่อวัฒนธรรมอาจารย์ มหาวิทยาลัยที่เน้นการสอนจะคัดเลือกอาจารย์ที่มีความสามารถด้านการสอน การปฏิบัติงานของอาจารย์ส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับ

กับการเรียนการสอนมากกว่าการทำวิจัยหรืองานบริการวิชาการทางสังคมอื่นๆ เป็นต้น วัฒนธรรมสาขาวิชา เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่เป็นตัวบ่งบอกความเป็นมาหรือคุณสมบัติของอาจารย์ แสดงถึงเอกลักษณ์ของอาจารย์แต่ละคน เพราะการเข้าสู่วิชาชีพอาจารย์ จะต้องมีสังกัด หรือมีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาใดวิชาหนึ่ง สาขาวิชาจึงเป็นที่ที่สร้างและถ่ายทอดวัฒนธรรมเฉพาะให้กับอาจารย์มากที่สุด

ความหมายและองค์ประกอบสำคัญของวัฒนธรรมวิจัยเป็นพื้นฐานในการจัดทำกลยุทธ์ การพัฒนาวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา จากการได้ประมวลความหมาย สรุปได้ว่า วัฒนธรรมวิจัย (Research Culture) หมายถึง รูปแบบวิถีการดำเนินงานวิจัยในสถาบันอุดมศึกษา อันเป็นผลมาจากความเชื่อ ทศนคติ และค่านิยมที่ยึดถือร่วมกันของบุคลากร อุดมศึกษา ก่อให้เกิดบรรยากาศที่เอื้อต่อการทำวิจัย ซึ่งสะท้อนออกมาในรูปแบบการดำเนินงาน ทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ได้แก่ การกำหนดนโยบาย การบริหารงานวิจัย การจัดสรรทรัพยากรและสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมผลิตภาพงานวิจัย ตลอดจนรูปแบบและผลงานวิจัยที่ปรากฏในสถาบันอุดมศึกษา วัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ จึงหมายถึงวิถีชีวิตการวิจัยของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งเป็นประชาคมวิชาการ ประกอบกิจการเกี่ยวกับความรู้ การบุกเบิก แสวงหา ทำนุบำรุงรักษา ถ่ายทอดและใช้ประโยชน์จากความรู้จากผลงานวิจัย ตลอดจนความเชื่อ ทศนคติและค่านิยมที่อาจารย์มีต่อการวิจัย สะท้อนออกมาในรูปของการปฏิบัติงานวิจัยของอาจารย์เป็นลักษณะเฉพาะของอาจารย์ระดับอุดมศึกษาอย่างต่อเนื่องยาวนาน จนเป็นวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา และการสร้างวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ ต้องใช้เวลา ต่อเนื่องยาวนาน ต้องมีการวางแผนที่ละเอียดรอบคอบ มีการจัดสรรทรัพยากรที่ดี และจัด สิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม ควรมีการเปลี่ยนทัศนคติ ความเชื่อและค่านิยมด้านการวิจัย เปลี่ยนระบบ และโครงสร้างองค์การให้เหมาะสม ต้องมีการวางแผนเชิงกลยุทธ์ด้านการวิจัยและมีการชี้แจงและ ประชาสัมพันธ์ถึงนโยบายและวัตถุประสงค์ด้านการวิจัยให้ชัดเจน (Pratt et al., 1999) กระบวนการจัดทำกลยุทธ์การพัฒนาวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา มีแนวคิด และทฤษฎีในด้านการวางแผนกลยุทธ์และการจัดการกลยุทธ์ เป็นแนวทางในการจัดทำกลยุทธ์ ดังที่ คอทเลอร์ และมอร์ฟี (Kotler and Murphy, 1981) ได้สรุปว่า การวางแผนกลยุทธ์ หมายถึง การวางแผนรวมขององค์การที่คำนึงถึงองค์ประกอบด้านสภาพแวดล้อม แหล่งทรัพยากร โดยนำมาวิเคราะห์ และตั้งเป้าประสงค์ เพื่อทำแผนกลยุทธ์ การออกแบบองค์การ และแผน ปฏิบัติงาน การจัดการกลยุทธ์ เป็นกระบวนการทำงานอย่างต่อเนื่องที่มีจุดหมายเพื่อให้องค์การ สามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม โดยมีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม กำหนด ทิศทางองค์การ การกำหนดกลยุทธ์และการปฏิบัติงานตามกลยุทธ์ ตลอดจนการควบคุมกลยุทธ์

และการปฏิบัติงานตามกลยุทธ์ โดยทำการติดตามผลการปฏิบัติงาน และประเมินผลกระบวนการ และผลสำเร็จขององค์การ (Certo and Peter, 1991)

เมื่อตระหนักถึงความจำเป็นต้องมีการวางแผนกลยุทธ์และการจัดการกลยุทธ์แล้วจะต้องเริ่มที่กระบวนการจัดทำกลยุทธ์ โดยการศึกษาวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของสถาบัน ด้วยเทคนิควิธี SWOT Analysis คือการประเมินจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคหรือภาวะคุกคามที่มีอิทธิพลต่อการสร้างสรรค์งานวิจัยของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา เพื่อเป็นพื้นฐานของการกำหนดทิศทางกลยุทธ์และกลวิธี และจัดทำกลยุทธ์การพัฒนาวุฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ซึ่งประกอบด้วย กลยุทธ์ด้านนโยบาย ด้านการบริหารงานวิจัย ด้านการจัดสรรทรัพยากรเพื่อการวิจัย และด้านผลงานวิจัยของอาจารย์

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การพัฒนาวุฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ มีขอบเขตในการศึกษาดังนี้

1. ตามหลักการความหมายของการวิจัยครอบคลุมถึง กระบวนการเรียนรู้ และกระบวนการสร้างความรู้ แต่ขอบเขตในงานวิจัยนี้ มุ่งเน้นความหมายของการวิจัย คือ กระบวนการสร้างความรู้
2. การศึกษาความเชื่อ ทำศนคติ และค่านิยมด้านการทำวิจัยของอาจารย์ ในการวิจัยนี้ ศึกษาจากความคิดเห็นของอาจารย์ที่สะท้อนถึงความรู้สึก ความพึงพอใจ และค่านิยมในการทำวิจัยของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ
3. ศึกษาพัฒนาวุฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ สังกัดทบวงมหา - วิทยาลัยตามสาขาวิชามนุษยศาสตร์ สาขาวิชาสังคมศาสตร์ สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ และสาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
4. การศึกษาวิจัยนี้เป็นการศึกษาเฉพาะในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐแบบจำกัดรับ โดยไม่รวมมหาวิทยาลัยเปิดและมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ
5. กลยุทธ์การพัฒนาวุฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ จะนำเสนอใน ด้านนโยบายการวิจัย ด้านการบริหารงานวิจัย ด้านการจัดสรรทรัพยากรเพื่อการวิจัย และด้าน ผลงานวิจัยของอาจารย์ในภาพรวมทุกสาขาวิชา และกลยุทธ์เฉพาะสาขาวิชา

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

คำจำกัดความ ที่ใช้ในการวิจัยมีดังนี้

กลยุทธ์ หมายถึง วิธีหรือแผนปฏิบัติการที่ได้รับการพิจารณาคัดสรรว่าเป็นวิธีการที่ดี และเหมาะสมที่สุดในการดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของสถาบันอุดมศึกษา

วัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ หมายถึง วิธีชีวิตการวิจัยของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา ประกอบด้วยความเชื่อ ทศนคติและค่านิยมที่อาจารย์มีต่อการวิจัย สะท้อนออกมาในรูปของการปฏิบัติงานวิจัยของอาจารย์เป็นลักษณะเฉพาะของอาจารย์ระดับอุดมศึกษาอย่างต่อเนื่องยาวนาน จนกลายเป็นวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา

ปัจจัยที่เอื้อต่อการทำวิจัย หมายถึง ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำวิจัย ได้แก่ นโยบาย การบริหารงานวิจัย ความรู้และประสบการณ์ด้านการทำวิจัย แหล่งค้นคว้าข้อมูล เงินทุน และงบประมาณด้านการวิจัย ทรัพยากรเพื่อการวิจัย เวลาสำหรับการวิจัย และผลตอบแทนที่ได้รับจากการทำวิจัย

อาจารย์ หมายถึง อาจารย์ประจำในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐแบบจำกัดรับ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ที่ทำการสอนตั้งแต่ระดับปริญญาตรีขึ้นไป

สาขาวิชามนุษยศาสตร์ หมายถึง การจัดการเรียนการสอนในสถาบันอุดมศึกษา ในสาขาวิชาอักษรศาสตร์ ศิลปศาสตร์ มนุษยศาสตร์ โบราณคดี มัณฑนศิลป์ จิตรกรรมและประติมากรรมศาสตร์ สถาปัตยกรรมศาสตร์ ศิลปกรรมศาสตร์

สาขาวิชาสังคมศาสตร์ หมายถึง การจัดการเรียนการสอนในสถาบันอุดมศึกษา ในสาขาวิชาศึกษาศาสตร์ นิติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ สังคมสงเคราะห์ศาสตร์ ประชากรศาสตร์ สังคมวิทยา พาณิชยศาสตร์และการบัญชี บริหารธุรกิจ วิทยาการจัดการวารสารศาสตร์ นิเทศศาสตร์ ครุศาสตร์ บรรณารักษศาสตร์ จิตวิทยา

สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ หมายถึง การจัดการเรียนการสอนในสถาบันอุดมศึกษา ในสาขาวิชาแพทยศาสตร์ เกษศาสตร์ พยาบาลศาสตร์ เทคนิคการแพทย์ กายภาพบำบัด สาธารณสุขศาสตร์ สัตวแพทยศาสตร์ ทันตแพทยศาสตร์ และสหเวชศาสตร์

สาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี หมายถึง การจัดการเรียนการสอนในสถาบันอุดมศึกษา ในสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ เกษตรศาสตร์ วนศาสตร์ ประมง อุตสาหกรรม เทคโนโลยีสิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ

สถาบันอุดมศึกษาของรัฐแบบจำกัดรับ หมายถึง สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ที่เปิดสอนตั้งแต่ระดับปริญญาตรีขึ้นไป ไม่รวมถึงมหาวิทยาลัยเปิดและมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยนี้ จะเป็นประโยชน์ดังนี้

1. เป็นแนวทางในการปลูกฝังพฤติกรรมกรบุงเบิก คำนคว้าและแสวงหาความรู้ เพื่อเพิ่มศักยภาพด้านการวิจัยของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา อันก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน สาขาวิชาชีพ และการแก้ปัญหาสังคม
2. เพื่อให้ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษา ได้แนวทางในการดำเนินงานที่ส่งเสริมให้เกิดวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ ในสถาบันอุดมศึกษาไทย
3. เป็นการสร้างองค์ความรู้ เพื่อส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาการวิจัยในประเทศไทยอันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของประเทศชาติ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การพัฒนาวัดพัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ประกอบด้วย แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง แบ่งออกเป็น 5 ตอนดังนี้

- ตอนที่ 1 แนวคิดด้านการวิจัยของสถาบันอุดมศึกษา
- ตอนที่ 2 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับวัดพัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์
- ตอนที่ 3 แนวคิดด้านการบริหารงานวิจัย
- ตอนที่ 4 แนวคิดและทฤษฎีการวางแผนกลยุทธ์และการจัดการกลยุทธ์
- ตอนที่ 5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ตอนที่ 1 แนวคิดด้านการวิจัยของสถาบันอุดมศึกษา

ในการศึกษาเพื่อสร้างกลยุทธ์การพัฒนาวัดพัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์สถาบันอุดมศึกษาของรัฐผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดด้านการวิจัยของสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งประกอบด้วย ความสำคัญของการวิจัยต่อสถาบันอุดมศึกษา สถาบันอุดมศึกษากับบทบาทการวิจัย และแนวคิดภารกิจด้านการวิจัยของสถาบันอุดมศึกษา ดังนี้

1.1 ความสำคัญของการวิจัยต่อสถาบันอุดมศึกษา

เมื่อพิจารณาภารกิจหลักของสถาบันอุดมศึกษาทั้ง 4 ประการ คือ การสอน การวิจัย การบริการวิชาการแก่สังคม และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม จะเห็นได้ว่า การสอนเป็นภารกิจที่สถาบันอุดมศึกษาทั้งหลายทั้งปวงถือเป็นอันดับแรก และได้กระทำมาอย่างต่อเนื่องโดยตลอด นับแต่มีสถาบันอุดมศึกษาเกิดขึ้นในโลก โดยที่แต่ก่อนนั้นการสอนซึ่งถือกันว่าเป็นวิธีการถ่ายทอดวิทยาการจากคนรุ่นหนึ่งสู่คนรุ่นต่อไป เป็นการดำรงรักษาองค์ความรู้ให้คงอยู่ในสังคม ความรู้ที่ถ่ายทอดนั้น ถือว่าเป็นสิ่งสมบูรณ์ตายตัว ไม่ควรมีข้อโต้แย้งมากนัก ดังนั้น ความรู้จึงขยายตัวได้ช้าในระยะแรก หลังจากสมัยปฏิวัติอุตสาหกรรมเป็นต้นมา กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ (Scientific Method) ได้เข้ามามีบทบาทในการค้นคว้าแสวงหาความรู้ใหม่ๆ อย่างเป็นระบบ ทำให้วิทยาการของโลกได้เจริญก้าวหน้าขึ้นอย่างรวดเร็ว ด้วยวิธีการค้นคว้าแสวงหาความรู้เช่นนี้ ซึ่งถือว่าเป็นพื้นฐานของการวิจัยในปัจจุบันนั่นเอง (สุภางค์ จันทวานิช, 2526) การวิจัยเริ่มมีบทบาทในสถาบันอุดมศึกษาอย่างจริงจังหลังจากยุคกลาง(Middle Age) ดังที่เคอร์ (Kerr, 1964) ได้กล่าว

ไว้ว่า โฉมหน้าของมหาวิทยาลัยเปลี่ยนแปลงอีกครั้งหนึ่งเมื่อเข้าสู่ยุคใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อ ฮัมโบลด์ท์ (Wilhelm von Humboldt) จัดตั้งมหาวิทยาลัยเบอร์ลินขึ้นที่เยอรมัน เมื่อ ค.ศ.1809 การอุดมศึกษาตามแนวทางของมหาวิทยาลัยเยอรมันเน้นการศึกษาด้านปรัชญาและวิทยาศาสตร์ การวิจัย และภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา สถาบันที่เคยเน้นเรื่องงานสอนก็พยายามเปลี่ยนแปลงให้เป็นสถาบันที่เน้นการวิจัย ทั้งนี้เพื่อดึงดูดอาจารย์ผู้สอนให้ทำงานวิจัยมากขึ้น วิทยาลัยต่างๆ ก็พยายามจะเปลี่ยนแปลงเช่นนั้น แม้ว่าบางแห่งจะไม่มีความพร้อมก็ตาม อย่างน้อยที่สุด ก็ขอให้ทำการวิจัยหรือจัดพิมพ์หนังสืออย่างหนึ่งอย่างใดขึ้นมา (Martin, 1969)

การที่สถาบันอุดมศึกษาในช่วงดังกล่าวเริ่มตระหนักถึงความสำคัญของการวิจัยนั่นเองทำให้บทบาทเดิมของสถาบันอุดมศึกษาแต่ก่อนคือ เน้นการรักษา และถ่ายทอดความรู้ต่างๆ ซึ่งก็คืองานสอนเป็นส่วนใหญ่ สถาบันอุดมศึกษาได้ขยายบทบาทเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะการค้นคว้าแสวงหาบรรยากาศให้เอื้อต่อการแสวงหา ค้นคว้าวิจัยของนักวิชาการ อาจารย์และนักวิจัยที่อยู่ในสถาบันอุดมศึกษา โดยให้มีผลต่อเนื่องถึงอนาคตในการบุกเบิก ค้นคว้า แสวงหาความรู้ อย่างไม่หยุดนิ่ง ทั้งนี้เพื่อว่าสถาบันอุดมศึกษานั้นเป็นแหล่งสะสมความรู้ของมนุษยชาติ ทำหน้าที่อนุรักษ์ ถ่ายทอด และขยายองค์ความรู้ให้กับสังคมตลอดไป ในสถาบันอุดมศึกษาปัจจุบันนี้จึงถือว่าการวิจัยนั้นมีความสำคัญเท่าเทียมกับการสอน และไม่ควรมีการพิจารณาให้งานใดยิ่งหย่อนกว่ากัน งานทั้งสองประเภทจะต้องอาศัยพลังสติปัญญาและความคิดเท่าเทียมกัน (Appleby, 1973) ได้กล่าวไว้ว่างานวิจัยยังถือว่าเป็นงานที่สำคัญที่สุดของอาจารย์สถาบันอุดมศึกษา ถ้าไม่มีการวิจัยแล้วความรู้ที่มีอยู่ย่อมจะไม่เพียงพอและในที่สุดเราก็จะกลายเป็นคนโง่เขลาไปได้ งานวิจัยจึงเป็นงานที่เสาะแสวงหาความรู้ให้กับสังคมที่ต้องการความเจริญก้าวหน้า อาจารย์ซึ่งนับว่าเป็นบุคลากรที่สำคัญในสถาบันอุดมศึกษาควรรักษาความสำคัญต่องานวิจัยอย่างจริงจัง ภาระหน้าที่ของอาจารย์อย่างน้อยที่สุดจะต้องมี 2 ประการคือการสอนเพื่อดำรงรักษาความรู้และวิทยาการต่างๆ และการวิจัยเพื่อค้นคว้า ทดลองหาความรู้ใหม่ (สังัด อุทรานันท์, 2520) เพราะในสังคมปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมากมาย มีการคิดค้น วิจัย เสาะหาวิทยาการและเทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อนำมาแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของสังคมที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน จึงต้องมีการนำสิ่งที่ได้วิจัย หรือความรู้ใหม่ ๆ มาสอนเพิ่มเติม การวิจัยจะช่วยให้ได้มีการปรับปรุงการสอนต่าง ๆ ให้กว้างขวางขึ้น ทั้งทางด้านปฏิบัติ หลักการ ตลอดจนจนความเป็นจริงในปัจจุบัน (วิจิตร อวระกุล, 2527)

การวิจัยเป็นภารกิจสำคัญประการหนึ่งในสถาบันอุดมศึกษาควบคู่ไปกับภารกิจอื่นๆ อันได้แก่ การสอนเพื่อผลิตบัณฑิต และการเผยแพร่วิชาการสู่สังคม การวิจัยนับเป็นสิ่งสำคัญซึ่งเนื่องจากเป็นวิธีการสร้างฐานความรู้ เพื่อดำเนินการสอนหรือการเผยแพร่วิทยาการอันมีประวัติดี้อาจสืบค้นย้อนหลังได้นับแต่สมัยกรีก (Kerr, 1982) อย่างไรก็ตามแนวคิดเกี่ยวกับการเน้นการวิจัยในสถาบันอุดมศึกษา อาจกล่าวได้ว่า เริ่มที่เยอรมัน เมื่อ วิลเฮิร์ม ฟอน ฮัมโบลด์ท์ (Welhelm

Von Humboldt) ได้ก่อตั้งมหาวิทยาลัยเบอร์ลิน ในปี ค.ศ.1809 โดยเน้นการศึกษาด้านปรัชญา และวิทยาศาสตร์ การวิจัย การเรียนการสอนระดับบัณฑิตศึกษา ความเป็นอิสระของอาจารย์และนักศึกษา (Kerr, 1982) จากนั้นแนวคิดดังกล่าวจึงแพร่หลายไปยังสถาบันอุดมศึกษาต่างๆ ทั่วโลก เกิดวิวัฒนาการและการจัดการศึกษาที่รับเอาการวิจัยว่าเป็นภารกิจสำคัญที่เน้นและให้

ความสำคัญต่อสถาบันจากการแสวงหาความรู้เพื่อการถ่ายทอดมาสู่ภารกิจที่มีความสำคัญเท่าเทียมกับการสอนด้วยจุดหมายในตัวของมันเอง โดยไม่ต้องมีผลต่อการเรียนการสอน ที่เน้นเด่นชัดในระยะหลังสงครามโลกครั้งที่สองเป็นต้นมา(Perkins, 1973) ปัจจุบันมหาวิทยาลัยชั้นนำเป็นจำนวนมากถูกจัดเป็นมหาวิทยาลัยวิจัย (Research University) เช่นในสหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น แม้ในประเทศไทยแนวความคิดดังกล่าวก็ถูกยอมรับและพยายามนำมาดำเนินการในรูปแบบลักษณะต่างๆ กัน เพื่อให้บรรลุภารกิจสำคัญของสถาบันอุดมศึกษาประการหนึ่งคือ การวิจัยนั่นเอง

เพอร์กินส์ (Perkins, 1973) ได้ศึกษาหน้าที่และภารกิจด้านวิจัยของสถาบันอุดมศึกษาสรุปได้ว่า แต่เดิมการสอนและการวิจัยเป็นงานประเภทเดียวกัน แต่ในปัจจุบันการสอนและการวิจัยจัดเป็นภารกิจของสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งมีลักษณะต่างกัน และมีบ่อยครั้งที่พบว่าการทำงานทั้งสองประเภทมีลักษณะตรงกันข้ามกัน และต้องการโครงสร้างของระบบงานต่างกัน จึงได้มีผู้เสนอให้แยกภารกิจการสอนและการวิจัยออกจากกัน แต่พยายามหาหนทางให้ภารกิจทั้งสองประเทศสมดุลกัน ต่อมาในศตวรรษที่ 19 งานวิจัยยังคงแฝงอยู่ในการสอน ต่อมาการให้ทุนการศึกษาและทุนการวิจัยมีผลกระทบโดยตรงต่อการสอน อาจารย์ผู้สอนสามารถนำผลวิจัยมาใช้ประโยชน์ต่อการสอน ซึ่งทำให้การสอนมีประสิทธิภาพมากขึ้น ส่วนการศึกษาของนักศึกษาที่เปลี่ยนเป็นการศึกษาแสวงหาความรู้ด้วยตนเองเป็นส่วนใหญ่ โดยมหาวิทยาลัยเป็นเพียงผู้ให้คำแนะนำเท่านั้น ก่อให้เกิดแนวคิดใหม่ ๆ ที่ดีต่อการเรียนการสอน แต่บางครั้งมีปัญหาเพราะผลงานวิจัยใหม่ๆ อาจขัดแย้งกับแนวคิดแบบเก่าๆ ในปัจจุบันนี้การวิจัยเปลี่ยนแปลงจากการทำเป็นรายบุคคลมาเป็นการทำวิจัยเป็นหมู่คณะ โดยที่ต้องอาศัยห้องทดลอง เครื่องมือ และการศึกษาออกสถานที่ และสิ่งที่ต้องคำนึงถึงคือ ผลการวิจัยจะต้องสอดคล้องกับความต้องการของสังคมและงานวิจัยจะมีประสิทธิภาพหรือได้รับการยอมรับหรือไม่ขึ้นอยู่กับความตั้งใจและความเอาใจใส่ของผู้วิจัย

ระวี ภาวิไล (2515) กล่าวว่ามหาวิทยาลัยที่ไม่มีหรือไม่สนับสนุนการวิจัยยังไม่ได้ทำหน้าที่ของตนให้สมบูรณ์ เพราะภารกิจอันหนึ่งของสถาบันอุดมศึกษา คือ การสร้างสรรควิชาการ การแสวงหาความรู้จากธรรมชาติโดยตรงด้วยตนเอง ถ้าอาจารย์ไม่ทำการวิจัย หรือค้นคิดเพื่อรู้จักรวมชาติในสาขาวิชาการของตนเอง ความรู้ที่อาจารย์มีสำหรับถ่ายทอดไปยังศิษย์ก็เป็นเพียงสิ่งที่จำมาจากการเรียน การอ่านผลงานตำราบรรณานุกรมของนักวิชาการในแหล่งอื่น อาจารย์จึงเป็นเหมือนเครื่องบันทึกหรือสมุดหนังสือที่เคลื่อนที่ได้ พูดได้เท่านั้น เมื่ออาจารย์เริ่มต้นคิดค้นหรือวิจัย

ด้วยตนเอง บรรยากาศทางวิชาการที่มีสภาพโปร่งแจ้งแข่งขัน จะเกิดขึ้นแทนที่บรรยากาศอันเฉื่อยชา ซึมเซา ทั้งนี้เป็นเพราะทั้งอาจารย์และนิสิตนักศึกษาเกิดความรู้สึกว่ากำลังเผชิญหน้ากับแหล่งความรู้ที่มีชีวิตชีวา

ศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี (2530) เคยกล่าวไว้ว่า "มหาวิทยาลัยได้ก็ตาม ถ้าสอนแต่เนื้อเรื่องไม่มีการวิจัย ไม่มีค้นคว้าวิจัยเลย สถานที่นั้นก็เพียงโรงเรียนมัธยมเพราะมหาวิทยาลัยแตกต่างจากโรงเรียนมัธยมตรงที่มีการวิจัย (Research) มีวิชาชีพสูง (Professional) มีกิจกรรมของการวิจัยทั้งในส่วนของเรียนและการสอน"

จึงอาจกล่าวได้ว่า การวิจัยเป็นภารกิจที่สำคัญประการหนึ่งของสถาบันอุดมศึกษา เนื่องจากการวิจัยเป็นกระบวนการที่จะนำไปสู่การบุกเบิกและแสวงหาความรู้ที่มีคุณค่าแก่สังคม ขณะเดียวกัน บุคลากรของสถาบันการศึกษาก็จะได้เพิ่มพูนสติปัญญาและสามารถถ่ายทอดความรู้ ตลอดจนนำความรู้นั้นไปประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์ตรงตามความต้องการของสังคม ซึ่งมีความสำคัญเทียบเท่ากับการสอน (Appleby, 1973) การวิจัยจึงควรได้รับการสนับสนุน และแสวงหาแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาให้มีความเหมาะสมอยู่เสมอ ด้วยความจริงที่ว่า สถาบันอุดมศึกษาเป็นสถาบันที่มีความพร้อมในการทำวิจัยมากกว่าสถาบันอื่นๆ กล่าวคือ เป็นสถาบันที่อยู่ในฐานะเป็นผู้นำและมีความเป็นเลิศทางวิชาการ เป็นแหล่งรวมนักวิชาการ รวมทั้งมีอิสระและเสรีภาพทางวิชาการอย่างเพียงพอแก่การทำวิจัย ดังนั้นสถาบันอุดมศึกษาจึงมีความเหมาะสมในการเป็นผู้นำสำหรับดำเนินงานทางด้านการศึกษาวิจัย

1.2 สถาบันอุดมศึกษากับบทบาทการวิจัย

การศึกษาระดับอุดมศึกษา เป็นการศึกษาในระดับสูงที่มุ่งพัฒนาคนเพื่อเข้าสู่วิชาชีพต่างๆ ซึ่งเป็นพื้นฐานของการพัฒนาประเทศที่สำคัญ รวมทั้งการมุ่งเน้นที่จะพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ให้เกิดขึ้น อันจะเป็นการเพิ่มพูนขีดความสามารถทางวิชาการระดับสูงในสาขาวิชาการต่างๆ เพื่อเป็นเครื่องมือและฐานกำลังอำนาจทางความรู้ ความคิด และเทคโนโลยีระดับสูง ในระยะที่ผ่านมา สถาบันอุดมศึกษามีบทบาทสำคัญในการชี้นำสังคม และสังคมโดยทั่วไปให้การยอมรับและให้ความสำคัญกับสถาบันอุดมศึกษาอย่างต่อเนื่อง (วันชัย ศิริชนะ, 2540) สถาบันอุดมศึกษาจึงเป็นแหล่งให้ความรู้ และเมื่อพิจารณาภารกิจหลักของสถาบันอุดมศึกษาตามที่ทบวงมหาวิทยาลัยได้กำหนดไว้ 4 ประการ คือ การสอน การวิจัย การบริการวิชาการแก่สังคม และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม จะเห็นว่า การสอนเป็นภารกิจหลักและกระทำอย่างต่อเนื่องในระยะแรก คือเน้นการรักษาและถ่ายทอดความรู้ต่างๆ ต่อมาได้ขยายบทบาทเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะการค้นคว้าแสวงหาความรู้ใหม่ๆ ให้กับสังคม นอกจากนั้นยังจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศให้เอื้อต่อการแสวงหาค้นคว้าวิจัยของนักวิชาการ อาจารย์ หรือนักวิจัยที่อยู่ในสถาบันนั้นๆ โดยให้มีผลต่อเนื่อง

ถึงอนาคตในการบุกเบิกคิดค้นแสวงหาความรู้อย่างไม่หยุดนิ่ง ทั้งนี้เพื่อแสดงว่า สถาบันอุดมศึกษา นั้นเป็นแหล่งสะสมความรู้ของมนุษยชาติ ทำหน้าที่อนุรักษ์ถ่ายทอด และขยายองค์ความรู้ให้กับ สังคมตลอดไป ดังที่ วิจิตร สิ้นสิริ (2534) กล่าวว่า สถาบันอุดมศึกษาเป็นองค์กรที่มีอิสระและมีความคิดทางการศึกษาเป็นพิเศษ มีสมรรถนะที่จะจัดระเบียบ วิเคราะห์ บุกเบิกวิทยาการขั้นสูง และพิมพ์เผยแพร่ความรู้ โดยการยึดหลักความเป็นปณัย เหตุผลและหลักการให้มากที่สุด ซึ่ง นับว่าเป็นภารกิจหลักของสถาบันอุดมศึกษา และในฐานะที่เป็นองค์กรอิสระที่รัฐสนับสนุนในการ จัดตั้งดำเนินงาน สถาบันจึงมีอำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบในการสรรค์สร้างพัฒนา ความสามารถในวิชาชีพในระดับต่างๆ ที่ตนรับผิดชอบและได้รับมอบหมาย และดังที่ Appleby (1973) กล่าวว่า สถาบันอุดมศึกษาในปัจจุบันถือว่าเป็นภารกิจที่สำคัญอย่างหนึ่งของ สถาบันอุดมศึกษา เนื่องจากการวิจัยเป็นกระบวนการที่จะนำไปสู่การบุกเบิกและแสวงหาความรู้ที่มีคุณค่าต่อสังคม ขณะเดียวกันบุคลากรของสถาบันการศึกษาก็จะได้เพิ่มพูนสติปัญญาและ สามารถถ่ายทอดความรู้ ตลอดจนนำความรู้นั้นไปประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์ตรงตามความ ต้องการของสังคม โดยที่วิจารณ์ พานิช (2540) ให้แนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยในมหาวิทยาลัยว่า การที่จะทำให้การวิจัยในมหาวิทยาลัยมีคุณภาพและเจริญก้าวหน้าขึ้น ต้องขึ้นอยู่กับองค์กรใน มหาวิทยาลัยที่ทำงานวิจัย สามารถสะสมองค์ความรู้ความสามารถและทำงานวิจัยได้อย่างจริงจัง โดยเชื่อมโยงกับการผลิตบัณฑิตในระดับปริญญาเอกได้ ส่วนนักวิจัยใหม่ๆ จะต้องสร้างทีมงานวิจัย กับนักวิจัยที่เก่ง นั่นคือ เข้าไปฝึกกับนักวิจัยที่มีประสบการณ์และมีความสามารถต้องยึดหลัก คุณภาพยึดหลักคุณความดี (Merit) ส่วนด้านการวิจัยนั้น สถาบันอุดมศึกษาจะต้องมองการวิจัย ในภาพที่ผสมผสานไปกับการสอนและภารกิจอื่นๆ ของสถาบันด้วย และการวิจัยในอนาคตควร เป็นการวิจัยที่ครอบคลุมในประเด็นเรื่องต่อไปนี้เป็น การจัดสรรทรัพยากรให้มีประสิทธิภาพ ความ เป็นอิสระของสถาบัน ความร่วมมือกับท้องถิ่น และชุมชนในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา ตลอดจนการเพิ่มพูนคุณภาพของบัณฑิตในระดับอุดมศึกษา

มหาวิทยาลัยเป็นผู้นำความคิดในสังคม

บุคลากรของมหาวิทยาลัยโดยเฉพาะอาจารย์ควรเป็นผู้ให้ทิศทางความคิดในเรื่องต่างๆ อย่างแท้จริงไม่ว่ามีเรื่องใดเกิดขึ้นในสังคม บุคลากรของมหาวิทยาลัยจะเป็นผู้มาให้ความคิดเห็น และเป็นที่ยอมรับของสังคม นอกจากนั้นต้องมีความสนใจท้องถิ่นด้วย เพื่อเป็นแหล่งที่ชี้นำ ช่วยเหลือท้องถิ่นที่มหาวิทยาลัยตั้งอยู่ ดังนั้นหลักสูตรการวิจัยต้องเกี่ยวข้องกับท้องถิ่น เช่น จังหวัด เชียงใหม่มีคนเป็นเอดส์มาก คณะแพทยศาสตร์ควรทำวิจัยเรื่องนี้เป็นพิเศษ ภาคอีสานมีการปลูก หม่อนเลี้ยงไหม มหาวิทยาลัยขอนแก่นควรมีหลักสูตรและงานวิจัยด้านนี้มาก รวมทั้ง

สถาบันอุดมศึกษาควรเป็นผู้นำด้านการวิจัยเพื่อเพิ่มขีดความสามารถของประเทศไทยในการสร้างสรรค์ความก้าวหน้าและความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมให้แข่งขันกับนานาประเทศได้

มหาวิทยาลัยเป็นแหล่งข้อมูลความรู้ในสาขาวิชาที่เปิดสอน

สถาบันอุดมศึกษาควรมีการวิจัยในประเด็นต่างๆ ในสาขาวิชาที่เปิดสอนอย่างต่อเนื่อง โดยมีศูนย์และสถาบันวิจัยมากมายที่อยู่ในมหาวิทยาลัยซึ่งเป็นแหล่งผลิตงานวิจัยในด้านต่างๆ ให้มากที่สุดเพื่อมหาวิทยาลัยจะเป็นแหล่งที่ผลิตพร้อมแดนความรู้ในสาขาวิชาต่างๆ ออกไป นอกจากนี้ระบบการศึกษาควรพัฒนาให้เกิดศูนย์ศึกษาเฉพาะเรื่องอย่างเจาะจง โดยทำการวิจัยที่มุ่งเน้นการพัฒนาและนำทรัพยากรมนุษย์มาใช้ประโยชน์ให้มากที่สุดและให้มีความเหมาะสมกับบริบทท้องถิ่น อาทิ การวิจัยในสาขาที่ประเทศขาดแคลน เช่น สาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สาขาวิชาแพทย์ สาขาวิศวกรรมศาสตร์ สาขาการสร้างภาวะผู้นำ (สยามโพสต์, 2540)

ดังนั้นในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544) จึงได้กำหนดแนวทางและมาตรการวิจัยและพัฒนา ดังนี้

1. ให้สถาบันการศึกษาให้ความสำคัญกับการวิจัยและพัฒนา ในการเสริมการเรียนการสอน โดยฝึกผู้เรียนให้มีทักษะและจิตวิญญาณของนักวิจัยที่ดี เพื่อให้ผู้เรียนมีนิสัยใฝ่รู้ มีศักยภาพในการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ และเขียนรายงาน โดยเฉพาะให้มีความเข้มข้นมากขึ้นตั้งแต่ระดับปริญญาตรี

2. ให้สถาบันอุดมศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน สร้างความเข้มแข็งทางปัญญา และพัฒนาองค์ความรู้ให้มีมาตรฐานด้านการเพิ่มการผลิตบัณฑิตศึกษา ระดับปริญญาโทและเอกในสาขาการวิจัยและพัฒนาให้มากขึ้น ผลิตงานวิจัยที่มีคุณภาพด้วยการให้ทุนการทำวิจัย ให้กำลังใจและคำแนะนำทางวิชาการแก่อาจารย์ และชักจูงให้ผู้สำเร็จการศึกษาเข้ามาเป็นอาจารย์ รวมทั้งรัฐสนับสนุนการสร้างทีมงานวิจัยด้วยการจัดสรรเงินอุดหนุนอย่างเพียงพอเพื่อผลิตงานวิจัยที่สำคัญ และส่งเสริมการทำวิจัยหลังระดับปริญญาเอก

3. ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสถาบันวิจัยและพัฒนาภายในประเทศ และกับต่างประเทศในการทำวิจัยและพัฒนา ตลอดจนแลกเปลี่ยนหรือเชิญผู้เชี่ยวชาญจากต่างประเทศมาทำการวิจัยและพัฒนา โดยเฉพาะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

4. ให้สถาบันอุดมศึกษาประสานความร่วมมือกับภาคเอกชนโดยเฉพาะภาคอุตสาหกรรมและบริการในการทำวิจัยร่วมกัน

5. รัฐสร้างระบบงานตลอดจนบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในสถาบันการศึกษา และในสังคมให้เอื้อต่อการทำวิจัย และนำผลไปใช้เพื่อการพัฒนาประเทศให้มากยิ่งขึ้น โดย

5.1 ยกเลิกภาชี้อากรสำหรับวัสดุ อุปกรณ์ และเครื่องมือในการทำวิจัยทุกชนิด

5.2 สนับสนุนงบประมาณในรูปแบบเงินอุดหนุนเพื่อทำวิจัยให้มากขึ้น ทั้งใน

สถาบันการศึกษาทุกระดับและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการทำวิจัยและพัฒนารวมถึงการสร้าง ศูนย์แห่งความเป็นเลิศเฉพาะทางในสถาบันอุดมศึกษา

5.3 ให้มีการทำแผนการวิจัยร่วมกัน และสร้างระบบข้อมูลประสานให้เป็นเครือข่าย เพื่อประโยชน์ในการแลกเปลี่ยนข้อมูล ประสบการณ์ และลดความซ้ำซ้อนในการทำงาน

5.4 เชิญชวนและดึงดูดนักวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ที่เป็นทั้งคนไทยและชาว ต่างประเทศ ที่มีประสบการณ์เข้ามาร่วมดำเนินการวิจัย และพัฒนาของประเทศพร้อมทั้งปรับ สภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการทำงาน

5.5 เปิดโอกาสให้ข้าราชการและอาจารย์ได้มีโอกาสทำวิจัยที่มีคุณภาพ โดยได้ลา ชั่วคราวเพื่อการทำวิจัย

5.6 ปรับปรุงระเบียบการให้ค่าตอบแทนกับข้าราชการที่ทำงานวิจัยและการบริการ วิชาการแต่ละสังกัดรวมทั้งภาคอุตสาหกรรมซึ่งจะเป็นการเพิ่มรายได้แก่ข้าราชการอีกทางหนึ่ง

จากนโยบายและมาตรการดังกล่าวข้างต้น จะเห็นว่า แผนพัฒนาการศึกษาชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ได้พยายามที่จะสนับสนุนและส่งเสริมการวิจัยให้มากขึ้น โดยการวางมาตรการ ให้มีความชัดเจนและเอื้อต่อการปฏิบัติจริงให้มากที่สุด

ทบวงมหาวิทยาลัยได้สรุปผลการพัฒนาการศึกษา ตามแผนพัฒนาการศึกษา ระดับอุดมศึกษาฉบับที่ 7 (พ.ศ.2535-2539) ทางด้านที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยในช่วง 2 ปีแรกของ แผนไว้ดังนี้

ทบวงมหาวิทยาลัย ได้มีการพัฒนาความร่วมมือในการดำเนินการวิจัยกับหน่วยงาน ภายนอกในลักษณะของการลงทุนร่วมกัน และการดำเนินการวิจัยในสถาบันอุดมศึกษาทั้งของรัฐ และเอกชนเป็นไปในทิศทางเดียวกันคือ เป็นการวิจัยประยุกต์มากกว่าการวิจัยพื้นฐาน และเป็น การวิจัยในสาขาวิชาทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมากกว่าสาขาวิชาทางด้านสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ นอกจากนี้ทบวงมหาวิทยาลัยได้พยายามหาสิ่งจูงใจให้อาจารย์ทำวิจัยมากขึ้น

นอกจากนี้ทบวงมหาวิทยาลัยได้ทำการกำหนดมาตรการทางด้านที่เกี่ยวกับการวิจัย เพื่อให้เป็นไปตามแนวทางของแผนอุดมศึกษาระยะยาวและเพื่อให้ต่อเนื่องกับแผนพัฒนา การศึกษาระดับอุดมศึกษาฉบับที่ 7 (พ.ศ.2535-2539) และสนองแผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคม แห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544) ดังนี้

1. สนับสนุนให้อาจารย์/นักวิจัยในสถาบันอุดมศึกษาได้มีโอกาสไปทำงานวิจัยกับนักวิจัย ที่มีชื่อเสียงในต่างประเทศ เพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการระหว่างการประชุมงาน กับภาคเอกชนให้มีส่วนร่วมในการสร้าง/พัฒนานักวิจัยที่มีความสามารถสูง

2. ส่งเสริมนักวิจัยที่มีความสามารถสูงให้สามารถพัฒนาศักยภาพทางวิชาการได้อย่างเต็มความสามารถ
3. ส่งเสริมความร่วมมือทางวิชาการทั้งระหว่างมหาวิทยาลัยในไทยและต่างประเทศเพื่อยกระดับมาตรฐานการเรียนการสอนและการวิจัยโดยเฉพาะในระดับบัณฑิตศึกษา
4. สนับสนุนให้มีความร่วมมือในเชิงวิชาการระหว่างสถาบันอุดมศึกษาและภาคเอกชน/ท้องถิ่น ในการวิจัยเพื่อการพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ที่จะเป็นฐานในการปรับปรุงหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนในสถาบันอุดมศึกษา
5. สร้างกลไกในการพัฒนานักวิจัยรุ่นใหม่ที่มีศักยภาพ โดยการส่งเสริมให้นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาได้มีโอกาสทำวิจัยร่วมกับอาจารย์/นักวิจัยที่มีชื่อเสียงของประเทศ

1.3 แนวคิดภารกิจด้านการวิจัยของสถาบันอุดมศึกษา

ภารกิจด้านการวิจัยถือเป็นภารกิจหลักประการหนึ่งของสถาบันอุดมศึกษา ควบคู่ไปกับการสอน การให้บริการวิชาการแก่สังคม และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม แนวคิดเกี่ยวกับการเน้นการวิจัยในสถาบันอุดมศึกษาอาจกล่าวได้ว่า เริ่มที่เยอรมันนีเมื่อ วิลเฮิร์ม ฟอน ฮัมโบลด์ (Wilhelm Von Humboldt) ได้ก่อตั้งมหาวิทยาลัยเบอร์ลินในปี ค.ศ.1809 โดยเน้นการศึกษา ด้านปรัชญา และวิทยาศาสตร์ การวิจัย การเรียนการสอนระดับบัณฑิตศึกษา ความเป็นอิสระของอาจารย์และนักศึกษา (Kerr, 1982) จากนั้นแนวคิดดังกล่าวจึงแพร่หลายไปยังสถาบันอุดมศึกษาทั่วโลก ผู้วิจัยขอเสนอแนวคิดภารกิจด้านการวิจัยของสถาบันอุดมศึกษา ในแนวทางการปฏิรูปการอุดมศึกษาทั้งในระดับโลก และระดับชาติได้แก่ UNESCO (1998) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และเป้าหมายด้านการวิจัย จากแผนอุดมศึกษาระยะยาวฉบับที่ 2 (พ.ศ.2543-2557) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ปฏิญญาโลกว่าด้วยการอุดมศึกษา สำหรับศตวรรษที่ 21

จากการประชุมระดับโลกเรื่อง "การอุดมศึกษาในศตวรรษที่ 21 : วิสัยทัศน์และการปฏิบัติ" (World Declaration on higher Education for the Twenty First Century Vision and Action, 1998) ซึ่งจัดขึ้นระหว่างวันที่ 5-9 ตุลาคม 2542 ณ สำนักงานของยูเนสโก กรุงปารีส ซึ่งมีผู้เข้าร่วมประชุมจากประเทศต่างๆ ทั่วโลก สิ่งที่สำคัญและมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของอุดมศึกษาโลกอย่างมากคือ การอภิปรายพิจารณาและให้การรับรองปฏิญญาโลกว่าด้วยการอุดมศึกษาสำหรับศตวรรษที่ 21 วิสัยทัศน์และการปฏิบัติ รวมทั้งให้การรับรองร่างกรอบลำดับความสำคัญในการปฏิบัติเพื่อการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาอุดมศึกษาในส่วนของข้อเสนอแนะเกี่ยวกับพันธกิจ

การค้นคว้าและวิจัย ผดุงชาติ สุวรรณวงศ์และไพฑูรย์ สีนลรัตน์ (2542) ได้สรุปไว้ในเอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการ สู่เส้นทางการปฏิรูปอุดมศึกษาไทย ครั้งที่ 4 เรื่อง ศตวรรษใหม่ อุดมศึกษาไทย : บทเรียนจากการปฏิรูปอุดมศึกษานานาประเทศ ไว้ดังนี้

1. การวิจัยเป็นพันธกิจที่สำคัญของการศึกษา เพราะสามารถทำให้เกิดนวัตกรรมและการพัฒนาความรู้ใหม่ๆ ขึ้นมา
2. การสร้างความรู้ใหม่ การถ่ายทอดและการวิเคราะห์ความรู้ควรจะทำเพื่อผลประโยชน์ของสังคม
3. สถาบันอุดมศึกษาจะต้องพยายามสร้างความสามารถภายใน (endogenous capacities) กล่าวคือ ความสามารถและความเข้มแข็งจะต้องเกิดขึ้นจากภายในตัวสถาบันเอง มิใช่พึ่งพาความสามารถของผู้อื่นจากภายนอก

ภารกิจนี้แม้จะเป็นภารกิจหลักของอุดมศึกษาอยู่แล้วแต่ไม่ได้เน้นอย่างจริงจัง ในปฏิญญาฉบับนี้ได้กล่าวไว้ชัดเจนว่า จุดมุ่งหมายของอุดมศึกษาจะต้องส่งเสริมงานวิจัยและใช้ความรู้จากการวิจัยนั้นช่วยพัฒนาสังคมทั้งในด้านวัฒนธรรม สังคมและเศรษฐกิจ ทั้งจะต้องส่งเสริมการวิจัยทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีควบคู่ไปกับการวิจัยทางด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และการสร้างสรรค์ทางศิลปะ การเปลี่ยนแปลงนี้จะนำไปสู่การเปลี่ยนจุดเน้นของวิชาการครั้งสำคัญ และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงระบบการจูงใจและรางวัลในระบบของการบริหารบุคคลด้วยเช่นกัน (ไพฑูรย์ สีนลรัตน์, 2542)

พระราชบัญญัติศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542

บทบาทของการวิจัยที่ปรากฏในพ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ที่ปรากฏในมาตรา 24(5) ความว่า ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม สื่อการสอนและอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัย เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกัน จากสื่อการเรียนการสอน และแหล่งวิทยาการประเภทต่างๆ

มาตรา 28 วรรค 3 ความว่า สำหรับหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษา นอกจากคุณลักษณะในวรรคหนึ่ง และวรรคสองแล้วยังมีความมุ่งหมายเฉพาะที่จะพัฒนาวิชาการวิชาชีพขั้นสูงและการค้นคว้า วิจัย เพื่อพัฒนาองค์ความรู้และพัฒนาสังคม

มาตรา 30 ให้สถานศึกษาพัฒนา กระบวนการเรียนการสอน ที่มีประสิทธิภาพรวมทั้งการส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา

มาตรา 30 ซึ่งหมายความว่า ผู้สอนจะต้องมีการวิจัยค้นคว้าอยู่เสมอ เพื่อให้ทำให้ผู้เรียนมีความทันสมัยอยู่ตลอดเวลา จริงอยู่แม้ระดับอุดมศึกษาจะมีข้อกำหนดในเรื่องของเสรีภาพทางวิชาการ แต่ก็จะไม่อยู่ในฐานะที่จะดำเนินการผิดกฎหมายโดยเฉพาะสาระของกฎหมายที่เน้นความเหมาะสม สมบูรณ์ของกิจกรรมทางการศึกษาที่ควรจะเป็น โดยเหตุนี้จึงเห็นได้ชัดเจนว่า กระบวนการทางวิชาการของการศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่มีความจำเป็นจะต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและพัฒนาไปในทิศทางของการสร้างการประยุกต์ การวิจัยและการส่งเสริมให้ กระบวนการของการสร้างความรู้ขึ้นในสังคมของเรามากยิ่งขึ้น (ไพฑูริย์ ลินลารัตน์, 2542)

แผนอุดมศึกษาระยะยาว ฉบับที่ 2 พ.ศ.2543-2557

แผนอุดมศึกษาระยะยาวคือแผนแม่บท (Master Plan) ที่กำหนดทิศทางเพื่อกำกับการพัฒนาอุดมศึกษาให้เป็นสถาบันการศึกษาชั้นสูงที่มีคุณภาพ สามารถผลิตทรัพยากรมนุษย์ระดับสูงที่มีคุณภาพทัดเทียมนานาประเทศ และเป็นแหล่งรวบรวมของผู้ทรงคุณวุฒิที่สามารถชี้นำ ผลักดันและสนับสนุนการพัฒนาประเทศให้เป็นประเทศที่มีระบบเศรษฐกิจที่ตั้งอยู่บนความรู้ (Knowledge - based economy) มากยิ่งขึ้น เศรษฐกิจ สุภาพหรือความมั่งคั่ง ความเป็นอยู่ดี วิถีชีวิต และคุณภาพของประชาชนในชาติจะผูกพันกับศักยภาพในการแข่งขันระหว่างประเทศในด้านต่างๆ โดยเฉพาะในด้านเศรษฐกิจ ดังนั้นเป้าหมายของการพัฒนาอุดมศึกษาในระยะยาว จึงหมายถึงการยกระดับความสามารถของประเทศ ซึ่งจะไม่พัฒนาเพียงเฉพาะศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตและบริการโดยตรงเท่านั้นแต่รวมถึงศาสตร์อื่นๆที่เกี่ยวข้องกันทั้งทางตรงและทางอ้อมด้วย

การจัดทำแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2543-2557) มีความมุ่งหวังว่าแผนอุดมศึกษาระยะยาวจะทำให้สถาบันอุดมศึกษามีบทบาทที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงให้ประเทศไทยมีระบบเศรษฐกิจที่ตั้งอยู่บนรากฐานความรู้และนำไปสู่การเป็นสังคมการเรียนรู้ (Learning Society) ที่บุคคลทั้งหมดในชาติมีความเชื่อความผูกพัน และยอมรับว่าบุคคลจำเป็นต้องผ่านกระบวนการการศึกษา การฝึกหัด หรือการฝึกอบรมที่มีประสิทธิภาพ เพื่อมุ่งไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญของการสร้างฐานกำลังคน (Work force) ให้มีขนาดที่เหมาะสมเพียงพอกับการพัฒนาประเทศ จึงได้กำหนดเป้าหมายในการพัฒนาอุดมศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับทิศทางในการพัฒนาประเทศ รวม 5 เป้าหมายดังนี้

1. เป้าหมายการสร้างกำลังคน
2. เป้าหมายด้านกาวิจัย
3. เป้าหมายการพัฒนาาระบบอุดมศึกษา
4. เป้าหมายด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน

5. เป้าหมายด้านทรัพยากร

ในที่นี้ผู้วิจัยขอเสนอเฉพาะเป้าหมายด้านการวิจัยดังต่อไปนี้

เป้าหมายด้านการวิจัย

ในการพัฒนาวิชาการของสถาบันอุดมศึกษาในอนาคตอีก 15 ปีข้างหน้า จะมุ่งเน้นเป้าหมายการสร้างงานวิจัยทั้งในระดับบัณฑิตศึกษาและระดับมหาวิทยาลัยดังนี้

งานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา

งานวิจัยในระดับบัณฑิตศึกษาประกอบด้วย

1. การศึกษาและการวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาทั้งระดับปริญญาโทและปริญญาเอก ได้รับการสนับสนุนจากรัฐ ภาคเอกชน และองค์กรอื่น ๆ อย่างเต็มที่ ทั้งในรูปแบบที่ไม่เป็นตัวเงินและเงินทุน โดยมีมูลค่าไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของมูลค่าการวิจัยทั้งสิ้น
2. การศึกษาและการวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา สามารถนำผลการวิจัยไปสู่การประยุกต์ใช้ในการพัฒนาผลผลิต การพัฒนาคุณภาพ การพัฒนาบริการในสังคมมากยิ่งขึ้น
3. ผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาทั้งระดับปริญญาโทและปริญญาเอกไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ได้รับการยอมรับและมีการตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารทางวิชาการหรือเผยแพร่ในรูปแบบอื่นที่เป็นที่ยอมรับในวงวิชาการของสาขาวิชานั้น ๆ ทั้งในระดับชาติและระดับนานาชาติในปี 2557

งานวิจัยระดับมหาวิทยาลัย

งานวิจัยในระดับมหาวิทยาลัยประกอบด้วย

1. มหาวิทยาลัยแต่ละแห่งกำหนดทิศทางการวิจัยของตนเองโดยชัดเจน ภายในปี 2547 เพื่อให้สามารถจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ไปสนับสนุนการวิจัยของแต่ละมหาวิทยาลัยที่มุ่งสู่ความเป็นเลิศที่แตกต่างกันได้
2. มหาวิทยาลัยแต่ละแห่งกำหนดเป้าหมายในการสร้างองค์ความรู้ใหม่ของแต่ละสาขา วิชาเพื่อความก้าวหน้าทางวิชาการในระดับนานาชาติและนำมาซึ่งภูมิความรู้และปัญญาให้เกิดขึ้นในวงการอุดมศึกษาของประเทศ ภายในปี 2547 และตั้งแต่นั้นปี 2550 เป็นต้นไป มหาวิทยาลัยจะมีงานวิจัยที่สอดคล้องกับเป้าหมายที่กำหนดไม่น้อยกว่าร้อยละ 5 ของจำนวนงานวิจัยทั้งหมดในแต่ละปี

3. มหาวิทยาลัยจัดให้มีการศึกษาวิจัยทั้งทางด้านการศึกษาวิจัยพื้นฐาน(Basic Research) และการวิจัยประยุกต์ (Applied Research) โดยร่วมมือกับภาคธุรกิจอุตสาหกรรม องค์การวิจัยอื่นๆ ทั้งภายในและต่างประเทศ โดยในปี 2550 จะมีความร่วมมือกับภาคธุรกิจอุตสาหกรรม ในการทำวิจัยประยุกต์หรือวิจัยพื้นฐานไม่น้อยกว่าร้อยละ 5 ของงานวิจัยในแต่ละปี และตั้งแต่ปี 2557 เป็นต้นไป จะเพิ่มเป็นร้อยละ 10

4. ผลงานวิจัยของมหาวิทยาลัยมีความสอดคล้องและตรงกับความต้องการของประเทศชาติและทิศทางการพัฒนาวิชาการในระดับชาติ และระดับนานาชาติ และในปี 2550 เป็นต้นไป มหาวิทยาลัยแต่ละแห่งจะมีผลงานวิจัยที่รัฐสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง

5. ผลงานวิจัยของมหาวิทยาลัยเป็นผลงานที่มีคุณภาพ โดยการยอมรับของสังคม วิชาการ ระดับนานาชาติ มีการตีพิมพ์และนำไปใช้อ้างอิงอย่างกว้างขวางทั้งในระดับประเทศและระนาอนาชาติ

การสนับสนุนจากรัฐ และองค์กรอื่น ๆ

1. รัฐ ภาคเอกชน และองค์กรอื่นๆ ให้การสนับสนุนการวิจัยในมหาวิทยาลัยอย่างเต็มที่ทั้งในรูปแบบที่ไม่ใช่เป็นตัวเงินและเงินทุน โดยให้ความสำคัญใน 8 กลุ่มสาขาวิชา คือ การเกษตร และอุตสาหกรรมเกษตร สิ่งแวดล้อม พลังงาน เทคโนโลยีสารสนเทศวิทยาศาสตร์สุขภาพ การวิจัยดังกล่าวมีเป้าหมายในด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การพัฒนาบริการ การพัฒนากระบวนการผลิต และการเพิ่มศักยภาพของกำลังคนของประเทศ

2. รัฐสนับสนุนงบประมาณเพื่อการวิจัยของประเทศโดยผ่านองค์กรต่างๆ ไม่น้อยกว่าร้อยละ 1 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศในปี 2547 และร้อยละ 1.5 ภายในปี 2557

1.4 การส่งเสริมการวิจัยในสถาบันอุดมศึกษา

พัทยา สายหนู (2522) ได้กล่าวถึงการส่งเสริมการวิจัยในหมู่อาจารย์ว่า ต้องสร้างแรงจูงใจ 2 ลักษณะคือ

1. แรงจูงใจภายนอก มีทั้งทางบวกและทางลบ ทางบวกก็คือ การสนับสนุนปัจจัยต่างๆ ให้เพียงพอสำหรับผู้ที่ต้องการทำงานวิจัย เช่น เวลา ความรู้ เทคนิคการวิจัย สิ่งตอบแทน สำหรับผู้วิจัยในด้านต่างๆ เป็นต้น ทางลบก็คือ มาตรการที่เกิดผลเป็นการลงโทษ สำหรับผู้ที่ไม่ทำวิจัย หรือทำวิจัยไม่สำเร็จ

2. แรงจูงใจภายใน เป็นแรงจูงใจที่สำคัญมาก คือ การตระหนักถึงความหมาย และความจำเป็นของการวิจัย เพราะตราบดีที่อาจารย์ยังไม่เห็นหรือยอมรับความหมายและความ

จำเป็นของการวิจัยแล้ว การสร้างแรงจูงใจอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นทางบวกและทางลบ ก็จะเป็นได้แต่เพียงแรงจูงใจภายนอกตัวบุคคล ไม่มีประสิทธิภาพจริงจังอะไรยั่งยืน แรงจูงใจภายในนั้น เกิดจากเงื่อนไข 2 ประการ คือ (1) ความรู้สึกว่ามีปัญหาที่ต้องตอบ (2) ความปรารถนาที่จะรู้คำตอบ ดังนั้นจุดเริ่มต้นของการวิจัย คือ การรู้สึกว่ามีความต้องการอยากรู้ ซึ่งถือเป็นก้าวแรกของการวิจัย ส่วนก้าวที่สอง ต่อมาก็คือ ความต้องการรู้ให้แน่ด้วยการลงมือค้นคว้าเอง

จรัส สุวรรณเวลา และคณะ (2534) ได้กล่าวถึงการส่งเสริมการวิจัยในมหาวิทยาลัย โดยทั่วไป ว่าอย่างน้อยควรมีกกลไกการส่งเสริมการวิจัยด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. การกำหนดนโยบายและทิศทางการวิจัยที่ชัดเจนของมหาวิทยาลัย

ในการพัฒนาการวิจัยในมหาวิทยาลัย การกำหนดทิศทางการวิจัย จะมีส่วนช่วยในกิจการตามหน้าที่ของมหาวิทยาลัย ดำเนินไปโดยมีเป้าหมายที่เหมาะสมและสอดคล้องกันทั้งมหาวิทยาลัย ตลอดจนเกิดประโยชน์ส่วนรวมมากที่สุด

2. การจัดสร้างองค์การบริหารและการจัดการ

เพื่อเป็นการตอบสนองของความจำเป็นในการบริหารงานวิจัย จึงต้องมีโครงสร้างองค์กรที่จัดขึ้นเป็นฐานในการปฏิบัติหน้าที่ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ดังกล่าวทุกระดับ และมีการบริหารงานที่ให้ผู้วิจัยทำงานได้คล่องตัว บุกเบิกในแนวทางที่ค้นพบขึ้นใหม่ได้ มีการจัดการและเน้นที่ผลงานเป็นสำคัญ แต่มีกลไกในการติดตาม ตลอดจนมีมาตรการในการรักษาคุณภาพของผลงานวิจัยด้วย

3. การส่งเสริมคุณภาพงานวิจัยและผู้วิจัย

การพัฒนาศักยภาพทางการวิจัยของอาจารย์ เริ่มด้วยการสรรหาและคัดเลือกอาจารย์ โดยพิจารณาความสามารถด้านวิจัยด้วย แนวคิดของการบริหารบุคคลจะต้องให้ความสำคัญกับภารกิจด้านวิจัย ระบบการเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการ จะต้องพิจารณาจากผลงานที่มีคุณภาพ นอกจากนั้น อาจารย์ที่ปฏิบัติงานประจำไปแล้วระยะหนึ่ง ควรจะได้มีโอกาสหมุนเวียนไปเพิ่มพูนความรู้วิชาการของตน ด้วยการวิจัยค้นคว้าเขียนตำรา เพื่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ทันต่อความก้าวหน้าทางวิชาการ ซึ่งจะทำให้อาจารย์มีความรู้ความสามารถถ่ายทอดความรู้ก่อให้เกิดประโยชน์แก่นิสิตอย่างแท้จริง รวมทั้งช่วยเสริมสร้างวิชาการแขนงต่างๆ ให้ทันสมัยและก้าวหน้ายิ่งขึ้น

การจัดการพัฒนาคณาจารย์ด้านวิจัยจะต้องกระทำอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องเพื่อสร้างความสามารถในการวิจัยของอาจารย์ด้านต่างๆ นับตั้งแต่ความรู้ในหลักและกระบวนการการเขียนโครงการ ตลอดจนทักษะในการใช้เครื่องมือเพื่อการวิจัย ในขณะเดียวกันก็ไม่ละเลยการพัฒนาเจตคติด้านการวิจัย เพราะถ้าอาจารย์ทำวิจัยเพียงเพื่อประโยชน์ในความก้าวหน้าของตนเองเท่านั้น ก็ไม่ช่วยสร้างบรรยากาศและค่านิยมที่ยอมรับว่าการวิจัยคือกระบวนการสร้างความรู้และวิจยารณญาณ รวมทั้งเป็นกระบวนการที่ใช้ในการถ่ายทอดความรู้ให้แก่นิสิตด้วย

4. การส่งเสริมการบริการ

ส่วนที่ส่งเสริมการวิจัย หมายถึง ระบบข้อมูลเพื่อการวิจัย ห้องสมุด ศูนย์บริการ ต่าง ๆ เช่น ศูนย์เครื่องมือ หรือสถาบันบริการคอมพิวเตอร์จะต้องได้รับการสนับสนุนให้อยู่ในรูปที่จะสนองความจำเป็นด้านการวิจัยได้และให้ความสำคัญต่อการวิจัยในระดับสูง โดยจัดสรรทรัพยากรในส่วนที่เสริมการวิจัยให้มากขึ้น ปรับปรุงระบบการจัดการให้สามารถบริการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. การเผยแพร่ผลงานวิจัย

การเผยแพร่ผลงานวิจัย เป็นการแสดงบทบาททางวิชาการของมหาวิทยาลัยที่มีต่อสังคมและเป็นกลไกในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างมหาวิทยาลัยกับวงการอื่น การเผยแพร่ทำได้หลายรูปแบบ ขึ้นอยู่กับประชากรเป้าหมายที่ต้องการ การเผยแพร่สู่ประชาชนในวงกว้างเป็นการเผยแพร่ความรู้ที่ได้จากการวิจัย หรือเป็นข่าวการค้นพบที่น่าสนใจ ทำได้โดยผ่านสื่อมวลชน และจัดทำเป็นเอกสารข่าว ส่วนการเผยแพร่ในหมู่นักวิชาการ อาจจัดทำเป็นรูปเล่มแบบ monograph ที่มีรายละเอียดด้านเทคนิคสำหรับนักวิชาการอื่นสามารถนำไปประยุกต์ใช้งานได้ รูปเล่มแบบ pocket book เหมาะสำหรับการให้ความรู้แก่คนที่มีการศึกษา แต่อาจไม่ต้องเจาะจงตามสาขา และนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้อาจเผยแพร่ในรูปของการประชุมสัมมนา ซึ่งเป็นการเผยแพร่ในกลุ่มวิชาการหรือผู้ใช้งานโดยตรง

สุภางค์ จันทวานิช (2524) ได้กล่าวถึงการส่งเสริมการวิจัย โดยเน้นการวิจัยทางการศึกษาไว้เช่นกันว่า การส่งเสริมให้เกิดกิจกรรมในหน่วยงานต่างๆ นั้น จำเป็นต้องสร้างบรรยากาศที่เกื้อกูลต่อการวิจัยให้มากที่สุด บรรยากาศที่เกื้อกูลสำหรับกรวิจัยนั้น ประกอบด้วย ปัจจัยหลัก 3 ด้านคือ นักวิจัย หน่วยงานวิจัย และบริบทของการวิจัย (Context) ซึ่งหมายถึงดังนี้

1. ปัจจัยที่เกี่ยวกับนักวิจัย

- 1.1 ความรอบรู้ในเรื่องระบบการศึกษา
- 1.2 ความรอบรู้ในสังคมศาสตร์บางด้าน
- 1.3 ความรอบรู้เกี่ยวกับระเบียบวิธีวิจัย
- 1.4 ความรอบรู้ในเชิงทฤษฎี
- 1.5 ความสามารถในการถ่ายทอดผลการวิจัย
- 1.6 ความสามารถในเชิงวิเคราะห์วิจัย

2. ปัจจัยเกี่ยวกับหน่วยงานวิจัย ในแง่นี้มีสององค์ประกอบย่อย คือ โครงสร้างของหน่วยงาน และระบบบริหารของหน่วยงานวิจัย

2.1 โครงสร้างของหน่วยงาน หน่วยงานวิจัยที่มีประสิทธิภาพ ต้องมีโครงสร้างที่ให้ปัจจัยป้อนเข้า(Input) ในแง่ต่อไปนี้

- 2.1.1 มีศูนย์ข้อมูลพื้นฐานที่ดีและพร้อมจะหยิบข้อมูลมาใช้ได้

- 2.1.2 มีเอกสารและวรรณคดีที่เกี่ยวข้องเพียงพอสำหรับการทำวิจัยแต่ละเรื่อง
- 2.1.3 มีคณะวิจัยที่ได้รับการฝึกฝนอบรมมาแล้ว
- 2.1.4 มีอุปกรณ์และเครื่องอำนวยความสะดวกในการดำเนินการวิจัย
- 2.1.5 มีทุนสำหรับการวิจัย

2.2 ระบบบริหารของหน่วยงาน

- 2.2.1 มีการจัดหาและกระจายบุคลากร ความสามารถ ตลอดจนทรัพยากรต่างๆ สำหรับการวิจัยอย่างเหมาะสม
- 2.2.2 มีการแบ่งแรงงาน และความรับผิดชอบอย่างเหมาะสม
- 2.2.3 มีผู้นำที่มีประสิทธิภาพสูง
- 2.2.4 มีช่องทางหรือเครือข่ายสำหรับการเผยแพร่และติดต่อในการวิจัย

3. ปัจจัยเกี่ยวกับบริบทของการวิจัย (Research Context) ปัจจัยส่วนนี้ดูจะเป็นส่วนที่เป็นนามธรรมและอาจตัดสินใจได้ไม่ถนัดนักว่ามีอยู่สมบูรณ์มากน้อยเพียงใดในสังคมของเราแต่ส่วนที่มองเห็นได้ยากนี้เอง เป็นส่วนที่มีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อคุณภาพของการวิจัย ปัจจัยเหล่านี้ ได้แก่

- 3.1 แบบแผนการแสวงหาความจริงที่มีมาแต่โบราณ
- 3.2 ความใจกว้างในการรับฟังคำติชม และการเปลี่ยนแปลง
- 3.3 ค่านิยมต่อการศึกษา
- 3.4 ความต้องการงานวิจัย
- 3.5 ผลตอบแทนที่ไม่ใช่วัตถุในการทำวิจัย เช่น ความก้าวหน้าทางวิชาการ การยอมรับจากวงการวิจัย
- 3.6 ความสัมพันธ์อันดีระหว่าง ระบบการศึกษากับระบบย่อยอื่นๆ ในสังคมและระหว่างนักศึกษากับนักวิชาการสาขาอื่นๆ
- 3.7 ความสัมพันธ์กับวงการศึกษ และวงการสังคมศาสตร์ในต่างประเทศ
- 3.8 ความเต็มใจที่จะแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะหน่วยราชการหรือหน่วยปฏิบัติอื่นใดกับหน่วยงานวิจัย

ปฐมพงษ์ โพธิ์ประสิทธิ์นันท์ (2543) ได้ศึกษาและเสนอพัฒนาการของมหาวิทยาลัย ออกซฟอร์ดและมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด โดยเสนอแนวทางการพัฒนามหาวิทยาลัยในเมืองไทยควรปรับปรุง ดังต่อไปนี้

1. รัฐชั้นนำประเด็นการวิจัย แม้รัฐจะให้เงินวิจัยตามโครงการวิจัยที่มหาวิทยาลัยเสนอ รัฐควรมีส่วนในการเลือกหัวข้อวิจัยที่จำเป็นในการแก้ปัญหาสังคมหรือพัฒนาประเทศอย่างเร่งด่วน

ส่วนหนึ่งด้วยเพราะรัฐเป็นผู้ให้เงินวิจัย วิธีนี้จะทำให้รัฐได้ผลงานวิจัยที่จำเป็นต่อการพัฒนาประเทศเร่งด่วนแท้จริงและเป็นตัวเชื่อมในการดึงมหาวิทยาลัยให้ลงมาติดต่อหรือสนใจตัวปัญหาแท้จริงในสังคม

มหาวิทยาลัยทั้งในตะวันตกและตะวันออกดั้งเดิมเป็นสถาบันถ่ายทอดความรู้หรือสอน (Teaching University) สิ่งการสอนเป็นคำสอนศาสนาและปรัชญาผู้สอนเป็นนักบวช ผู้สอนจึงเพียงศึกษาคัมภีร์ศาสนามาแล้วส่งนักศึกษา แต่สังคมปัจจุบันมหาวิทยาลัยควบคุมโดยรัฐและรัฐจำเป็นต้องแก้ปัญหาสังคมรอบตัวและพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อสร้างความเจริญและป้องกันการถูกรุกราน มหาวิทยาลัยจึงถูกเปลี่ยนมาเป็นมหาวิทยาลัยที่ทำงานวิจัย (Research University) เป็นแหล่งค้นคว้าความรู้ใหม่ๆ มาใช้พัฒนาสังคม โดยเฉพาะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยที่ไม่สามารถทำวิจัยรัฐจะให้การสนับสนุนทุนวิจัยน้อย

งานวิจัยในมหาวิทยาลัยของยุโรป โดยปกติแบ่งเป็น 2 อย่างกว้างๆ คือ (1) งานวิจัยประเภทค้นคว้าส่วนตัวหรือเพื่อแสวงหาความจริง (Curiosity - oriented research/truth finding research) งานวิจัยเช่นนี้นักวิชาการปัจเจกชนเลือกศึกษาค้นคว้าเป็นส่วนตัว (2) งานวิจัยประเภทเฉพาะกิจ (Strategic research) หมายถึงงานวิจัยที่มุ่งบางด้าน เพื่อใช้แก้ปัญหาสังคม (กรณีที่เป็นสังคมศาสตร์มนุษยศาสตร์) หรือพัฒนาเทคโนโลยี (กรณีที่เป็นสายวิทยาศาสตร์) รัฐชี้้นำให้ทำสิ่งจำเป็นเร่งด่วนต่อการพัฒนาประเทศ

2. นำผลวิจัยไปใช้ โดยรวมๆ การวิจัยเป็นการแสวงหาความรู้ใหม่เพื่อพัฒนาสิ่งใหม่หรือแสวงหาวิธีแก้ปัญหาสังคมตามกรรมวิธีทางวิชาการ หรือเป็นการวิเคราะห์ปัญหาและหาทางแก้ตามกระบวนการวิทยาศาสตร์ การนำผลการวิจัยไปใช้พัฒนาสังคมจึงเป็นการกำหนดทิศทางสังคมโดยเอาปัญญานำทาง

ตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา ทั้งยุโรปและอเมริการวมทั้งประเทศเอเชียบางประเทศเช่นญี่ปุ่นได้ถือเป็นหลักว่ามีวิจัย (Research=R) ต้องมีพัฒนา(Development=D) มี R ก็ต้องมี D การพัฒนาทุกส่วนของประเทศเริ่มจาก "อาร์" หรือวิจัยและตามด้วย "ดี" หรือพัฒนา การวิจัยและพัฒนาเป็นจุดเริ่มในการพัฒนาอุตสาหกรรมทุกประเภทที่จำเป็นต่อการพัฒนาประเทศนวัตกรรมหรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ก็คือผลผลิต จากการนำเอาผลวิจัยไปใช้ให้เป็นรูปธรรม ผลวิจัยเป็นผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากการศึกษาวิเคราะห์อย่างระมัดระวัง พยายามลองผิดลองถูกหลายครั้งจนได้เป็นผลวิจัย แน่ใจว่าเอาไปใช้ได้จึงเป็นผลวิจัย

แนวโน้มการพัฒนามหาวิทยาลัยในปัจจุบันและจะแพร่หลายในอนาคต ก็คือพัฒนาจากความเป็นมหาวิทยาลัยที่เปิดหลักสูตรสอนอย่างเดียว (teaching university) มาเป็นมหาวิทยาลัยวิจัย (research university) พร้อมกันนั้นก็ทำหน้าที่ประกอบการโดยร่วมมือกับบริษัทเอกชนจนถึงลงทุนตั้งบริษัทเอาผลวิจัยไปใช้ให้เป็นรูปธรรมด้วย ลักษณะของมหาวิทยาลัยต่อไปจะเป็นประเภท

ที่เรียกกันว่ามหาวิทยาลัยประกอบการธุรกิจ (The entrepreneurial university) มหาวิทยาลัยจะเป็นแหล่งเปิดตลาดใหม่ซึ่งบุกเบิกผลิตของขึ้นใช้เองในประเทศและถูกกว่าสั่งจากต่างประเทศ เพราะมหาวิทยาลัยเกี่ยวข้องกับการแสวงหาความรู้ใหม่ การนำความรู้ใหม่ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ทางรูปธรรมและเผยแพร่ความรู้ใหม่นั้นให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

ปัจจุบัน ทั้งออกฟอร์ดและฮาร์วาร์ด (รวมทั้งมหาวิทยาลัยอื่นๆ เช่น เคมบริดจ์, อิมพีเรียล, ยูซีแอล, แอลเอสอี ฯลฯ ของอังกฤษและเยล, เอ็มไอที, พรินซ์ตัน, คาลเทค ฯลฯ ของอเมริกา) ต่างพยายามนำเอาผลวิจัยไปใช้โดยแสวงหาความร่วมมือกับอุตสาหกรรมหรือเอกชนอย่างใกล้ชิด ผลวิจัยในห้องทดลองได้รับการนำไปศึกษาและพัฒนาอย่างจริงจังเพื่อความเจริญของประเทศ ออกซฟอร์ดนั้นมีบริษัทที่ตั้งขึ้นเพื่อแปรรูปผลวิจัยไปพัฒนา โดยเฉพาะเรียกว่า " บริษัทนวัตกรรมไอซิส " (The Isis Innovation) ทั้งมีบริษัทอื่นๆ หลายบริษัทที่มหาวิทยาลัยร่วมลงทุนเคมบริดจ์ก็มีเช่นกันเฉพาะเอ็มไอทีนั้นให้กำเนิดบริษัทถึง 4,000 บริษัท มีลูกจ้างในบริษัทมากถึงล้านกว่าคน และนำรายได้เข้ามหาวิทยาลัยไม่น้อยกว่า 232 พันดอลลาร์สหรัฐต่อไป

การนำความรู้จากวิจัยทางวิทยาศาสตร์ไปใช้ให้เกิดผลสามารถทำได้ 3 ทาง (ตามวิธีของยุโรปและอเมริกาในขณะนี้) อย่างที่หนึ่งก็คือร่วมมือกับบริษัทเอกชนโดยมหาวิทยาลัยซึ่งร่วมลงทุนเป็นฝ่ายนำผลวิจัยไปสู่บริษัท ให้บริษัทเป็นฝ่ายลงทุนด้านอุปกรณ์ อย่างที่สองก็คือนำความรู้ไปสู่ปัจเจกชนเพื่อให้ปัจเจกชนเริ่มบริษัทใหม่ และประการที่สาม มหาวิทยาลัยตั้งบริษัทของตัวเอง การดำเนินการทั้งสามวิธีนี้จะทำให้มหาวิทยาลัยสามารถมีรายได้เป็นกอบเป็นกำพอที่จะนำไปพัฒนาอย่างอื่น ๆ ได้ แทนที่จะอิงแต่งบประมาณจากรัฐส่วนเดียว

วิธีแก้ไขก็คือรัฐไม่เพียงแต่ต้องพิถีพิถันเลือกนักวิจัยที่จะให้ทุน เพื่อให้ได้งานวิจัยที่มีคุณภาพแท้จริง ยังต้องตั้งหน่วยงานติดตามนำผลวิจัย ทั้งทางวิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ไปใช้อย่างจริงจัง การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะการแก้ปัญหาสังคมจะต้องอาศัยการวิจัยขึ้น ในส่วนของมหาวิทยาลัยเองก็ต้องพิถีพิถันคัดคนเป็นครูอาจารย์ไม่มีคุณภาพ งานวิจัยที่จำเป็นต่อการพัฒนาประเทศก็ผลิตได้น้อย งบประมาณที่มหาวิทยาลัยจะพึงได้จากรัฐก็น้อยตามสัดส่วน

3. ดึงสังคมให้ก้าวตาม หรือหันหน้าเข้าแก้ปัญหาสังคม และร่วมมือกับเอกชนให้มากขึ้น ข้อดีในระบบมหาวิทยาลัยของยุโรปและอเมริกาปัจจุบัน ก็คือมหาวิทยาลัย พยายามเข้ามาอุ้มสังคมโดยพัฒนาสังคมมากขึ้น มหาวิทยาลัยเป็นแหล่งวิจัยปัญหาบ้านเมืองและเสนอแนะวิธีแก้ โดยเฉพาะปัญหาความยากจนแนวโน้มนี้เห็นชัดที่สุดก็ตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ประเทศทุกประเทศในยุโรปต่างตระหนักเป็นอย่างดีว่า ถ้าโลกเกิดสงครามที่สุดก็ตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่ 2 ประเทศทุกประเทศในยุโรปต่างตระหนักเป็นอย่างดีว่าถ้าโลกเกิดสงครามการเข้าพัวพันด้วยขณะที่ประชาชนยังยากจนอยู่ก็เหมือนฆ่าตัวตายทางอ้อม

บทบาทหลักของมหาวิทยาลัยที่สำคัญแท้จริงในภาวะสังคมปัจจุบัน คือต้องสามารถผลิตงานวิจัยอันจำเป็นต่อการพัฒนาประเทศและชี้นำสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นการพัฒนาตนเองมาสู่ระดับที่พร้อมจะนำสังคมโดยวิจัยปัญหาสังคมต่างๆ ด้านแล้วนำเสนอวิธีแก้บนพื้นฐานหลักวิชาการ ไม่แต่เท่านั้นยังต้องพัฒนาตัวเองให้สามารถแข่งกับนานาชาติ การจัดอันดับมหาวิทยาลัยที่เป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติมากที่สุดคือจัดตามผลงานและคุณภาพการวิจัยในการทำงานของครูอาจารย์และผู้บริหารมิใช่ด้วยการโฆษณา

ปัญหาในประเทศไทยขณะนี้ก็คือมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ทำหน้าที่สอนและให้ปริญญา แต่คำนึงถึงปัญหาสังคมรอบตัวน้อยมาก เห็นได้ชัดเจนว่าแม้ว่าเราจะมีมหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษามากมายในกรุงเทพมหานคร แต่กรุงเทพฯ กลับเป็นเมืองที่มีปัญหาต่างๆ มากมายแสดงให้เห็นว่ารัฐหรือกรุงเทพฯ ไม่ได้ร่วมมือกับมหาวิทยาลัยเพื่อวิจัยปัญหาต่างๆ ที่มีในเมืองเพื่อหาทางแก้ตามหลักวิชาการเท่าที่ควร วิธีแก้ก็คือ กรุงเทพฯ ต้องหางบประมาณพิเศษให้ สถาบันอุดมศึกษาต่างๆ ศึกษาวิจัยปัญหา ที่มีเพื่อหาทางแก้ ทั้งนี้รวมทั้งเทศบาลในจังหวัดอื่นๆ ด้วย

มหาวิทยาลัยไทยต่อศตวรรษใหม่นี้ต้องเริ่มจับหรือติดตามปัญหาที่มีอยู่ในสังคมในสาขาที่ถนัดให้ทรัพยากรบุคคลที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประเทศชาติ โดยศึกษาวิจัยและหาทางออกแก่สังคมควบคู่ไปกับการสอน หากอุปกรณ์หรือวัสดุวิจัยไม่พร้อม ก็ต้องหาทางร่วมมือกับเอกชนต่างๆ ให้มากขึ้น

ความร่วมมือระหว่างบริษัทเอกชนกับมหาวิทยาลัยของรัฐในทางวิทยาศาสตร์ ไม่เพียงแต่จะเป็นการนำผลวิจัยไปใช้ปฏิบัติ ยังสร้างความชำนาญให้แก่นักวิจัย สร้างงานให้แก่ประชาชนและพัฒนาท้องถิ่น ถ้างานวิจัยเน้นการเกษตร มหาวิทยาลัยอาจขยายบทบาทไปจนถึงพลิกแผ่นดินในชนบทให้ประชาชนอยู่ดีกินดีไปด้วย เท่าที่ผ่านมาชาวชนบทถูกปล่อยให้เป็นเรื่องของรัฐบาลซึ่งเอาแน่ไม่ได้ มาแล้วก็ไป ผลที่ตามมาก็คือเกิดช่องว่างระหว่างชนชั้นมีการศึกษาและชาวชนบทยากจน

ที่สำคัญก็คือความร่วมมือกันจะนำไปสู่การผลิตเทคโนโลยีเอง จนถึงระดับที่จัดซื้อจัดหาจากต่างประเทศเฉพาะที่จำเป็น โดยปกติ ทุกครั้งที่จัดซื้อเทคโนโลยี มีหลายอย่างที่เราได้มาพร้อมกัน ประเทศผู้ผลิตส่งให้ทั้งตัวเทคโนโลยี ทั้งอุปกรณ์เพิ่มเติมทั้งช่างเทคนิคและการซ่อมบำรุง ยิ่งซื้อ มากเพียงไรก็ยิ่งต้องอิงต่างชาติเพียงนั้น การพึ่งภูมิปัญญา (know how) และเทคโนโลยี ต่างชาติ จนขาดไม่ได้จะทำให้ประเทศเป็นเสมือนรัฐรัฐหนึ่งของประเทศผู้ผลิตเทคโนโลยีนั้นไปโดยอัตโนมัติ ครอบงำที่ไม่สามารถวิจัยเองและผลิตเองเป็น เรายังไม่มีความสามารถพอจะก้าวไปเป็นประเทศอุตสาหกรรมได้ ส่วนทางสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ ความร่วมมือกับเอกชนหรือหน่วยงานราชการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องจะทำให้ผลงานวิจัยที่จะใช้แก้ปัญหาสังคม ได้รับการกระตุ้นและผลักดันให้นำไปใช้มากยิ่งขึ้น

4. มุ่งให้รู้เขารู้เรา ไชเพนฮาวเวอร์ (Arthur Schopenhauer) ปรัชญาเมธีเยอรมัน อดีตศาสตราจารย์มหาวิทยาลัยเบอร์ลิน เขียนหนังสือเล่มหนึ่งคือ Die Welt als Wille und Vorstellung พิมพ์ในปี พ.ศ.2361 เสนอว่าพฤติกรรมมนุษย์ทุกอย่างสะท้อนไปจากเจตจำนงที่จะมีชีวิตอยู่ (Will to live) หรืออีกนัย พฤติกรรมต่างๆ ของมนุษย์ทุกคนล้วนสะท้อนความอยากอยู่อยากเป็น นิตเช่ (Friedrich Nietzsche) นักปรัชญาเยอรมันได้นำแนวคิดไชเพนฮาวเวอร์มาประยุกต์เล็กน้อย ว่ามนุษย์แต่ละคนล้วนมี เจตจำนงที่จะมีอำนาจ (will to power) หรือ ก็คือทุกคนแสวงหาอำนาจ

ประเทศไทยต้องปรับตัวเพื่อเร่งพัฒนา วิทยาการและรู้เท่าทันเพื่อความอยู่รอด การปรับตัวเพื่อใช้วิชาการหรือการวิจัยนำหน้าตามด้วยการพัฒนา เป็นการปฏิบัติทิศทางพัฒนาประเทศ ทุก ๆ ด้านให้อยู่บนพื้นฐานวิชาการ การส่งผู้ศึกษาไปเรียนต่อต่างประเทศในเมืองไทย มักไปยุโรปและอเมริกา ซึ่งอาจทำให้มุมมองเอียงไปทางอเมริกาและยุโรป รัฐควรส่งนักศึกษาไปศึกษาด้านรัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์หรือความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในประเทศอื่นๆ นอกจากยุโรปและอเมริกา โดยเฉพาะที่รัสเซีย จีนให้มากขึ้น เพื่อให้ได้แนวคิดจากหลาย ๆ ด้านมาวิเคราะห์ประกอบกัน ที่สำคัญ นักศึกษารุ่นใหม่เหล่านี้ ก่อนจะเริ่มปฏิบัติงานในกระทรวง ทบวง กรม ควรมีโอกาสไปศึกษางานภาคสนามในชนบทกับมูลนิธิต่างๆ เช่นมูลนิธิพัฒนา หรือหน่วยงานพัฒนาชนบทต่างๆ เพื่อให้มองเห็นปัญหาสังคมไทยระดับรากฐานหรือเข้าใจปัญหาในสังคมไทยชัดเจนขึ้นอันจะเป็นประโยชน์ต่อการประยุกต์ทฤษฎีตะวันตกที่ร่ำเรียนมาให้เหมาะสมแก่สังคมไทยขึ้นก่อนเริ่มปฏิบัติงาน

5. ให้ความสำคัญทั้งวิทยาศาสตร์และมนุษยศาสตร์เท่ากัน ข้อบกพร่องของอังกฤษและอเมริกาที่เห็นได้ชัดเจนก็คือเน้นพัฒนามหาวิทยาลัยให้เป็นฐานรองรับการพัฒนาเศรษฐกิจ ด้วยปรัชญาอันนวิวิชาใดไม่เกี่ยวแก่การพัฒนาเศรษฐกิจจะได้รับเงินวิจัยน้อย นี่คือเหตุผลที่รัฐบาลของมาร์กาเร็ต แทตเชอร์ จอห์น เมเจอร์ และโทนี แบลร์ ตัดงบประมาณโดยเฉพาะด้านมนุษยศาสตร์ (Arts ในสำนวนอังกฤษหรือ Humanities ในสำนวนอเมริกัน) ที่ให้แก่ออกซ์ฟอร์ด

6. สร้างระเบียบวินัยให้คนเป็นครู อาจารย์ในระดับสถาบันอุดมศึกษา เป็นนักวิชาการ และนักวิจัยมืออาชีพ ในเวลาเดียวกันอย่างเคร่งครัด ตามแบบเยอรมันและ/หรือเพิ่มค่าจ้างให้นักวิจัยที่มีคุณภาพดูเดียวกับรัสเซียและสหรัฐอเมริกาในปัจจุบันมากขึ้น

7. เพิ่มสถาบันวิจัยเฉพาะกิจให้มากยิ่งขึ้น (ไม่ว่าจะสังกัดมหาวิทยาลัยหรืออิสระ) ปัจจุบันสหรัฐอเมริกาและอังกฤษโดยมากสนใจงานวิจัยในมหาวิทยาลัยขณะที่เยอรมัน อาศัยทั้งงานวิจัยในมหาวิทยาลัยและสถาบันวิจัยเฉพาะกิจที่ตั้งต่างหากเพื่อให้ทำวิจัยคล่องตัว

8. รัฐสนับสนุนให้ตั้งมหาวิทยาลัยเฉพาะกิจให้มากยิ่งขึ้นเพื่อเน้นสาขาวิชาบางด้านให้ลุ่มลึก โดยเน้นสาขาวิชาที่จำเป็นต่อการพัฒนาชาติอย่างเร่งด่วนหรือต้องการให้เป็นฐานในการพัฒนาระยะยาว

จะเห็นได้ว่า การส่งเสริมการวิจัยให้เกิดขึ้นในสถาบันอุดมศึกษานั้น สามารถทำได้ตั้งแต่ระดับนโยบายของสถาบัน การสร้างองค์การบริหารจัดการด้านการวิจัย การจัดสรรทรัพยากรเพื่อการวิจัย การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการวิจัย การให้ทุนสนับสนุนการวิจัย การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลงานวิจัยที่มีคุณภาพของอาจารย์และนักวิจัย ซึ่งการส่งเสริมการวิจัยดังกล่าว จะก่อให้เกิดบรรยากาศทางวิชาการที่เอื้อต่อการทำวิจัยในสถาบันอุดมศึกษา อย่างไรก็ตาม สถาบันอุดมศึกษาควรทำให้บรรยากาศการวิจัยมีลักษณะเป็นวิถีชีวิตของชาวอุดมศึกษา กล่าวคือ เป็นวัฒนธรรมของสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งบุคลากรอุดมศึกษายึดถือปฏิบัติร่วมกัน เป็นแบบแผนการดำเนินการวิจัย โดยจะสืบทอดเป็นวัฒนธรรมวิจัยของสถาบันอุดมศึกษาตลอดไป และการจะสร้างหรือพัฒนาวัฒนธรรมการวิจัยให้เกิดขึ้นในสถาบันอุดมศึกษา สิ่งที่จะต้องศึกษาทำความเข้าใจอย่างถ่องแท้คือ วัฒนธรรมองค์การ ซึ่งจะมีอิทธิพลต่อรูปแบบพฤติกรรมและการปฏิบัติงานของบุคลากรอุดมศึกษาโดยตรง

ตอนที่ 2 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ ประกอบด้วย วัฒนธรรมองค์การ วัฒนธรรมอาจารย์ในระบบอุดมศึกษา วัฒนธรรมวิจัยในสถาบันอุดมศึกษา และการพัฒนาวัฒนธรรมวิจัยในสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 วัฒนธรรมองค์การ (Organizational Culture)

วัฒนธรรมองค์การ (Organizational Culture หรือ Corporate Culture) คือรูปแบบวิถีชีวิตของคนในองค์การที่มีความเชื่อ (Belief) ทักษะคติ (Attitude) สมมุติฐาน (Assumption) และคุณค่าหรือค่านิยม (Value) ร่วมกันยึดถือแนบแน่นในการติดต่อสัมพันธ์ภายในเพื่อให้เกิดการปฏิบัติงานร่วมกันบรรลุผลสำเร็จตามที่องค์การคาดหวังไว้ วัฒนธรรมองค์การ จึงมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของคนและขององค์การเป็นอย่างมาก การพัฒนาองค์การเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผล จึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยน หรือพัฒนาวัฒนธรรมองค์การที่เหมาะสม และเพื่อสนับสนุนต่อการเปลี่ยนแปลง (Changes) ที่จำเป็น (สมโภชน์ นพคุณ, 2541) วัฒนธรรมองค์การจะสะท้อนให้เห็นถึงมุมมองร่วมของ " วิถีทางที่เรากระทำกันอยู่ ณ ที่นี้ " วัฒนธรรมองค์การจะถูกพัฒนาขึ้นมาจากหลายแหล่ง มักจะถูกพัฒนาขึ้นมาสะท้อนให้เห็นถึงแรงจูงใจและจิตนาการของบุคคลที่เกี่ยวข้อง วัฒนธรรมองค์การจะให้ความหมายและทิศทางที่สำคัญแก่พฤติกรรมประจำวันของสมาชิกภายในองค์การและเป็นพลังเบื้องหลังที่จะกำหนดพฤติกรรม

เสริมแรงความเชื่อร่วมกันและกระตุ้นให้สมาชิกใช้ความพยายามอย่างเต็มที่เพื่อที่จะบรรลุเป้าหมายขององค์การ (สมยศ นาวิการ, 2537)

บอร์แมน (Bormann, 1983) ได้กล่าวถึงส่วนประกอบสำคัญของวัฒนธรรมองค์การ คือ กฎเกณฑ์ข้อปฏิบัติที่ยึดถือร่วมกัน (norms) เรื่องราวบอกเล่าเกี่ยวกับอดีต ประเพณีปฏิบัติที่ยึดเหนี่ยวสมาชิกให้มีพื้นฐานที่เป็นเอกลักษณ์เดียวกัน วัฒนธรรมองค์การได้รับอิทธิพลและหล่อหลอมโดยวัฒนธรรมของสังคม

วัฒนธรรมองค์การมีหน้าที่อย่างน้อย 3 ประการ (Gutknecht, 1982)

1. เป็นเกณฑ์ในการสร้างกฎ ข้อบังคับ วัฒนธรรมช่วยให้สมาชิกมีกฎทางสังคมในการตีความหรือแสดงพฤติกรรมในการแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้อง
2. เป็นสิ่งกระตุ้น วัฒนธรรมช่วยให้สมาชิกมีศรัทธา เป็นแรงจูงใจให้แต่ละคนปรับลักษณะเฉพาะของตนให้มีบทบาท ค่านิยม ฯลฯ ที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมองค์การ
3. เป็นเครื่องผูกมัด วัฒนธรรมช่วยให้สมาชิกผสมผสานติดต่อสมาคมกันและช่วยให้องค์การบรรลุเป้าหมาย

องค์ประกอบของวัฒนธรรมองค์การ ประกอบด้วย

1. สภาพแวดล้อมขององค์การ
2. ค่านิยม
3. วีรบุรุษ
4. ขนบธรรมเนียมประเพณี
5. ข่ายวัฒนธรรม

สมโภชน์ นพคุณ (2541) ได้รวบรวมรูปแบบวัฒนธรรมองค์การไว้ว่ามีลักษณะซึ่งสอดคล้องกับคุณลักษณะต่างๆ ของเทพเจ้ากรีกโบราณ โดยชี้ให้เห็นว่าแต่ละรูปแบบ (ลักษณะ) มีพฤติกรรมและวิถีชีวิตอย่างไร ผู้บริหารหรือผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change Agent) อาจจะใช้เป็นแบบอย่างเพื่อกำหนดแนวทางหรือพัฒนาวัฒนธรรมองค์การไปในลักษณะที่เอื้ออำนวยต่อเป้าหมายและแนวทางการพัฒนาที่คาดไว้ได้ รูปแบบของวัฒนธรรมองค์การ 4 ลักษณะ ประกอบด้วย

1. วัฒนธรรมองค์การที่เน้นบทบาท (Apollo หรือ Role Culture)

วัฒนธรรมองค์การประเภทนี้ ตรงกับคุณลักษณะขององค์การที่ Max Weber กำหนดไว้ มุ่งเน้นที่ตำแหน่ง บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบที่กำหนดไว้ชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษร (Job Description) มีลักษณะที่ขอบด้วยหลักเหตุผลทางวิทยาศาสตร์ (Reason-Scientific) โครงสร้างขององค์การกำหนดไว้ชัดเจนตามลำดับชั้นทางการบริหารที่ลดหลั่นกันไป (Hierarchy) และมีกฎระเบียบข้อบังคับในกระบวนการปฏิบัติงานต่าง ๆ ชัดเจนทั่วองค์การ (Red Tape)

ลักษณะองค์การที่มีวัฒนธรรมแบบ Apollo ปรากฏเห็นชัดทั่วไปในหน่วยงานใหญ่ ทั้งภาคราชการ และเอกชนซึ่งค่อนข้างล่าช้าในการปรับเปลี่ยนตนเองหรือ/และวัฒนธรรมองค์การหากมีเหตุจำเป็นเร่งด่วนเพื่อความเจริญ ความมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพและความอยู่รอดต่อไปขององค์การ

2. วัฒนธรรมองค์การเน้นทีมงาน (Athena หรือ Task Oriented Culture)

องค์การที่มีวัฒนธรรม Athena จะเน้นเรื่องการทำงานร่วมกันเป็นทีม สนับสนุนและส่งเสริมให้สมาชิกแต่ละคนพัฒนาและใช้ความรู้ ความสามารถอย่างเต็มที่เพื่อผลงาน และการพัฒนาริเริ่มใหม่ๆ อยู่เสมอ งานที่ปฏิบัติร่วมกันเป็นทีมจะถูกจัดเป็น "งานโครงการ" หรือ Project โดยไม่ติดขัดกับโครงสร้างองค์การ การร่วมทีมก็เพื่อนำความรู้ ความสามารถที่หลากหลายของบุคลากรจากหลายฝ่าย หลายส่วนงานมาร่วมมือกัน เมื่อสิ้นสุดโครงการ ทีมงานก็สลายไป และอาจไปสร้างทีมใหม่เพื่องานโครงการใหม่ ๆ ต่อไป วัฒนธรรมองค์การแบบ Athena เหมาะสมกับหน่วยงานที่ต้องเร่งรีบพัฒนาปรับปรุง โดยเฉพาะในสภาพการแข่งขัน(Competition)และการเปลี่ยนแปลงต่างๆทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว จึงจำเป็นต้องปรับกลยุทธ์และวิธีการต่างๆ ได้ตลอด

3. วัฒนธรรมองค์การเน้นบทบาทอิสระเฉพาะตัวบุคคล (Dionusius หรือ Existential Culture)

ผู้ปฏิบัติงานในองค์การที่มีวัฒนธรรมแบบนี้ จะกำหนดกฎเกณฑ์ของตนเอง มีความเป็นอิสระสูง ความรู้ความสามารถของแต่ละบุคคลที่หลากหลายจำเป็นและจะมีผลต่อประสิทธิภาพและชื่อเสียงขององค์การเป็นอย่างยิ่ง ตัวอย่างที่เห็นชัด คือมหาวิทยาลัยหรือสถาบันวิจัยที่มุ่งเน้นความเป็นเลิศทางวิชาการ เป็นต้น จะสะท้อนแม้จะมีอิสระแต่ก็รักและทุ่มเทให้กับงานการใช้ความรู้ความสามารถของตนอย่างเต็มที่ในลักษณะเช่นนี้ การบริหารเพื่อทีมงานจะเป็นปัญหามาก การประชุมปรึกษาหารือร่วมกัน อาจจะเป็นหนทางเดียวที่จะให้ทุกคนมาร่วมทีมได้แต่ก็ยังเป็นทีมที่หลวมมาก และบ่อยครั้งการตัดสินใจในที่ประชุม อาจจะไม่เป็นเอกฉันท์หรือเด็ดขาด เพราะยังมีความคิดเห็นโต้แย้งจากอีกหลายคนซึ่งไม่สามารถบังคับ (Force) ให้ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น หรือมติที่ประชุม (หากไม่เป็นเอกฉันท์)

4. วัฒนธรรมองค์การเน้นการเป็นผู้นำ (Zeus หรือ Leader Culture)

องค์การหรือหน่วยงานที่ประสบความสำเร็จ มักจะเป็นผู้บริหารหรือผู้นำที่มีความสามารถนำพาองค์การฟันฝ่าปัญหาอุปสรรคและพายุเศรษฐกิจ ธุรกิจการแข่งขันในยุคปัจจุบันได้โดยตลอดรอดฝั่ง ธุรกิจการแข่งขันในยุคปัจจุบันได้โดยตลอดรอดฝั่ง ผู้นำจะมีกลุ่มผู้บริหารที่สามารถเป็นที่ปรึกษาหรือเป็นผู้สนองรับและนำการตัดสินใจ นโยบาย แนวทางและ

แผนงานไปปฏิบัติให้บรรลุผล หน่วยงานที่ตั้งหรือก่อเกิดขึ้นใหม่ต้องการวัฒนธรรมและผู้บริหารที่เป็นผู้นำเช่นนี้ ความสำเร็จของทีมบริหารเกิดจากความสามารถของผู้นำที่พัฒนาและสร้างระบบการติดต่อสัมพันธ์ที่ก่อให้เกิดความไว้วางใจ (Trust) มีความสัมพันธ์แน่นแฟ้นและยอมรับภาวะผู้นำของผู้บริหารสูงสุดขององค์การ กำลังคนในวัฒนธรรมเช่นนี้ จะมีการจัดสรรคนพอเหมาะพอดีกับงานและผลงานที่ต้องการ ไม่มีอัตรากำลังส่วนเกินเหลือใช้เป็นตัวทุนการดำเนินงานทุกคนที่ถูกคัดเลือกนำมาเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถตามความต้องการด้านต่างๆ ขององค์การ โครงสร้างขององค์การก็กะทัดรัด แต่ครอบคลุมมีความรวดเร็วในการตอบสนองต่อข่าวสารเปลี่ยนแปลงต่างๆ ได้รวดเร็ว รวมทั้งการตัดสินใจที่เฉียบขาดและฉับพลันของฝ่ายบริหาร การตัดสินใจบางอย่างอาจดูเหมือนว่าจะโหดร้าย และไม่คิดถึงจิตใจของบุคคลหรือไม่ยุติธรรม แต่ก็เหมาะสมและจำเป็นต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลขององค์การ วัฒนธรรมองค์การแบบนี้จะหมดไปก็เมื่อมีการเปลี่ยนผู้บริหารที่เป็นผู้นำสูงสุด หรือองค์การถูกขายไปหรือไปรวม (Merge) กับองค์การอื่นดังปรากฏให้เห็นทั่วไปในธุรกิจยุคโลกาภิวัตน์ (Globalization)

วัฒนธรรมองค์การทั้ง 4 รูปแบบ มีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน การที่จะนำวิธีการหรือวัฒนธรรมองค์การแบบหนึ่งไปใช้ในอีกแบบหนึ่ง เป็นไปได้เสมอและอาจเป็นการเสริมจุดอ่อนของแต่ละแบบก็ได้ แต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ ผู้นำ/ผู้บริหารในแต่ละองค์การนั้น ๆ ว่าสามารถและดำเนินการอะไรอย่างไร การผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมองค์การ โดยการเรียนรู้จากประสบการณ์ในรูปแบบต่างๆ น่าจะเป็นผลดีกว่าที่จะยึดมั่นถือมั่นในวัฒนธรรมองค์การแบบใดแบบหนึ่ง โดยตลอดการบริการประชาชน โดยหน่วยงานรัฐ (ที่มีวัฒนธรรมแบบ Apollo) หากนำวัฒนธรรมองค์การแบบที่ผลงานหรืองาน (Task oriented) และแบบผู้นำ (Leader Culture มาช่วยเสริมก็จะเป็นการดีกว่าที่จะคงได้แต่ Apollo) ในทำนองเดียวกันวัฒนธรรมองค์การแบบอื่นๆ ก็อาจนำวัฒนธรรมองค์การแบบอื่นๆ ก็อาจนำวัฒนธรรมองค์การแบบ Apollo ไปช่วยเสริมในบางจุดบางงานก็ได้

ปัจจัยที่เสริมสร้างวัฒนธรรมองค์การ

สมยศ นาวิกาน (2537) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่สำคัญ 2 ประการ ที่มีส่วนช่วยต่อการสร้างรากฐานและความต่อเนื่องของวัฒนธรรมองค์การคือ

1. **บทบาทของผู้ก่อตั้ง** วัฒนธรรมจำนวนมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งวัฒนธรรมที่เข้มแข็งจะสะท้อนค่านิยมของผู้ก่อตั้งองค์การ วัฒนธรรมองค์การจะถูกกำหนดรูปร่างอย่างเข้มแข็งโดยผู้บริหารโดยปกติวัฒนธรรมจะเริ่มต้นเลียนแบบสิ่งที่ผู้บริหารระดับสูงให้ความสนใจ บางครั้งวัฒนธรรมที่เริ่มต้นโดยผู้ก่อตั้งสามารถสร้างความขัดแย้งระหว่างผู้บริหารระดับสูงที่ต้องการเห็นองค์การเปลี่ยนแปลงทิศทางได้

2. **การขัดเกลาทางสังคม** เป็นปัจจัยที่มีส่วนร่วมช่วยสร้างวัฒนธรรมที่ปรากฏขึ้นมาภายในองค์การอย่างหนึ่ง เนื่องจากการขัดเกลาทางสังคมจะเป็นวิธีการที่ความเชื่อ ค่านิยม และสมมุติฐานทางวัฒนธรรมได้ถูกเรียนรู้

ริชาร์ด พาสคาล จากมหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด (อ้างในสมยศ นาวิการ , 2537) ได้ชี้ให้เห็นว่า องค์การที่มีวัฒนธรรมเข้มแข็งจะใช้กระบวนการขัดเกลาทางสังคมที่ละขั้นตอนอย่างระมัดระวังกับพนักงานใหม่

ขั้นตอนที่ 1 พนักงานใหม่จะถูกคัดเลือกอย่างระมัดระวัง เพื่อให้ได้บุคคลที่สามารถปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรมที่เป็นอยู่ได้และการเปิดเผยงานที่เป็นจริงให้ดูก่อนจะเปิดโอกาสให้พนักงานใหม่สามารถสละสิทธิ์ได้

ขั้นตอนที่ 2 การทำให้ต่ำลงจะถูกใช้กระตุ้นการถ่อมตัวภายในพนักงานใหม่ เพื่อที่จะให้พวกเขาเปิดรับบรรทัดฐานขององค์การ

ขั้นตอนที่ 3 พนักงานใหม่จะถูกฝึกอบรมภายในสนามเพาะ เพื่อที่จะให้พวกเขาเริ่มต้นเรียนรู้งานหลักอย่างหนึ่งขององค์การ ตัวอย่างเช่น แม้แต่เอ็มบีเอที่มีประสบการณ์จะถูกกำหนดให้เริ่มต้นจากระดับล่างของบันไดทางวิชาชีพ เพื่อความมั่นใจว่าพวกเขาได้เข้าใจว่าองค์การนี้ดำเนินงานอย่างไร

ขั้นตอนที่ 4 ระบบรางวัลและการเลื่อนตำแหน่งจะถูกใช้อย่างระมัดระวัง เพื่อการเสริมแรงพนักงานที่ปฏิบัติงานได้ดีภายในด้านที่สนับสนุนเป้าหมายขององค์การ

ขั้นตอนที่ 5 ครั้งแล้วครั้งเล่าความเชื่อ ค่านิยม และสมมุติฐานจะถูกยืนยันเพื่อเป็นแนวทางพฤติกรรมของสมาชิก การย้ำว่าการเสียสละส่วนบุคคลที่เรียกร้องโดยกระบวนการขัดเกลาทางสังคมจะมีความมุ่งหมายอย่างแท้จริง

ขั้นตอนที่ 6 สมาชิกจะถูกปลูกฝังด้วยขนบธรรมเนียมขององค์การ เรื่องที่สนับสนุนลักษณะของวัฒนธรรม

ขั้นตอนที่ 7 แบบจำลองบทบาทที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมจะถูกระบุเป็นตัวอย่างที่มองเห็นได้เพื่อการเลียนแบบ

พาสคาลได้ชี้ให้เห็นว่าความสอดคล้องระหว่างขั้นตอนเหล่านี้และการเสริมแรงระหว่างกันได้สร้างวัฒนธรรมเข้มแข็งขึ้นมา

กลไกของวัฒนธรรมขององค์การ

กลไกของวัฒนธรรมขององค์การ (Mechanisms of Organizational Culture) มี 2 ระดับ ประกอบด้วย กลไกระดับปฐมภูมิ และกลไกระดับทุติยภูมิ (Certo and Peter, 1991)

1. กลไกระดับปฐมภูมิ ประกอบด้วย

1.1 ลักษณะการติดตามและประเมินผล (Monitoring and evaluation methods) เป็นบรรทัดฐานขององค์กรว่าผู้บังคับบัญชาจะใช้วิธีการใดในการติดตามผลการปฏิบัติงานและประเมินผลสำเร็จของงาน

1.2 ปฏิกริยาของผู้นำต่อวิกฤตการณ์ (Reactions to Crisis) เป็นสิ่งแสดงถึงค่านิยมของผู้นำที่มีต่อการตัดสินใจในการแก้ปัญหาขององค์กร

1.3 พฤติกรรมของผู้นำ (Leaders' Behaviours) เป็นการปฏิบัติตัวของผู้บังคับบัญชา ซึ่งเป็นตัวแบบให้ผู้ใต้บังคับบัญชาทำตามทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ

1.4 วิธีการให้รางวัลและการลงโทษ (Rewards and Punishments) เป็นการกำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาความดีความชอบและลงโทษผู้ใต้บังคับบัญชา

1.5 วิธีการคัดเลือกบุคคลเข้าทำงานและการเลื่อนตำแหน่ง (Recruitment and Promotion) เป็นการกำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาการคัดเลือกบุคคลเข้าทำงานและการเลื่อนตำแหน่งว่าใช้ระบบคุณธรรมหรือระบบอุปถัมภ์

2. กลไกระดับทุติยภูมิ ประกอบด้วย

2.1 โครงสร้างองค์กร เป็นสิ่งแสดงรูปแบบการใช้อำนาจในองค์กรว่าเป็นแบบรวมอำนาจหรือกระจายอำนาจ

2.2 ระเบียบวิธีปฏิบัติ เป็นสิ่งแสดงรูปแบบการทำงานภายในองค์กร

2.3 การจัดสถานที่ เป็นสิ่งแสดงระดับการเปิดกว้างขององค์กรต่อสาธารณะ

2.4 ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ขององค์กร เป็นสิ่งแสดงลักษณะของความเป็นผู้นำขององค์กรต่อสาธารณะ

2.5 ปรัชญาขององค์กร เป็นสิ่งแสดงหลักการขององค์กร ซึ่งกำหนดกรอบวัฒนธรรมขององค์กร (วัฒนา วงศ์เกียรติรัตน์, 2542)

วัฒนธรรมองค์กรกับการบริหารเชิงกลยุทธ์

วัฒนธรรมองค์กรนี้ แม้จะเป็นที่เข้าใจตรงกันของทุกฝ่ายว่าเป็นส่วนที่สำคัญมากก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติแล้ว วัฒนธรรมองค์กรจะเป็นสิ่งที่เลื่อนลอยเห็นได้ไม่ชัดเจน และจับต้องได้ยากในชีวิตจริงขององค์กรนั้น ส่วนมากต่างก็จะมีพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรเป็นเอกลักษณ์แตกต่างกันไป และวัฒนธรรมเฉพาะอย่างที่เกิดขึ้นมานี้เอง ต่างก็จะมีผลกระทบโดยตรงต่อการนำเอากลยุทธ์ไปปฏิบัติวัฒนธรรมอาจเป็นอุปสรรคหรืออาจเป็นปัจจัยเอื้ออำนวยให้การปฏิบัติตาม กลยุทธ์ประสบความสำเร็จได้น้อยหรือมากต่างกัน การตระหนักถึงวัฒนธรรมที่มีอยู่ในองค์กรและ

การเข้าใจเกี่ยวกับกลไกอิทธิพลของวัฒนธรรม จึงนับว่าเป็นสิ่งสำคัญยิ่งสำหรับผู้บริหารที่จะนำไปประกอบการพิจารณาเพื่อใช้สำหรับการดำเนินการเปลี่ยนแปลงในทางกลยุทธ์โดยตรงในทางหนึ่ง นั้น วัฒนธรรมขององค์การที่มีอยู่ อาจกลายเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติตาม กลยุทธ์โดยตรง แต่ในอีกทางหนึ่งนั้น วัฒนธรรมก็มีคุณค่าข้อดีที่สามารถเป็นพลังส่งเสริมให้องค์การประสบความสำเร็จได้มาก ที่ซึ่งผู้บริหารจะต้องรู้จักเสริมสร้างวัฒนธรรมที่ดีให้เป็นเครื่องสร้างสรรค์ความสำเร็จให้กับองค์การให้มากขึ้นในอนาคต (ธงชัย สันติวงษ์, 2533)

การปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์การ การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมถือได้ว่าเป็นกระบวนการที่มีความยุ่งยาก สลับซับซ้อน และเสียค่าใช้จ่ายสูง อีกทั้งยังต้องใช้เวลาเป็นสัปดาห์ด้วย แต่แม้กระนั้นก็ตาม สำหรับในกิจการบางแห่งนั้น การเปลี่ยนแปลงเป็นเรื่องที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะอาจเป็นหนทางเดียวที่จะทำให้องค์การยังคงสามารถดำรงฐานะในการที่จะแข่งขันกับภายนอกได้หรือเพื่อให้สามารถแก้ไขข้อปัญหาจุดอ่อนภายในที่มีอยู่ให้หมดสิ้นไปด้วย ในการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมนั้น ในทางปฏิบัติแม้จะได้มีการพยายามเปลี่ยนแปลงแล้วก็ตามวัฒนธรรมเก่าก็ยังคงปรากฏให้เห็นอยู่ได้ไม่มากนักน้อย แต่โดยความพยายามและการอาศัยหลักวิชาการความรู้เข้าช่วยนั้น วัฒนธรรมขององค์การจะเป็นสิ่งที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้อย่างแน่นอน แต่ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับความตั้งใจและความพยายามของผู้บริหารระดับสูง ที่จะต้องสนใจในเรื่องละเอียดอ่อนนี้ให้มากเป็นพิเศษ การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมจึงจะเกิดผลไปในทางที่ดีได้

สำหรับเงื่อนไขที่จำเป็นเพื่อการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมองค์การนั้น จะประกอบด้วยเงื่อนไขที่สำคัญ 3 ประการคือ

1. กลยุทธ์และส่วนประกอบของกลยุทธ์ทั้งหลายต้องมีการระบุออกมาให้เห็นและเข้าใจได้โดยชัดเจน และเข้าใจได้ไม่ยาก
2. วัฒนธรรมองค์การที่มีอยู่ในปัจจุบันจะต้องได้รับการวิเคราะห์อย่างจริงจัง ให้เห็นชัดเจนว่ามีอยู่หรือเป็นอยู่อย่างไร
3. จะต้องมีการนำเอากลยุทธ์มาทบทวนตรวจสอบดูภายใต้บรรยากาศของวัฒนธรรมที่มีอยู่เพื่อให้ทราบว่า การเสี่ยงภัยทางวัฒนธรรมได้มี ณ แห่งใด

สำหรับกลยุทธ์ที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขององค์การอย่างได้ผลนั้น วิธีที่ดีที่สุดที่ควรทำก็คือ การพยายามปรับเปลี่ยนข้อแตกต่างระหว่างบรรทัดฐานที่มีอยู่ในปัจจุบัน กับพฤติกรรมใหม่ที่ต้องการโดยพยายามให้ข้อแตกต่างมีน้อยลงเป็นลำดับ โดยขณะเดียวกันก็จะต้องมีการให้นำหนักความสำคัญต่อความสามารถในการปรับตัวให้มากเป็นพิเศษ และจะต้องพยายามเสริมสร้างความสามารถผู้บริหารทั้งหลายให้มีเพิ่มมากขึ้น เพื่อที่จะให้เป็นผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามที่ต้องการได้

ในทางปฏิบัตินั้น ผู้บริหารที่มุ่งหวังจะให้มีการเปลี่ยนแปลง จะไม่สามารถทำได้โดยใช้วิธีการลงโทษกับท่าทางวิธีการทำงาน หรือสิ่งแวดล้อม และรูปแบบความสัมพันธ์ที่พนักงานเหล่านั้นได้ปฏิบัติงานได้โดยตรง กล่าวคือ การเปลี่ยนแปลงจะทำได้จริงก็ต่อเมื่อพนักงานเหล่านั้นได้เข้าใจชัดเจนแล้วว่า พฤติกรรมที่ต้องการตามวัฒนธรรมใหม่คืออย่างไร และอะไรบ้างที่จะทำให้เป็นผลดีต่อเขา เช่น โอกาสที่จะได้รับความก้าวหน้ามากขึ้นภายในองค์กร กล่าวคือ จะต้องให้พนักงานทราบชัดว่า เขาควรจะทำพฤติกรรมปฏิบัติอย่างไร และเขาจะได้รับรางวัลผลตอบแทนก็ต่อเมื่อได้รับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเป็นตามที่ต้องการได้อย่างเหมาะสม

ข้อสำคัญอีกประการหนึ่งคือ การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมจะทำได้สำเร็จต่อเมื่อได้มีการประสานกันอย่างดีกับแผนการเปลี่ยนแปลงด้านอื่นภายในด้วย กล่าวคือ การเปลี่ยนแปลงในกระบวนการวิธีการบริหารงานและโครงสร้างองค์กร ต่างถูกนำมาประสานพิจารณาให้ไปด้วยกันได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งระบบการให้รางวัลตอบแทนของกิจการ ควรจะต้องเป็นเครื่องมือที่ทรงคุณค่าที่จะนำมาช่วยในการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วย

กลยุทธ์การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมองค์กร

การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมองค์กร ควรต้องเริ่มต้นด้วยการพิจารณาตรวจสอบดูให้เห็นชัดถึงปัญหาสำคัญทางวัฒนธรรมซึ่งกิจการกำลังเผชิญอยู่ ซึ่งในการวิเคราะห์ดังกล่าวอาจไม่จำเป็นต้องขยายความลงลึกไปถึงการตรวจสอบปัญหาทางจิตวิทยาต่างๆก็ได้ หากแต่การพิจารณาถึงลักษณะที่เป็นภาพรวมๆของบุคคลฝ่ายต่างๆที่เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมก็จะช่วยให้สามารถเข้าใจถึงปัญหาสำคัญเหล่านั้นได้แล้ว

ในการวิเคราะห์ปัญหาทางวัฒนธรรมนี้ การพิจารณาจะต้องลึกถึงขนาดความมากน้อยที่ผู้บริหารเอาตัวเข้าไปผูกพันกับกลยุทธ์ที่ใช้อยู่ หรือกลยุทธ์ใหม่นั้นด้วยความผูกพันมากเพียงใดเพราะถ้าฟังแล้วเพียงแต่การสนับสนุนและเห็นด้วย จะมีความหมายในทางปฏิบัติ ก็คือผู้บริหารต่างต้องมีความรู้สึกต่อกลยุทธ์ในลักษณะที่ถือว่า กลยุทธ์เป็นสิ่งสำคัญสำหรับเขาที่เขามีความเป็นเจ้าของอยู่ด้วย แต่ต้องมีใช้การแสดงออกว่า กลยุทธ์ที่ตัวกำลังเกี่ยวข้องอยู่นั้น เป็นของเจ้าหน้าที่วางแผนหรือของที่ปรึกษาที่มาจากภายนอก (ธงชัย สันติวงษ์, 2533)

กล่าวโดยสรุป วัฒนธรรมองค์กร เป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งที่ต้องศึกษาทำความเข้าใจ เพราะเป็นสิ่งที่จะสะท้อนให้เห็นถึง รูปแบบวิถีชีวิตของบุคคล ซึ่งประกอบด้วยความคิด ความเชื่อทัศนคติและค่านิยม ที่มีอิทธิพลต่อรูปแบบพฤติกรรมของบุคคลในองค์กรที่ยึดถือปฏิบัติร่วมกัน เป็นเอกลักษณ์ขององค์กร สถาบันอุดมศึกษาถือเป็นองค์กรทางการศึกษา ที่บุคลากรอุดมศึกษาแต่ละสถาบันต่างมีวัฒนธรรมองค์กรเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง การพัฒนาองค์กรให้เกิด

วัฒนธรรมวิจัยจึงจำเป็นต้องทำความเข้าใจวัฒนธรรมองค์การอุดมศึกษาเพื่อเป็นพื้นฐานในการกำหนดนโยบาย และวางแผนเพื่อการพัฒนาได้อย่างเหมาะสมกับบริบทของสถาบันอุดมศึกษา นอกจากนี้วัฒนธรรมองค์การจะมีอิทธิพลต่อบุคลากรอุดมศึกษาแล้ว วัฒนธรรมอาจารย์ที่หลากหลายกันไปตามสาขาวิชาและลักษณะสถาบัน ก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อรูปแบบการประพฤติปฏิบัติตนในการดำเนินงานด้านวิชาการ ของบุคลากรอุดมศึกษา

2.2 วัฒนธรรมอาจารย์ในระบบอุดมศึกษา

ระบบอุดมศึกษาเป็นที่รวมของหน่วยงานทางวิชาการระดับสูง เป็นแหล่งร่วม นักวิชาการของชาติที่รวมตัวกันเป็นกลุ่มด้วยเครือข่ายต่างๆ กัน เช่น ตามลักษณะงานที่ทำตามความสนใจที่มีร่วมกันตามสถานที่ปฏิบัติงาน ตามสาขาวิชาที่เรียน หรือได้รับการฝึกอบรม กลุ่มต่างๆ ที่รวมตัวกันนี้ จะสร้างวัฒนธรรมย่อยเฉพาะกลุ่มของตนขึ้นมาเป็นบรรทัดฐานที่คนในกลุ่มปฏิบัติร่วมกันและเป็นบรรทัดฐานที่สมาชิกใหม่ของกลุ่มปฏิบัติตามสืบต่อไป วัฒนธรรมย่อยในระดับอุดมศึกษาจึงมีหลากหลาย แล้วแต่การรวมกลุ่มของกลุ่มคนในระดับอุดมศึกษา อาจารย์เป็นปัจเจก-บุคคลในระดับอุดมศึกษาที่เป็นผู้สร้างและอยู่ในวัฒนธรรมของอุดมศึกษา วัฒนธรรมในระบบอุดมศึกษาจึงมีอิทธิพลต่อแบบแผนของการคิด การปฏิบัติงาน การให้คุณค่ากับงานหรือสิ่งต่างๆ

คลาร์ก (Clark, 1983) ได้กล่าวถึงวัฒนธรรมในระบบอุดมศึกษาที่มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา ดังนี้

1. **วัฒนธรรมของระบบอุดมศึกษาแห่งชาติ** (Cullture of national system) เป็นความเชื่อในภาพรวมของระบบการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาของชาติ ซึ่งขึ้นอยู่กับนโยบายของแต่ละประเทศ เช่น จุดเน้นของการจัดการศึกษาที่แต่ละประเทศเห็นต่างกับระบบอุดมศึกษาประเทศเยอรมันเน้นทางด้านวิทยาศาสตร์และการวิจัย ระบบอุดมศึกษาของอิตาลีเน้นทางด้านมนุษยศาสตร์ อเมริกาเน้นด้านการศึกษาทั่วไป ประเทศฝรั่งเศสเน้นการศึกษาเฉพาะทางการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพ เป็นต้น

2. **วัฒนธรรมของวิชาชีพอาจารย์** (Culture of the academic profession) เป็นวัฒนธรรมของนักวิชาการ (academic man) ทุกสาขาวิชาและทุกสถาบัน เป็นวัฒนธรรมของชุมชนวิชาการ (community of scholars) ที่ทำให้กลุ่มบุคคลในชุมชนวิชาการมีลักษณะเฉพาะที่แยกได้จากกลุ่มบุคคลอื่น ลักษณะเฉพาะที่สำคัญของวิชาชีพอาจารย์ ได้แก่ เสรีภาพของวิชาการ

ทั้งในด้านการสอน การวิจัย ความเป็นอิสระในการปกครองตนเอง ความเป็นอิสระทางการบริหาร การปกครองกันเองในกลุ่มนักวิชาการด้วยกัน และที่สำคัญคือการศึกษาค้นคว้า สร้างสรรค์องค์ความรู้ใหม่อยู่เสมอ การเขียนบทความ แต่งตำราเผยแพร่ความรู้สู่สาธารณชน ความซื่อสัตย์ต่องานวิชาการ ใช้ข้อค้นพบทางวิชาการไปในทางสร้างสรรค์ใช้อำนาจทางวิชาการอย่างถูกต้อง มีความยุติธรรม ไม่เห็นแก่ตน ยึดมั่นในการเสียสละเพื่อสังคมส่วนรวมในการสร้างสรรค์และถ่ายทอดความรู้สู่คนรุ่นหลัง ฝึกฝนเยาวชนให้มีความสามารถสูงสุดตามศักยภาพของแต่ละคน และดำรงไว้ซึ่งเกียรติภูมิและศักดิ์ศรีนักวิชาการ (Clark, 1985; Kuh and Whitt, 1988)

3. วัฒนธรรมของสถาบัน (institutional culture or culture of the enterprise)

วัฒนธรรมของสถาบันจะแตกต่างกันได้ตามกำเนิดและพัฒนาการของสถาบัน พันธกิจของสถาบัน และแหล่งที่ตั้งของสถาบัน เช่น สถาบันที่กำเนิดโดยองค์การศาสนา ก็จะมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากสถาบันอุดมศึกษาอื่นๆ มหาวิทยาลัยวิจัยจะมีวัฒนธรรมที่ต่างไปจากมหาวิทยาลัยที่มุ่งเน้นด้านการสอนเป็นหลัก และมหาวิทยาลัยที่อยู่ต่างถิ่นกัน จะมีวัฒนธรรมต่างกันได้จากอิทธิพลของวัฒนธรรมท้องถิ่น และสิ่งแวดล้อมที่มหาวิทยาลัยแต่ละแห่งตั้งอยู่ (Magee, 1990)

พันธกิจของมหาวิทยาลัย(missions) มีผลต่อวัฒนธรรมของอาจารย์เช่นกัน มหาวิทยาลัยที่เน้นการสอน จะคัดเลือกอาจารย์ที่มีความสามารถทางการสอน การปฏิบัติงานของอาจารย์ส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับเรื่องการเรียนรู้การสอน อาจารย์มีชั่วโมงสอนค่อนข้างมาก เวลาที่จัดสรรให้กับงานวิจัยและภาระอื่นๆ จะน้อยลง การประเมินอาจารย์และระบบตอบแทนจะอิงอยู่กับคุณภาพของการสอนมากกว่าพิจารณาจากภารกิจอื่นๆ ดังนั้นกระบวนการขัดเกลาทางสังคม (socialization) ของอาจารย์ใหม่ในมหาวิทยาลัยที่เน้นการสอนจะแตกต่างกับมหาวิทยาลัยที่เน้นการทำวิจัย มหาวิทยาลัยที่เน้นการค้นคว้าวิจัยสร้างองค์ความรู้ใหม่จะคัดเลือกอาจารย์ที่มีความสามารถด้านการวิจัย เวลาของอาจารย์จะใช้ในการทำวิจัยมากกว่าการสอน อาจารย์จะให้คุณค่าและความสำคัญกับงานวิจัยมากกว่าภารกิจด้านอื่น ๆ มหาวิทยาลัยมีความคาดหวังว่าอาจารย์จะต้องมีผลงานวิจัย มีบทความเผยแพร่ การประเมินผล ระบบค่าตอบแทน จะดูที่งานวิจัยและการเผยแพร่ผลงานมากกว่าภารกิจอื่นๆ กระบวนการขัดเกลาทางสังคม (socialization) สำหรับอาจารย์ใหม่ก็จะมุ่งเน้นลงไปที่การทำวิจัย การเขียนเอกสาร ตำรามากกว่าการสอน (Clark, 1963; Ruscio, 1987, Kuh and Whitt, 1988)

ขนาดของมหาวิทยาลัยมีผลต่อวัฒนธรรมอาจารย์ กล่าวคือ มหาวิทยาลัยที่ใหญ่มีหลายภาควิชา หลายหน่วยงาน ก็จะมีการรวมกลุ่มของบุคคลที่มีหลากหลายลักษณะ ทำให้มีวัฒนธรรมกลุ่มย่อยเกิดขึ้นตามกลุ่มต่างๆ เช่น กลุ่มอาจารย์อาวุโส กลุ่มอาจารย์ใหม่ กลุ่มที่มีความสนใจในกิจกรรมการเมืองและสังคม กลุ่มที่มีตำแหน่งทางวิชาการต่างๆ กัน เช่น กลุ่มศาสตราจารย์จะสนใจทำงานวิจัยที่มีความเฉพาะและลุ่มลึกในศาสตร์ของตัวเองให้ความสนใจพูดคุยพบปะและ

อภิปรายกับคณาจารย์ และนักศึกษาเฉพาะในสาขาของตนเอง อาจารย์กลุ่มนี้จะชอบเข้าสัมมนา และร่วมกิจกรรมวิชาการที่จัดขึ้นในศาสตร์ของตนเอง ชอบความอิสระ จะจัดการเรื่องงานและบริหารเวลาตามแนวคิดของตนเอง ไม่ยึดติดกฎระเบียบ กลุ่มอาจารย์ทั่วไป งานวิจัยยังไม่ค่อยเฉพาะเจาะจงยังไม่ลุ่มลึกทำงานวิจัยร่วมกับผู้อื่นและสาขาอื่นมากกว่ากลุ่มศาสตราจารย์ (Clark, 1985)

นอกจากนี้มหาวิทยาลัยที่มีขนาดใหญ่ ภาควิชาที่มีจำนวนอาจารย์มาก อาจารย์จะรู้จักคุ้นเคยกันเฉพาะในสาขาหรือภาควิชา ซึ่งจะต่างจากมหาวิทยาลัยที่มีขนาดเล็กหรือแต่ละภาควิชาที่มีอาจารย์จำนวนน้อย เพราะอาจารย์ในกลุ่มนี้จะรู้จัก กับอาจารย์อื่นๆ นอกสาขาวิชา หรือรู้จักกันทั้งมหาวิทยาลัย มีเครือข่าย การทำงานร่วมกัน และมีงานวิจัยที่ทำร่วมกัน

4. **วัฒนธรรมสาขาวิชา** (Culture of the discipline) สาขาวิชาเป็นเสมือน "ภูมิลำเนา" ของนักวิชาการ เป็นตัวบ่งบอกความเป็นมาของอาจารย์ในเบื้องต้น โดยปกติอาจารย์สถาบันอุดมศึกษาต้องเป็นสมาชิกในหลายวัฒนธรรมในระบบอุดมศึกษา แต่วัฒนธรรมที่แสดงเอกลักษณ์ของอาจารย์แต่ละคนคือ วัฒนธรรมสาขาวิชา (Ruscio, 1987; Barnett, 1990) เพราะการเข้าสู่วิชาชีพอาจารย์จะต้องมีสังกัด หรือมีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาใด แม้แต่การดำรงตำแหน่งทางวิชาการ ก็ต้องระบุว่า เป็นรองศาสตราจารย์หรือศาสตราจารย์ในสาขาวิชาใด สาขาวิชาจึงเป็นทั้งแหล่งแรกและที่อยู่ถาวรที่จะสร้างและถ่ายทอดวัฒนธรรมให้กับอาจารย์ เพราะอาจารย์ส่วนใหญ่จะผูกพันกับวิชาที่เรียนและสอน มักจะไม่เปลี่ยนแปลงในการปฏิบัติงาน สาขาวิชาจึงเป็นที่รวมของนักวิชาการเฉพาะด้านไว้ด้วยกัน เช่น ระหว่างนักเคมีกับนักเคมี แพทย์กับแพทย์ นักนิติศาสตร์กับนักนิติศาสตร์ เป็นการรวมตัวกันโดยยึดองค์ความรู้เป็นหลัก

อาจารย์ในแต่ละสาขาวิชาจะมีลักษณะเฉพาะที่จำแนกกลุ่มบุคคลในแต่ละสาขาได้ อาจารย์ในแต่ละสาขาจะมีแบบแผนของการคิด วิธีการแสวงหาความรู้ ความเชื่อในทฤษฎีต่างๆ แบบแผนของพฤติกรรม การแก้ปัญหา การสื่อสาร ลักษณะการฝึกฝนอบรมลักษณะงานที่แตกต่างกัน (Holland, 1975) คล้าก (Clark, 1983) เปรียบเทียบไว้ว่า การเข้าทำงานในสาขาวิชาต่างกัน เท่ากับเข้าไปอยู่ในบ้านที่มีวัฒนธรรมต่างกัน เป็นวัฒนธรรมที่สร้างเอกลักษณ์ให้กับอาจารย์แต่ละสาขาวิชามากที่สุด (Barnett, 1990) และถือว่าเป็นวัฒนธรรมที่มีบทบาทและมีอิทธิพลมากต่อความเป็นนักวิชาการ คล้าก ได้จำแนกอาจารย์ว่ามีวัฒนธรรมกลุ่มย่อย 4 กลุ่มคือ

1. อาจารย์ชอบสอน (the teacher) อาจารย์กลุ่มนี้รักสถาบัน รักการเป็นอาจารย์ ชอบสอนเชิงทฤษฎี ไม่เน้นการปฏิบัติ ไม่ชอบทำงานวิจัย

2. อาจารย์นักวิจัย (the researcher) อาจารย์กลุ่มนี้ไม่ค่อยให้ความสนใจในสถาบัน ชอบศึกษาค้นคว้าทางศาสตร์บริสุทธิ์ในสาขาของตนเอง ไม่ค่อยสนใจการประยุกต์ใช้และการฝึกปฏิบัติ
3. อาจารย์นักปฏิบัติ (the demonstrator) อาจารย์กลุ่มนี้นิยมสอนและการนิเทศ เน้นการปฏิบัติมากกว่าทฤษฎี
4. อาจารย์ที่ปรึกษาภายนอก (the consultant) อาจารย์กลุ่มนี้สนใจการประยุกต์วิชาการสู่การปฏิบัติ มักเป็นผู้มีชื่อเสียง มีงานภายนอกมาก เป็นวิทยากร เป็นที่ปรึกษาของกรรมการชุดต่าง ๆ นอกสถาบันไม่ค่อยให้ความสนใจในความเป็นไปของสถาบัน

ในงานดังกล่าวของ Clark (1983) จะแบ่งอาจารย์ออกเป็น 4 กลุ่ม วัฒนธรรมย่อยแล้ว คลาร์กยังได้คาดการณ์อนาคตของอุดมศึกษาว่ามีแนวโน้มที่จะเน้นทางวิชาชีพมากยิ่งขึ้น และจะเกิดวัฒนธรรมย่อยขึ้นตามสาขาวิชา ภาพลักษณ์ของอาจารย์ในมหาวิทยาลัยจะอยู่ในวัฒนธรรมทั้ง 4 โดยอัตโนมัติ คือวัฒนธรรมของสาขาวิชา (Culture of discipline) วัฒนธรรมของวิชาชีพอาจารย์ (culture of profession) วัฒนธรรมของมหาวิทยาลัย (Culture of the enterprise) วัฒนธรรมของระบบอุดมศึกษาแห่งชาติ (Culture of the national system) และคลาร์กก็ยังได้อธิบายเพิ่มเติมว่าถึงแม้อาจารย์จะเป็นสมาชิกของทุกวัฒนธรรมดังกล่าว แต่วัฒนธรรมของสาขาวิชา จะมีพลังงานมากที่สุดที่จะทำให้อาจารย์รู้สึกผูกพันและจงรักภักดีต่อสาขาวิชาที่ตนศึกษาและปฏิบัติงาน

สุนทรวาที เขียวพิเชฐ (2539) ได้วิเคราะห์วัฒนธรรมอาจารย์ในสาขาวิชาต่างๆ ไว้ในการศึกษาเรื่องการวิเคราะห์วัฒนธรรมอาจารย์สถาบันอุดมศึกษาไทย ดังต่อไปนี้

1. วัฒนธรรมอาจารย์ สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ

อาจารย์สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ มีวัฒนธรรมอาจารย์ที่แข็งหรือมีความเด่นชัดในระดับมาก 7 ด้านคือ วัฒนธรรมอาจารย์นักประชาธิปไตย วัฒนธรรมอาจารย์รักสถาบัน วัฒนธรรมอาจารย์วิชาชีพ วัฒนธรรมอาจารย์อนุรักษ์วัฒนธรรมไทย วัฒนธรรมอาจารย์เน้นผลงานวิชาการ วัฒนธรรมอาจารย์มุ่งพัฒนาศักยภาพทางวิชาการ วัฒนธรรมอาจารย์ยึดมั่นศาสนา

วัฒนธรรมอาจารย์ที่พบว่ามีความแข็งหรือมีความเด่นชัดในระดับปานกลางคือ วัฒนธรรมอาจารย์เน้นความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์และนิสิตนักศึกษา วัฒนธรรมอาจารย์เน้นความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์ วัฒนธรรมอาจารย์มุ่งงานบริหาร วัฒนธรรมอาจารย์นักวิชาการและบริการสังคม วัฒนธรรมอาจารย์ที่พบว่ามีความแข็ง มีความชัดเจนในระดับน้อยคือ วัฒนธรรมอาจารย์สนใจสังคมและการเมือง

2. วัฒนธรรมอาจารย์สาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

อาจารย์สาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีวัฒนธรรมอาจารย์ที่แข็ง มีความเด่นชัดในระดับมาก 7 ด้านคือ วัฒนธรรมอาจารย์นักประชาธิปไตย วัฒนธรรมอาจารย์รักสถาบัน วัฒนธรรมอาจารย์รักวิชาชีพ วัฒนธรรมอาจารย์เน้นผลงานวิชาการ วัฒนธรรมอาจารย์อนุรักษ์ วัฒนธรรมไทย วัฒนธรรมอาจารย์เน้นความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์และนิสิตนักศึกษา วัฒนธรรมอาจารย์มุ่งพัฒนาศักยภาพทางวิชาการ

วัฒนธรรมอาจารย์ที่พบว่ามีความแข็งหรือมีความเด่นชัด ในระดับปานกลางในอาจารย์สาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมี 4 ด้านคือ วัฒนธรรมอาจารย์ยึดมั่นศาสนา วัฒนธรรมอาจารย์เน้นความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์ วัฒนธรรมอาจารย์มุ่งงานบริหาร วัฒนธรรมอาจารย์นักวิชาการและบริการสังคม

วัฒนธรรมที่พบว่ามีความแข็งหรือมีความชัดเจนในระดับน้อย คือ วัฒนธรรมอาจารย์สนใจสังคมและการเมือง

3. วัฒนธรรมอาจารย์สาขาวิชาสังคมศาสตร์

อาจารย์สาขาวิชาสังคมศาสตร์ มีวัฒนธรรมอาจารย์ที่แข็งหรือมีความเด่นชัดในระดับมากใน 8 ด้านคือ วัฒนธรรมอาจารย์นักประชาธิปไตย วัฒนธรรมอาจารย์รักสถาบัน วัฒนธรรมอาจารย์รักวิชาชีพ วัฒนธรรมอาจารย์เน้นผลงานทางวิชาการ วัฒนธรรมอาจารย์อนุรักษ์วัฒนธรรมไทย วัฒนธรรมอาจารย์เน้นความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์และนิสิตนักศึกษา วัฒนธรรมอาจารย์ยึดมั่นในศาสนา วัฒนธรรมอาจารย์สนใจสังคมและการเมือง

วัฒนธรรมอาจารย์ที่มีความแข็งหรือมีความเด่นชัด ในระดับปานกลางมี 4 ด้านคือ วัฒนธรรมอาจารย์เน้นความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์ วัฒนธรรมอาจารย์มุ่งเน้นงานบริหาร วัฒนธรรมอาจารย์นักวิชาการและบริการสังคม วัฒนธรรมอาจารย์สนใจสังคมและการเมือง

4. วัฒนธรรมอาจารย์สาขาวิชามนุษยศาสตร์

อาจารย์สาขาวิชามนุษยศาสตร์ มีวัฒนธรรมอาจารย์ที่เข้มแข็งหรือมีความเด่นชัดในระดับมาก 8 ด้านคือ วัฒนธรรมอาจารย์นักประชาธิปไตย วัฒนธรรมอาจารย์รักสถาบันการ วัฒนธรรมอาจารย์อนุรักษ์วัฒนธรรมไทย วัฒนธรรมอาจารย์รักวิชาชีพ วัฒนธรรมอาจารย์เน้นความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์และนิสิตนักศึกษา วัฒนธรรมอาจารย์เน้นผลงานวิชาการ วัฒนธรรมอาจารย์มุ่งพัฒนาศักยภาพทางวิชาการ วัฒนธรรมอาจารย์ยึดมั่นศาสนา

วัฒนธรรมอาจารย์ที่มีความแข็ง หรือมีความเด่นชัดในระดับปานกลางมี 3 ด้าน คือ วัฒนธรรมอาจารย์เน้นความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์ วัฒนธรรมอาจารย์มุ่งงานบริหาร วัฒนธรรม

อาจารย์นักวิชาการและบริการสังคม วัฒนธรรมอาจารย์ที่มีความแข็งหรือมีความเด่นชัด ในระดับน้อยคือ วัฒนธรรมอาจารย์สนใจสังคมและการเมือง

2.3 วัฒนธรรมวิจัยในสถาบันอุดมศึกษา

นักสังคมวิทยาและนักมานุษยวิทยาให้ความหมายของวัฒนธรรมว่า เป็นระบบที่สร้างขึ้นในอดีตที่แสดงถึงรูปแบบของความเป็นอยู่ ซึ่งมักจะยึดถือร่วมกันโดยสมาชิกของกลุ่มในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง (Kluckhohn & Kelly, 1945)

วัฒนธรรมประกอบด้วยสิ่งที่ปฏิบัติกันจนคุ้นเคยเป็นนิสัย (habits) และมีแนวโน้มที่จะประพฤติปฏิบัติในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง ไม่ว่าจะป็นรูปแบบการใช้ภาษา คำนิยม ทักษะคติ ความเชื่อ ประเพณีและรูปแบบแนวคิด (กรีซ สืบสนธิ, 2538)

ฟินเนแกน และ แกมสัน (Finnegan and Gamson, 1996) ได้ให้ความหมาย " วัฒนธรรมวิจัย " (Research culture) ให้มีความหมายเดียวกับคำว่า " วัฒนธรรมแห่งผู้เชี่ยวชาญหรือนักวิชาการ " (Culture of Scholarship)

วัฒนธรรมวิจัยเป็นวัฒนธรรมที่มีลักษณะพื้นฐานที่สำคัญของอาจารย์หรือนักวิชาการ ในระดับปริญญาโท ปริญญาเอก โดยเฉพาะในมหาวิทยาลัยวิจัย ส่วนขบวนการอบรมสั่งสอนและถ่ายทอดไปยังอาจารย์นักวิจัยรุ่นใหม่ โดยดำเนินตามวิสัยทัศน์ของการพัฒนาสถาบันที่เน้นการวิจัย ผ่านขบวนการดำเนินงานวิจัยในระดับสาขาวิชา ภาควิชา และกลุ่มนักวิชาการวิจัยทั้งในสาขาเดียวกัน และข้ามสาขาวิชา เป็นรูปแบบการดำเนินงานวิจัย ทั้งวิจัยธรรมชาติและวิจัยประยุกต์และเผยแพร่ผลงานวิจัยไปยังสาธารณะ เพื่อเป็นการสร้างสรรค์ความรู้ใหม่และเพื่อการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นโดยการได้รับการสนับสนุนเงินทุนวิจัยจากสถาบันและองค์กรวิชาชีพต่างๆ (Becher, 1989 & Clark, 1987)

บีเชอร์ (Becher, 1989), ไบเลย์ (Bailey, 1977), โกลด์เนอร์ (Gouldner, 1958) และรูสซิโอ (Ruscio, 1986) ได้กล่าวว่าวัฒนธรรมวิจัยประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลักดังนี้

1. ตั้งอยู่บนพื้นฐานระดับชาติมากกว่าระดับท้องถิ่น
2. ให้คุณค่าการวิจัยเหนือกว่าการสอนและการบริการ
3. ให้คุณค่ากับการวิจัยบริสุทธิ์มากกว่าการวิจัยประยุกต์

ไมเคิล แพทท ; มาร์การิทและ เดวิท คอย (Michael Pratt, Dimitai Margarrit & David Coy, 1999) ได้สรุปคำจำกัดความคำว่า วัฒนธรรมวิจัย (Research Culture) ว่าหมายถึงผลรวมของความเชื่อ ทักษะคติที่มีต่อการวิจัย โดยสะท้อนออกมาในรูปการดำเนินงานทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยตั้งแต่นโยบาย การวางแผน และการบริหารงานวิจัย ในทุกระดับตั้งแต่ผู้บริหารสถาบัน คณาจารย์ นักวิชาการ นักวิจัย ในสถาบันอุดมศึกษาซึ่งการจะสร้างวัฒนธรรมวิจัยให้เกิดขึ้นใน

สถาบันได้จะต้องใช้เวลา การวางแผนที่ดีและรอบคอบ การจัดสรรทรัพยากร และการสร้างสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการเสริมสร้างผลิตภาพการวิจัย และเมื่อสถาบันอุดมศึกษา สามารถพัฒนาให้เกิดวัฒนธรรมวิจัยขึ้นในสถาบันได้ ก็จะก่อให้เกิดบรรยากาศทางวิชาการ สำหรับทั้งอาจารย์ นักวิชาการ นักวิจัย ตลอดจนนิสิตนักศึกษาบัณฑิตศึกษา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ การเรียนรู้และการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น

วิจารณ์ พานิช (2542) ได้กล่าวว่า วัฒนธรรมการวิจัยเป็นสิ่งสำคัญที่ก่อให้เกิดค่านิยมในการทำวิจัย การเป็นอาจารย์หรือนักวิชาการที่ประสบความสำเร็จในการวิจัย อุดมการณ์และวัฒนธรรมที่ถูกต้องคือ การแสวงหาความรู้โดยไม่จบสิ้น ต้องทำวิจัยอย่างรอบรู้และสนใจความก้าวหน้าของงานวิจัยที่เกิดขึ้น สิ่งสำคัญต่อการทำวิจัยคือความสนใจอยากเรียนรู้ที่เกิดจากแรงบันดาลใจ มิใช่แรงบันดาลใจจากคำตอบที่ได้รับ

กล่าวโดยสรุป วัฒนธรรมวิจัย (research culture) เป็นรูปแบบวิธีการดำเนินการวิจัยในสถาบันอุดมศึกษาที่มีความเชื่อ ทศนคติ สมมุติฐาน และคุณค่าร่วมกัน ยึดถือเน้นหนักในการติดต่อสัมพันธ์ภายในสถาบัน เพื่อให้เกิดการปฏิบัติงานวิจัยร่วมกัน ให้บรรลุความคาดหวังด้านการวิจัย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในภารกิจหลักของสถาบันอุดมศึกษา

อาจารย์เป็นกลไกในการสร้างงานวิจัยมีบทบาทสำคัญต่อวัฒนธรรมวิจัยในสถาบันอุดมศึกษา ฉะนั้นวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ จึงเป็นวิถีชีวิตการวิจัยของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาซึ่งเป็นประชาคมวิชาการ ประกอบกิจการเกี่ยวกับความรู้ การบุกเบิกแสวงหา ทำนุบำรุงรักษา ถ่ายทอดและใช้ประโยชน์จากความรู้ การวิจัยนอกจากเป็นภารกิจหลักแล้ว ยังมีบทบาทในการสร้างความรู้เพื่อส่งเสริมภารกิจอื่นๆของสถาบัน ความศรัทธา ทศนคติและค่านิยมที่อาจารย์มีต่อการวิจัยเป็นปัจจัยสำคัญในการทำงานวิจัย และผลงานวิชาการของอาจารย์ การปฏิบัติงานวิจัยของอาจารย์ ด้วยความศรัทธาในกระบวนการและผลที่ได้จากการวิจัย ก่อให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อการบุกเบิกแสวงหาความรู้ เป็นการสร้างค่านิยมทางการวิจัย นับเป็นลักษณะเฉพาะของอาจารย์ระดับอุดมศึกษาอย่างต่อเนื่องยาวนาน จนเป็นวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา (Finnegan & Gamson, 1996, Pratt et al., 1999, สุกัญญา ไผวิไลกุล, 2543)

การสร้างวัฒนธรรมวิจัยในสถาบันอุดมศึกษา

แพรวและคณะ (Pratt et al., 1999) ได้กล่าวถึง แนวทางการสร้างวัฒนธรรมวิจัยในสถาบันอุดมศึกษา ประกอบด้วย

1. ระยะเวลาที่ต่อเนื่องยาวนาน
2. การวางแผนที่ละเอียดรอบคอบ

3. การจัดสรรทรัพยากรที่ดี
4. การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม
5. การเปลี่ยนทัศนคติ ความเชื่อ และค่านิยมด้านการวิจัย
6. การเปลี่ยนระบบและโครงสร้างองค์การให้เหมาะสม
7. การวางแผนเชิงกลยุทธ์ด้านการวิจัย
8. การชี้แจง ประชาสัมพันธ์นโยบายและวัตถุประสงค์ด้านการวิจัยให้ชัดเจน

ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมวิจัย

วิลเลียมและคณะ (Williams & et al., 1993) ได้เสนอปัจจัยที่มีส่วนส่งเสริมให้เกิดความสำเร็จของสถาบันอุดมศึกษาในการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมวิจัย ว่าประกอบด้วย

1. ความรู้สึกและความต้องการอย่างเร่งด่วน ในการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์และบุคลากรวิชาการในสถาบันอุดมศึกษา
2. การมีวิสัยทัศน์เกี่ยวกับหลักเกณฑ์และมาตรการ ที่จะก่อให้เกิดความสำเร็จในการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมวิจัย
3. การให้ความสำคัญกับปัจจัยหรือสิ่งแวดล้อมภายนอก ที่เกี่ยวข้องกับ การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมวิจัย
4. การมอบหมายงานวิจัย จากหัวหน้างานวิจัยที่เชี่ยวชาญด้านวิจัย
5. การเปลี่ยนแปลงกลยุทธ์เพื่อก่อให้เกิดวัฒนธรรมวิจัย
6. การสื่อสารระหว่างบุคลากรวิชาการของสถาบันอุดมศึกษาด้านการวิจัย
7. การสร้างความสัมพันธ์ ระหว่างโครงสร้างและนโยบายด้านการวิจัยภายในสถาบันอุดมศึกษา

2.4 การพัฒนาวัฒนธรรมวิจัยในสถาบันอุดมศึกษา

ปัจจุบันการพัฒนาวัฒนธรรมวิจัยมีปรากฏในสถาบันอุดมศึกษาในต่างประเทศ ได้มีการส่งเสริมและพัฒนางานวิจัยให้เกิดขึ้นอย่างมากมาย มหาวิทยาลัยหลายแห่งได้พยายามที่จะสร้างและพัฒนาวัฒนธรรมวิจัยในมหาวิทยาลัยให้เอื้อต่อการสร้างสรรค์ผลงานวิจัยที่มีคุณภาพ จัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการสร้างงานวิจัยและจัดระบบการบริหารงานวิจัยให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เนื่องจากมหาวิทยาลัยต่างๆ ได้เล็งเห็นความสำคัญของการวิจัยว่าเป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นเลิศทางวิชาการของมหาวิทยาลัย ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและรวบรวมเอกสารและ

ข้อมูลต่างๆ ที่แสดงให้เห็นถึงความตั้งใจจริงของมหาวิทยาลัยต่างประเทศ ที่มีต่อการพัฒนา งานวิจัยในสถาบันอุดมศึกษา ดังนี้

ประเทศสหรัฐอเมริกา

มหาวิทยาลัยคือศูนย์กลางการวิจัยของชาติ รัฐบาลมีบทบาทส่งเสริมการวิจัยพื้นฐานเป็น บทบาทหลัก โดยให้มหาวิทยาลัยทำหน้าที่ผลิตผลงานวิจัยพื้นฐาน สำหรับเป็นศูนย์กลางการวิจัย ของชาติ โดยให้เหตุผลว่า มหาวิทยาลัยมีศักยภาพที่จะสร้างความเข้มแข็งให้แก่การวิจัยทั้งระบบ จึงเห็นความสำคัญของการสร้างวัฒนธรรมวิจัยในมหาวิทยาลัย ผลงานวิจัยของอาจารย์มหา วิทยาลัยที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารวิชาการได้รับการตรวจสอบคุณภาพอย่างเคร่งครัด เงินทุน วิจัยสำหรับนักวิทยาศาสตร์มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมวิจัยของสถาบันทั้งด้านปริมาณของผลิตภาพ งานวิจัยและคุณภาพของงานวิจัยภายในสถาบันอย่างมาก นักวิจัยกว่า 15,000 คนได้รับการ สนับสนุนด้านงบประมาณการวิจัย และด้านค่าจ้างแรงงาน เงินเดือน และผลตอบแทนต่างๆ ที่ ได้รับจากการสร้างสรรค์ผลงานวิจัยที่มีคุณภาพ นักวิจัยหลายคนได้รับทุนอุดหนุนให้ Sabbatical leave ไปยังมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงด้านการวิจัย ด้านการแพทย์ เช่น Johns Hopkins University ได้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้านการวิจัย และความรู้ด้านแพทยศาสตร์สมัยใหม่ ด้วย บรรยากาศที่เอื้อต่อการสร้างสรรค์การวิจัยทำให้นักวิจัยที่ NIH มีการแข่งขันมีการค้นคว้าวิจัยเพื่อ สร้างสรรค์ความรู้ใหม่ซึ่งผลงานวิจัยส่วนใหญ่จะนำมาแก้ปัญหาด้านการแพทย์วัฒนธรรมวิจัย ภายใน NIH จึงมีทั้งบรรยากาศและความร่วมมือทั้งในสาขาวิชาเดียวกันและข้ามสาขาวิชา ตลอดจนการแข่งขันกัน ทั้งภายในสถาบันและต่างมหาวิทยาลัย มีการจัดสัมมนาและเผยแพร่ ผลงานวิจัยที่มีคุณประโยชน์ต่อสังคมอยู่เสมอ (Smaslik, 1999)

ประเทศออสเตรเลีย

ประเทศออสเตรเลีย ตระหนักดีถึงการจัดตั้งวัฒนธรรมแห่งการสร้างสรรคขึ้นสนับสนุนการ มีความคิดสร้างสรรค์ในการวิจัยทุกรูปแบบ ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างนักวิจัยในมหาวิทยาลัย กับในอุตสาหกรรมและกระจายผลของการวิจัยสู่ประชาคมภายนอกนั้นถือเป็นปัจจัยที่สำคัญชั้น วิกฤต ที่จะนำไปสู่การขยายตัวทางเศรษฐกิจในระยะยาว การสร้างงานและความเป็นอยู่ที่ดีของ ออสเตรเลีย วัฒนธรรมการวิจัยของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศออสเตรเลีย พบว่าการวิจัยและ การเรียนการสอนที่มีการวิจัยในสถาบันอุดมศึกษาได้พัฒนาไปสู่ลักษณะที่มีการวางแผนและมี ความเป็นมืออาชีพมากขึ้นมหาวิทยาลัยต่างๆ มีการเพิ่มความหลากหลายในการให้การศึกษาด้าน การวิจัยโดยการเปิดหลักสูตรที่ใช้เทคนิคการศึกษาทางไกลและการชักนำให้นักศึกษาปริญญาโท

และปริญญาเอกเข้าร่วมโครงการที่มีความร่วมมือกับอุตสาหกรรม ทำให้เกิดการดำเนินงานเป็นทีม และเป็นการเปิดมหาวิทยาลัยสู่อุตสาหกรรมและเพิ่มมิติของการประยุกต์ให้กับการวิจัย

มหาวิทยาลัยหลายแห่งได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์การวิจัยโดยมุ่งเน้นสาขาที่ตนมีความเข้มแข็ง และจัดสรรทรัพยากรเพื่อสนับสนุนสาขาเหล่านั้น เช่น James Cook University ได้พัฒนางานวิจัยในสาขาวิทยาศาสตร์การประมง University of New England ในการปศุสัตว์และ University of Ballarat ในด้านแพทยศาสตร์การกีฬา เป็นต้น มหาวิทยาลัยต่างๆยังมีการร่วมงานเพิ่มขึ้นกับประชาคมและภูมิภาคที่มหาวิทยาลัยตั้งอยู่ มหาวิทยาลัยหลายแห่งมีโครงการร่วมกับองค์กรที่เป็นผู้นำในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจภูมิภาคในชุมชนใกล้เคียงของมหาวิทยาลัย การสร้างสายสัมพันธ์เชื่อมโยงสถาบันอุดมศึกษาเข้ากับประชาคมโดยรอบเช่นนี้นับเป็นประโยชน์ทั้งในระดับภูมิภาคและระดับชาติยิ่งกว่านั้นมหาวิทยาลัยต่างๆ ยังได้ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงอันกว้างไกลที่มีในเรื่องของโครงสร้างการผลิตองค์ความรู้ กล่าวคือ มหาวิทยาลัยต่าง ๆ เริ่มจะมีการเปลี่ยนเป็นองค์ความรู้ และปรับเปลี่ยนองค์ความรู้มากขึ้นเรื่อยๆ นอกเหนือจากการเป็นผู้สร้างสมองค์ความรู้ (ประชาคมวิจัย, 2542)

ประเทศฝรั่งเศส

วัฒนธรรมวิจัยในสถาบันอุดมศึกษาของประเทศฝรั่งเศสในปัจจุบันมีความแข็งแกร่งขึ้นเป็นลำดับ มหาวิทยาลัยต่างๆสามารถคิดงานและวางแผนการสร้างบุคลากรด้านการวิจัยในระยะยาวได้ ซึ่งย่อมจะส่งผลดีต่อความแข็งแกร่งของมหาวิทยาลัยในฐานะเป็นโครงสร้างพื้นฐานด้านการวิจัย (research infrastructure) ที่สำคัญ ทั้งนี้เนื่องจากมหาวิทยาลัยในประเทศฝรั่งเศสนั้น อาจกล่าวได้ว่า เป็นหนึ่งในต้นตำรับการสร้างนักคิด เป็นแหล่งบ่มเพาะทางความคิดให้คนมีความลึกซึ้งและรอบรู้กว้างขวางจะเห็นว่าการวิจัยจำนวนมากไม่ใช่นักคนฝรั่งเศส รากฐานของระบบการสร้างความรู้ของมหาวิทยาลัยจึงเป็น "university" จริงๆ คือเป็นแหล่งของการบ่มเพาะความรู้รอบรู้ที่กว้างขวาง และลึกซึ้งในทุกๆเรื่องในจักรวาล (universe) มีใช่แหล่งของการฝึกทักษะอาชีพให้คนออกไปมีอาชีพเฉพาะทาง (vocational school / college) ฐานวัฒนธรรมการสร้างความรู้อันแข็งแกร่งเหล่านี้เป็น spring board ที่สำคัญที่ทำให้การสร้างความรู้ในเชิง basic research เติบโตและขยายตัวไปได้รวดเร็วเมื่อประกอบกับระบบการจัดการที่มีกลยุทธ์ที่ปรับไปตามสถานะความแข็งแกร่งของสถาบันที่เป็นผู้สร้างความรู้ด้วยแล้ว ก็ยังทำให้ระบบการวิจัยของประเทศฝรั่งเศสเติบโต ก้าวหน้าไปได้รวดเร็ว (สีลาภรณ์ บัวสาย, 2543)

ประเทศไอร์แลนด์

มหาวิทยาลัยแห่งชาติแห่ง Ireland, galway ได้มีการสร้าง สนับสนุน พื้นฐานโครงสร้าง ด้านการวิจัยและวัฒนธรรมการวิจัย มีการส่งเสริมโดยการประชาสัมพันธ์ให้เกิดการแข่งขันและ ให้โอกาสด้านการวิจัยในมหาวิทยาลัยอย่างมาก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจะพัฒนาการวิจัยพื้นฐาน เพื่อเป็นแนวทางและสนับสนุนกิจกรรมการวิจัยทั้งในระดับบุคคลและหน่วยงานหรือองค์กร ซึ่ง นโยบายจะครอบคลุมระดับนานาชาติ คุณภาพ แรงจูงใจของบุคลากร แหล่งข้อมูล กลยุทธ์ความ สัมพันธ์ระหว่างประเทศ การส่งเสริมด้านความสามารถทางด้านสติปัญญา และการสร้างมาตรฐานสายงานวิจัย การให้บริการด้านข้อมูลเพื่อสนับสนุนงานวิจัยของมหาวิทยาลัย ได้ประโยชน์ทั้ง ในมหาวิทยาลัยและเป็นการสร้างเครือข่ายข้อมูลจากภายนอก งานวิจัยจะได้รับการบริการจัดการ ภายใต้อาณัติที่เกี่ยวพันกับความประสงค์ในการดำเนินการด้านการวิจัย โครงสร้างที่เหมาะสม กิจ- กรรมระหว่างสาขาวิชา และการเผยแพร่และการยอมรับ ส่วนงบประมาณด้านการวิจัยพื้นฐาน จะ ได้จัดตั้งไว้สนับสนุนนโยบายดังกล่าว มหาวิทยาลัยจะกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ใน กิจกรรมด้านการวิจัย โดยมีพื้นฐานอยู่บนการทำงานเป็นที่ระหว่างสถาบันการศึกษาทั้งวัตถุประสงค์ และเนื้อหา การสนับสนุนงานวิจัย ข้อมูลและการฝึกอบรมจะจัดให้สำหรับบุคลากรรุ่นใหม่ มหาวิทยาลัยจะเป็นผู้นำโลก ในการสรรหาผู้เชี่ยวชาญการวิจัยในองค์กรที่เลือกสรรตาม นโยบายของมหาวิทยาลัย(<http://www.mis.ucg.ie/mis/strategic-plan/research.htm>)

ประเทศแอฟริกาใต้

Historically Black Universities ประเทศแอฟริกาใต้ ได้จัดโปรแกรมเพื่อพัฒนาและ บำรุงรักษาวัฒนธรรมวิจัยภายในมหาวิทยาลัย โดยการสร้างองค์ความรู้ใหม่และพัฒนาทรัพยากร มนุษย์ สาขาวิชาด้านวิทยาศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์และเทคโนโลยี (SET) มีการจัดสรรเงินทุน วิจัยเพื่อสนับสนุนให้นักวิชาการได้พัฒนาผลงานวิจัยให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น การวางแผนงานวิจัยของ มหาวิทยาลัยต่างๆ ได้ใช้หลักการที่สำคัญ 3 ประการ ที่สัมพันธ์กับโปรแกรมพัฒนางานวิจัย ได้แก่ 1. corrective action 2. competitive research และ 3. industry / academic coloboration โดย ที่โปรแกรมต่าง ๆ มีประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. การจัดการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ และเทคโนโลยีให้เกิดประสิทธิผล และเกิดความตระหนักถึงคุณค่าของศาสตร์ดังกล่าว

2. อุตสาหกรรมที่มีการแข่งขัน
3. การปรับปรุง/พัฒนาคุณภาพชีวิต
4. สิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมยิ่งขึ้น
5. แรงสนับสนุนที่ดีที่จะให้ศาสตร์ด้าน SET มีความเป็นเลิศทางวิชาการและงานวิจัย

6. การเพิ่มจำนวนสมาชิกและคณะกรรมการวิชาการที่มีคุณวุฒิปริญญาตรีระดับ PhD
 7. การเพิ่มจำนวนของสตรีและชาวผิวดำให้ได้รับการศึกษาและการจ้างงานในงานวิจัยด้าน SET
 8. มีการร่วมมือกันระหว่างองค์กรเอกชนและสถาบันวิจัยอื่นๆ กับสถาบันวิจัยด้าน SET ในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ของแอฟริกาใต้
 9. การเพิ่มผลิตภาพงานวิจัยที่สามารถตรวจสอบและประเมินคุณภาพงานวิจัยได้
- การวิจัยได้รับการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพในมหาวิทยาลัยในแอฟริกาใต้ วัฒนธรรมการวิจัยได้เติบโตอย่างมากในมหาวิทยาลัยโดยการกระตุ้นให้บุคลากรวิชาการทั้งคณาจารย์และนักวิจัยได้เกิดความตระหนักถึงความสำคัญของการวิจัย การสร้างแรงจูงใจและทัศนคติของการบริหารงานวิจัยโดยไม่มีการบังคับให้ต้องทำวิจัยโดยไม่สมัครใจ มหาวิทยาลัยในแอฟริกาใต้ ได้มีการสนับสนุนด้านทรัพยากรต่างๆ เพื่อพัฒนางานวิจัยดังนี้
1. เงินทุนสนับสนุนให้เกิดนวัตกรรมขึ้นในมหาวิทยาลัย
 2. จัดรายวิชาการด้านการวิจัย และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับด้านการวิจัย
 3. มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลงานวิจัยต่างๆ
 4. มีการปรับค่าล่วงเวลา คิดค่าตอบแทนเวลาที่อาจารย์ทำวิจัยบวกเพิ่มกับชั่วโมงสอน
 5. สัญญาจ้างบุคลากรใหม่โดยพิจารณาความสามารถด้านการวิจัย
 6. จัดให้มีการร่วมงานด้านวิจัยระหว่างบุคลากรอาวุโสกับบุคลากรใหม่
 7. ปรับปรุงหลักสูตรด้านการบริหารงานวิจัยให้ทันสมัยเสมอ
 8. จัดให้มีการพัฒนาบุคลากรโดยการให้โอกาสในการเพิ่มพูนความรู้และทักษะใหม่ๆ ที่จำเป็นตลอดเวลา
 9. ให้รางวัลและยกย่องชมเชยกับผลงานวิจัยที่มีคุณภาพ
 10. สนับสนุนตำราเอกสารให้ห้องสมุดที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยให้ทันสมัยอยู่เสมอ
 11. ประเมินผลงานวิจัยโดยคณะกรรมการประเมินผลงานของมหาวิทยาลัย
 12. กระตุ้นให้การประชุมสัมมนาทางวิชาการเช่นเดียวกับการศึกษาดูงานในมหาวิทยาลัยวิจัยต่างๆ
 13. อบรมบุคลากรโดยเฉพาะด้านภาวะผู้นำ
 14. ให้มีการลาเพื่อศึกษาดูงานด้านวิจัยโดยเฉพาะ
 15. ถือว่ากิจกรรมด้านงานวิจัย เป็นผลงานส่วนที่แยกออกจากการส่วนประจำในแต่ละปี
 16. ให้การขอทุนวิจัยทุกประเภท ดำเนินการให้การดูแลของมหาวิทยาลัย
 17. ประสานโครงการวิจัยต่างๆ กับสถาบันหรือมหาวิทยาลัยต่างๆ

(<http://www.frd.ac.za/programmeareas/direhbu/>)

ประเทศอังกฤษ

อังกฤษถือว่ามหาวิทยาลัยเป็นสมองในการทำวิจัยเพื่อพัฒนาชาติ ดังนั้นวัฒนธรรมวิจัยของอังกฤษพบว่า คนเข้ามาเป็นครูอาจารย์ในมหาวิทยาลัยจึงต้องผู้มีความรู้ดีและสามารถทำวิจัยได้เป็นหลัก มหาวิทยาลัยที่ได้คนมันสมองไม่ดีมาอยู่ประจำ ก็จะทำให้ภาควิชาอ่อนแอ มาตรฐานการวิจัยไม่ดีและได้งบประมาณน้อยตามสัดส่วนการให้งบประมาณทำวิจัยของมหาวิทยาลัยในอังกฤษขึ้นกับคุณวุฒิและคุณภาพครูอาจารย์เป็นหลัก

เดียร์ริง รีพอร์ท (Dearing Report) หรือชื่อเป็นทางการว่า Higher Education in the Learning Society อันเป็นแผนพัฒนาอุดมศึกษา ในสหราชอาณาจักร ในอีก 20 ปีข้างหน้า บทที่ 14 เสนอให้สถาบันอุดมศึกษาต่างๆ พยายามคัดผู้มีสติปัญญา มาอยู่ที่เป็นเช่นนี้เพราะสถาบันอุดมศึกษาต้องการคนระดับมันสมองซึ่งมีศักยภาพพอจะทำวิจัยเพื่อพัฒนาประเทศและแข่งขันกับนานาชาตินั่นเอง (ปฐมพงษ์ โพธิ์ประสิทธิ์พันธ์, 2543: 7)

ประเทศสิงคโปร์

มหาวิทยาลัยแห่งชาติสิงคโปร์ ได้มีบทบาทที่สำคัญในการส่งเสริมวัฒนธรรมการวิจัยและพัฒนาประเทศ โดยที่มีอาจารย์และนักวิจัยจำนวนมากกว่า 2,600 คน การวิจัยของมหาวิทยาลัยจะมีความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงจากแหล่งอื่นๆ และบริษัทจากภาคอุตสาหกรรมและภาคเอกชนจำนวนมาก จากการที่มีความไว้วางใจของภาคอุตสาหกรรมของประเทศ ทางด้านความรู้ ความสามารถเกี่ยวกับการวิจัยและการพัฒนาของมหาวิทยาลัย ทำให้มีโครงการที่บุคลากรของมหาวิทยาลัย เป็นผู้ให้คำปรึกษา แก่ภาคอุตสาหกรรม มากกว่า 1,180 โครงการในปี ค.ศ.1997 ผู้ที่ทำวิจัยร่วมกับมหาวิทยาลัยรวมถึงบริษัทข้ามชาติ ศูนย์วิจัยและพัฒนาองค์กรภายในประเทศ

แผนยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัยแห่งชาติสิงคโปร์ เพื่อให้เป็นศูนย์การศึกษาที่มีคุณภาพ โครงสร้างความแข็งแกร่งของความเชื่อมโยงระหว่างการวิจัยและการสอน แผนยุทธศาสตร์เพื่อสร้างความรู้และเทคโนโลยีใหม่ๆ โครงสร้างให้เกิดวัฒนธรรมของการวิจัย เน้นความสำคัญของการวิจัยต่อการพัฒนาประเทศชาติ และพัฒนาระบบการจัดการของการวิจัย

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีนันยาง เป็นอีกมหาวิทยาลัยหนึ่งของประเทศสิงคโปร์ที่มุ่งเน้นรูปแบบการวิจัยและพัฒนา สนับสนุนให้บุคลากรทำงานวิจัยและพัฒนาและให้คำปรึกษาแก่ธุรกิจและอุตสาหกรรมในสาขาที่ตนเชี่ยวชาญ ได้มีการจัดตั้งสถาบันและศูนย์วิจัยขึ้นหลายแห่ง ศูนย์วิจัยเป็นการรวบรวมบุคลากรและแหล่งอุปกรณ์ต่างๆ จากหลายคณะและหลายสาขาวิชาเข้าด้วยกัน ศูนย์สหสาขาวิชานี้จะช่วยในการดำเนินงานโครงการขนาดใหญ่ที่มีความสำคัญต่ออุตสาหกรรมและเศรษฐกิจของประเทศสิงคโปร์ มีการจัดตั้งบริษัทจำกัด NTU Ventures Pte Ltd. ขึ้นเพื่อ

ให้สิ่งประดิษฐ์ต่างๆ ของนักวิจัยของมหาวิทยาลัยทำเป็นรูปแบบของการค้า มีศูนย์นวัตกรรม (Innovation Centre) เพื่อเป็นการสนับสนุนให้กิจการและองค์กรต่างๆ ภายในประเทศได้มีฐานการผลิตในประเทศได้มีการวิจัยและพัฒนาภายในมหาวิทยาลัยที่ซึ่งมีบุคลากรและเครื่องมือเครื่องอำนวยความสะดวกที่พร้อม ตลอดจนนักศึกษาสามารถที่จะร่วมกิจกรรมการวิจัยและพัฒนาได้ด้วย มหาวิทยาลัยได้จัดตั้งศูนย์นวัตกรรมเพื่อการวิจัยและพัฒนาในสาขาเทคโนโลยีต่างๆ นอกจากนั้นมหาวิทยาลัยได้สนับสนุนความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยและองค์กรวิจัยต่างประเทศ ทั้งในทวีปยุโรปอเมริกาเหนือและภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก (วารสารณ์ บวรศิริ, 2543)

นอกจากนั้นประเทศสิงคโปร์ยังต้องการพัฒนาวัฒนธรรมการวิจัยให้มีความแข็งแกร่งขึ้นในทุกวงการศึกษาศึกษาและอาชีพ โดย NSTB และองค์กรเอกชนต่างๆ เพื่อให้เกิดความตระหนักและความเข้าใจอย่างถูกต้องเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ R&D ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในการพัฒนาและการเติบโตทางเศรษฐกิจของชาติ

Technology Month (Tech Month) ได้เสนอ 3 รางวัลระดับชาติด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อกระตุ้นให้นักวิจัยทั้งด้านวิทยาศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ และแพทยศาสตร์ได้สร้างสรรค์ผลงานวิจัยทั้งในระดับบุคคลและทีม รางวัลเหล่านี้จะเป็นการสนับสนุนให้เกิดวัฒนธรรมวิจัยขึ้นในวงการวิจัยด้านวิทยาศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ และด้านบริหารธุรกิจ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศสิงคโปร์อย่างยิ่ง

(<http://www.irdu.nus.edu.sg/NSTB/nstb.couture.Ltml>)

ประเทศแม็กซิโก

นโยบายของรัฐบาลแม็กซิโก พยายามที่จะพัฒนาวัฒนธรรมวิจัยให้เกิดขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งในมหาวิทยาลัยเอกชนได้มีเงินทุนวิจัยอุดหนุนจากองค์กรเอกชนจำนวนมาก มหาวิทยาลัยเอกชนส่วนใหญ่ขึ้นตรงอยู่กับกลุ่มผู้นำทางศาสนานิกายคาทอลิก อย่างไรก็ตามพบว่าเงินอุดหนุนส่วนใหญ่จะเน้นการสร้างงานวิจัยด้านวิทยาศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์ ซึ่งเป็นสาขาวิชาที่สำคัญต่อการพัฒนาประเทศแม็กซิโกเป็นอย่างมาก (Garwin L., 1999)

ประเทศนิวซีแลนด์

ไมเคิล แพท และคณะ (Pratt et al., 1999) จากมหาวิทยาลัย Waikato ประเทศนิวซีแลนด์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ในมหาวิทยาลัย โดยศึกษากรณี School of Management Studies ของมหาวิทยาลัย Waikato และนำเสนอเป็นบทความวิชาการเสนอแนวคิดในการค้นหาวิธีการปรับปรุงและพัฒนางานวิจัยของอาจารย์ในคณะวิชาต่างๆของมหาวิทยาลัยโดยใช้ทฤษฎีการบริหารเพื่อแสดงให้เห็นความเกี่ยวโยงระหว่าง

เปลี่ยนแปลงความเชื่อ ทศนคติ และค่านิยม ในการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมองค์การ กรณีศึกษานี้ ได้แสดงให้เห็นถึงโครงสร้างการบริหารมหาวิทยาลัยแบบกระจายอำนาจ (decentralized) และภาวะผู้นำที่เข้มแข็งของคณบดีในการพัฒนาวัฒนธรรมวิจัยในคณะวิชาต่างๆของมหาวิทยาลัย กรณีศึกษานี้อยู่ในช่วงปี ค.ศ.1989-1996 ผู้วิจัยได้นำรูปแบบความเชื่อของ วิลเลียมและคณะ (Williams et al, 1993) เกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์การ 5 ประเภทมาใช้เป็นพื้นฐานการศึกษาวิจัย ซึ่งได้แก่

1. ลักษณะของสิ่งแวดล้อมในองค์การ
2. ระดับการยอมรับในการปฏิบัติงานด้านวิชาการขององค์การ
3. สิ่งที่เป็นต่อสัมฤทธิ์ผลขององค์การ
4. ภาพลักษณ์ขององค์การ
5. พฤติกรรมการปฏิบัติงานในองค์การ

นอกจากนั้นได้นำแนวคิดของวิลเลียมและคณะ เรื่องวิธีการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมองค์การ มาใช้ในการศึกษาวิจัยซึ่งประกอบไปด้วยวิธีการดังต่อไปนี้

1. การเปลี่ยนบุคลากรในองค์การด้านวิจัย
2. การเปลี่ยนตำแหน่งบุคคลในองค์การ
3. การเปลี่ยนความเชื่อ ทศนคติ และค่านิยมด้านการวิจัย
4. การเปลี่ยนพฤติกรรมด้านการวิจัย
5. การเปลี่ยนระบบโครงสร้างองค์การ
6. การเปลี่ยนภาพลักษณ์ของสถาบันหรือองค์การด้านการวิจัย

ผู้วิจัยใช้เกณฑ์การประเมินผลสัมฤทธิ์ด้านการวิจัย โดยสร้าง Benchmark พยายามสนับสนุนให้บุคลากรได้พัฒนาความสามารถด้านการวิจัย รวมทั้งการจัดประชุม การให้เงินสนับสนุนงานวิจัย ผู้ให้คำปรึกษา ผู้เชี่ยวชาญด้านวิจัย จัดทุนดุซฐิบัณฑิตทำวิจัย จัดบริการด้านสวัสดิการและเครื่องมือเครื่องใช้อำนวยความสะดวกในการทำวิจัย เช่น คอมพิวเตอร์ การจัดพิมพ์ เผยแพร่ผลงานวิจัยในวารสารวิชาการ การจัดทรัพยากรด้าน IT รวมทั้งการให้บุคลากรได้ลางานเพื่อศึกษาดูงาน เพิ่มพูนความรู้ (sabbatical leave)

จากการศึกษาวิจัย ได้สรุปผลและเสนอแนะว่า การสร้างวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ต้องใช้เวลา ต้องมีการวางแผนที่ดี และต้องมีสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม มหาวิทยาลัย Waikato ประเทศนิวซีแลนด์ เป็นตัวอย่างหนึ่งของมหาวิทยาลัยที่เกิดใหม่ของประเทศนิวซีแลนด์ ที่พยายามจะเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์การ สิ่งที่จะช่วยให้มหาวิทยาลัยเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมองค์การได้โดยโครงสร้างการบริหารแบบกระจายอำนาจ ให้องค์การสามารถจัดการกับทรัพยากรไปในทิศทางที่ต้องการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยเชื่อว่า การพัฒนาวัฒนธรรมวิจัย เป็นเพียงการเริ่มต้น การ

พัฒนาให้วัฒนธรรมวิจัย เป็นสิ่งแวดล้อมทางวิชาการ สำหรับบุคลากรและนักศึกษา ต้องได้รับการสนับสนุนส่งเสริมทั้งจากกระบวนการเรียนรู้ และการแสวงหาองค์ความรู้ใหม่จากบุคลากรวิชาการทั้งหมดของสถาบัน

กล่าวโดยสรุป การสร้างและพัฒนาวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาในต่างประเทศในภาพรวม พบว่า มหาวิทยาลัยส่วนใหญ่มีนโยบายด้านการวิจัยที่ชัดเจน มีการบริหารงานวิจัยที่เข้มแข็ง มีการจัดสรรทรัพยากรเพื่อการวิจัยที่เพียงพอ มีการกำหนดรูปแบบการวิจัยที่สอดคล้องกับศักยภาพของมหาวิทยาลัยแต่ละด้าน มีการส่งเสริมความร่วมมือด้านการวิจัยกับต่างสถาบันทั้งในและต่างประเทศ และระหว่างชุมชนกับมหาวิทยาลัย มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลงานวิจัยคุณภาพ มีการกำหนดยุทธศาสตร์ด้านการวิจัย เน้นการวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ และการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน มหาวิทยาลัยในต่างประเทศส่วนใหญ่จะได้รับทุนสนับสนุนด้านการวิจัยจากรัฐบาล มีการพัฒนาบุคลากรด้านการวิจัยโดยเฉพาะอาจารย์นักวิจัยในมหาวิทยาลัยอย่างต่อเนื่อง หลายมหาวิทยาลัยมีโปรแกรมการพัฒนาวัฒนธรรมวิจัยในมหาวิทยาลัยที่เป็นรูปธรรม มีการพัฒนาสภาพแวดล้อมและบรรยากาศองค์กรที่เอื้อต่อการพัฒนาวัฒนธรรมวิจัยในมหาวิทยาลัย ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับมหาวิทยาลัยในประเทศไทย จากการศึกษาวิจัยพบว่า มหาวิทยาลัยในประเทศไทยส่วนใหญ่ยังขาดนโยบายที่ชัดเจนในการพัฒนาการวิจัย และยังไม่ปรากฏว่ามีมหาวิทยาลัยใดที่มีนโยบายที่จะพัฒนาวัฒนธรรมมหาวิทยาลัยให้เกิดวัฒนธรรมการวิจัยอย่างชัดเจน

ตอนที่ 3 แนวคิดด้านการบริหารงานวิจัย

แนวคิดด้านการบริหารงานวิจัย ประกอบด้วย การบริหารงานวิจัยในมหาวิทยาลัยและแนวคิดสภาพแวดล้อมผลิตภาพการวิจัย ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 การบริหารงานวิจัยในมหาวิทยาลัย

การบริหารมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนางานวิจัย การกำหนดทิศทางการจัดลำดับความสำคัญ การจัดสรรทรัพยากร การปรับระเบียบและระบบ ตลอดจนการดำเนินการและจัดการต่างๆ มีส่วนในการทำการวิจัยหรือพัฒนาการวิจัยก้าวหน้าไปตามเป้าหมาย หรือทำให้หยุดชะงัก หรือแม้แต่ถอยหลัง การบริหารงานวิจัย จำเป็นต้องมีลักษณะพิเศษแตกต่างจากการบริหารโดยทั่วไปอยู่ไม่น้อยเพราะการบริหารงานวิจัยเป็นการบริหารวิชาการ ซึ่งต้องอาศัยกำลังความคิดของแต่ละบุคคลเป็นหลัก การบริหารจะต้องเอื้อให้ผู้วิจัยแต่ละคนสามารถใช้ความคิดได้โดยอิสระ มีโอกาสสร้างสรรค์ได้ การทำงานภายในกรอบหรือกฎเกณฑ์ต่างๆ ซึ่งเป็นกรอบที่กระชับ

เท่าใด ก็มีผลให้ความสามารถที่จะผลิตผลงานมีน้อยลงเท่านั้น ขณะเดียวกันการวิจัยก็จำเป็นต้องมีแรงกระตุ้นชักนำและดูแลจึงจะได้ผลดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งการรักษาคุณภาพของผลงานวิจัย (จรัส สุวรรณเวลาและคณะ, 2534)

การบริหารงานวิจัย เป็นวิธีการสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้เกิดงานวิจัยที่ดีสร้างศักยภาพนักวิจัยและเป็นองค์ประกอบที่จะทำให้งานวิจัยประสบความสำเร็จตามนโยบายและเป้าหมาย นับเป็นหนทางหนึ่งในการพัฒนาคุณภาพงานวิชาการของสถาบันและนำไปสู่การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่ดีแก่ประเทศอย่างต่อเนื่องกันไป การที่จะบอกว่าการบริหารงานวิจัยที่ดีต้องทำอย่างไรนั้น ไม่มีรูปแบบหรือแม่แบบที่ชัดเจน เพราะวิธีการและกระบวนการนั้นยังเป็นนามธรรมอยู่มาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบริหารงานวิจัยในมหาวิทยาลัยของรัฐในประเทศไทยที่ต้องพึ่งงบประมาณแผ่นดินและทุนทำวิจัยในมหาวิทยาลัยนั้น จำเป็นต้องมีภาระผูกพันกับแนวการปฏิบัติและข้อบังคับของหน่วยงานราชการหลักเช่น สำนักคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) สำนักงบประมาณ หน่วยงานราชการหลักทั้ง 5 แห่งนี้คณะจะได้มีการวางแผนการทำงานร่วมกันเพื่อทบทวนปัญหาอุปสรรคของผู้ปฏิบัติงานในมหาวิทยาลัยว่าจะทำอย่างไรที่จะช่วยส่งเสริมให้ระบบการบริหารงานวิจัย ในมหาวิทยาลัยมีการพัฒนาที่ก้าวหน้าขึ้น (รัตนา เพ็ชรอุไร, 2542)

กล่าวได้ว่า ระบบการบริหารมหาวิทยาลัยไทยในปัจจุบันมิได้มีไว้สำหรับการบริหารงานวิจัยในรูปแบบที่เอาจริงเอาจัง ยังคงเป็นการบริหารในรูปแบบที่มองงานวิจัยว่าเป็นเรื่องของความสมัครใจของผู้ทำ ระบบบริหารมหาวิทยาลัยมักจะอำนวยความสะดวกเท่าที่จะทำได้โดยที่จะต้องไม่ไปกระทบกระเทือนงานหลักของมหาวิทยาลัยคืองานสอน และงานบริการ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งงานวิจัยถูกถือเป็นงาน "ส่วนตัว" ของอาจารย์แต่ละคน ข้อยึดถือนี้รุนแรงมากน้อยแตกต่างกันในปัจจุบัน งานวิจัยมิใช่งานหลักของอาจารย์ การบริหารโครงการวิจัยที่อาจารย์หรือหน่วยงานในมหาวิทยาลัยได้รับทุนอุดหนุน จึงต้องเป็นที่เข้าใจกันว่าเป็นการบริหารกระบวนการ "เซ็นครกขึ้นภูเขา" คือ เป็นงานที่ไม่เป็นไปตามกระแสหลักของสังคมในมหาวิทยาลัย (วิจารณ์ พานิช, 2540) การที่จะประยุกต์กิจกรรมการวิจัยทั้งหลายให้เกิดประโยชน์ต่อทุกฝ่ายต้องอาศัยการบริหารการวิจัยที่มีประสิทธิภาพ กล่าวคือ มีนโยบายการวิจัยที่ชัดเจนมีทรัพยากรเพียงพอในการวิจัย มีงบประมาณการสนับสนุน มีการประสานงานกันระหว่างหน่วยงานต่างๆ พร้อมกับสามารถติดตามและประเมินผลการวิจัยได้อย่างทั่วถึงไม่ว่าจะเป็นการวิจัยในระดับทั่วไปหรือในระดับสถาบันก็ตาม และสถาบันอุดมศึกษาต้องมีแนวทางการบริหารงานวิจัยที่สอดคล้องกับความต้องการของสังคมด้วย

รัตนา เพ็ชรอุไร (2542) ได้เสนอวิธีการบริหารงานวิจัยในมหาวิทยาลัยของรัฐที่มีประสิทธิภาพโดยขึ้นอยู่กับปัจจัยดังต่อไปนี้

1. นโยบายด้านการวิจัยที่ชัดเจนของมหาวิทยาลัย
2. แหล่งเงินทุนวิจัย
3. ศักยภาพในการวิจัย
4. หน่วยงานกลางที่เป็นกลไกในการบริหารงานวิจัย
5. กลยุทธ์ในการบริหารงานวิจัย

วิจารณ์ พานิช (2540) ได้นำเสนอแนวคิดการบริหารงานวิจัยจากประสบการณ์ โดยกล่าวว่าการบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัยที่สำคัญอย่างหนึ่งคือการบริหารเพื่อสร้างวัฒนธรรมที่ส่งเสริมการชื่นชมที่ผลงาน ไม่ใช่ชื่นชมวัตถุหรือตัวเงิน ที่มาในรูปของเครื่องมือวิจัยและทุนวิจัย วิธีปฏิบัติดังกล่าวจะเป็นเครื่องมือสร้าง วัฒนธรรม " ค่าของคนอยู่ที่ผลของงาน " วิจารณ์ พานิช ได้กล่าวว่า หากจะให้มหาวิทยาลัยสามารถผลิตผลงานวิจัยได้อย่างแท้จริงจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงทั้งเชิงวัฒนธรรมและเชิงโครงสร้างอย่างมากมาย เนื่องจากสภาพการวิจัยในประเทศไทยด้าหลัง ซึ่งเป็นเครื่องบอกว่า เรามีวัฒนธรรมที่ขัดขวางความก้าวหน้าของการวิจัยอยู่มาก หากจะส่งเสริมการวิจัยให้ได้ผลจริงจัง ก็ต้องทำความเข้าใจและแก้ไขปัญหาเชิงวัฒนธรรมให้ได้ โดยจะต้องเริ่มต้นแก้ไขปัญหของระบบการวิจัยเชิงโครงสร้างในสถาบันอุดมศึกษาเสียก่อน ส่วนวัฒนธรรมการวิจัยที่ควรมีการพิจารณาปรับเปลี่ยนและพัฒนา (วิจารณ์ พานิช, 2539) ได้แก่

1. วัฒนธรรมผู้ผลิต - ผู้บริโภค
2. วัฒนธรรมผู้นำ - ผู้ตาม
3. วัฒนธรรมคุณภาพ - ปริมาณ
4. วัฒนธรรมเสรีภาพ 2 แบบ
5. วัฒนธรรมความเหมือน - ความแตกต่างหลากหลาย
6. วัฒนธรรมความสัมพันธ์แบบใหม่
7. วัฒนธรรมสอน - เรียนรู้- สร้างองค์ความรู้
8. วัฒนธรรมอำนาจ - การเรียนรู้
9. วัฒนธรรมความรู้สำเร็จรูป - กระบวนการเรียนรู้
10. วัฒนธรรมความคิดสร้างสรรค์มาจากกระบวนการของการเรียนรู้
11. วัฒนธรรมยุทธวิธีการทำงานเดี่ยวและทีม
12. วัฒนธรรมมองใกล้ใจแคบไฟต่ำ - มองไกลใจกว้างไฟสูง
13. วัฒนธรรมงานประจำ - งานพัฒนา
14. วัฒนธรรมงานวิจัยเทียม - วิจัยแท้

ด้านการจัดสรรทุนและการบริหารเงิน

วิจารณ์ พานิช (2540) เห็นว่าการจัดสรรทุนควรใช้ " ระบบคุณภาพ " (Merit system) คือ จัดให้ตามคุณภาพและความสอดคล้องกับนโยบายลำดับความสำคัญด้านการวิจัยของ มหาวิทยาลัยและต้องจัดสรรให้เพียงพอที่จะได้ผลงานที่มีคุณภาพ ด้านบริหารเงิน วิจารณ์ พานิช เสนอให้หัวหน้าโครงการวิจัยลงนามรับเงินทั้งหมดตามระเบียบราชการ แต่รับจริงเพียง 1/3 อีก 2/3 ลงนามให้คณะเก็บรักษาไว้ในบัญชีพิเศษ (ซึ่งมีดอกเบีย) เมื่อหัวหน้าโครงการใช้เงินงวดแรกหมด จึงเขียนรายงานความก้าวหน้าขอเบิกเงิน 1/3 ถัดไป ข้อดีต่อส่วนรวม 2 ประการคือ (1) นักวิจัย รู้สึกว่าจะต้องถูกตรวจสอบการเอาเงินไปแล้วไม่ทำวิจัยจึงลดลง (2) เงินที่ฝากไว้ที่คณะ ซึ่งอยู่ใน ธนาคารเกิดดอกเบียสามารถนำมาใช้เป็นทุนวิจัยประเภทเร่งด่วนได้อีกเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่ ต้องการเริ่มต้นทำวิจัยโดยเร็ว ไม่สามารถรอกขอจากงบประมาณแผ่นดินได้

ด้านการติดตามและประเมินผล

การติดตามและการประเมินผลจะต้องควบคู่ไปกับการให้คุณให้โทษ จึงจะมีผลในทาง ปฏิบัติ ถือเป็นหลักการบริหาร ดังนั้นหัวหน้าโครงการที่ผลการติดตามประเมินผลดีก็ควรได้รับการ ตอบแทนที่ดี ส่วนหัวหน้าโครงการที่ได้รับเงินไปแล้ว งานไม่คืบหน้าควรได้รับการช่วยเหลือในขั้น แรกและได้รับการลงโทษไม่จัดสรรทุนวิจัยให้อีกในชั้นหลัง (วิจารณ์ พานิช, 2540)

การสร้างบรรยากาศด้านการวิจัย

วิจารณ์ พานิช (2540) เน้นการสร้างความเป็น " ประชาคมวิจัย " ขึ้นภายในมหาวิทยาลัย คณะ หรือภาควิชา ความเป็นประชาคมวิจัยเกิดขึ้นเมื่อมีคนจำนวนหนึ่งมีเป้าประสงค์ร่วมกันจัดให้ มีการพบปะเพื่อร่วมมือกันหรือส่งเสริมกันให้บรรลุวัตถุประสงค์นั้นมีความเอื้ออาทรต่อกัน ร่วมมือ กันตั้งเป้าหมายกำหนดแผนงาน ร่วมรับรู้ความก้าวหน้าของงาน ช่วยกันให้ความเห็นเพื่อปรับปรุง งานหรือแก้ปัญหาและร่วมกันยินดีเพื่อความก้าวหน้าหรือประสบความสำเร็จ

3.2 แนวคิดสภาพแวดล้อมผลิตภาพงานวิจัย

แบลนด์ และรูฟฟิน (Bland & Ruffin, 1992) ได้แบ่งคุณลักษณะที่เป็น สภาพแวดล้อมของผลิตภาพการวิจัย(Characteristics of a Productive Research Environment) โดยแบ่งออกเป็น 12 ประการดังนี้

1. วัตถุประสงค์ที่ชัดเจนในการประสานร่วมมือกัน (Clear goals for coordination)
2. การมุ่งเน้นที่การสร้างงานวิจัย (research emphasis)
3. วัฒนธรรมวิจัยที่เด่นชัด (distinctive culture)

4. บรรยากาศของกลุ่มที่สนับสนุน (positive group climate)
5. การกระจายอำนาจขององค์กร (decentralised organization)
6. การปกครองแบบมีส่วนร่วม (participative governance)
7. การสื่อสารอย่างสม่ำเสมอ (frequent communication)
8. ทรัพยากรและบุคลากรวิจัย (resources, particularly human resources)
9. อายุ ขนาดและความหลากหลายของกลุ่ม (group age, size, diversity)
10. การให้รางวัลอย่างเหมาะสม (appropriate rewards)
11. การให้ความสำคัญกับการคัดสรร, การรับเข้า (recruitment emphasis)
12. ผู้นำที่มีทั้งทักษะด้านการวิจัยและความสามารถด้านการบริหารจัดการ

(leadership with both research skill and management practice)

แพรทและคณะ (Pratt et al.,1999) ได้นำแนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่เป็นสภาพแวดล้อม
ผลิตภาพการวิจัยทั้ง 12 ประการนี้ไปใช้ในกรณีศึกษาเรื่องการพัฒนา วัฒนธรรมวิจัยใน School of
Management Studies (SMS) ณ มหาวิทยาลัยไวคาโต (University of Waikato) ประเทศ
นิวซีแลนด์โดยที่แพรทและคณะมุ่งเน้นให้ความสำคัญที่วัฒนธรรมวิจัยหนึ่งใน 12 ปัจจัยของ
สิ่งแวดล้อมด้านการวิจัย โดยเชื่อว่าวัฒนธรรมวิจัยเป็นหัวใจสำคัญของสมรรถนะการสร้างสรรค์
ผลงานวิจัย

ตอนที่ 4 แนวคิดและทฤษฎีการวางแผนกลยุทธ์และการจัดการกลยุทธ์

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนากลยุทธ์สำหรับองค์กร ประกอบด้วย

4.1 ความหมายของกลยุทธ์

กลยุทธ์ หมายถึง วิธีหรือแผนปฏิบัติการที่เกี่ยวข้องกับการแบ่งสรรทรัพยากรที่มีอยู่
อย่างจำกัดเพื่อให้เกิดผลดีที่เป็นข้อได้เปรียบ และสามารถบรรลุถึงวัตถุประสงค์อันใดอันหนึ่งหรือ
หลายวัตถุประสงค์พร้อมกัน โดยให้มีความเสี่ยงน้อยที่สุด ณ ระดับที่ยอมรับได้ (ธงชัย สันติวงษ์,
2536)

ลักษณะของกลยุทธ์ที่ดี

ธงชัย สันติวงษ์ (2533) ได้กล่าวว่า กลยุทธ์ที่ดีจะต้องอยู่ในกรอบการคิดและวิเคราะห์ที่
ดีและถูกต้อง ดังนี้

1. กลยุทธ์จะต้องมีจุดเน้นที่ชัดเจนตามสมควร

2. กลยุทธ์จะต้องมีกลไกการประสานให้ทุกอย่างเข้ากันได้
3. กลยุทธ์จะต้องคล่องตัวที่จะต้องปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง

4.2 การวางแผนกลยุทธ์และการจัดการกลยุทธ์

การวางแผนกลยุทธ์ (Strategic Planning) และการจัดการกลยุทธ์ (Strategic Management) มีขอบเขตของเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการบริหารเหมือนกัน กล่าวคือ จะมีขอบเขตเกี่ยวกับการวางแผน การจัดการโครงสร้างองค์การ และการปฏิบัติ ซึ่งเป็นกระบวนการบริหารเหมือนกันจะแตกต่างกันตรงที่การวางแผนกลยุทธ์จะเป็นการคิดวิเคราะห์ เพื่อการวางแผนกลยุทธ์ หรืออาจกล่าวได้ว่า การจัดการเชิงกลยุทธ์จะมีน้ำหนักเนื้อหา และความลึกมากกว่า เพราะการวางแผนกลยุทธ์จะเป็นงานทางด้านความคิดวิเคราะห์เพื่อวางแผนก่อนลงมือทำ (ธงชัย สันติวงษ์, 2537) หรืออาจจะกล่าวได้ว่าการวางแผนกลยุทธ์ (Strategic Planning) เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารกลยุทธ์หรือการจัดการกลยุทธ์ (Strategic Management)

คอตเลอร์ และเมอร์ฟี (Kotler and Murphy, 1981) ได้นำแนวคิดเกี่ยวกับการวางแผนกลยุทธ์มาใช้ในวงการอุดมศึกษา สรุปได้ว่าการวางแผนกลยุทธ์หมายถึง การวางแผนรวมขององค์การที่คำนึงถึงองค์ประกอบด้านสภาพแวดล้อมภายนอก และได้แบ่งกระบวนการวางแผนกลยุทธ์ออกเป็น 6 ขั้นตอน คือ

1. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก (Environment Analysis)
2. การวิเคราะห์แหล่งทรัพยากร (Resource Analysis)
3. การตั้งเป้าประสงค์ (Goal Formulation)
4. การทำแผนกลยุทธ์ (Strategic Formulation)
5. การออกแบบองค์การ (Organization Design)
6. การออกแบบแนวปฏิบัติ (System Design)

เซอร์โตและปีเตอร์ (Certo and Peter, 1991) ให้ความหมายว่า การจัดการกลยุทธ์เป็นกระบวนการทำงานอย่างต่อเนื่องที่มีจุดหมายเพื่อให้องค์การสามารถเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้เหมาะสม และเสนอขั้นตอนการจัดการกลยุทธ์ไว้ 5 ขั้นตอนคือ

1. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (Environment Analysis) โดยพิจารณา “ จุดแข็ง – จุดอ่อน “ ภายในองค์กร และ “ โอกาส – อุปสรรค “ จากภายนอกองค์กร ซึ่งเป็นปัจจัยเงื่อนไขที่มีอิทธิพลต่อการบรรลุความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์กร ทั้งที่เป็นปัจจัยเงื่อนไขในระยะเวลาที่ผ่านมา และที่จะเป็นเงื่อนไขในอนาคต

2. การจัดวางทิศทางขององค์กร (Establishing Organization Direction) โดยพิจารณาภารกิจขององค์กร (Organizational Mission) ซึ่งเน้นเหตุผลในการมีองค์กรและเป้าประสงค์ขององค์กร (Organizational Objectives) ซึ่งเน้นประโยชน์ที่ได้รับจากการมีองค์กร

3. การกำหนดกลยุทธ์ (Strategic Formulation) โดยพิจารณาออกแบบและเลือกกลยุทธ์ที่เหมาะสมและสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงจากการวิเคราะห์ทางเลือกด้วยเทคนิคต่างๆ

4. การปฏิบัติงานตามกลยุทธ์ (Strategy Implementation) โดยดำเนินงานตามแผนปฏิบัติงานตามกลยุทธ์ที่กำหนดไว้ ให้เป็นไปอย่างราบรื่นโดยคำนึงถึงโครงสร้างขององค์กร (Organizational Structure) และวัฒนธรรมขององค์กร (Organizational Culture) เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จตามที่พึงประสงค์

5. การควบคุมเชิงกลยุทธ์ (Strategic Control) โดยทำการติดตามผลการปฏิบัติงาน และทำการประเมินผลกระบวนการและประเมินผลสำเร็จขององค์กร

มาสเซน และแวน วูจท์ (Maassen and Van Vught, 1992) กล่าวถึงองค์ประกอบของการวางแผนกลยุทธ์ของสถาบันอุดมศึกษาประกอบด้วย 4 ส่วนดังนี้

1. การประเมินหรือสำรวจสภาพแวดล้อม (Environment Assessment or Scanning) เพื่อกำหนดแนวโน้มหรือการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมและผลกระทบที่เกิดกับสถาบัน

2. การประเมินภายในสถาบัน (Institutional Assessment) เพื่อศึกษาจุดแข็ง จุดอ่อน ปัญหาและความสามารถของสถาบัน

3. การประเมินค่านิยม (Values Assessment) เพื่อพิจารณาค่านิยม แรงจูงใจ และแนวคิดของบุคคลภายในสถาบันและความรับผิดชอบของสถาบันต่อชุมชน

4. การสร้างแผนหลัก (Master Plan Creation) เพื่อกำหนดรูปแบบของกลยุทธ์ หรือทิศทางของสถาบันจากปัจจัยทั้ง 3 ข้อที่กล่าวข้างต้น

ทศพร ศิริสัมพันธ์ (2539) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบและลักษณะที่สำคัญของการวางแผนเชิงกลยุทธ์ไว้ดังนี้

1. การมุ่งเน้นอนาคต โดยการสร้างวิสัยทัศน์เกี่ยวกับทิศทางขององค์กรที่จะดำเนินต่อไปและการระดมสรรพกำลัง รวมทั้งทรัพยากรต่างๆ เพื่อดำเนินการตามทิศทางดังกล่าว ซึ่งการวางแผนเชิงกลยุทธ์นี้ไม่ใช่เป็นเพียงแต่การวางแผนระยะยาวเพื่อคาดการณ์แนวโน้มในอนาคตและเตรียมแผนงานรองรับเท่านั้น แต่จะเป็นความพยายามในการกำหนดสภาพการณ์ที่พึงประสงค์ไว้ล่วงหน้าและเปลี่ยนแปลงปัจจัยต่างๆ ให้สอดคล้องกัน

2. การมุ่งเน้นจุดหมายรวมขององค์กร โดยการกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ชัดเจนสามารถนำไปปฏิบัติให้บังเกิดผลได้ตามช่วงระยะเวลาต่างๆ เพื่อให้บรรลุตามทิศทางที่ต้องการ

3. การมุ่งเน้นกระบวนการ โดยจะต้องมีการดำเนินไปอย่างต่อเนื่องเป็นวงจรไม่มีที่สิ้นสุด เริ่มต้นจากการกำหนดภารกิจหลัก การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกและภายใน การวิเคราะห์ และจัดวางกลยุทธ์ การจัดทำแผนงานและโครงการ การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ การทบทวนและจัดวางกลยุทธ์ใหม่

4. การมุ่งเน้นภาพรวม โดยเน้นระดับของการวิเคราะห์ที่องค์กรมากกว่าพิจารณาเพียง ส่วนใดส่วนหนึ่งหรือเฉพาะแผนงานโครงการและกิจกรรมใดๆ ดังนั้นอิทธิพลผลกระทบของการบริหารเชิงกลยุทธ์จึงมีค่อนข้างสูงและครอบคลุมทั่วทั้งองค์กร และการเปลี่ยนแปลงใดๆ ที่เกิดขึ้น มักจะมีผลต่อเนื่องไปอีกเป็นเวลาหลาย ปี

นอกจากนี้ ได้กล่าวถึงการบริหารเชิงกลยุทธ์ ว่าเป็นกระบวนการที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องเป็นวงจรและวนซ้ำกลับไปกลับมา (Continous and Herative Process) เริ่มตั้งแต่การวางแผนกลยุทธ์(Strategic Planning) การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ (Strategic Implementation) จนถึงขั้นการควบคุมทบทวนกลยุทธ์ (Strategic Control)

พฤทธิ ศิริบรรณพิทักษ์ (2542) กล่าวถึงการวางแผนกลยุทธ์เป็นทีม โดยเริ่มจากกระบวนการบริหารและวางแผนกลยุทธ์ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนดังนี้

1. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก (Environment Analysis)
2. พิจารณา Corporate Analysis

S	Strength จุดแข็ง
W	Weakness จุดอ่อน
O	Opportunity โอกาส
T	Threat ภาวะคุกคาม

3. เลือกกลยุทธ์และจัดวางกลยุทธ์ (Generating Strategic Alternatives)
4. กำหนดนโยบายและแผนงานโครงการตามกลยุทธ์ (Action Plan)

5. การปฏิบัติตามแผนกลยุทธ์ (Implementation)

นอกจากนี้นำเสนอขั้นตอนการกำหนดวิสัยทัศน์และแผนปฏิบัติการโดยใช้คำว่า 'MVOSA'

M	=	Mission	พันธกิจ
V	=	Vision	วิสัยทัศน์
O	=	Obstacle	อุปสรรค
S	=	Strategy	กลยุทธ์
A	=	Action plan	แผนปฏิบัติการ

กล่าวโดยสรุป การวางแผนกลยุทธ์คือการวางแผนระยะยาวขององค์การที่มุ่งถึงการตัดสินใจกำหนดวัตถุประสงค์ขององค์การ จากการประเมินปัจจัยที่มีอิทธิพลทั้งหลาย และเลือกกลยุทธ์ในการดำเนินงานโดยการเชื่อมโยงทรัพยากรต่างๆ ปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม

กระบวนการจัดการกลยุทธ์

เซอร์โตและปีเตอร์ (Certo and Peter, 1991) ได้เสนอขั้นตอนการจัดการเชิงกลยุทธ์ไว้ 5 ขั้นตอนคือ

ขั้นที่ 1 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (Environmental Analysis) ทั้งสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกขององค์การ

ตามแนวคิดของเซอร์โตและปีเตอร์ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมเป็นการระบุนภาวะคุกคามและโอกาสขององค์การในปัจจุบันและในอนาคต ที่อาจมีอิทธิพลต่อความสามารถขององค์การในการไปสู่เป้าหมายในที่นี้สภาพแวดล้อมขององค์การเป็นชุด (Set) ขององค์ประกอบทั้งหมดภายนอกและภายในขององค์การ ที่อาจมีผลต่อความก้าวหน้าขององค์การในการที่จะไปสู่เป้าหมาย

ขั้นที่ 2 การสร้างทิศทางขององค์การ (Establishing Organizational Direction) หรือกำหนดแนวรุก (Thrust) ขององค์การ

ตัวบ่งชี้ทิศทางขององค์การมี 2 ตัวคือ พันธกิจ (Mission) ขององค์การและวัตถุประสงค์ (Objective) ขององค์การ "พันธกิจขององค์การ" คือจุดมุ่งหมายหรือเหตุผลว่าทำไมองค์การจึงคงอยู่ (Exists) ส่วน "วัตถุประสงค์" คือเป้าหมาย (Target) ที่องค์การได้เลือกแล้ว

กระบวนการสร้างทิศทางขององค์การประกอบด้วยขั้นตอนย่อย 3 ขั้นตอนคือ

1. การไตร่ตรองผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (Reflecting on the results of an environmental analysis)

2. การสร้างพันธกิจขององค์การที่เหมาะสม (Establishing an appropriate organizational mission)

3. การสร้างวัตถุประสงค์ขององค์การที่เหมาะสม (Establishing appropriate organization objectives)

ขั้นตอนย่อยที่ 2 นี้ เป็นผลมาจากการได้ตรองในขั้นตอนย่อยที่ 1 เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมขององค์การ การกำหนดพันธกิจที่เหมาะสมจะเพิ่มโอกาสของการอยู่รอดในระยะยาวให้แก่สถาบัน ซึ่งหลังจากนั้นจะสามารถดำเนินการในขั้นตอนย่อยที่ 3 ได้โดย

1. วิเคราะห์แนวโน้มที่สำคัญของสภาพแวดล้อม
2. พัฒนาวัตถุประสงค์โดยภาพรวมของสถาบัน
3. สร้างวัตถุประสงค์ย่อย ๆ เป็นลำดับขั้น

ขั้นที่ 3 การกำหนดกลยุทธ์ (Strategic Formulation)

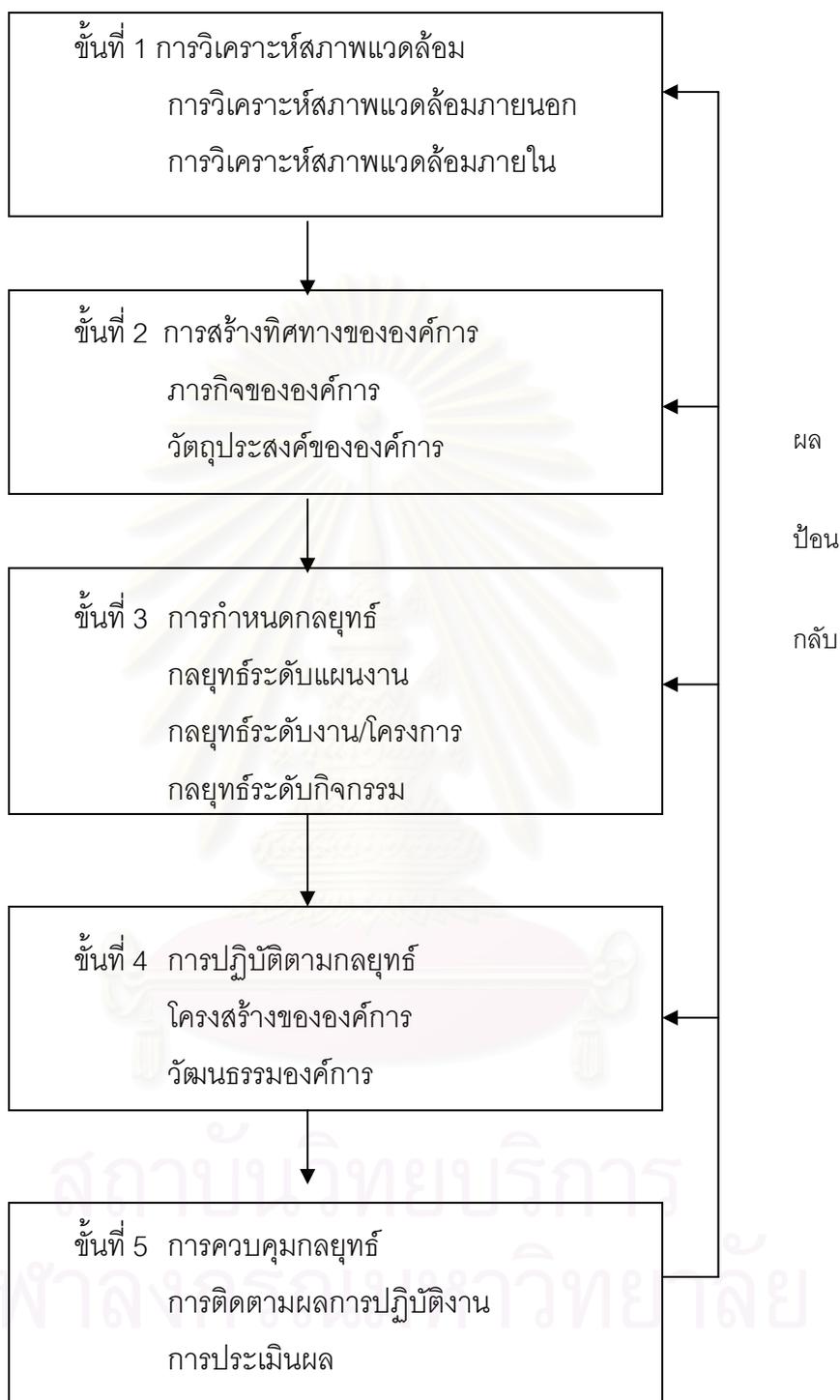
การกำหนดกลยุทธ์ หมายถึงกระบวนการออกแบบและเลือกกลยุทธ์ ซึ่งนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ วิธีการที่ใช้ในขั้นตอนนี้อาจทำได้หลายแนวทาง เช่น การวิเคราะห์คำถามวิกฤต (Critical Question Analysis) การวิเคราะห์จุดแข็ง-จุดอ่อน-โอกาส-ภาวะคุกคาม (SWOT) วิถีเมตริกซ์ของ BCG (Boston Consulting Group Growth-Share Matrix) และวิถีเมตริกซ์ภาพฉายหลายองค์ประกอบของ G.E. (General Electric's Multifactor Portfolio Matrix) เป็นต้น

ขั้นที่ 4 การปฏิบัติตามกลยุทธ์ในองค์การ (Implementing Organizational Strategy)

ขั้นตอนนี้เป็นการนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งผู้บริหารต้องมีความคิดที่ชัดเจนในหลายๆ ประเด็น เช่น เมื่อใช้กลยุทธ์ใหม่องค์การจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงมากเพียงใด จะดำเนินการอย่างไรกับ "วัฒนธรรมองค์การ" เพื่อเป็นหลักประกันว่า การใช้กลยุทธ์นี้จะประสบความสำเร็จ

ขั้นที่ 5 การควบคุมกลยุทธ์ (Strategic Control) ขั้นตอนนี้เน้นที่การควบคุมและประเมินกลยุทธ์การจัดการที่ใช้เพื่อพิสูจน์และรับรองคุณภาพของกลยุทธ์การจัดการนั้น

กระบวนการจัดการกลยุทธ์ของเซอร์โตและปีเตอร์สามารถสรุปได้ดังแผนภาพต่อไปนี้

สุชาติ ตันณะเดชา (2542) เสนอแผนยุทธศาสตร์และการจัดการ (Strategic Planning and Management) ในการกำหนดวิสัยทัศน์อุดมศึกษา ซึ่งสรุปจาก Bikas C. Sanyal ดังนี้

1. สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป

1.1 Change in Geopolitical Order

- 1.2 Societal Domain
- 1.3 Global Economics
- 1.4 Scientific & Technologies
2. ผลกระทบกับอุดมศึกษาที่ตามมา
 - 2.1 ผลิตภัณฑ์ใหม่ที่หลากหลาย สนองตลาดแรงงานที่เปลี่ยนไป
 - 2.2 มีการเชื่อมโยงกับภาคอุตสาหกรรมมากขึ้น
 - 2.3 ขยายโอกาสทางการศึกษาด้วยระบบศึกษาทางไกล
3. ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นในอุดมศึกษา
 - 3.1 การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ
 - 3.2 นโยบายรัฐต่อการอุดมศึกษา
 - Self-Regulation - Block Grant
 - Accountability - Quality Assurance
 - 3.3 กลไกโครงสร้างการบริหารสถาบัน

ลักษณะเฉพาะ	เก่า	ใหม่
กลยุทธ์	เห็นความเป็นนักวางแผน	เน้นความเป็นเจ้าของกิจการ
โครงสร้าง	ปกครองแบบเจ้าขุนมูลนาย	ปกครองแบบกระจายเครือข่าย
ระบบ	ถาวร/ ไม่เปลี่ยนแปลง	ยืดหยุ่น
บุคลากร	เน้นยศและชั้นตำแหน่ง	เน้นความสามารถ
รูปแบบ	ชอบแก้ปัญหา	ปรับตัวให้ทันต่อเหตุการณ์
ทักษะ	เน้นการแข่งขัน	เน้นการสร้างสรรค์งาน
คุณค่า	ดีกว่าหรือเสมอตัวกับงานที่ตั้งเป้า	งานที่มีความหมายและแตกต่าง
จุดเน้น	ระบบ/ สถาบัน	สถาบัน / ตัวบุคคล
จุดแข็งของสถาบัน	ความมั่นคง	ความเปลี่ยนแปลง
ความเป็นผู้นำ	เชื่อในความคิดตน	กระตุ้นให้เกิดความคิดใหม่ๆ

Kotler and Murphy, (1981) ได้นำแนวคิดเกี่ยวกับการวางแผนกลยุทธ์ มาใช้ในวงการอุดมศึกษา จากเอกสาร Strategic Planning for Higher Education สรุปว่าการวางแผนกลยุทธ์หมายถึง การวางแผนรวมขององค์การที่คำนึงถึงองค์ประกอบด้านสภาพแวดล้อมภายนอกและได้แบ่งกระบวนการวางแผนกลยุทธ์ออกเป็น 6 ขั้นตอนคือ

1. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก (Environment Analysis)
2. การวิเคราะห์แหล่งทรัพยากร (Resource Analysis)
3. การตั้งเป้าประสงค์ (Goal Formulation)
4. การทำแผนกลยุทธ์ (Strategic Formulation)
5. การออกแบบองค์การ (Organization Design)
6. การออกแบบแนวปฏิบัติงาน (System Design)

4.3 การวิเคราะห์ SWOT (SWOT Analysis)

การวิเคราะห์SWOTเป็นการประเมินวิเคราะห์สภาพแวดล้อมขององค์การเพื่อประเมินจุดแข็ง (Strength) จุดอ่อน (Weakness) โอกาส (Opportunity) และอุปสรรค (Threat) การวิเคราะห์SWOTจะถูกใช้เป็นรากฐานของการกำหนดกลยุทธ์เพื่อบรรลุภารกิจและวัตถุประสงค์ขององค์การ ข้อมูลที่รวบรวมได้จากการวิเคราะห์ SWOT อาจจะเสนอแนะว่าองค์การควรจะเปลี่ยนแปลงภารกิจวัตถุประสงค์ นโยบาย หรือกลยุทธ์ขององค์การ (สมยศ นาวิกาน, 2537) คำว่า SWOT เป็นคำย่อ มาจากคำเต็มว่า Strength, Weakness, Opportunity, และ Threat การวิเคราะห์จะมีประโยชน์อย่างยิ่ง เพราะเป็นการประเมินว่าองค์การอยู่ในสภาวะอย่างไร เพื่อทำข้อมูลการวิเคราะห์องค์การไปดำเนินการวางแผนกลยุทธ์ต่อไป

การประเมินจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ขององค์การ(การวิเคราะห์ SWOT)เป็นขั้นตอนแรกของการวางแผนกลยุทธ์ ผู้บริหารองค์การสามารถนำข้อมูลเกี่ยวกับจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค ที่ได้จากการประเมินองค์การ และสภาพแวดล้อมมาใช้ประโยชน์ในการพิจารณาตัดสินใจหาทางเลือกเชิงกลยุทธ์ได้ โดยจะนำจุดแข็ง จุดอ่อน ของสภาพแวดล้อมภายในมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับโอกาสและอุปสรรคจากสภาพแวดล้อมภายนอก เพื่อดูว่าองค์การกำลังเผชิญกับสถานการณ์เช่นใด และภายใต้สถานการณ์เช่นนั้นองค์การควรจะทำอย่างไรในเชิงกลยุทธ์ โดยทั่วไป การวิเคราะห์ SWOT นี้ผู้บริหารองค์การจะเผชิญกับสถานการณ์ 4 รูปแบบ (ทศพร ศิริสัมพันธ์, 2539)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โอกาส

จุดอ่อน	สถานการณ์ที่ 3 "กลยุทธ์การพลิกตัว สถานการณ์"	สถานการณ์ที่ 1 "กลยุทธ์เชิงรุก"	จุดแข็ง
	สถานการณ์ที่ 2 "กลยุทธ์การป้องกันตัว"	สถานการณ์ที่ 4 "กลยุทธ์การแตกตัว"	

อุปสรรค

สถานการณ์ที่ 1 (จุดแข็ง-โอกาส)

สถานการณ์นี้เป็นสถานการณ์ที่พึงปรารถนาที่สุดเนื่องจากองค์การค่อนข้างที่จะมีจุดแข็งภายในค่อนข้างมาก ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงในสภาพแวดล้อมค่อนข้างที่จะให้โอกาสแก่องค์การในหลายอย่าง ดังนั้นผู้บริหารขององค์การควรกำหนดกลยุทธ์ในเชิงรุก(Aggressive Strategy) เพื่อดึงเอาจุดแข็งที่มีอยู่มาเสริมสร้างและปรับใช้และฉกฉวยโอกาสต่างๆ ที่เปิดให้มาหาประโยชน์อย่างเต็มที่

สถานการณ์ที่ 2 (จุดอ่อน-อุปสรรค)

สถานการณ์นี้เป็นสถานการณ์ที่เลวร้ายที่สุด เนื่องจากองค์การกำลังเผชิญอยู่กับอุปสรรคจากภายนอก และมีปัญหาจุดอ่อนภายในอยู่หลายประการ ดังนั้นทางเลือกที่ดีที่สุดสำหรับผู้บริหารขององค์การ คือ กลยุทธ์การตั้งรับหรือป้องกันตัว (defensive strategy) เพื่อพยายามลดหรือหลบหลีกภัยอุปสรรคต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นตลอดจนหามาตรการที่จะทำให้้องค์การเกิดความสูญเสียที่น้อยที่สุดรวมทั้งแก้ไขปัญหาลักษณะอุปสรรคภายในต่างๆ

สถานการณ์ที่ 3 (จุดอ่อน-โอกาส)

สถานการณ์นี้เปรียบเสมือนกรณีเครื่องหมายคำถามของ SBU เนื่องจากองค์การมีโอกาสที่เป็นข้อได้เปรียบการแข่งขันอยู่หลายประการแต่ติดขัดอยู่ที่มีปัญหาอุปสรรคภายในที่เป็นจุดอ่อนอยู่หลายอย่างเช่นกัน ดังนั้นทางออกสำหรับผู้บริหารขององค์การ คือ กลยุทธ์การพลิกตัว

(turnaround-oriented strategy) เพื่อขจัดหรือแก้ไขจุดอ่อนภายในต่าง ๆ ให้พร้อมที่จะฉกฉวยโอกาสต่างๆ ที่เปิดให้

สถานการณ์ที่ 4 (จุดแข็ง-อุปสรรค)

สถานการณ์นี้เกิดขึ้นจากการที่สภาพแวดล้อมไม่เอื้อต่อการดำเนินงานแต่ตัวองค์กรเองมีข้อได้เปรียบที่เป็นจุดแข็งอยู่หลายประการ ดังนั้นแทนที่ผู้บริหารขององค์กรจะระจอนกระทั่งสภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไป ผู้บริหารขององค์กรสามารถที่จะเลือกกลยุทธ์การแตกตัวหรือกระจายกิจการ (diversification strategy) เพื่อให้ประโยชน์จากจุดแข็งที่มีอยู่ในการสร้างโอกาสในระยะยาวสำหรับผลิตภัณฑ์หรือตลาดด้านอื่นๆ แทน

อนึ่ง การวิเคราะห์ SWOT ดังกล่าวนี้อาจต้องอาศัยความสามารถของผู้บริหารขององค์กรที่จะประเมินว่าองค์กรของตนตกอยู่สถานการณ์แบบใด ทั้งนี้เนื่องจากการวิเคราะห์ SWOT จะมีลักษณะในเชิงสัมพัทธ์ เพราะแต่ละองค์กรนั้นมักจะมีจุดแข็ง-จุดอ่อนและโอกาส-ภัยคุกคามที่ผสมผสานกันไปไม่ชัดเจนหรือโดดเด่นออกมา ซึ่งในทางปฏิบัติอาจจะใช้การให้น้ำหนักเพื่อหาค่าคะแนนเฉลี่ยออกมาว่า องค์กรตกอยู่สถานการณ์ใดโดยวิธีการลงความเห็นของผู้บริหารระดับต่างๆ ขององค์กร

วัฒนา วงศ์เกียรติรัตน์ (2542) ได้เสนอการกำหนดกลยุทธ์ โดยการวิเคราะห์ SWOT ดังต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์ตำแหน่งสถานภาพขององค์กร

ประเมินสถานภาพขององค์กรในปัจจุบันว่าอยู่ในตำแหน่งที่มีความโน้มเอียงไปในทางที่พึงประสงค์หรือไม่พึงประสงค์หรือไม่เพียงใดจากการสังเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกขององค์กรและการสังเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในขององค์กรพร้อมกับสรุปลักษณะเด่นเชิงโอกาสและลักษณะด้อยเชิงภัยอุปสรรค แล้วชั่งน้ำหนักว่าโน้มเอียงไปในทาง "เอื้อ" หรือ "ไม่เอื้อ" มากน้อยเพียงใด ในขณะที่เดียวกัน ก็สรุปจุดแข็งและจุดอ่อนเชิงทรัพยากร แล้วชั่งน้ำหนักว่าโน้มเอียงไปในทาง "จุดแข็ง" หรือ "จุดอ่อน" มากน้อยเพียงใด จากนั้นจึงทำการกำหนดตำแหน่งในตาราง 2x2 ว่าอยู่ในตำแหน่งที่ "เอื้อและแข็งแกร่ง" "เอื้อแต่อ่อน" "ไม่เอื้อแต่แข็งแกร่ง" และ "ไม่เอื้อและอ่อน"

		โอกาส			
		10		"เชื่อแต่อ่อน"	
จุดแข็ง	"เชื่อและแข็ง"	10	0		
				10	
				"ไม่เชื่อแต่แข็ง"	
			10		จุดอ่อน
				"ไม่เชื่อและอ่อน"	

ภัยอุปสรรค

2. พิจารณาทางเลือกกลยุทธ์ในระดับขององค์การเช่น เลือกกลยุทธ์การรักษาเสถียรภาพ (Stability Strategy) โดยดำเนินงานเฉพาะแผนงานที่มีความรู้ความชำนาญเพียงชนิดเดียวและจะไม่ขยายไปทำแผนงานอื่น หรือเลือกกลยุทธ์การสร้างเติบโต (Growth Strategies) โดยขยายงานด้วยการทำแผนงานอื่น ๆ เพิ่มเติมนอกเหนือไปจากแผนงานเดิม หรือเพิ่มงาน/โครงการเดิมมีความสมบูรณ์มากขึ้น หรือส่งเสริมโครงการที่สนับสนุนให้ภาคธุรกิจเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมโดยการจ้างเหมา หรือเลือกกลยุทธ์การตัดทอน (Retrenchment Strategies) โดยยกเลิก แผนงานที่หมดความจำเป็นออกไป หรือยกเลิกแผนงานประเภทที่มีหน่วยงานอื่นที่ทำได้ดีกว่า หรือตัดงาน/โครงการที่หมดความจำเป็นออกไป หรือยกเลิกงาน/โครงการประเภทที่มีหน่วยงานอื่นที่ทำได้ดีกว่า หรือลดกิจกรรมบางประเภทในงาน/โครงการที่ยังคงต้องทำอยู่ หรือโอนงานให้เอกชนไปทำในลักษณะ Privatization

3. การวิเคราะห์ตำแหน่งของสถานภาพของแผนงาน ประเมินสถานภาพของแผนงานขององค์การที่เลือกจะจัดทำว่า อยู่ในตำแหน่งที่มีความโน้มเอียงไปในทางที่พึงประสงค์หรือไม่พึงประสงค์หรือไม่เพียงใด พร้อมกับสรุปลักษณะเด่นเชิงโอกาสและลักษณะด้วยเชิงภัยอุปสรรค แล้วชี้แนะว่าโน้มเอียงไปในทาง "เชื่อ" หรือ "ไม่เชื่อ" มากน้อยเพียงใด ในขณะเดียวกัน ก็สรุปจุดแข็งและจุดอ่อนเชิงทรัพยากร แล้วชี้แนะว่าโน้มเอียงไปในทาง "จุดแข็ง" หรือ "จุดอ่อน" มากน้อยเพียงใด จากนั้นจึงทำการกำหนดตำแหน่งในตาราง 2x2 ว่าอยู่ในตำแหน่งที่ "เชื่อและแข็ง" "ไม่เชื่อแต่อ่อน" และ "ไม่เชื่อและอ่อน"

4. พิจารณาทางเลือกกลยุทธ์ในระดับของแผนงานเช่น เพิ่มประสิทธิผลและประสิทธิภาพในการผลิตและการให้บริการ ปรับปรุงระบบการวางแผน การติดตาม ผลการปฏิบัติงาน และการประเมินผลงาน/โครงการ ส่งเสริมการประสานงาน/โครงการภายใต้แผนงานเดียวกัน สลับสับเปลี่ยนผู้บริหารระดับกองและระดับฝ่าย เพื่อให้มีประสบการณ์ในงานขององค์การอย่างกว้างขวาง

สร้างแรงจูงใจของบุคลากรในการดำเนินงาน/โครงการ สนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินกิจกรรมของงาน/โครงการ ศึกษาทัศนคติและพฤติกรรมของผู้รับบริการคั้นคว่าหาวิธีลดต้นทุนในการดำเนินงาน/โครงการและระดมเงินทุนจากเงินนอกงบประมาณแผ่นดิน

5. การวิเคราะห์ตำแหน่งของสถานภาพของงาน / โครงการ ประเมินสถานภาพของงาน / โครงการขององค์การที่เลือกจะจัดทำว่าอยู่ในตำแหน่งที่มีความโน้มเอียงไปในทางที่พึงประสงค์หรือไม่พึงประสงค์หรือไม่เพียงใด พร้อมกับสรุปลักษณะเด่นเชิงโอกาสและลักษณะด้อยเชิงภัยอุปสรรคแล้วชั่งน้ำหนักว่าโน้มเอียงไปในทาง "เอื้อ" หรือ "ไม่เอื้อ" มากน้อยเพียงใด ในขณะเดียวกัน ก็สรุปจุดแข็งและจุดอ่อนเชิงทรัพยากรแล้วชั่งน้ำหนักว่าโน้มเอียงไปในทาง "จุดแข็ง" หรือ "จุดอ่อน" มากน้อยเพียงใด จากนั้นจึงทำการกำหนดตำแหน่งในตาราง 2x2 ว่าอยู่ในตำแหน่งที่ "เอื้อและแข็ง" "เอื้อแต่อ่อน" "ไม่เอื้อแต่แข็ง" และ "ไม่เอื้อและอ่อน"

6. พิจารณาทางเลือกกลยุทธ์ในระดับของกิจกรรมภายใต้งาน / โครงการ เช่น ปรับปรุงรูปแบบของการผลิตและการให้บริการ ส่งเสริมการประสานกิจกรรมภายใต้งาน/โครงการเดียวกัน ศึกษาความเหมาะสมของค่าใช้จ่ายในการดำเนินกิจกรรม พัฒนาศักยภาพทั้งในด้านความรู้และทักษะในการทำงาน และส่งเสริมความรู้แก่ประชาชนผ่านการฝึกอบรม

จากการวิเคราะห์ SWOT ด้วยเทคนิคต่างๆ จะปรากฏจากตารางวิเคราะห์ SWOT ซึ่งมีลักษณะเป็นแกนสองเส้นตัดกันระหว่างจุดแข็ง จุดอ่อน ภายในองค์การกับแทนโอกาสและอุปสรรคภายนอกทำให้เกิดเป็นช่องว่างสี่ช่อง เพื่อการวิเคราะห์ ช่องที่หนึ่งเป็นการจัดคู่ระหว่างโอกาสภายนอกกับจุดแข็งภายในองค์การ ช่องที่สอง เป็นการจับคู่ระหว่างโอกาสภายนอกกับจุดอ่อนภายในองค์การ ช่องที่สามเป็นการจัดคู่ระหว่างอุปสรรคภายนอกกับจุดอ่อนภายในองค์การ ช่องที่สี่เป็นการจับคู่ระหว่างอุปสรรคภายนอกกับจุดแข็งภายในองค์การ

สถานการณ์ทั้งสี่ที่เกิดขึ้นจากการวิเคราะห์ SWOT จะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนกลยุทธ์ 3 ประการ (สมยศ นาวิการ, 2537)

1. วิเคราะห์ SWOT จะให้ขอบเขตที่มีเหตุผลเพื่อการประเมินฐานะปัจจุบันและอนาคตขององค์การแก่ผู้บริหาร

2. ผู้บริหารสามารถกำหนดกลยุทธ์ทางเลือกขององค์การที่เหมาะสมกับสถานการณ์บนรากฐานของการวิเคราะห์ SWOT ได้เป็นอย่างดี

3. การวิเคราะห์ SWOT เป็นระยะจะช่วยให้ผู้บริหารรู้การเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมภายนอกและสภาพแวดล้อมภายในขององค์การอยู่ตลอดเวลา

ตอนที่ 5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ประกอบด้วยงานวิจัยในต่างประเทศ และการวิจัยในประเทศไทย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

5.1 การวิจัยในต่างประเทศ

ไมเคิล แพท และคณะ (Pratt et al., 1999) จากมหาวิทยาลัย Waikato ประเทศนิวซีแลนด์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ในมหาวิทยาลัย โดยศึกษากรณี School of Management Studies ของมหาวิทยาลัย Waikato และนำเสนอเป็นบทความวิชาการเสนอแนวคิดในการค้นหาวิธีการปรับปรุงและพัฒนางานวิจัยของอาจารย์ในคณะวิชาต่างๆของมหาวิทยาลัยโดยใช้ทฤษฎีการบริหารเพื่อแสดงให้เห็นความเกี่ยวข้องระหว่างการเปลี่ยนแปลงความเชื่อ ทักษะคติ และค่านิยม ในการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมองค์การ กรณีศึกษานี้ได้แสดงให้เห็นถึงโครงสร้างการบริหารมหาวิทยาลัยแบบกระจายอำนาจ (decentralized) และภาวะผู้นำที่เข้มแข็งของคณบดีในการพัฒนาวัฒนธรรมวิจัยในคณะวิชาต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัย กรณีศึกษานี้อยู่ในช่วงปี ค.ศ.1989-1996 ผู้วิจัยได้นำรูปแบบความเชื่อของ วิลเลียมและคณะ (Williams et al, 1993) เกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์การ 5 ประเภทมาใช้เป็นพื้นฐานการศึกษาวิจัย ซึ่งได้แก่

1. ลักษณะของสิ่งแวดล้อมในองค์การ
2. ระดับการยอมรับในการปฏิบัติงานด้านวิชาการขององค์การ
3. สิ่งที่เป็นต่อสัมฤทธิ์ผลขององค์การ
4. ภาพลักษณ์ขององค์การ
5. พฤติกรรมการปฏิบัติงานในองค์การ

นอกจากนั้นได้นำแนวคิดของวิลเลียมและคณะ เรื่องวิธีการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมองค์การ มาใช้ในการศึกษาวิจัยซึ่งประกอบไปด้วยวิธีการดังต่อไปนี้

1. การเปลี่ยนบุคลากรในองค์การด้านวิจัย
2. การเปลี่ยนตำแหน่งบุคคลในองค์การ
3. การเปลี่ยนความเชื่อ ทักษะคติ และค่านิยมด้านการวิจัย
4. การเปลี่ยนพฤติกรรมด้านการวิจัย
5. การเปลี่ยนระบบโครงสร้างองค์การ
6. การเปลี่ยนภาพลักษณ์ของสถาบันหรือองค์การด้านการวิจัย

เกณฑ์การประเมินผลสัมฤทธิ์ด้านการวิจัย โดยสร้าง Benchmark พยายามสนับสนุนให้บุคลากรได้พัฒนาความสามารถด้านการวิจัย รวมทั้งการจัดประชุม การให้เงินทุนสนับสนุนงานวิจัย ผู้ให้คำปรึกษา ผู้เชี่ยวชาญด้านวิจัย จัดทุนดุซฎิบัณฑิตทำวิจัย จัดบริการด้านสวัสดิการ และเครื่องมือเครื่องใช้อำนวยความสะดวกในการทำวิจัย เช่น คอมพิวเตอร์ การจัดพิมพ์เผยแพร่ผลงานวิจัยในวารสารวิชาการ การจัดทรัพยากรด้าน IT รวมทั้งการให้บุคลากรได้ลางานเพื่อศึกษาดูงาน เพิ่มพูนความรู้ (sabbatical leave)

จากการศึกษาวิจัย ได้สรุปผลและเสนอแนะว่า การสร้างวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ต้องใช้เวลา ต้องมีการวางแผนที่ดี และต้องมีสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม มหาวิทยาลัย Waikato ประเทศนิวซีแลนด์ เป็นตัวอย่างหนึ่งของมหาวิทยาลัยที่เกิดขึ้นใหม่ของประเทศนิวซีแลนด์ ที่พยายามจะเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์การ สิ่งที่จะช่วยให้มหาวิทยาลัยเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมองค์การได้โดยโครงสร้างการบริหารแบบกระจายอำนาจ ให้องค์กรสามารถจัดการกับทรัพยากรไปในทิศทางที่ต้องการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยเชื่อว่า การพัฒนาวัฒนธรรมวิจัย เป็นเพียงการเริ่มต้น การพัฒนาให้วัฒนธรรมวิจัย เป็นสิ่งแวดล้อมทางวิชาการ สำหรับบุคลากรและนักศึกษา ต้องได้รับการสนับสนุนส่งเสริมทั้งจากกระบวนการเรียนรู้ และการแสวงหาองค์ความรู้ใหม่จากบุคลากรวิชาการทั้งหมดของสถาบัน

5.2 การวิจัยในประเทศไทย

สำหรับในประเทศไทยการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพการทำวิจัยและวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์สถาบันอุดมศึกษา มีดังต่อไปนี้

อำนาจ ถาวร (2526) ได้ศึกษา “ปัญหาและความต้องการด้านการวิจัยของอาจารย์วิทยาลัยครูภาคกลาง “ พบว่า

1. อาจารย์ต้องการความรู้ในการวิจัยในระดับปานกลางแต่เมื่อเปรียบเทียบความต้องการด้านความรู้ในการทำวิจัยระหว่างอาจารย์ที่มีวุฒิต่างกัน พบว่า อาจารย์ที่มีวุฒิปริญญาตรีมีปัญหาด้านความรู้ในการวิจัยมากกว่าอาจารย์ที่มีวุฒิสองปริญญาตรี
2. อาจารย์ส่วนใหญ่ต้องการทำวิจัยเป็นกลุ่มมากกว่าวิจัยแบบรายบุคคล
3. อาจารย์มีปัญหาในเรื่อง ไม่มีทุนส่วนตัวที่จะทำวิจัยและมีปัญหาทางด้านการขาดเอกสารสำหรับการค้นคว้าที่เหมาะสม

ไพโรจน์ แสงจันทร์ (2528) ศึกษา สภาพองค์ประกอบในการทำวิจัยและส่งเสริมการวิจัยของอาจารย์วิทยาลัยครูกลุ่มภาคกลาง ผลการวิจัยพบว่าองค์ประกอบในการทำวิจัยของอาจารย์วิทยาลัยครูกลุ่มภาคกลาง คือ ผู้บังคับบัญชาส่งเสริมและสนับสนุนในการทำวิจัย ส่งเสริมด้าน

ความรู้ด้านเนื้อหาในสาขาวิชาที่ต้องการวิจัย วิทยาลัยมีการเผยแพร่แหล่งทุนให้อาจารย์รับทราบ โดยทั่วถึง สภาพการทำวิจัยที่ผ่านมาพบว่า อาจารย์ส่วนใหญ่เคยทำวิจัยในระหว่างการศึกษา มาแล้ว มีอาจารย์เพียงส่วนน้อยที่เคยทำงานวิจัยในระหว่างทำงานในวิทยาลัยครู โดยงานวิจัยที่ อาจารย์ทำในระหว่างทำงานนั้น ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 36 – 40 ปี มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญา โทมีตำแหน่งทางวิชาการเป็นอาจารย์ และมีประสบการณ์ในการทำงานระหว่าง 11–15 ปี

สุภางค์ จันทวานิช (2528) ได้กล่าวถึงบรรยากาศที่จะเกื้อกูลให้การวิจัยลุล่วงไปด้วยดี ประกอบด้วยปัจจัยหลัก 3 ด้านคือ (1) ปัจจัยด้านที่เกี่ยวกับนักวิจัย ได้แก่ มีความรอบรู้ในด้าน ระบบการศึกษา ด้านสังคมศาสตร์ ด้านระเบียบวิธีวิจัย ด้านทฤษฎีการศึกษาที่ตนสนใจและจะทำวิจัย มีความสามารถเชิงวิเคราะห์วิจารณ์และถ่ายทอดผลงานวิจัย (2) ปัจจัยที่เกี่ยวกับหน่วยงานวิจัย ได้แก่ โครงสร้างของหน่วยงาน มีข้อมูลพื้นฐานที่ดี มีเอกสารและวรรณคดีที่เกี่ยวข้อง มีที่ปรึกษาทางการวิจัย มีอุปกรณ์และเครื่องอำนวยความสะดวกในการดำเนินการวิจัยและมีทุนสำหรับวิจัย และระบบบริหารของหน่วยงาน มีผู้นำที่ดีมีเครือข่ายสำหรับการเผยแพร่และติดต่อในการวิจัย จัดหาและกระจายบุคลากรตามความสามารถและแบ่งงานกันรับผิดชอบ (3) ปัจจัยที่เกี่ยวกับบริบททางการวิจัย ได้แก่ ผลตอบแทนที่ไม่ใช่วัตถุ ความต้องการงานวิจัยของสังคม ค่านิยมต่อการศึกษาจะมีส่วนช่วยในการร่วมมือและสนับสนุนความใจกว้าง แบบแผนการแสวงหาความจริงของแต่ละสังคมและความสัมพันธ์อันดีระหว่างระบบการศึกษากับระบบย่อยอื่น ๆ ที่ช่วยเอื้อต่อกระบวนการวิจัย

พรเพ็ญ ปฏิสัมพันธ์ (2532) ศึกษา ปัจจัยที่ส่งผลต่อการทำวิจัยของอาจารย์มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตประสานมิตร พบว่า

1. ปัจจัยที่เป็นตัวกระตุ้นให้อาจารย์ทำวิจัย คือ ปัจจัยด้านลักษณะของงาน ความสำเร็จของงาน ความรับผิดชอบและความก้าวหน้าในตำแหน่งการงาน
2. ปัจจัยที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในการทำงานวิจัยของอาจารย์ พบว่า
 - 2.1 อาจารย์มีความสัมพันธ์อันดีและได้รับความช่วยเหลือสนับสนุนจากเพื่อนร่วมงานทุกฝ่ายอยู่ในระดับปานกลาง
 - 2.2 ด้านสภาพเครื่องมือเครื่องใช้และสิ่งอำนวยความสะดวกยังไม่เพียงพอกับความต้องการ
 - 2.3 อาจารย์มีความพึงพอใจในการทำงานร่วมกับผู้บังคับบัญชาและผู้บังคับบัญชา ก็ได้ให้กำลังใจสนับสนุนให้อาจารย์ทำงานวิจัย
 - 2.4 ผู้บริหารได้ให้การสนับสนุนและส่งเสริมให้อาจารย์ทำงานวิจัยอย่างชัดเจน

2.5 มหาวิทยาลัยมีเงินยังไม่เพียงพอกับความต้องการในการทำวิจัยของอาจารย์และมหาวิทยาลัยจะไม่ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งทุนอื่นๆ

สมใจ จิตพิทักษ์ (2532) ได้ศึกษาถึง ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผลิตภาพการวิจัยของอาจารย์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ผลการศึกษาพบว่า

1. ปัจจัยประเภทลักษณะบุคคลซึ่งแบ่งออกเป็น ปัจจัยทางด้านชีวสังคม และปัจจัยทางด้านคุณลักษณะทางจิตวิทยา พบว่า ปัจจัยทางด้านชีวสังคมที่ส่งผลต่อผลิตภาพการวิจัยคือการเข้าร่วมกิจกรรมปะทะสังสรรค์ทางวิชาการ อายุและการอ่านวารสารต่างประเทศเกี่ยวกับการวิจัยส่วนคุณลักษณะทางจิตวิทยาพบว่า ตัวแปร ทัศนคติ และความมุ่งมั่นอนาคต อธิบายความแปรปรวนของผลิตภาพการวิจัยได้น้อย

2. ปัจจัยประเภทลักษณะหน่วยงาน พบว่า มีเพียงตัวแปรขนาดของหน่วยงานและการสนับสนุนจากหน่วยงานเท่านั้นที่สามารถอธิบายความแปรปรวนของผลิตภาพการวิจัยได้

3. ปัจจัยประเภทสภาพแวดล้อม พบว่า ต้องการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างนักวิจัยและการนำผลการวิจัยไปใช้ในการวางนโยบายหรือการตัดสินใจในระดับมหาวิทยาลัยส่งผลต่อผลิตภาพการวิจัย

4. ความสามารถในการอธิบายความแปรปรวนของผลิตภาพการวิจัยของปัจจัยด้านต่างๆ เรียงตามลำดับความสำคัญได้ดังนี้คือ ปัจจัยประเภทลักษณะบุคคล ปัจจัยประเภทลักษณะหน่วยงานและปัจจัยประเภทสภาพแวดล้อม

จรัส สุวรรณเวลาและคณะ (2534) ได้กล่าวถึงปัญหาการพัฒนางานวิจัยของบุคลากรในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยไว้ว่าประสบปัญหาในเรื่อง ยังมีอาจารย์บางส่วนไม่เห็นความสำคัญของการวิจัย แต่ในขณะที่เดียวกันก็มีอาจารย์จำนวนมากที่เห็นความสำคัญและความจำเป็นของการวิจัย แต่มีอาจดำเนินการวิจัยได้หรือดำเนินไปได้ไม่เต็มที่ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ขาดความรู้ ทักษะ ประสบการณ์หรือการสนับสนุนการทำวิจัย ส่วนที่ขาดดังกล่าวอาจเป็นเพียงด้านใดด้านหนึ่งหรือหลายด้านอาทิ เช่น การวางแผนงาน การเขียนโครงการ การวางระเบียบวิธีวิจัย การปฏิบัติการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูล การเสนอผลงานวิจัย การกำหนดปัญหาที่จะวิจัยอีกทั้งขาดแรงจูงใจหรือพลังสนับสนุน อาทิ กลไลซึ่งเอื้อต่อการกระจายความสามารถของบุคลากรซึ่งพร้อมด้วยประสบการณ์อีกทั้งมีปัญหาในด้านเจตคติของผู้ทำวิจัยที่ทำเพียงเพื่อผลการพิจารณาตำแหน่งทางวิชาการ ทำให้ขาดพลังใจที่จะทำวิจัยเพื่อบุกเบิกแสวงหาความก้าวหน้าในตัวเอง รวมทั้งขาดเจตคติที่ดีต่อการวิพากษ์วิจารณ์และการรับคำวิพากษ์วิจารณ์ในผลงานวิจัย

ในด้านของปัจจัยที่กำหนดลักษณะของการทำวิจัยในมหาวิทยาลัย โคทม อารียา (2518) ได้กล่าวว่า ปัจจัยที่จำเป็นในการพัฒนาการวิจัยในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยคือ การจัดโครงสร้าง

และการบริหารงานวิจัย ที่คล่องตัว ปรับปรุงการแบ่งภาระงานของอาจารย์ประจำเพื่อให้เวลาในการปฏิบัติภารกิจด้านวิจัย จัดสรรเงินทุนและวัสดุอุปกรณ์เพื่อการวิจัยให้เพียงพอ เฉลียว บุรีภักดี และนางลักษณ์ วิรัชชัย (2524) ได้อธิบายถึงปัจจัยที่กำหนดลักษณะการวิจัยไว้ว่า แหล่งเงินทุนสนับสนุนการวิจัย ความสนใจของนักวิชาการที่เป็นผู้นำในแวดวงวิชาการ นอกจากนี้ยังขึ้นอยู่กับลักษณะความสนใจของนักวิชาการที่เป็นผู้นำในแวดวงวิชาการ ความรอบรู้และความมุ่งหมายในการทำวิจัยของผู้วิจัย ความก้าวหน้าของสังคมและวิทยาการก็มีส่วนในการกำหนดลักษณะการวิจัยด้วย

สุนทรী จิตติอรุณชัย (2535) ได้ศึกษาถึง การวิเคราะห์สภาพของการส่งเสริมการวิจัยในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยมหิดล ผลการวิจัยพบว่า จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมีนโยบายมุ่งพัฒนาไปสู่มหาวิทยาลัยวิจัย โดยกำหนดให้การวิจัยมีความสำคัญทัดเทียมกับการผลิตบัณฑิต และสัมพันธ์กับการเรียนการสอน มีการบริหารงานโดยตรงอธิการบดีฝ่ายวิจัยและมีองค์การบริหารการวิจัยในระดับมหาวิทยาลัยได้แก่ คณะกรรมการวิจัย คณะกรรมการประสานงานและฝ่ายวิจัย สำหรับงบประมาณเพื่อการวิจัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้รับเงินอุดหนุนการวิจัยจากแหล่งทุนภายนอกมากที่สุด เงินอุดหนุนจากงบประมาณแผ่นดินอยู่ในสัดส่วนเกือบครึ่งที่ และมีแนวโน้มใช้เงินผลประโยชน์ของมหาวิทยาลัยมากขึ้น เพื่อสนับสนุนกลไกการดำเนินงานในรูปแบบต่างๆ เช่น หน่วยปฏิบัติการวิจัย สถาบันวิจัย คณะกรรมการปฏิบัติการวิจัย อาศรมความคิดและสิ่งประดิษฐ์ ซึ่งส่วนใหญ่เน้นการวิจัยด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การเผยแพร่ผลงานวิจัยมีโครงการเผยแพร่ผลงานวิจัยทำหน้าที่หลัก ปัญหาและอุปสรรคได้แก่ อาจารย์ที่ให้ความสนใจและมีความสามารถในการทำวิจัยที่มีคุณภาพยังมีไม่มากเท่าที่ควร ขาดหลักเกณฑ์มาตรฐานในการพิจารณาผลงานวิจัย และขาดแคลนบุคลากรสนับสนุนการวิจัย เป็นต้น

มหาวิทยาลัยมหิดลมีนโยบายพัฒนามหาวิทยาลัยเป็นมหาวิทยาลัยสมบูรณ์แบบ โดยส่งเสริมให้การวิจัยและพัฒนาวิทยาการพร้อมทั้งเทคโนโลยีของสาขาต่างๆ 4 สาขา คือ สาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี คลินิก สาธารณสุขศาสตร์และสังคมศาสตร์ และศึกษาศาสตร์และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มีการบริหารงานโดยตรงอธิการบดีฝ่ายวิจัยและวิเทศสัมพันธ์ และมีหน่วยงานรองรับงานวิจัยคือ งานส่งเสริมการวิจัยและตำรา กองบริการการศึกษา สำหรับงบประมาณเพื่อการวิจัย มหาวิทยาลัยมหิดลได้รับเงินอุดหนุนการวิจัยจากแหล่งทุนภายนอกมากที่สุด เงินอุดหนุนจากงบประมาณแผ่นดินได้รับในจำนวนที่คงที่ นอกจากนั้นได้จัดกิจกรรม เช่น การประชุมระหว่างผู้วิจัยและผู้ใช้ผลงานวิจัย การจัดทำระเบียบโครงการวิจัย เป็นต้น การเผยแพร่ผลงานวิจัยมีงานส่งเสริมการวิจัยและตำราและงานประชาสัมพันธ์ของมหาวิทยาลัย ทำหน้าที่หลัก ปัญหาและอุปสรรค ได้แก่ ขาดองค์กรที่ทำหน้าที่ประสานงานระดับนโยบาย แผนงานและการ

ปฏิบัติงาน และปัญหาการประสานงานเนื่องจากพื้นที่ของมหาวิทยาลัยกระจายออกไปหลายแห่ง เป็นต้น

สัมมา ธรณีย์ (2536) ได้ศึกษา การบริหารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลผลิตภาพการวิจัยของวิทยาลัยครู ธรณีศึกษาวิทยาลัยครูสุรินทร์ ได้ข้อค้นพบว่า

1. ข้อมูลพื้นฐานของคณาจารย์ที่มีผลจากการวิจัยเป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง โดยมีคณาจารย์เกือบครึ่งหนึ่งที่ปฏิบัติงานอยู่เป็นผู้มีผลงานวิจัย ผู้ที่มีผลงานวิจัยส่วนใหญ่จะมีอายุระหว่าง 36-40 ปี โดยเริ่มจากงานวิจัยครั้งแรกระหว่างอายุ 36-37 ปี มีอายุราชการอยู่ในระหว่าง 11-15 ปี วุฒิการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับการศึกษามหาบัณฑิต ตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์เป็นส่วนใหญ่ ได้รับความรู้ในการทำวิจัยจากการศึกษาต่อ ประสบการณ์ในการทำวิจัยและการฝึกอบรมทางด้านการวิจัย คณาจารย์เกือบทุกคนเข้าร่วมกิจกรรมทางวิชาการโดยเฉลี่ยปีละ 1-5 ครั้ง ส่วนใหญ่เคยอ่านบทความที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยโดยเฉลี่ยปีละ 1-5 เรื่อง

2. คณาจารย์ส่วนใหญ่ตระหนักถึงความสำคัญของภารกิจการวิจัย มีทัศนคติที่ดีต่อการวิจัย นอกจากนี้ยังพบว่า ประสบการณ์ในการทำวิทยานิพนธ์ระหว่างที่ศึกษาระดับบัณฑิตศึกษามีผลต่อสภาพทางจิตวิทยาของคณาจารย์ที่จะทำหรือไม่ทำผลงานวิจัยในระยะต่อมาเมื่อกลับไปทำงานวิจัยแล้วอีกด้วย

3. ปัจจัยการบริหารการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลผลิตภาพการวิจัยของคณาจารย์ วิทยาลัยครูสุรินทร์ พบว่า ปัจจัยภายในของสถาบันซึ่งประกอบด้วย การสนับสนุนทุนวิจัย ตำแหน่งทางวิชาการ คุณลักษณะส่วนบุคคล ทัศนคติที่มีต่อการวิจัย ประสบการณ์ในการทำวิทยานิพนธ์ในระหว่างการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา บรรยากาศทางวิชาการของสถาบัน เวลาที่ใช้เพื่อการวิจัย ผู้บริหารสถาบันและการควบคุมงานวิจัยเกี่ยวข้องกับผลผลิตภาพการวิจัยมากกว่าปัจจัยภายนอกทางด้านปัจจัยทางด้านวัฒนธรรมและค่านิยมท้องถิ่น ลักษณะสังคมท้องถิ่นและการรวมตัวกันทางวิชาการของสังคม

อมรา นาวารวงศ์ (2537) ได้ศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับการผลิตงานวิจัยของอาจารย์วิทยาลัยพยาบาลในเขตภาคเหนือ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านลักษณะบุคคลสามตัวแปร มีตัวแปรสองตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับผลผลิตงานวิจัยของอาจารย์พยาบาลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คือ เวลาที่ใช้ในการทำวิจัย และทัศนคติต่อการวิจัย ส่วนปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมไม่มีตัวแปรใดมีความสัมพันธ์กับผลผลิตงานวิจัย เหตุผลหรือแรงจูงใจในการทำวิจัย และปัญหาอุปสรรคในการทำวิจัย พบว่า เหตุผลหรือแรงจูงใจในการทำวิจัยของอาจารย์คือ เพื่อเกียรติยศชื่อเสียง เพื่อตำแหน่งทางวิชาการ เพื่อเสริมความรู้ทางวิชาการ อยากหาประสบการณ์ในการทำ

วิจัย ต้องการแสวงหาความรู้ข้อเท็จจริง เพื่อนำผลการวิจัยมาใช้เสริมการเรียนการสอน เพื่อประโยชน์ต่อสังคม เพื่อยกระดับวิชาชีพพยาบาล เพื่อชื่อเสียงของหน่วยงาน เพราะมีเงินทุนอุดหนุนการวิจัย และเพราะมีผู้ชักชวนให้ทำวิจัยร่วมกัน ส่วนปัญหาและอุปสรรคในการทำวิจัยที่สำคัญ คือ ขาดประสบการณ์ในการทำวิจัย ขาดความรู้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ไม่มีเวลา ขาดเงินทุนสนับสนุน สิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานไม่เพียงพอ

วิมาน จิวเจียม (2537) ได้ศึกษาปัญหาและความต้องการในการวิจัยของอาจารย์วิทยาลัยพลศึกษา ผลการวิจัยพบว่า อาจารย์วิทยาลัยพลศึกษามีปัญหาด้านความรู้ในการวิจัยอยู่ในระดับปานกลาง และมีปัญหาด้านการเงิน ด้านวัสดุอุปกรณ์ ด้านสารสนเทศ ด้านเวลา และด้านเทคโนโลยีในการวิจัยอยู่ในระดับมากทุกด้าน อาจารย์วิทยาลัยพลศึกษา มีความต้องการด้านความรู้ ด้านการเงิน ด้านวัสดุอุปกรณ์ ด้านสารสนเทศ ด้านเวลา และด้านเทคโนโลยีในการวิจัยอยู่ในระดับมากทุกด้าน อาจารย์ที่มีวุฒิทางการศึกษาปริญญาตรีมีปัญหาด้านความรู้ในการวิจัยมากกว่าอาจารย์ที่มีวุฒิการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ส่วนปัญหาด้านอื่นไม่แตกต่างกัน คือ ขาดความรู้ความสามารถด้านการวิจัย ขาดที่ปรึกษาในการวิจัย ขาดเงินอุดหนุน หนังสือ ตำรา เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยมีจำนวนน้อยมาก เพราะขาดการสนับสนุนจากวิทยาลัย ขาดการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยที่เป็นระบบ อาจารย์ทำงานหลายหน้าที่ ขาดเครื่องคอมพิวเตอร์ และโปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูล

สุนิภา ชินวุฒิ (2538) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมกับบทบาทการวิจัยของอาจารย์พยาบาล วิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข ผลการวิจัยพบว่า ค่าเฉลี่ยของบทบาทการวิจัยของอาจารย์พยาบาลโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง คะแนนเฉลี่ยด้านการให้ความร่วมมือในการวิจัย และการนำผลการวิจัยมาใช้ อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านการปฏิบัติการวิจัยและด้านการเผยแพร่ผลงานวิจัยและด้านการเผยแพร่ผลงานวิจัย อยู่ในระดับต่ำ ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับบทบาทการวิจัยของอาจารย์คือ วุฒิการศึกษา ลักษณะนิสัยที่เอื้อต่อการวิจัย อายุ ประสบการณ์การทำงาน ทักษะติดต่อการวิจัย และการได้รับการศึกษาอบรมด้านการวิจัย ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมที่มีความสัมพันธ์กับบทบาทการวิจัยของอาจารย์ คือ ความร่วมมือจากเพื่อนร่วมงาน ผลตอบแทนนโยบายและการบริหารและการสนับสนุนจากหน่วยงาน ตัวแปรที่ร่วมกันพยากรณ์บทบาทการวิจัยของอาจารย์พยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คือ วุฒิการศึกษา ความร่วมมือจากเพื่อนร่วมงาน ลักษณะนิสัยที่เอื้อต่อการวิจัย ผลตอบแทนและ

ประสบการณ์การทำงาน ซึ่งร่วมกันพยากรณ์การทำงาน ซึ่งร่วมกันพยากรณ์บทบาทการวิจัยของ อาจารย์พยาบาล ได้ร้อยละ 39.47

ทับทิม นิลวรรณ (2538) ศึกษาความต้องการและปัญหาการทำวิจัยของคณาจารย์ในกลุ่มสาขาสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า สภาพการส่งเสริมการทำวิจัยในปัจจุบันของอาจารย์ทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านบริหารงานวิจัย ด้านการส่งเสริมการทำงานและบรรยากาศที่เอื้อต่อการทำวิจัย และผลงานวิจัยของอาจารย์ ความเห็นของอาจารย์ส่วนใหญ่โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อในทุกด้าน พบว่า มีข้อเด่นที่แตกต่างออกไปมากกว่าข้ออื่นๆ ซึ่งน่าสนใจคือ อาจารย์ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ผลงานวิจัยของอาจารย์เป็นประโยชน์ในการเลื่อนตำแหน่งทางวิชาการอยู่ในระดับมาก ปัญหาการทำวิจัยของอาจารย์ ด้านความรู้ ด้านงบประมาณ ด้านเวลา ด้านวัสดุอุปกรณ์ ทั้ง 4 ด้าน ความเห็นอาจารย์ส่วนใหญ่มีปัญหาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาการทำวิจัยอยู่ในระดับมากในด้านงบประมาณ คือ หน่วยงานขาดงบประมาณสนับสนุนด้านการวิจัย หน่วยงานไม่ได้ตั้งเงินสำรองจ่ายสำหรับวิจัย และไม่มีเวลาในการทำวิจัยเพราะมีภาระงานอื่นที่ต้องรับผิดชอบ ความต้องการด้านการวิจัยจากการศึกษาของค.ประ กอบ 2 ด้าน คือ ด้านความต้องการด้านความรู้ และองค์ประกอบด้านความต้องการด้านงบประมาณ เวลา และวัสดุอุปกรณ์ พบว่า อาจารย์ส่วนใหญ่มีความต้องการด้านวิจัยโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีความต้องการความรู้เพิ่มเติมในด้านการวิจัยในระดับปานกลาง แต่ต้องการงบประมาณ ต้องการเวลา และวัสดุอุปกรณ์ในการทำวิจัยอยู่ในระดับมาก โดยความต้องการมากที่สุด ได้แก่ ต้องการให้คณะ/มหาวิทยาลัย จัดหาทุนอุดหนุนการทำวิจัยจากแหล่งทุนภายนอกทั้งในประเทศและต่างประเทศให้มากขึ้น ต้องการให้มหาวิทยาลัยจัดสรรเงินรางวัลให้แก่อาจารย์ที่มีผลงานวิจัยดีเด่น และต้องการให้จัดหาเอกสารอ้างอิงมาไว้ในห้องสมุดเพื่อการค้นคว้าให้เพียงพอ

สุชาติ ปภาพจน์ (2539) ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการผลิตผลงานวิจัยของอาจารย์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการผลิตผลงานวิจัยของอาจารย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คือ ปัจจัยลักษณะส่วนบุคคล ด้านชีวสังคมประกอบด้วย วุฒิทางการศึกษา ตำแหน่งทางวิชาการ ระยะเวลาในการทำวิจัย การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวิชาการด้านสมรรถภาพทางการวิจัยประกอบด้วย บุคลิกภาพแบบ A ซึ่งเป็นสมรรถภาพทางการวิจัยด้านจิตอารมณ์และสมรรถภาพทางการวิจัยด้านความรู้ความสามารถ ส่วนด้านแรงจูงใจ ประกอบด้วยแรงจูงใจภายใน ด้านความสำเร็จในงานวิจัย ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งการงาน และด้านการได้รับการยอมรับนับถือ ยกเว้นอายุราชการซึ่งเป็นปัจจัยลักษณะส่วนบุคคล ด้านชีวสังคมที่มีความสัมพันธ์

ทางลบกับความสามารถในการผลิตผลงานวิจัยของอาจารย์ ปัจจัยลักษณะส่วนบุคคล และปัจจัยทางด้านสภาพแวดล้อม รวมกันสามารถทำนายความสามารถในการผลิตผลงานวิจัยของอาจารย์ได้โดยมีค่าอำนาจในการทำนาย 24 % ชุดของตัวทำนายที่ดีที่สุดในการทำนายความสามารถในการผลิตผลงานวิจัยของอาจารย์คือ ปัจจัยแรงจูงใจภายในด้านการได้รับการยอมรับนับถือ ปัจจัยชีวิตสังคมด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวิชาการและอายุราชการซึ่งตัวแปรทั้งสามนี้รวมกันทำนายความสามารถในการผลิตผลงานวิจัยของอาจารย์ได้ 20.2 % ผลการวิจัยพบว่าอาจารย์ที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวิชาการ สมรรถภาพทางการวิจัยด้านความรู้ความสามารถแรงจูงใจภายในด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งงาน และแรงจูงใจภายในด้านการได้รับการยอมรับนับถือที่แตกต่างกัน มีความสามารถในการผลิตผลงานวิจัยแตกต่างกัน และพบปฏิสัมพันธ์ระหว่างอายุราชการและตำแหน่งทางวิชาการ กับความสามารถในการผลิตผลงานวิจัยของอาจารย์ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

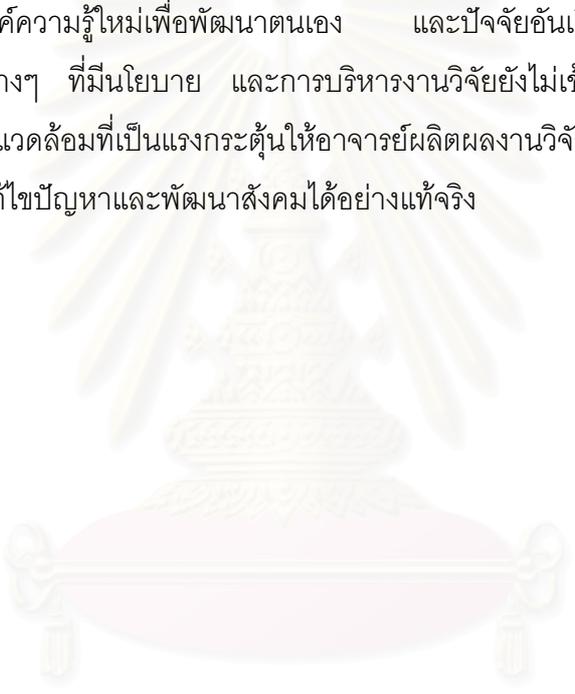
สุนทราวดี เขียวพิเชฐ (2539) ได้วิเคราะห์ทัศนคติของ อาจารย์สถาบันอุดมศึกษาไทย ผลการศึกษาพบว่า ผลงานวิชาการของอาจารย์ใน 3 ปีที่ผ่านมา ด้านงานวิจัย พบว่า อาจารย์ส่วนใหญ่ร้อยละ 56.4 มีผลงานวิจัย อาจารย์สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ มีผลงานวิจัยมากที่สุด ร้อยละ 71.3 อาจารย์สาขาวิชามนุษยศาสตร์ มีผลงานวิจัยน้อยที่สุดคือร้อยละ 33.2 และพบว่าอาจารย์ทุกสาขาวิชา มีผลงานวิจัย 1-2 เรื่อง มากที่สุดในระยะเวลา 3 ปีที่ผ่านมา

ศรีสุพรรณ รมย์ทอง (2540) ศึกษาปัญหาและความต้องการในการทำงานวิจัยของอาจารย์และผู้ช่วยวิชาการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ผลการวิจัยพบว่า อาจารย์และผู้ช่วยวิชาการ มีปัญหาในการทำงานวิจัยโดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับปานกลางและมีความต้องการอยู่ในระดับมาก เมื่อเปรียบเทียบปัญหาในการวิจัยพบว่า แตกต่างกันด้านวัตถุประสงค์เพื่อการวิจัย และด้านการนำผลการวิจัยไปใช้ อาจารย์เพศชายและเพศหญิง มีปัญหาและความต้องการในการทำงานวิจัยโดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อเปรียบเทียบปัญหาในการทำงานวิจัยพบว่า แตกต่างกันด้านความรู้เกี่ยวกับการทำงานวิจัย เปรียบเทียบความต้องการในการทำวิจัยพบว่า แตกต่างกันด้านความรู้เกี่ยวกับการทำงานวิจัยและด้านทุนวิจัย

ทัศนีย์ ธรานนท์ (2541) ศึกษาปัจจัยบางประการ มีความสัมพันธ์กับการวิจัยของอาจารย์ สาขาสังคมศาสตร์ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง สถานภาพสมรสแล้ว อายุเฉลี่ยประมาณ 45 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาโทและปริญญาเอก ปัจจัยส่วนบุคคลของอาจารย์ และปัจจัยที่เป็น

แรงจูงใจในการวิจัยไม่มีความสัมพันธ์กับการวิจัยของอาจารย์ส่วนปัจจัยที่เกี่ยวกับการวิจัย ได้แก่ จำนวนแหล่งเงินทุนและแหล่งเงินทุนในประเทศมีความสัมพันธ์กับการวิจัยของอาจารย์สาขาสังคมศาสตร์ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในเขตกรุงเทพมหานครอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

กล่าวโดยสรุป จากผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพการทำวิจัยของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ในประเทศไทย ที่ปรากฏตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2526 จนถึงปัจจุบัน ได้สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ได้อย่างชัดเจนว่า ยังไม่เอื้อต่อการทำวิจัยของอาจารย์ ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญต่อการพัฒนางานวิจัยของอาจารย์ เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นทั้งจากปัจจัยในตัวอาจารย์เองที่ไม่ก่อให้เกิดทัศนคติและค่านิยมที่ดีในการทำวิจัย หรือมีความใฝ่รู้ ในการค้นคว้าแสวงหาคำความรู้ใหม่เพื่อพัฒนาตนเอง และปัจจัยอันเกิดจากวัฒนธรรมองค์กรของมหา- วิทยาลัยต่างๆ ที่มีนโยบาย และการบริหารงานวิจัยยังไม่เข้มแข็งเพียงพอที่จะก่อให้เกิดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เป็นแรงกระตุ้นให้อาจารย์ผลิตผลงานวิจัยที่มีคุณค่า และเป็นประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาสังคมได้อย่างแท้จริง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การพัฒनावุฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวุฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ในด้านความเชื่อ ทศนคติ และค่านิยมในการทำวิจัยของอาจารย์ จำแนกตามสาขาวิชา ศักยภาพปัจจุบันด้านนโยบาย การบริหารงานวิจัย ปัจจัยที่เอื้อต่อการทำวิจัยและผลงานวิจัยของอาจารย์ และนำเสนอกลยุทธ์การพัฒनावุฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ โดยมีวิธีดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัย ดังต่อไปนี้

ประชากร

ประชากรในงานวิจัยนี้ ได้แก่

1. อาจารย์ประจำในสาขาวิชามนุษยศาสตร์ สาขาวิชาสังคมศาสตร์ สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ และสาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐแบบจำกัดรับ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย จำนวน 21 สถาบัน
2. ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษา ได้แก่ อธิการบดี รองอธิการบดีฝ่ายวิจัย และผู้อำนวยการสถาบันวิจัย สถาบันอุดมศึกษาของรัฐแบบจำกัดรับ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย จำนวน 21 สถาบัน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย แบ่งออกเป็น

1. อาจารย์ประจำในสาขาวิชามนุษยศาสตร์ สาขาวิชาสังคมศาสตร์ สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ และสาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐแบบจำกัดรับ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multistage Sampling) ดังนี้

ขั้นที่ 1 จัดกลุ่มสถาบันอุดมศึกษาของรัฐแบบจำกัดรับ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ออกเป็น 5 ภาค ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคกลาง ภาคตะวันออก และภาค

ตะวันออกเฉียงเหนือ เลือกกลุ่มตัวอย่างสถาบันอุดมศึกษาภาคละ 1 สถาบัน เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยให้มากที่สุด โดยผู้วิจัยพิจารณาเลือกจากสถาบันอุดมศึกษาที่ก่อตั้งเป็นสถาบันแรกในแต่ละภูมิภาค และเป็นสถาบันที่ประกอบด้วยสาขาวิชาครบถ้วนทั้ง 4 สาขาวิชา ได้แก่ สาขาวิชามนุษยศาสตร์ สาขาวิชาสังคมศาสตร์ สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ และสาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ได้ดังต่อไปนี้

ภาคเหนือ ได้แก่ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ภาคใต้ ได้แก่ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ภาคกลาง ได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคตะวันออก ได้แก่ มหาวิทยาลัยบูรพา

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ขั้นที่ 2 แบ่งกลุ่มตัวอย่างประชากรของแต่ละสถาบันออกเป็น 4 กลุ่มสาขาวิชา ได้แก่ กลุ่มสาขาวิชามนุษยศาสตร์ กลุ่มสาขาวิชาสังคมศาสตร์ กลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ และกลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และสุ่มตัวอย่างประชากรของแต่ละสาขาวิชาในแต่ละสถาบัน โดยใช้วิธีการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างเป็นร้อยละ 25 ของขนาดประชากร (บุญเรียง ขจรศิลป์, 2543) มีขนาดของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละสาขา ดังนี้

ตารางที่ 1 สัดส่วนกลุ่มตัวอย่างกับจำนวนประชากรในแต่ละสาขาวิชา

มหา วิทยาลัย	ประชากร	มนุษยศาสตร์		สังคมศาสตร์		วิทย์-ชีวภาพ		วิทย์-เทคโนโลยี	
		ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
เชียงใหม่	1957	234	59	292	73	866	216	565	141
สงขลาฯ	1402	148	37	175	44	477	119	602	151
จุฬาฯ	2604	305	76	722	181	905	226	672	168
บูรพา	519	106	27	104	26	99	25	210	53
ขอนแก่น	1900	170	43	263	66	853	213	614	154
รวม	8382	963	242	1556	390	3200	799	2663	667

2. ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาของรัฐแบบจำกัดรับ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ อธิการบดี รองอธิการบดีฝ่ายวิจัย และผู้อำนวยการสถาบันวิจัย จาก

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา และมหาวิทยาลัยขอนแก่น รวมจำนวน 9 คน ดังรายชื่อต่อไปนี้

1. รองศาสตราจารย์ ดร. ประเสริฐ ชิตพงศ์ อธิการบดี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
2. ศาสตราจารย์ ดร. สุชาติ อุปถัมภ์ อธิการบดี มหาวิทยาลัยบูรพา
3. รองศาสตราจารย์ ดร. อุษณีย์ ยศยิ่งยวด รองอธิการบดีด้านวิจัยและพัฒนา

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4. รองศาสตราจารย์ ดร. ศุภโชค วิริยะโกศล รองอธิการบดีด้านวิจัยและ

วิเทศสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เกษม นันทชัย รองอธิการบดีฝ่ายวิจัยและ

สารสนเทศ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

6. ศาสตราจารย์ นพ. สุพจน์ วุฒิการณ์ รองอธิการบดีฝ่ายวิจัย

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

7. รองศาสตราจารย์ ดร. เรณู พงษ์เรืองพันธุ์ รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ

มหาวิทยาลัยบูรพา

8. ศาสตราจารย์ ดร. อมรา พงศาพิชญ์ ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยสังคม

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

9. รองศาสตราจารย์ ดร. เจษฎา เกษมเศรษฐ์ ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา

วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1. แบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัย
2. แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ
3. แบบสอบถามอาจารย์ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ

การสร้างเครื่องมือ ดำเนินการตามขั้นตอนและวิธีการต่อไปนี้

1. ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศ
2. สร้างแบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัย เป็นแบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) เกี่ยวกับวิสัยทัศน์ด้านวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาไทย

ปัญหา อุปสรรคในการวิจัยในอดีตและปัจจุบัน และแนวทางการพัฒนาวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์สถาบันอุดมศึกษาในอนาคต เพื่อนำมาประกอบการสร้างแบบสัมภาษณ์ผู้บริหารและแบบสอบถามอาจารย์ เกี่ยวกับวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ และนำมาประมวลข้อคิดเห็นเพื่อใช้ในการศึกษาวิเคราะห์และประเมินสภาพแวดล้อมของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ

3. สร้างแบบสัมภาษณ์ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) เกี่ยวกับ นโยบายด้านการวิจัย การบริหารงานวิจัย การจัดสรรทรัพยากรและงบประมาณด้านการวิจัย การส่งเสริมความรู้และทักษะด้านการวิจัยของอาจารย์ อุปสรรค ปัญหาและแนวทางการพัฒนาวัฒนธรรมการวิจัยของอาจารย์ ในอนาคต

4. สร้างแบบสอบถามอาจารย์เกี่ยวกับวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมาจากการประมวลข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า แบ่งเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพของอาจารย์ ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (check list) และแบบให้เติมค่าลงในช่องว่าง รวมจำนวน 6 ข้อ

ตอนที่ 2 สภาพการทำวิจัยของอาจารย์ เป็นแบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (check list) และแบบให้เติมค่าลงในช่องว่าง รวมจำนวน 11 ข้อ

ตอนที่ 3 ความเชื่อ ทศนคติ และค่านิยมด้านการทำวิจัยของอาจารย์ จำนวน 18 ข้อ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามเกณฑ์ ดังนี้

5	หมายถึง	ท่านเห็นด้วยกับข้อความนั้นมากที่สุด
4	หมายถึง	ท่านเห็นด้วยกับข้อความนั้นมาก
3	หมายถึง	ท่านเห็นด้วยกับข้อความนั้นปานกลาง
2	หมายถึง	ท่านเห็นด้วยกับข้อความนั้นน้อย
1	หมายถึง	ท่านเห็นด้วยกับข้อความนั้นน้อยที่สุด

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นของอาจารย์ เกี่ยวกับปัจจัยที่เอื้อต่อการทำวิจัย ประกอบด้วย ความคิดเห็นด้านนโยบายและการบริหารงานวิจัย ความรู้และประสบการณ์ด้านการวิจัย แหล่งค้นคว้าข้อมูล การจัดสรรทรัพยากรเพื่อการวิจัย เวลาสำหรับการวิจัย และผลตอบแทนด้านการวิจัย จำนวน 30 ข้อ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามเกณฑ์เช่นเดียวกับข้อคำถามในตอนที่ 3

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ได้ดำเนินการดังต่อไปนี้

1. นำแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยผ่านความเห็นชอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัยในสถาบันอุดมศึกษาจำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหา (Content Validity) และความชัดเจนของการใช้ภาษา เพื่อให้แบบสอบถามครอบคลุมและเหมาะสมกับเนื้อหาการวิจัย

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย ได้แก่

1. ศาสตราจารย์ ดร. เวทิน นพินิตย์ ผู้อำนวยการสถาบันพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ไปรษณีย์ แอสโซซิเอตแห่งประเทศไทย

2. รองศาสตราจารย์ ดร. สัญญา สัญญาวิวัฒน์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3. ดร. กมล สุดประเสริฐ ผู้อำนวยการหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสยาม

4. พล.ร.ต. หญิง ดร. สุภัทรา เอื้องวงศ์ ผู้อำนวยการกรมแพทย์ทหารเรือ กองทัพเรือ อดีตผู้อำนวยการวิทยาลัยพยาบาลกองทัพเรือ

5. ดร. สมหมาย จันทรเรือง ผู้ช่วยอธิการบดี และคณบดีคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม

2. นำแบบสอบถามที่ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหาและปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้กับอาจารย์ จำนวน 45 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ เพื่อวิเคราะห์หาค่าความเที่ยง (Reliability) โดยคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Coefficient Alpha's Cronbach) ได้ค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.95

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ได้แก่ นโยบายและแนวทางการวิจัยของชาติ ฉบับที่ 1 - 6 (พ.ศ. 2520 - 2549) วัตถุประสงค์ นโยบายและแผนงานหลักการพัฒนาการศึกษา ของแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) แผนอุดมศึกษาระยะยาว ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2543-2557)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 นโยบายและแนวทางสนับสนุนการวิจัยของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) นโยบายด้านการวิจัยของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ บทบาททางวิชาการ ตลอดจนผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำวิจัยของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ

2. ส่งจดหมายขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากคณาบดีคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ถึงผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัย ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ และอาจารย์ประจำ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ

3. ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัย จำนวน 6 คน เพื่อนำข้อมูลมาใช้ประกอบการสร้างแบบสัมภาษณ์ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ และแบบสอบถามอาจารย์ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ช่วงระยะเวลาในการสัมภาษณ์ระหว่างเดือนธันวาคม – เดือนมีนาคม พ.ศ. 2545 รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่

1. ศาสตราจารย์ ดร. สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ ผู้อำนวยการสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ผู้เชี่ยวชาญการวิจัยสาขาวิชาสังคมศาสตร์

2. ศาสตราจารย์ นพ. วิจารย์ พานิช ที่ปรึกษาพิเศษสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ผู้เชี่ยวชาญการวิจัยสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ

3. ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร. นงลักษณ์ วิรัชชัย อดีตหัวหน้าภาควิชาวิจัย การศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผู้เชี่ยวชาญการวิจัยสาขาวิชาสังคมศาสตร์

4. ศาสตราจารย์ ดร. สมิทธิ คำเพิ่มพูล อดีตผู้อำนวยการสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย ผู้เชี่ยวชาญการวิจัยสาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

5. ศาสตราจารย์ ดร. ปิยะวัติ บุญ-หลง ผู้อำนวยการสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ผู้เชี่ยวชาญการวิจัยสาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

6. รองศาสตราจารย์ ดร. ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ คณาบดีคณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผู้เชี่ยวชาญการวิจัยสาขาวิชามนุษยศาสตร์

4. ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ จำนวน 9 คน ในช่วงเดือนเมษายน – กรกฎาคม พ.ศ. 2545

5. ผู้วิจัยดำเนินการส่งแบบสอบถามอาจารย์ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยมีจดหมายขอความร่วมมือจากคณาบดีคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยส่งถึงอธิการบดีของทุกมหาวิทยาลัยกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งผู้วิจัยจัดส่งทางไปรษณีย์ สำหรับจดหมายถึงคณาบดีของทุกคนในทุกมหาวิทยาลัยที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้นำส่งด้วยตนเองผ่านทางสำนักงานเลขานุการคณะทุกคน รวมจำนวนทั้งสิ้น 70 คณะ ประกอบด้วย

ตารางที่ 2 จำนวนคณะในแต่ละสาขาวิชา แต่ละมหาวิทยาลัย

สาขาวิชา มหา วิทยาลัย	มนุษยศาสตร์	สังคมศาสตร์	วิทย์-ชีวภาพ	วิทย์-เทคโนโลยี	รวม (คณะ)
เชียงใหม่	2	4	6	4	16
สงขลานครินทร์	1	2	4	6	13
จุฬาฯ	3	7	6	2	18
บูรพา	2	1	2	2	7
ขอนแก่น	3	2	7	4	16
รวม(คณะ)	11	16	25	18	70

6. จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามกลับคืนมาทั้งสิ้น 1424 คน คิดเป็นร้อยละ 67.87 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่าง ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3 จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม แต่ละสาขาวิชา

สาขาวิชา	จำนวน กลุ่มตัวอย่าง	จำนวน ผู้ตอบแบบสอบถาม	ร้อยละของกลุ่ม ตัวอย่างที่ให้ข้อมูล
มนุษยศาสตร์	242	189	78.09
สังคมศาสตร์	390	238	61.02
วิทย์-ชีวภาพ	799	520	65.08
วิทย์-เทคโนโลยี	667	477	71.51
รวม	2098	1424	67.87

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูล โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาในด้านนโยบาย การบริหารงานวิจัย ปัจจัยที่เอื้อต่อการทำวิจัยของอาจารย์ และผลงานวิจัยของอาจารย์ โดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)
2. วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัยโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา วิเคราะห์ประเด็นหลักเกี่ยวกับวิสัยทัศน์ด้านวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ ปัญหา อุปสรรคในการวิจัย และแนวทางพัฒนาวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยได้นำไปประกอบการสร้างแบบสัมภาษณ์ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ และแบบสอบถามอาจารย์ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ และประมวลข้อคิดเพื่อประกอบการประเมินสภาพแวดล้อมด้านการวิจัยของอาจารย์ ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ
3. วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ โดยวิธีวิเคราะห์เนื้อหา วิเคราะห์ด้านนโยบาย การบริหารงานวิจัย การจัดสรรทรัพยากรและงบประมาณด้านการวิจัย การส่งเสริมความรู้และทักษะด้านการวิจัยของอาจารย์ ตลอดจนปัญหา อุปสรรคและแนวทางพัฒนาวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์
4. วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามอาจารย์ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (Statistical Package for the Social Science) โดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และการแปลค่าของมาตราส่วนประมาณค่าข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามที่ใช้วัดโดยมาตราส่วนประมาณค่า ได้กำหนดค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์ดังนี้
 - ค่าเฉลี่ย 4.50 – 5.00 หมายถึง อาจารย์เห็นด้วยกับข้อความนั้นในระดับมากที่สุด
 - ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.49 หมายถึง อาจารย์เห็นด้วยกับข้อความนั้นในระดับมาก
 - ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49 หมายถึง อาจารย์เห็นด้วยกับข้อความนั้นในระดับปานกลาง
 - ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49 หมายถึง อาจารย์เห็นด้วยกับข้อความนั้นในระดับน้อย
 - ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49 หมายถึง อาจารย์เห็นด้วยกับข้อความนั้นในระดับน้อยที่สุด
5. วิเคราะห์สภาพแวดล้อมของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ SWOT เพื่อประเมินจุดแข็ง (Strength) จุดอ่อน (Weakness) โอกาส (Opportunity) และอุปสรรค (Threat) ด้านวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยผู้วิจัยได้ศึกษาครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย นำเสนอรายละเอียดตามลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ครอบคลุมด้านความเชื่อ ทศนคติ และค่านิยมด้านการทำวิจัยของอาจารย์ ตลอดจนสภาพปัจจุบันด้านนโยบาย การบริหารงานวิจัย ปัจจัยที่เอื้อต่อการทำวิจัยและผลงานวิจัยของอาจารย์โดยวิธีการดังนี้

1.1 ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ได้แก่ นโยบายและแนวทางการวิจัยของชาติ ตั้งแต่ฉบับที่ 1- ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2520 - 2549) วัตถุประสงค์ นโยบายและแผนงานหลักการพัฒนาการศึกษาของแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 - 2544) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 - 2549) แผนอุดมศึกษาระยะยาว ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2543 - 2557) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 นโยบายและแนวทางการสนับสนุนการวิจัยของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) นโยบายด้านการวิจัยของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ บทความทางวิชาการ ตลอดจนผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำวิจัยของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ศึกษาข้อมูลด้านนโยบาย การบริหารงานวิจัย ปัจจัยที่เอื้อต่อการทำวิจัยของอาจารย์ และผลงานวิจัยของอาจารย์

1.2 ศึกษาข้อมูลเชิงประจักษ์จากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) โดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัยจำนวน 6 คน เป็นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) เกี่ยวกับ วิสัยทัศน์ด้านวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ปัญหาและอุปสรรคในการทำวิจัยของอาจารย์ในอดีตและปัจจุบัน และแนวทางการพัฒนาวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ในอนาคต เพื่อใช้ประกอบการสร้างแบบสัมภาษณ์ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ และแบบสอบถามอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ตลอดจนเพื่อประมวลข้อคิดสำหรับวิเคราะห์และประเมินสภาพแวดล้อมของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ

1.3 สร้างแบบสัมภาษณ์ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษา เกี่ยวกับนโยบาย การบริหารงานวิจัย การจัดสรรทรัพยากรและงบประมาณด้านการวิจัย การส่งเสริมความรู้และทักษะด้านการวิจัยของอาจารย์ ปัญหาอุปสรรคด้านการวิจัยของอาจารย์ในปัจจุบันและแนวโน้มด้านการวิจัยของอาจารย์ในอนาคตและแบบสอบถามอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา และแบบสอบถามอาจารย์เกี่ยวกับความเชื่อ ทศนคติและค่านิยมด้านการทำวิจัย ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่เอื้อต่อการทำวิจัยและผลงานวิจัยของอาจารย์

1.4 สัมภาษณ์ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ประกอบด้วยอธิการบดี รองอธิการบดีฝ่ายวิจัย และผู้อำนวยการสถาบันวิจัย จำนวน 9 คน (รายชื่ออยู่หน้า 87) และเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 1424 คน ในสาขาวิชามนุษยศาสตร์ สาขาวิชาสังคมศาสตร์ สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ และสาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา และมหาวิทยาลัยขอนแก่น

1.5 วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาและจากแบบสอบถามอาจารย์ นำมาประมวลกับข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปสภาพวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ จำแนกตามสาขาวิชา

ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์สภาพแวดล้อมของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ได้แก่ สภาพแวดล้อมภายนอก และสภาพแวดล้อมภายในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ กำหนดทิศทางการพัฒนาวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์และร่างกลยุทธ์ โดยวิธีการดังนี้

2.1 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ เป็นการศึกษาถึงผลกระทบต่อสถาบันในช่วงปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต ใน 4 ด้าน ซึ่งจะก่อให้เกิดโอกาส (Opportunity) และอุปสรรค (Threat) ต่อองค์การ ได้แก่

1. ด้านสังคมและวัฒนธรรม
2. ด้านเทคโนโลยี
3. ด้านเศรษฐกิจ
4. ด้านการเมืองและกฎหมาย

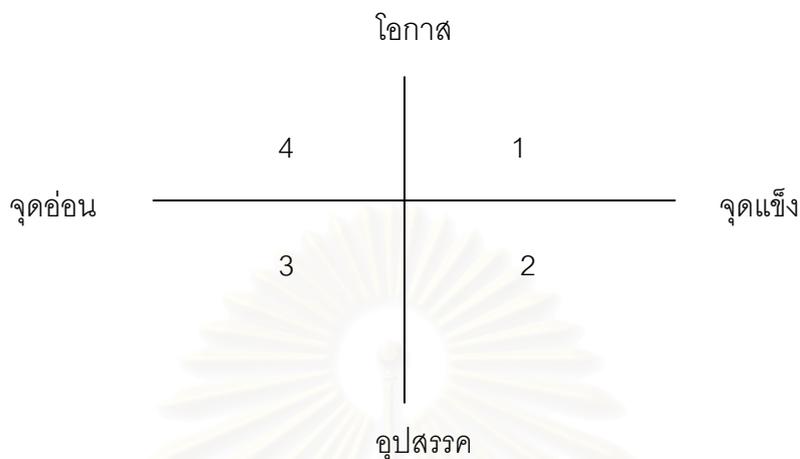
ในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ มุ่งหาคำตอบจากคำถาม 4 ข้อ (Morris , 1987) ได้แก่

1. สภาพแวดล้อมในปัจจุบันเป็นอย่างไร
2. ในอนาคตสิ่งแวดล้อมต่างๆจะเปลี่ยนแปลงอย่างไรบ้าง
3. มหาวิทยาลัยมีเป้าหมายหรือต้องการที่จะบรรลุวัตถุประสงค์อะไรบ้าง
4. มหาวิทยาลัยควรจะทำอย่างไร ควรเปลี่ยนแปลงอะไรบ้างเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

เหล่านั้น

2.2 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ เป็นการประเมินสถานะของสถาบันว่า ปัจจุบันมีสถานะอย่างไร ซึ่งสถานะดังกล่าวเป็นจุดแข็ง (Strength) หรือจุดอ่อน (Weakness) ขององค์การ ตัวแปรในการศึกษา ได้แก่ โครงสร้าง นโยบาย การบริหารจัดการ บุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ บรรยากาศขององค์การ การส่งเสริมและเผยแพร่ผลงานวิจัย โดยเน้นผลงานวิจัยของอาจารย์ ความคิดเห็น ความเชื่อ ทศนคติและค่านิยมในการทำวิจัยของอาจารย์ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ เพื่อประเมินจุดแข็งจุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของสถาบัน จะเป็นตัวชี้ให้เห็นถึงวัฒนธรรมวิจัยในภาพรวมของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในปัจจุบัน

2.3 การดำเนินการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ผู้วิจัยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ SWOT (SWOT Analysis) โดยมีกรอบในการประเมินวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ในภาพรวมของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ดังนี้

สถานการณ์ที่ 1 สภาพแวดล้อมภายนอก มีแนวโน้มที่เป็นโอกาสและสภาพแวดล้อมภายในสถาบัน มีจุดแข็งที่เอื้อต่อการทำวิจัยของอาจารย์ ซึ่งสถาบันควรดำเนินการให้สอดคล้องกับโอกาสที่มีอยู่

สถานการณ์ที่ 2 สภาพแวดล้อมภายนอกมีแนวโน้มที่เป็นอุปสรรค แต่ยังมีสภาพแวดล้อมภายในสถาบัน ที่เป็นจุดแข็งที่เอื้อต่อการทำวิจัยของอาจารย์ สถาบันอุดมศึกษาที่มีสภาพการณ์ดังกล่าว จะมีแนวทางในการปรับเปลี่ยนภารกิจในลักษณะกลางๆ เพื่อรักษาสถานะของสถาบันให้มั่นคง

สถานการณ์ที่ 3 สภาพแวดล้อมภายนอก มีแนวโน้มที่เป็นอุปสรรคและสถาบันก็มีจุดอ่อนที่มีผลต่อการทำวิจัยของอาจารย์ สถาบันที่มีสถานการณ์ดังกล่าว จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปรับเปลี่ยนในลักษณะป้องกันตัว เพื่อสร้างความอยู่รอดให้สถาบัน

สถานการณ์ที่ 4 สภาพแวดล้อมภายนอกมีแนวโน้มที่เป็นโอกาส แต่สภาพแวดล้อมภายในสถาบันมีจุดอ่อน ที่ไม่เอื้อต่อการทำวิจัยของอาจารย์ ในสถานการณ์ดังกล่าว ควรจะต้องปรับเปลี่ยนภารกิจที่เน้นการปรับปรุงสมรรถภาพภายใน เพื่อสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการทำวิจัยของอาจารย์

2.4 การกำหนดทิศทางการพัฒนาวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ

ในขั้นนี้เป็นขั้นตอนการทบทวนพันธกิจ (Mission) ของสถาบันอุดมศึกษาด้านการวิจัย และการกำหนดวัตถุประสงค์ (Objective) โดยดำเนินการดังนี้

2.4.1 นำข้อมูลที่ได้รับจากการประเมินสถานการณ์มาพิจารณาหาสถานภาพหรือจุดยืน (Positioning) ของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ทบทวนพันธกิจด้านการวิจัยของ

สถาบันอุดมศึกษา โดยยึดหลักการของปฏิญญาโลกว่าด้วยการอุดมศึกษา (UNESCO, 1998) จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 จากแผนอุดมศึกษาระยะยาวฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2543 – 2557) จากนโยบายและแนวทางการวิจัยของชาติ ฉบับที่ 1-6 (พ.ศ. 2520 - 2549) ในเรื่อง เป้าหมายด้านการวิจัยในสถาบันอุดมศึกษา เพื่อนำไปพิจารณาหาวิธีการดำเนินงานสร้าง และ พัฒนาวัฒนธรรมวิจัยให้เกิดขึ้นในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ

2.4.2 การกำหนดวัตถุประสงค์ (Objective) เป็นการกำหนดความตั้งใจของ สถาบันอุดมศึกษาว่า จะดำเนินการอย่างไร เพื่อให้สามารถบรรลุภารกิจหลักด้านการวิจัย โดย มุ่งเน้นการสร้างวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ

2.5 การกำหนดร่างกลยุทธ์การพัฒนาวุฒิศาสตร์ของอาจารย์ สถาบันอุดมศึกษาของ รัฐโดยนำข้อมูลสภาพวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ที่ได้จากเอกสาร ผลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านการวิจัย ผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษา และจากการประมวลข้อมูลจาก แบบสอบถามอาจารย์เกี่ยวกับวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐมาเป็น พื้นฐานในการวิเคราะห์ SWOT เป็นขั้นตอนการระบุแนวทางหรือวิธีการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุ วัตถุประสงค์และภารกิจด้านการวิจัยที่ต้องการ เป็นการกำหนดว่าจะทำอะไรและทำอย่างไร โดย จะเขียนกลยุทธ์ให้ชัดเจน และสามารถนำไปปฏิบัติได้ ในการดำเนินการในขั้นตอนนี้ ใช้เทคนิคการ วิเคราะห์ SWOT ประกอบการตัดสินใจเลือกกลยุทธ์โดยกระทำตามขั้นตอนของไวริช (Wehrich, 1982) โดยเขียนรายการดังนี้

1. สภาพแวดล้อมภายนอกที่เป็นโอกาสหลัก (ใช้ตัวย่อ O)
2. สภาพแวดล้อมภายนอกที่เป็นอุปสรรค (ใช้ตัวย่อ T)
3. สภาพแวดล้อมภายในที่เป็นจุดแข็งหลัก (ใช้ตัวย่อ S)
4. สภาพแวดล้อมภายในที่เป็นจุดอ่อนหลัก (ใช้ตัวย่อ W)
5. จัดทำตารางเมตริก ดังนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

	จุดแข็ง (S)	จุดอ่อน (W)
	1.....	1.....
	2.....	2.....
โอกาส (O)	SO	WO
1.....	1.....	1.....
2.....	2.....	2.....
อุปสรรค (T)	ST	WT
1.....	1.....	1.....
2.....	2.....	2.....

6. จับคู่ จุดแข็งหลัก – โอกาสหลัก (SO) คิดหากกลยุทธ์ที่เหมาะสมสำหรับเซลล์นี้ กลยุทธ์ที่ใช้ในเซลล์ของ SO คือใช้จุดแข็งเพื่อให้ได้รับโอกาสมากที่สุด

7. จับคู่ จุดแข็งหลัก – อุปสรรคหลัก (ST) คิดหากกลยุทธ์ที่เหมาะสมในเซลล์นี้ กลยุทธ์ที่ใช้ในเซลล์ของ ST คือใช้จุดแข็งเพื่อหลีกเลี่ยงอุปสรรค

8. จับคู่ จุดอ่อนหลัก – โอกาสหลัก (WO) คิดหากกลยุทธ์ที่เหมาะสมในเซลล์นี้ กลยุทธ์ในเซลล์ของ WO คือการลดจุดอ่อนเพื่อเพิ่มโอกาส

9. จับคู่ จุดอ่อน – อุปสรรคหลัก (WT) คิดหากกลยุทธ์ที่เหมาะสมในเซลล์นี้ กลยุทธ์ในเซลล์ของ WT คือ ลดจุดอ่อนและหลีกเลี่ยงอุปสรรค

10. จากกลยุทธ์ทั้งหมดแต่ละเซลล์ ตัดสินใจเลือกกลยุทธ์ที่จะเกิดผลสูงสุด กำหนดเป็นร่างกลยุทธ์หลัก

ขั้นตอนที่ 3 จัดทำกลยุทธ์การพัฒनावุฒิธรรมวิจัยของอาจารย์ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ โดยวิธีการดังต่อไปนี้

3.1 จัดทำกลยุทธ์การพัฒनावุฒิธรรมวิจัยของอาจารย์ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ โดยจัดประชุมผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 16 คน เพื่อกำหนดกลยุทธ์การพัฒनावุฒิธรรมวิจัยของอาจารย์ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ในวันพุธที่ 22 มกราคม พ.ศ. 2546 เวลา 13.00 – 16.00 น. ณ ห้องประชุมนานาชาติ อาคาร 3 คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ มีดังต่อไปนี้

1. รองศาสตราจารย์ ชาญ ถนัดงาน รองอธิการบดีฝ่ายวิจัยและประกันคุณภาพ การศึกษา สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

2. คุณสุมาลัย ศรีกำไลทอง ผู้เชี่ยวชาญพิเศษสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย
3. รองศาสตราจารย์ ดร. มาณี ไชยธีรานุวัฒน์ศิริ ผู้อำนวยการโครงการพัฒนานักวิจัย มหาวิทยาลัยมหิดล
4. รองศาสตราจารย์ ดร. ทวีป ศิริวิศรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
5. รองศาสตราจารย์ ดร. วราพรพรณ ด่านอุตรา ศูนย์วิจัยแห่งชาติด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
6. รองศาสตราจารย์เสาวภา พรศิริพงษ์ สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล
7. รองศาสตราจารย์ ดร. จรรยา เศรษฐบุตร สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล
8. รองศาสตราจารย์ จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ศูนย์วิจัยเศรษฐศาสตร์ประยุกต์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
9. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุชาติ ต้นธนะเดชา ภาควิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
10. รองศาสตราจารย์ ดร. ศิริเดช สุชีวะ ผู้ช่วยคณบดีฝ่ายวิจัย คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
11. รองศาสตราจารย์ ดร. ดวงเดือน ศาสตร์ภัทร ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
12. รองศาสตราจารย์ สพ.ญ. ดร. ชลลดา บุรณกาล ภาควิชาสรีรวิทยา คณะสัตวแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
13. รองศาสตราจารย์ ดร. พรรณวดี พุทธิวัฒนะ คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล
14. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อารง สุทธาศาสตร์ อดีตรองคณบดีฝ่ายวิจัย คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
15. อาจารย์ ดร. อภิภา ปรัชญพฤทธิ ภาควิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
16. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พฤทธิ ศิริบรรณพิทักษ์ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3.2 ตรวจสอบกลยุทธ์การพัฒนาวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 8 คน ได้แก่

1. ศาสตราจารย์ นพ. วิจารย์ พานิช ที่ปรึกษาพิเศษสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
2. ศาสตราจารย์ ดร. สมิทธิ คำเพิ่มพูล อดีตผู้อำนวยการสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย
3. ศาสตราจารย์ ดร. สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ ผู้อำนวยการสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา
4. รองศาสตราจารย์ ดร. ชาญนรงค์ พรุ่งโรจน์ คณบดีคณะศิลปกรรม-ศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พฤทธิ ศิริบรรณพิทักษ์ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
6. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วัฒนา วงศ์เกียรติรัตน์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
7. รองศาสตราจารย์ ดร. อมรชัย ตันติเมธ รองคณบดีฝ่ายวิจัย คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
8. ศาสตราจารย์ ดร. อมรา พงศาพิชญ์ ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คณบดีคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

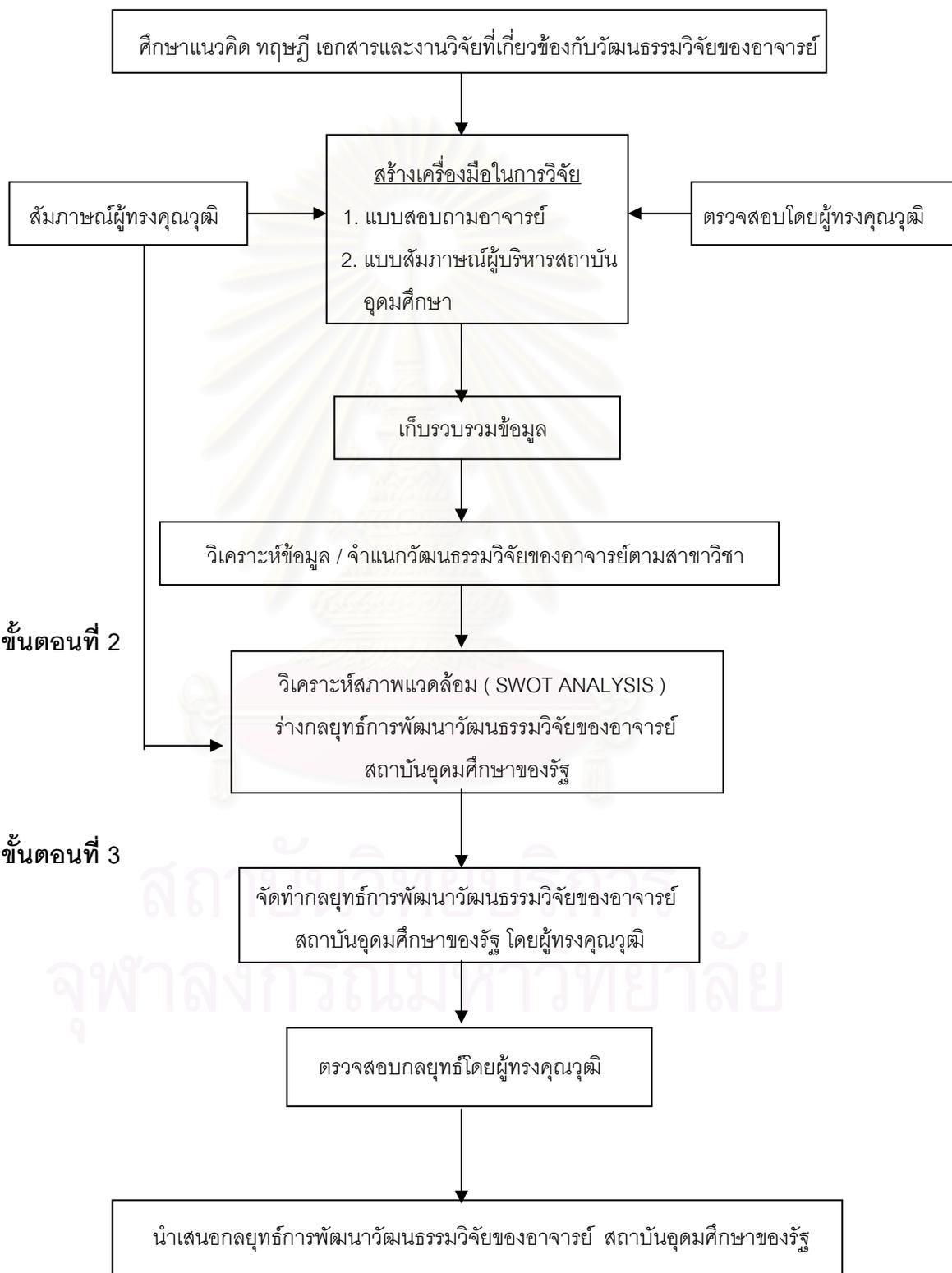
3.3 นำเสนอกลยุทธ์การพัฒนาวุฒันธรรมวิจัยของอาจารย์ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ที่ได้รับการตรวจสอบและแก้ไขแล้ว

ขั้นตอนการวิจัย สรุปได้ดังแผนภูมิต่อไปนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิที่ 2 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การพัฒนาวัดพัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐในด้านความเชื่อทัศนคติและค่านิยมด้านการทำวิจัยของอาจารย์ สภาพปัจจุบันด้านนโยบาย การบริหารงานวิจัย ปัจจัยที่เอื้อต่อการทำวิจัยและผลงานวิจัยของอาจารย์ เพื่อนำเสนอกกลยุทธ์การพัฒนาวัดพัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอเป็น 4 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ประกอบด้วย 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัย

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

ส่วนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพแวดล้อมสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ

ตอนที่ 3 ผลการกำหนดทิศทางการพัฒนาวัดพัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์

สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ และการกำหนดกลยุทธ์

ตอนที่ 4 ผลการตรวจสอบกลยุทธ์การพัฒนาวัดพัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์

สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ นำเสนอผลการศึกษาระยะข้อมูลเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาในด้านนโยบาย การบริหารงานวิจัย ปัจจัยที่เอื้อต่อการทำวิจัยของอาจารย์ ผลงานวิจัยของอาจารย์ ตลอดจนแนวทางการพัฒนาวัดพัฒนธรรมวิจัยในสถาบันอุดมศึกษา ผลการวิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 เป็นแผนยุทธศาสตร์ที่ขึ้นกรอบทิศทางการพัฒนาประเทศในระยะปานกลางที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ระยะยาว และมีการดำเนินการต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 ในด้านแนวคิดที่ยึด “คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” ในทุกมิติอย่างเป็นองค์รวม และให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่สมดุล ทั้งด้านตัวคน สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างระบบบริหารจัดการภายในที่ดีให้เกิดขึ้นในทุกกระดับ อันจะทำให้เกิดการพัฒนายั่งยืนที่มี “คน” เป็นศูนย์กลางได้อย่างแท้จริง

เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและสร้างคุณค่าที่ดีในสังคมไทยบนพื้นฐานของการอนุรักษ์ วัฒนธรรมและเอกลักษณ์ของความเป็นไทย แผนพัฒนาฉบับที่ 9 จึงได้กำหนดสภาพสังคมไทยที่พึงประสงค์ โดยมุ่งพัฒนาสู่ “สังคมที่เข้มแข็งและมีดุลยภาพ” ใน 3 ด้าน คือ สังคมคุณภาพ สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ และ สังคมสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน โดยเฉพาะในส่วนของสังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้คนไทยทุกคนสามารถคิดเป็น ทำเป็น มีเหตุผล มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต รู้เท่าทันโลกเพื่อพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง สามารถสั่งสมทุนทางปัญญา รักษาและต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม

ในด้านการพัฒนาความเข้มแข็งทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี แผนพัฒนาฉบับที่ 9 ได้ให้ความสำคัญกับการประยุกต์ใช้และการพัฒนาเทคโนโลยี โดยเน้นการนำไปใช้ประโยชน์ในภาคการผลิต และสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาตามศักยภาพของคนไทย โดยสร้างความเสมอภาคในการเข้าถึงเทคโนโลยี เน้นการใช้เทคโนโลยีในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและยกระดับคุณภาพสินค้า กระตุ้นการพัฒนานวัตกรรมทางเทคโนโลยีของตนเอง เพื่อต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น และลดการนำเข้าเทคโนโลยีจากต่างประเทศ

จากสาระสำคัญของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 ดังกล่าวข้างต้น สะท้อนให้เห็นถึงแนวทางในการพัฒนากำลังคนในด้านการวิจัย การค้นคว้าหาองค์ความรู้ใหม่ เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาประเทศในด้านต่างๆ โดยในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 นี้ เน้นพัฒนาคนทั้งในส่วนของความสามารถในการเรียนรู้ การพัฒนาทักษะในการคิด ให้สามารถคิดเป็น คิดอย่างสร้างสรรค์ การสร้างนวัตกรรมอันเกิดจากผลงานการวิจัย ทั้งด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น และด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีซึ่งจะนำไปสู่การกำหนดนโยบายและแนวทางการวิจัยของชาติ เพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ต่อไป

นโยบายและแนวทางการวิจัยของชาติ

นับตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2520 ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นนโยบายและแนวทางการวิจัยของชาติฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2520 - 2524) และได้มีการพัฒนาขึ้นตามลำดับ จนถึงนโยบายและแนวทางการวิจัยของชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2545 - 2549) ประมวลสาระสำคัญได้ดังนี้

ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2520 – 2524)

นโยบายการวิจัย ประกอบด้วย นโยบายการวิจัยรวมและนโยบายการวิจัยเฉพาะสาขา สามารถนำไปใช้ในการเสริมสร้างสวัสดิภาพและความผาสุกของประชาชน และเพื่อศึกษาวิธีแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจ สังคม ศิลปวัฒนธรรมและภาวะแวดล้อม เพื่อดำรงไว้ซึ่งบูรณภาพแห่งราชอาณาจักรและวัฒนธรรมอันดีงามของชาติไทย อันเป็นประโยชน์ในทางวิชาการซึ่งอาจนำไปสู่การพัฒนาการทั้งทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

แนวทางการวิจัย มุ่งเน้นการเสริมสร้างขีดความสามารถของการวิจัยแต่ละสาขาวิชาการ 10 สาขาของสภาวิจัยแห่งชาติอย่างชัดเจน

ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2525 – 2529)

นโยบายการวิจัย ประกอบด้วยนโยบายการวิจัยพื้นฐานและการวิจัยเพื่อพัฒนาสนับสนุนให้มีการวิจัยเพื่อให้ได้ข้อมูลหรือหลักฐาน หรือรูปแบบที่สามารถนำไปปฏิบัติในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจ และการบริหารของชาติ

แนวทางการวิจัย เน้นการวิจัย 10 สาขาวิชาการและเรื่องเฉพาะกิจที่เป็นปัญหาสำคัญที่จะช่วยสนับสนุนส่งเสริมการพัฒนาและความมั่นคงของประเทศ

ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2530 – 2534)

นโยบายการวิจัย ประกอบด้วย นโยบายการวิจัยรวม และนโยบายการวิจัยและพัฒนาเฉพาะด้าน โดยให้ความสำคัญกับเรื่องการบริหารการวิจัย มุ่งให้หน่วยงานราชการ รัฐวิสาหกิจ และเอกชนได้ทราบทิศทางของนโยบาย เพื่อนำไปสู่การพิจารณาปัญหาความต้องการปรัชญาหรืออุดมการณ์และวิเคราะห์ทางเลือกในการแก้ปัญหาอย่างละเอียดทั้งระยะสั้นและระยะยาว นโยบายการวิจัยและพัฒนาเศรษฐกิจ นโยบายการวิจัยและพัฒนาการเมืองการปกครอง การบริหารและการป้องกันประเทศ

แนวทางการวิจัย เป็นการวิจัยที่ส่งผลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครอง การบริหารและการป้องกันประเทศ และยึดปัจจัยได้แก่ คุณภาพคน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี กฎหมายและการจัดการ เพื่อนำประเทศให้ก้าวไปสู่การพึ่งตนเอง

ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2535 – 2539)

นโยบายการวิจัย ประกอบด้วย นโยบายและแนวทางการวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศในระยะยาวทั้งด้านเกษตร อุตสาหกรรม พลังงาน การเงินการคลัง การพาณิชย์และการบริหารทรัพยากรธรรมชาติและสาธารณสุข การศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม การเมืองการปกครอง การบริหารและการป้องกันประเทศ ตลอดจนการรักษาความเจริญเติบโตและเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ การกระจายรายได้ การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ การบริหารงานวิจัย ประกอบด้วย การเสริมสร้างสมรรถนะนักวิจัยและโครงสร้างพื้นฐานการวิจัย การประสานงานและความร่วมมือทางการวิจัยกับต่างประเทศ

แนวทางการวิจัย เน้นการวิจัยทั้งที่เป็นการวิจัยพื้นฐาน วิจัยประยุกต์และการวิจัยเชิงนโยบายในลักษณะสหสาขาวิชาการ ที่เน้นการมองปัญหาของประเทศเป็นหลัก โดยให้ความสำคัญกับการวิจัยทั้งด้านวิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์

ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2540 – 2544)

นโยบายการวิจัย เน้นการพัฒนาภูมิปัญญาและทรัพยากรบุคคลของประเทศ เพื่อสนับสนุนการพัฒนาประเทศให้บรรลุเป้าหมาย สนับสนุนการวิจัยเชิงนโยบายและการวิจัยและพัฒนาเพื่อการแก้ปัญหาของประเทศ และช่วยให้เกิดการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน และสร้างความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจกับต่างชาติ

แนวทางการวิจัย ส่งเสริมการวิจัยในลักษณะสหสาขาวิชาการ ส่งเสริมความร่วมมือกับต่างประเทศในการดำเนินการวิจัยเพื่อยกระดับคุณภาพการวิจัยของชาติ สนับสนุนให้มีกิจกรรมวิจัยในภาคเอกชนซึ่งมีบทบาทในการแข่งขันกับต่างประเทศ ส่งเสริมกิจกรรมการวิจัยที่มีศักยภาพในการเสริมสร้างคุณภาพและเพิ่มปริมาณนักวิจัยให้เพียงพอกับความต้องการในการพัฒนาประเทศ

ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2545 – 2549)

นโยบายการวิจัย มุ่งเน้นให้ไทยมีกำลังคนด้านการวิจัยที่มีคุณภาพและสามารถดำเนินการวิจัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยได้รับการส่งเสริมสนับสนุนอย่างเพียงพอ ผลงานวิจัย 4 ด้านหลักได้แก่ เกษตรและอุตสาหกรรมเกษตร ด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และอุตสาหกรรม ด้านสุขภาพและด้านสังคมและวัฒนธรรม ระบบการวิจัยที่มีโครงสร้างและการบริหารที่มีประสิทธิภาพและเอื้อต่อการมีส่วนร่วมจากภาครัฐ เอกชนและประชาชน

แนวทางการวิจัย มุ่งเน้นสร้างนักวิจัย เครือข่ายนักวิจัย การลงทุนและการสร้างหน่วยงานวิจัยและระบบบริหารการวิจัยในการดำเนินการวิจัยทุกประเภท เน้นวิจัยประยุกต์เพื่อแก้ปัญหาประเทศทั้งระยะสั้นและระยะยาว เน้นวิจัยพื้นฐานที่สร้างองค์ความรู้มุ่งสู่สังคม เน้นการวิจัยเฉพาะเรื่องที่ประเทศไทยมีศักยภาพและข้อได้เปรียบในเชิงการแข่งขัน

กล่าวโดยสรุป นโยบายและแนวทางการวิจัยแห่งชาติ ตั้งแต่ฉบับที่ 1 ถึงฉบับที่ 6 สอดรับกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยมุ่งสร้างกำลังคนด้านการวิจัยในการสร้างงานวิจัย สนับสนุนการวิจัยในลักษณะสหสาขาวิชา ซึ่งต้องผนวกองค์ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ผสมผสานกับศาสตร์ทางสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ เพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และเน้นการยกระดับคุณภาพงานวิจัยของชาติให้มีมาตรฐานทัดเทียมกับนานาชาติ การให้ความสำคัญกับงานวิจัย นอกจากปรากฏในแผนพัฒนาฯและแนวทางการวิจัยของชาติแล้ว ยังปรากฏในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ดังนี้

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้กำหนดแนวการจัดการศึกษาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยในสถาบันอุดมศึกษา ไว้ดังนี้

มาตรา 24 (5) การจัดการกระบวนการเรียนรู้ ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกัน จากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่างๆ

มาตรา 28 หลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษา มีความมุ่งหมายเฉพาะที่จะพัฒนาวิชาการ วิชาชีพชั้นสูงและการค้นคว้า วิจัย เพื่อพัฒนาองค์ความรู้และพัฒนาสังคม

มาตรา 30 ให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอน ที่มีประสิทธิภาพรวมทั้งการส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา

สาระที่ปรากฏในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้สะท้อนให้เห็นถึงเจตนารมณ์ที่มุ่งเน้นความสำคัญของการวิจัยที่มีต่อกระบวนการเรียนรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับอุดมศึกษา ผู้สอนต้องมีการวิจัยค้นคว้าอยู่เสมอ เพื่อจะทำให้ผู้เรียนมีความรู้ที่ทันสมัยอยู่ตลอดเวลา สถาบันอุดมศึกษาของไทย จึงต้องกำหนดนโยบายให้ชัดเจน ที่จะส่งเสริมให้มีความวิจัยขึ้นในสถาบันของตนและมีงานวิจัยใหม่ๆ ขึ้นในสาขาที่สถาบันเปิดสอนอยู่ คณาจารย์ของสถาบันจะต้องถือเป็นภาระกิจหลักที่จะต้องดำเนินการติดตามอย่างต่อเนื่อง การวิจัยควรเป็นเงื่อนไขของการรับคณาจารย์ การเลื่อนขั้นและการแสดงผลงานวิจัยเป็นเรื่องหลัก งบประมาณเพื่อการวิจัยควรได้รับการสนับสนุนให้กว้างขวางขึ้น ภาพการเปลี่ยนแปลงในเชิงภารกิจของอาจารย์ควรจะต้องเปลี่ยนไปจากเดิม งานสอนและงานวิจัยควรจะควบคู่กันไปอย่างเหมาะสม เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในแนวใหม่ที่เป็นแนวสร้างสรรค์ เพื่อให้กระบวนการศึกษาใน

สถาบันอุดมศึกษาเน้นกระบวนการของการผลิตและการสร้างอย่างแท้จริงด้วยการส่งเสริมให้การเรียนการสอนเน้นไปที่การเรียนรู้ด้วยตนเอง และเน้นให้มีการผลิตและการสร้างผลงานวิชาการ โดยการจัดการศึกษาโดยเน้น research based เป็นสำคัญ

แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540 - 2544)

แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติได้กำหนดแนวทางและมาตรการการวิจัยและพัฒนาไว้ดังนี้

1. ให้สถาบันการศึกษาให้ความสำคัญกับการวิจัย และพัฒนาในการเสริมการเรียนการสอนโดยฝึกผู้เรียนให้มีทักษะและจิตวิญญาณของนักวิจัยที่ดี เพื่อให้ผู้เรียนมีนิสัยใฝ่รู้ มีศักยภาพในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และเขียนรายงานโดยเฉพาะให้มีความเข้มข้นมากขึ้นตั้งแต่ระดับปริญญาตรี

2. ให้สถาบันอุดมศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน สร้างความเข้มแข็งทางปัญญา และพัฒนาองค์ความรู้ให้มีมาตรฐานด้านการเพิ่มการผลิตบัณฑิตศึกษา ระดับปริญญาโทและเอกในสาขาการวิจัยและพัฒนามากขึ้น ผลิตงานวิจัยที่มีคุณภาพด้วยการให้ทุนการทำวิจัย ให้กำลังใจ และคำแนะนำทางวิชาการแก่อาจารย์ และชักจูงให้ผู้สำเร็จการศึกษาเข้ามาเป็นอาจารย์ รวมทั้งรัฐสนับสนุนการสร้างทีมงานวิจัย ด้วยการจัดสรรเงินอุดหนุนอย่างเพียงพอ เพื่อผลิตงานวิจัยที่สำคัญๆ และส่งเสริมการทำวิจัยหลังระดับปริญญาเอก

3. ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสถาบันวิจัยและพัฒนาภายในประเทศ และกับต่างประเทศในการทำวิจัยและพัฒนา ตลอดจนแลกเปลี่ยนหรือเชิญผู้เชี่ยวชาญจากต่างประเทศมาทำการวิจัยและพัฒนา โดยเฉพาะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

4. ให้สถาบันอุดมศึกษาประสานความร่วมมือกับภาคเอกชน โดยเฉพาะภาคอุตสาหกรรมและบริการในการทำวิจัยร่วมกัน

5. รัฐสร้างระบบงานตลอดจนบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในสถาบันการศึกษาและในสังคมให้เอื้อต่อการทำวิจัยและนำผลไปใช้เพื่อการพัฒนาประเทศให้มากยิ่งขึ้น โดย

5.1 ยกเลิกภาษีอากรสำหรับวัสดุ อุปกรณ์ และเครื่องมือในการทำวิจัยทุกชนิด

5.2 สนับสนุนงบประมาณในรูปแบบเงินอุดหนุนเพื่อทำวิจัยให้มากขึ้นทั้งใน สถาบันการศึกษาทุกระดับและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการทำวิจัยและพัฒนา รวมถึงการสร้างศูนย์แห่งความเป็นเลิศเฉพาะทางในสถาบันอุดมศึกษา

5.3 ให้มีการทำแผนการวิจัยร่วมกันและสร้างระบบข้อมูลประสานให้เป็นเครือข่ายเพื่อประโยชน์ในการแลกเปลี่ยนข้อมูล ประสบการณ์ และลดความซ้ำซ้อนในการทำงาน

5.4 เชิญชวนและดึงดูดนักวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เป็นทั้งคนไทยและชาวต่างประเทศที่มีประสบการณ์เข้ามาร่วมดำเนินการวิจัย และพัฒนาของประเทศพร้อมทั้งปรับสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการทำงาน

5.5 เปิดโอกาสให้ข้าราชการและอาจารย์ได้มีโอกาสทำวิจัยที่มีคุณภาพ โดยได้ลาชั่วคราวเพื่อทำการวิจัย

5.6 ปรับปรุงระเบียบการให้ค่าตอบแทนกับข้าราชการที่ทำงานวิจัยและการบริการวิชาการแต่ละสังกัดรวมทั้งภาคอุตสาหกรรมซึ่งจะเป็นการเพิ่มรายได้แก่ข้าราชการอีกทางหนึ่ง

จากนโยบายและมาตรการดังกล่าวข้างต้น จะเห็นว่า แผนพัฒนาการศึกษาชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544) ได้สนับสนุนและส่งเสริมการวิจัยให้มากขึ้น โดยการวางมาตรการให้มีความชัดเจนและเอื้อต่อการปฏิบัติจริงให้มากที่สุด อย่างไรก็ตาม การวิจัยถือเป็นภารกิจที่สำคัญของสถาบันอุดมศึกษา ดังนั้นการกำหนดแผนอุดมศึกษาระยะยาว ฉบับที่ 2 จึงมีทิศทางที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาของชาติฉบับที่ 8 และแนวทางการวิจัยของชาติ ดังนี้

แผนอุดมศึกษาระยะยาว ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2543-2557)

แผนอุดมศึกษาระยะยาว คือแผนแม่บท (Master Plan) ที่กำหนดทิศทางเพื่อกำกับการพัฒนาอุดมศึกษาให้เป็นสถาบันการศึกษาชั้นสูงที่มีคุณภาพ สามารถผลิตทรัพยากรมนุษย์ระดับสูงที่มีคุณภาพทัดเทียมนานาประเทศ และเป็นแหล่งรวบรวมของผู้ทรงคุณวุฒิที่สามารถชี้นำผลักดันและสนับสนุนการพัฒนาประเทศให้เป็นประเทศที่มีระบบเศรษฐกิจที่ตั้งอยู่บนความรู้ (Knowledge based economy) มากยิ่งขึ้น เศรษฐกิจ ฐานหรือความมั่งคั่ง ความเป็นอยู่ดี วิถีชีวิต และคุณภาพของประชาชนในชาติจะผูกพันกับศักยภาพในการแข่งขันระหว่างประเทศในด้านต่างๆ โดยเฉพาะในด้านเศรษฐกิจ ดังนั้นเป้าหมายของการพัฒนาอุดมศึกษาในระยะยาวจึงหมายถึงการยกระดับความสามารถของประเทศ ซึ่งจะไม่พัฒนาเพียงเฉพาะศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตและบริการโดยตรงเท่านั้นแต่รวมถึงศาสตร์อื่นๆที่เกี่ยวข้องกันทั้งทางตรงและทางอ้อมด้วย

การจัดทำแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2(พ.ศ.2543-2557) มีความมุ่งหวังว่าแผนอุดมศึกษาจะช่วยให้สถาบันอุดมศึกษามีบทบาทที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงให้ประเทศไทยมีระบบเศรษฐกิจที่ตั้งอยู่บนรากฐานความรู้และนำไปสู่การเป็นสังคมการเรียนรู้ (Learning Society) ที่บุคคลทั้งหมดในชาติมีความเชื่อผูกพัน และยอมรับว่าบุคคลจำเป็นต้องผ่านกระบวนการทางการศึกษา การฝึกหัด หรือการฝึกอบรมที่มีประสิทธิภาพ เพื่อมุ่งไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญของการสร้างฐานกำลังคน (Work force) ให้มีขนาดที่เหมาะสมเพียงพอกับการพัฒนาประเทศ จึงได้กำหนดเป้าหมายในการพัฒนาอุดมศึกษาเพื่อให้

สอดคล้องกับทิศทางในการพัฒนาประเทศในส่วนของเป้าหมายด้านการวิจัยระดับมหาวิทยาลัย ได้แก่

1. มหาวิทยาลัยแต่ละแห่งกำหนดทิศทางการวิจัยของตนเองโดยชัดเจน ภายในปี พ.ศ. 2547 เพื่อให้สามารถจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ไปสนับสนุนการวิจัยของแต่ละมหาวิทยาลัยที่มุ่งสู่ความเป็นเลิศที่แตกต่างกันได้
2. มหาวิทยาลัยแต่ละแห่งกำหนดเป้าหมายในการสร้างองค์ความรู้ใหม่ของแต่ละสาขาวิชาเพื่อความก้าวหน้าทางวิชาการในระดับนานาชาติและนำมาซึ่งความรู้และปัญญาให้เกิดขึ้นในวงการอุดมศึกษาของประเทศ ภายในปี พ.ศ. 2547 และตั้งแต่นั้นปี พ.ศ. 2550 เป็นต้นไป มหาวิทยาลัยจะมีงานวิจัยที่สอดคล้องกับเป้าหมายที่กำหนดไม่น้อยกว่าร้อยละ 5 ของจำนวนงานวิจัยทั้งหมดในแต่ละปี
3. มหาวิทยาลัยจัดให้มีการศึกษาวิจัยทั้งทางด้านการวิจัยพื้นฐาน (Basic Research) และการวิจัยประยุกต์ (Applied Research) โดยร่วมมือกับภาคธุรกิจอุตสาหกรรม องค์กรวิจัยอื่นๆ ทั้งภายในและต่างประเทศ โดยในปี พ.ศ. 2550 จะมีความร่วมมือกับภาคธุรกิจอุตสาหกรรม ในการทำวิจัยประยุกต์หรือวิจัยพื้นฐานไม่น้อยกว่าร้อยละ 5 ของงานวิจัยในแต่ละปี และตั้งแต่นั้นปี พ.ศ. 2557 เป็นต้นไป จะเพิ่มเป็นร้อยละ 10
4. ผลงานวิจัยของมหาวิทยาลัยมีความสอดคล้องกับความต้องการของประเทศชาติและทิศทางการพัฒนาวิชาการในระดับชาติ และระดับนานาชาติ และในปี พ.ศ. 2550 เป็นต้นไป มหาวิทยาลัยแต่ละแห่งจะมีผลงานวิจัยที่รัฐสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง
5. ผลงานวิจัยของมหาวิทยาลัยเป็นผลงานที่มีคุณภาพ โดยการยอมรับของสังคม วิชาการระดับนานาชาติ มีการตีพิมพ์และนำไปใช้อ้างอิงอย่างกว้างขวางทั้งในระดับประเทศและระดับนานาชาติ

ในการพัฒนางานวิจัยของชาติ นอกจากจะปรากฏในแผนพัฒนาต่างๆ ดังกล่าวข้างต้นแล้ว ยังมีหน่วยงานของรัฐ อีกองค์กรหนึ่งซึ่งอยู่ในกำกับของสำนักนายกรัฐมนตรี จัดตั้งขึ้นเพื่อสนับสนุนการวิจัย เผยแพร่ผลงานวิจัย และนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาประเทศในทุกด้าน ได้แก่ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

นโยบายและแนวทางการสนับสนุนการวิจัยของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยได้กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และแนวทางการสนับสนุนการวิจัย ให้สอดคล้องและเสริมรับกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549) ท่ามกลางสภาพความอ่อนแอของวงการวิจัยของประเทศ ซึ่งชาดนักวิจัยทั้งใน

เชิงคุณภาพและปริมาณและขาดยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบวิจัย ดังนั้นนโยบายและแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบวิจัย สกว. ในระยะ 5 ปีข้างหน้า จึงให้ความสำคัญกับบทบาทในการประสานศักยภาพของส่วนต่างๆ ในสังคมให้เป็นพลังในการพัฒนามีการผสมผสานกระบวนการสร้างคนอยู่ในการพัฒนางานวิจัยทุกชั้นตอน และใช้กิจกรรมการวิจัยเป็นเครื่องมือเพื่อการพัฒนา

แนวทางการสนับสนุนการวิจัยของ สกว. วางอยู่บนฐานสำคัญ 3 ประการ คือ การสร้างผลงานวิจัย สร้างคน และสร้างวิธีการบริหารจัดการงานวิจัย เพื่อเป็นคำตอบหรือทางเลือกในการพัฒนาประเทศ แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ งานที่เป็นรากฐานล่างสุด ได้แก่ การสร้างคน และสร้างองค์ความรู้ใหม่ งานที่เป็นระดับกลาง ได้แก่ การวิจัยเพื่อใช้ประโยชน์ ซึ่งต้องมีผู้ใช้และผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholders) มาร่วมงานด้วย และงานระดับบน ได้แก่ งานวิจัยเพื่อตอบสนองวาระแห่งชาติ บางเรื่องที่ต้องการเรียนรู้ในการตัดสินใจ

การดำเนินงานเพื่อสร้างความรู้แก้ไขปัญหาปัจจุบัน เพื่อให้งานวิจัยและกระบวนการวิจัยได้มีโอกาสแทรกซึมเข้าไปในวิถีชีวิตและวิถีการทำงานของสังคมไทย ได้แก่

1. การวิจัยเพื่อแก้ปัญหาเร่งด่วน เป็นการวิจัยเพื่อให้ได้คำตอบกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างฉับพลัน คำตอบเหล่านั้นต้องทันต่อเหตุการณ์และใช้ได้เป็นรูปธรรม ได้แนวทางในการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ โดยสร้างฐานความรู้ (Knowledge platform) ให้เพียงพอเพื่อตอบคำถามระดับชาติ หรือตอบคำถามเร่งด่วนด้วยความรู้จากงานวิจัย

2. การวิจัยเพื่อตอบสนองต่อประเด็นที่อยู่ในความสนใจของสังคม

3. การวิจัยทางมนุษยศาสตร์ โดยเน้นการสร้างความรู้ในสาขานี้ควบคู่ไปกับการสร้างคนและการพัฒนาระบบการวิจัยด้านมนุษยศาสตร์ไปพร้อมๆ กัน และสร้างกลไก ระดับกลางที่จะเชื่อมโยงนักคิดท้องถิ่นกับนักคิดแนวตะวันตกเข้าด้วยกัน เพื่อให้เกิดผู้รู้ในไทยและต่างประเทศ

ในการพัฒนาคุณภาพคน โดยอาศัยกระบวนการวิจัย มุ่งหวังให้คนไทยมีสติปัญญา ความรู้ความสามารถในการดำเนินชีวิตอย่างมีความภาคภูมิใจโดยสนับสนุนการเสริมสร้างภูมิปัญญาความคิดและทักษะทางสติปัญญา ของคนไทย สนับสนุนการสร้างนักวิจัยอาชีพ และสร้างความเข้มแข็งของชุมชน วิจัยโดยกระบวนการสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่เป็นพื้นฐานต่อการพัฒนา ศาสตร์และองค์ความรู้ทั้งด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ โดยเน้นให้เกิดผลงานที่มีคุณภาพให้ระดับชาติและระดับนานาชาติ และสนับสนุนการสร้างนักวิจัยในระดับปริญญาเอกในประเทศ สนับสนุนนักวิจัยใหม่และสร้างนักวิจัยให้แก่ประเทศระดับปริญญาโท ด้านนโยบายศึกษา และไทยศึกษา ตลอดจนนักวิจัยในความหมายใหม่ เช่น ชาวบ้าน เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือภาคเอกชน ใช้กระบวนการวิจัยสร้างความรู้ เพื่อแก้ปัญหาตนเอง

นโยบายและแนวทางการวิจัย

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (พศ. 2545-2549)

ปณิธาน

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เป็นมหาวิทยาลัยแห่งแรกในส่วนภูมิภาคจัดตั้งขึ้นตามนโยบายของประชาชนในภาคเหนือ ให้เป็นศูนย์กลางทางวิชาการและวิชาชีพชั้นสูงเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ท้องถิ่นและประเทศชาติโดยส่วนรวม มหาวิทยาลัยแห่งนี้เป็นแหล่งสะสม ค้นคว้า วิจัย และถ่ายทอดความรู้ ตามหลักแห่งเสรีภาพทางวิชาการ โดยยึดมั่นในสัจธรรมและคุณธรรม เพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการ การประยุกต์ เผยแพร่ และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม บัณฑิตแห่งมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พึงฝักใฝ่ในการฝึกตนเป็นผู้รู้จริง คิดเป็น ปฏิบัติได้สามารถครองตน และครองงานด้วยมโนธรรมและจิตสำนึกต่อสังคม

วิสัยทัศน์

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่เป็นมหาวิทยาลัยวิจัย มีความเป็นเลิศทางวิชาการ ผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ คุณธรรม เป็นผู้นำสอดคล้องกับความต้องการของสังคมมีผลงานวิจัยสาขาต่างๆ ที่นำไปใช้สร้างองค์ความรู้และพัฒนาประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นแหล่งความรู้ เป็นที่พึ่งเป็นผู้นำของชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้อย่างเหมาะสมตามสภาวะการณที่เปลี่ยนแปลง มีการบริหารจัดการที่คล่องตัวเป็นองค์กรของรัฐในรูปแบบมหาวิทยาลัยในกำกับรัฐบาลที่ตรวจสอบได้

พันธกิจ

พันธกิจมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ในแผนการพัฒนาศึกษาฯ ระยะเวลาที่ 9 (พ.ศ. 2545 – 2549) มีดังนี้

1. จัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาและวิชาชีพชั้นสูง
2. ดำเนินการวิจัยพื้นฐานและประยุกต์ในสาขาต่างๆ
3. ให้บริการวิชาการแก่สังคมด้านต่างๆ
4. ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น
5. อนุรักษ์ และบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้มหาวิทยาลัยเชียงใหม่มีผลงานวิจัยที่มีคุณภาพนำไปใช้ประโยชน์ทางวิชาการ และแก้ไขปัญหาของชุมชนและประเทศ
2. เพื่อให้มีบัณฑิตระดับต่างๆ ทั้งปริมาณและคุณภาพที่มีความรอบรู้ คุณธรรมเป็นผู้นำในสังคม

3. เพื่อให้มหาวิทยาลัยเป็นที่พึ่ง เป็นผู้นำของชุมชนในการให้ความรู้ทางวิชาการ การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมมีการอนุรักษ์ และบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมโดยสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง
4. เพื่อให้มหาวิทยาลัยเชียงใหม่มีระบบบริหารจัดการที่คล่องตัว มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยในการบริหารการจัดการศึกษา
5. เพื่อให้มหาวิทยาลัยเชียงใหม่เป็นศูนย์กลางการศึกษา ที่มีความร่วมมือทางวิชาการกับสถาบันการศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประเทศในเขตอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง

เป้าหมายด้านการวิจัย

1. ให้คณะ สถาบัน กำหนดทิศทางการวิจัยที่สอดคล้องกับแนวทางการวิจัยของมหาวิทยาลัย เพื่อให้มีผลงานวิจัยที่ตอบสนองต่อการพัฒนาประเทศ
2. ให้มีกองทุนสนับสนุนการวิจัย ทั้งพื้นฐานและประยุกต์จำนวนไม่น้อยกว่าร้อยละ 5 ของงบประมาณแผ่นดินและเงินรายได้รวมกัน
3. ให้สถาบันวิจัยมีผลงานวิจัยที่มีคุณภาพโดยเน้นการวิจัยสหสาขาวิชา นำไปใช้แก้ปัญหาและพัฒนาสังคมอย่างต่อเนื่องปีละไม่น้อยกว่า 10 โครงการ
4. ให้คณะต่างๆ จัดตั้งศูนย์การวิจัยเฉพาะทางตามศักยภาพ และความเชี่ยวชาญ ด้านการพัฒนาบุคลากรให้มีการตั้งกองทุนพัฒนาบุคลากร การสนับสนุนเพิ่มพูนความรู้ คุณวุฒิ และการฝึกอบรม โดยเฉพาะคณาจารย์และช่วยวิชาการอย่างต่อเนื่อง เพื่อเตรียมการปรับเปลี่ยนมหาวิทยาลัยสู่มหาวิทยาลัยในกำกับ

การพัฒนามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ให้เป็นมหาวิทยาลัยที่เน้นการวิจัย (Research University) ทั้งงานวิจัยพื้นฐานและงานวิจัยประยุกต์ เพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการ เพื่อสนับสนุนการเรียนการสอน สามารถนำไปใช้ให้สอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม เป็นวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาการศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ระยะที่ 9 (พ.ศ. 2545 – 2549) นอกจากนี้ยังได้กำหนดนโยบายและมาตรการเกี่ยวกับการวิจัยและพัฒนาไว้อย่างชัดเจน มหาวิทยาลัยได้ให้ความสำคัญต่อการวิจัย ซึ่งถือเป็นรากฐานสำคัญของการสร้างและพัฒนาความรู้ ได้ส่งเสริมการทำวิจัยทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ สนับสนุนงบประมาณ ทรัพยากร เตรียมความพร้อมและสร้างบรรยากาศให้เอื้อต่อการทำวิจัย ส่งเสริมการวิจัยร่วมสาขา ร่วมมือกับหน่วยงานทั้งภาครัฐบาลและเอกชนตลอดจนหน่วยงานต่างประเทศ เพื่อพัฒนาให้เป็นมหาวิทยาลัยที่มุ่งเน้นการวิจัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ได้จัดกิจกรรมต่างๆ สนับสนุน

วิสัยทัศน์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พ.ศ. 2550 : ยุทธศาสตร์เพื่อเป็นมหาวิทยาลัยวิจัย

สภามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ในคราวประชุมครั้งที่ 7/2539 เมื่อวันที่ 9 พฤศจิกายน 2539 ได้มีข้อเสนอแนะให้มหาวิทยาลัยกำหนดวิสัยทัศน์เพื่อหาทิศทางหรือแนวทางที่จะก้าวไปสู่สิ่งที่ปรารถนาอันเป็นความต้องการร่วมกันขององค์กร มหาวิทยาลัยจึงจัดให้มีการสัมมนากรรมการสภามหาวิทยาลัยเชียงใหม่และผู้บริหารมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เมื่อวันที่ 11 มกราคม 2540 ณ เชียงใหม่สปอร์ตคลับ เพื่อระดมสมองในการกำหนดวิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ร่วมกัน ผลการสัมมนาปรากฏว่าที่ประชุมได้กำหนดวิสัยทัศน์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ในระยะ 10 ปี ข้างหน้า ดังนี้

“มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ปี 2550 จะเป็นมหาวิทยาลัยที่มุ่งเน้นการวิจัยเพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการและมีการบริหารในรูปแบบของมหาวิทยาลัยในกำกับรัฐบาล”

และเพื่อให้บรรลุถึงวิสัยทัศน์ดังกล่าว มหาวิทยาลัยจึงได้ตั้งคณะทำงานขึ้น 2 ชุดคือ คณะทำงานกำหนดยุทธศาสตร์ในการวิจัยเพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการ และคณะทำงานกำหนดยุทธศาสตร์เพื่อผลักดันให้มหาวิทยาลัยเชียงใหม่เป็นมหาวิทยาลัยในกำกับรัฐบาล โดยกำหนดให้คณะทำงานไปกำหนดยุทธศาสตร์ (Strategy) เพื่อให้วิสัยทัศน์ที่กำหนดเป็นจริงภายในเวลาที่กำหนด ในส่วนของคณะทำงานกำหนดยุทธศาสตร์ในการวิจัยเพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการ ได้กำหนดยุทธศาสตร์เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ ดังนี้คือ

กำหนดนโยบายการวิจัยและการบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัย ปรับเปลี่ยนวิธีการจัดงบประมาณ ระดมทุนจากภายนอกเพื่อสนับสนุนกิจกรรมการวิจัยของมหาวิทยาลัย จัดสรรทุนอุดหนุนการวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา พัฒนานักวิจัยรุ่นพี่ – รุ่นน้อง แลกเปลี่ยนนักวิจัยเชิดชูเกียรตินักวิจัยดีเด่น จัดตั้งศูนย์เครื่องมือวิทยาศาสตร์กลางสร้างความพึงพอใจแก่คณาจารย์ ปรับเปลี่ยนการเรียนการสอน และได้กำหนดเป้าหมายไว้อย่างชัดเจน ในการวางแผนระยะกลาง – ระยะยาว

ปัจจุบันอยู่ในระหว่างการดำเนินงานด้านต่างๆ เพื่อให้สำเร็จบรรลุตามวิสัยทัศน์ และให้ เป็นมหาวิทยาลัยที่มุ่งเน้นการวิจัยเพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการอย่างแท้จริง

มหาวิทยาลัยได้สนับสนุนทุนให้นักวิจัยรุ่นใหม่ไม่มีประสบการณ์ ให้มีโอกาสทำวิจัยเพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถและสร้างเสริมประสบการณ์ทางวิชาการให้มากขึ้น นอกจากนี้ยังได้รับจัดสรรทุนสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ อาทิ กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและ สิ่งแวดล้อม สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี แห่งชาติ ศูนย์เทคโนโลยีโลหะและวัสดุแห่งชาติ ศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ เป็นต้น

ในขั้นตอนการดำเนินงานมหาวิทยาลัยได้พยายามจัดทรัพยากรเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักวิจัยและเพิ่มประสิทธิภาพในการทำวิจัย มีอาคารรวมวิจัยและบัณฑิตศึกษา เพื่อจัดระบบการบริหาร การบริการวิจัย และการปฏิบัติการวิจัยประยุกต์สาขาต่างๆ ของมหาวิทยาลัยให้สามารถใช้ประโยชน์จากพื้นที่อาคารร่วมกันได้อย่างประหยัด และจัดระบบการประสานการวิจัยร่วมสาขาของมหาวิทยาลัยให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

มหาวิทยาลัยได้ส่งเสริมให้บุคลากรของมหาวิทยาลัยได้ใช้ความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ และความพร้อมทั้งด้านทรัพยากรและอุปกรณ์ช่วยเหลือให้บริการแก้ปัญหาแก่ชุมชน โดยให้ความร่วมมือในการทำวิจัยร่วมกับหน่วยงานทั้งภาครัฐบาลและเอกชนอีกด้วย

นโยบายและแนวทางการวิจัย

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (พ.ศ. 2545-2549)

วิสัยทัศน์

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เป็นมหาวิทยาลัยชั้นนำในระดับภูมิภาคเอเชีย ซึ่งจะทำหน้าที่ผลิตบัณฑิตบริการวิชาการ และทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม โดยมีการวิจัยเป็นฐานและเลือกเป็นผู้นำทางวิชาการในบางสาขา

พันธกิจ

พัฒนามหาวิทยาลัยให้เป็นชุมชนทางวิชาการ ตั้งแต่ระดับท้องถิ่นไปจนถึงระดับนานาชาติ โดยให้ผู้ใฝ่รู้ได้มีโอกาสเข้าถึงความรู้ในหลากหลายรูปแบบ

สร้างความเป็นผู้นำทางวิชาการในสาขาที่สอดคล้องกับศักยภาพพื้นฐานของภาคใต้ และเชื่อมโยงสู่เครือข่ายสากล ผสมผสานและประยุกต์ความรู้บนพื้นฐาน ประสบการณ์การปฏิบัติสู่การสอน เพื่อสร้างปัญญาสมรรถนะและโลกทัศน์สากลให้แก่บัณฑิต

เป้าหมายหลักที่จะนำมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ไปสู่การเปลี่ยนแปลงในส่วนของการพัฒนา โดยจะเปลี่ยนจุดเน้นจากการเรียนการสอนเพื่อผลิตบัณฑิตเป็นการเน้นการวิจัยและการผลิตบัณฑิตระดับปริญญาโทและเอก เพื่อการมุ่งพัฒนาให้มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์เป็นมหาวิทยาลัยที่มุ่งเน้นการวิจัย (Research-Oriented University) โดยใช้การเจริญเติบโตและความเข้มแข็งของบัณฑิตศึกษาเป็นฐานที่สำคัญ โดยกำหนดให้การเพิ่มนักศึกษาระดับปริญญาตรีจะเน้นไปที่วิทยาเขตใหม่เป็นหลัก โดยการผลิตบัณฑิตได้ยึดหลักให้ได้บัณฑิตที่สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง มีคุณภาพทัดเทียมนานาชาติ มีการประกันคุณภาพอย่างสมบูรณ์ในปริมาณที่สอดคล้องกับความต้องการของการพัฒนาประเทศชาติ

ในด้านบัณฑิตศึกษาและการวิจัย เน้นการขยายตัวของบัณฑิตศึกษาทั้งเชิงปริมาณเชิงจำนวนหลักสูตร ที่มีการประกันคุณภาพ และเน้นการเผยแพร่และตีพิมพ์ ผลงานวิจัยวิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัยฯ ให้ความสำคัญเป็นพิเศษแก่หลักสูตรที่เน้นการวิจัย และหลักสูตรที่เป็นสหสาขาวิชา มหาวิทยาลัยเลือกสาขาชีวเคมี ระบาดวิทยา และพลังงาน ซึ่งมีความพร้อมในระดับหนึ่ง และจะสร้างความเป็นเลิศในสาขาที่เป็นสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัยด้วย ได้แก่ ด้านยางพารา ปาล์มน้ำมัน อาหารทะเล สิ่งแวดล้อม และอิสลามศึกษา ที่จะสนับสนุนให้เกิดความเป็นเลิศเพื่อสร้างชื่อเสียงให้กับมหาวิทยาลัย (หากมีสาขาอื่นเข้มแข็งมากขึ้น ก็จะสนับสนุนให้เกิดความเป็นเลิศเช่นกัน) มหาวิทยาลัยตั้งเป้าหมายขยายหลักสูตรระดับปริญญาโทเพิ่มจาก 67 หลักสูตรเป็นประมาณ 100 หลักสูตร และมีหลักสูตรปริญญาเอกขยายเพิ่มจาก 16 หลักสูตร เป็นประมาณ 40 หลักสูตร มีนักศึกษาปริญญาโท/เอกในสัดส่วนประมาณ 30% ของนักศึกษาปริญญาตรี มีผลงานตีพิมพ์จากบัณฑิตศึกษาประมาณ 1,500 – 2,000 ชิ้นต่อปี อาจารย์มีผลงานตีพิมพ์ประมาณ 0.5 ชิ้นต่อไป

แผนกลยุทธ์ด้านการวิจัย

พันธกิจ

สร้างคุณค่างานวิจัยให้เกิดเป็นฐานวิชาการที่เข้มแข็งเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของมหาวิทยาลัย และสนองตอบความต้องการของท้องถิ่น เพื่อก้าวไปสู่การเป็นมหาวิทยาลัยแห่งการวิจัย

เป้าประสงค์ 1 มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์จะเป็นมหาวิทยาลัยที่เน้นวิจัย (Research – Oriented University) โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. งานวิจัยของบัณฑิตศึกษามีคุณภาพและปริมาณมากขึ้น
2. งานวิจัยของอาจารย์มีคุณภาพและปริมาณมากขึ้น

เป้าประสงค์ 2 มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์จะสร้างความเป็นเลิศในงานวิจัยในสาขาวิชาที่มีศักยภาพและความพร้อมและส่งเสริมในสาขาวิชาที่เป็นความต้องการของประเทศ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. เป็นเลิศในสาขาที่มีความพร้อมและมีศักยภาพ และเป็นที่ต้องการของประเทศ (เช่น สาขาชีวเคมี ระบาดวิทยา อุตสาหกรรมเกษตร และพลังงาน เป็นต้น
2. เป็นเลิศในสาขาวิชาที่มีโอกาส (opportunity) และสาขาวิชาที่เป็นภารกิจ (commitment) ของมหาวิทยาลัย (เช่น สาขาเทคโนโลยีการยาง และสาขาอิสลามศึกษา เป็นต้น

เป้าประสงค์ที่ 3 พัฒนากฎมีปัญญาท้องถิ่น แก้ปัญหาท้องถิ่น และขยายผลสู่ระดับชาติและระดับสากล โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. วิจัยองค์ความรู้ต่อเนื่องจากภูมิปัญญาท้องถิ่น
2. วิจัยเพื่อการแก้ปัญหาท้องถิ่น

เป้าประสงค์ที่ 4 มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์จะสามารถพึ่งพาตนเองในด้านเงินทุนวิจัยระดับหนึ่ง และมีศักยภาพในการหาแหล่งทุนวิจัย ทั้งในและต่างประเทศ และมีส่วนร่วม (contribution) ในสังคมวิชาการนานาชาติ โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. จัดตั้งกองทุนวิจัยของมหาวิทยาลัย (University research fund) และกองทุนวิจัยคณะ (faculty research fund)
2. จัดให้มี individual research fund เพื่อให้อาจารย์/ นักวิจัย แต่ละคนทำวิจัยได้อย่างต่อเนื่อง
3. เพิ่มศักยภาพและขีดความสามารถให้อาจารย์ในหาทุนวิจัยจากทั้งภายในและต่างประเทศ
4. มหาวิทยาลัยมีส่วนร่วม (contribution) ในสังคมวิชาการนานาชาติ

นโยบายและแนวทางการวิจัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (พ.ศ. 2545-2549)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมีนโยบายเพื่อตอบสนองพันธกิจในการบุกเบิกองค์ความรู้และบูรณาการองค์ความรู้เพื่อประโยชน์ต่อสังคม โดยการสร้างความเชื่อมโยงและร่วมมือกับประชาคมทุกระดับ โดยมุ่งหวังว่าจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจะมีสถานภาพเป็นมหาวิทยาลัยวิจัย (Research University) ศูนย์เชี่ยวชาญเฉพาะทาง (Center of Excellence) จึงถูกพัฒนาให้เป็นปัจจัยสำคัญที่จะนำมหาวิทยาลัยไปสู่สถานภาพทางการพัฒนาองค์ความรู้และงานวิจัยอย่างต่อเนื่องให้กับสังคม

ศูนย์เชี่ยวชาญเฉพาะทางนี้มีได้เป็นองค์กรเพื่อการจัดการเท่านั้น หากแต่เป็นการรวมตัวของคณาจารย์และนักวิจัยที่มีความสนใจเฉพาะด้านที่ร่วมกันผลิตงานวิจัยและองค์ความรู้อย่างต่อเนื่องให้กับสังคม โดยใช้บุคลากรจากคณะ สถาบันต่างๆ การดำรงอยู่ของศูนย์เชี่ยวชาญเฉพาะทางจึงขึ้นอยู่กับ การสนับสนุนจากคณะ/สถาบัน และมหาวิทยาลัยในด้านต่างๆ เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการจัดการ

กลยุทธ์สำคัญที่ได้รับการพัฒนาเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาของมหาวิทยาลัย ได้แก่ การสร้างนักวิจัยที่มีคุณภาพและมีจำนวนมากขึ้น การให้การสนับสนุนทางด้านอุปกรณ์และเครื่องมือ

การวิจัยที่มีคุณภาพ การจัดการด้านกลไกและความเชื่อมโยงกับหน่วยงานระดับคณะและสถาบัน ให้ศูนย์เชี่ยวชาญเฉพาะทางสามารถใช้ทรัพยากรการผลิตองค์ความรู้จากองค์การบริหารจัดการที่มีอยู่ และพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันความร่วมมือในระบบการจัดการที่ดีข้างต้นจะทำให้ศูนย์เชี่ยวชาญเฉพาะทางต่างๆ สามารถแสวงหาทุนวิจัยจากแหล่งทุนภายนอกมหาวิทยาลัยในสัดส่วนที่มากขึ้นได้ในที่สุด

เป้าหมายการวิจัย

ในแผนพัฒนาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 – 2549) ได้กำหนดเป้าหมายของการวิจัย ดังนี้

1. การวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้และพัฒนาศาสตร์
2. ส่งเสริมให้มีศูนย์เชี่ยวชาญเฉพาะทาง (Center of Excellence)
3. สนับสนุนการถ่ายทอด เผยแพร่ และสร้างเครือข่ายความรู้สู่ชุมชนและนานาชาติ
4. ส่งเสริมการสร้างนักวิจัยคุณภาพ
5. พัฒนาองค์กรในรูปแบบต่างๆ เพื่อการวิจัย
6. ส่งเสริมและพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการวิจัย
7. สนับสนุนและอำนวยความสะดวกในรูปแบบหลากหลายเพื่อการวิจัย

ทั้งนี้ ได้วางแผนการดำเนินงานกิจกรรมและโครงการ เพื่อสนองเป้าหมายหลักของการวิจัย ดังนี้

1. การวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้และพัฒนาศาสตร์

มหาวิทยาลัยมีความมุ่งมั่นสนับสนุนและส่งเสริมการสร้างความเป็นเลิศทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ใหม่ในแต่ละศาสตร์และให้ได้ระดับมาตรฐานสากล การสร้างองค์ความรู้และนำความรู้มาผสมผสานการเรียนการสอน การวิจัยเพื่อตอบสนองความต้องการของสังคม โดยในแผนพัฒนา ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 – 2549) ได้กำหนดเป้าหมายในการวิจัยเพื่อสร้างและพัฒนาในแต่ละศาสตร์ ดังนี้

1.1 การวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้และพัฒนาศาสตร์ด้านวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี ส่งเสริมงานวิจัยค้นคว้าทั้งวิจัยพื้นฐานและวิจัยประยุกต์ โดยเป็นการดำเนินงานในหน่วยงาน ทั้งคณะ/สถาบัน ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทั้งนี้มีโครงการ เช่น โครงการวิจัยพื้นฐานและวิจัยประยุกต์ของแต่ละศาสตร์ ในแต่ละคณะ/สถาบันโครงการวิศวกรรมซอฟต์แวร์ (Software Engineering) โครงการระบบเชิงเลขฉลาดขั้นสูง (Advanced intelligent and Digital Systems) โครงการจัดโปรตีนต่อภูมิแพ้ในผลิตภัณฑ์ยางธรรมชาติ ที่ใช้ในกิจการแพทย์โดยการฉายรังสีแกมมา โครงการที่นำเรื่องที่เป็นภูมิปัญญาไทยมาทำวิจัยเพื่อพัฒนาให้เป็น

ผลผลิตระดับอุตสาหกรรม โครงการเทคนิคการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำในทะเลที่เหมาะสม โครงการจัดการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรสิ่งมีชีวิตทางน้ำ โครงการพัฒนาเครื่องมือวิจัยต้นแบบขนาดเล็ก โครงการการจัดตั้งกลุ่มวิจัยด้านไฟฟ้าของประเทศไทย โครงการพลังงานกับภาวะเรือนกระจก จำ โครงการเศรษฐศาสตร์พลังงาน เป็นต้น โดยเป็นลักษณะโครงการวิจัยพัฒนาร่วมกับองค์กรสถาบันภายในและภายนอกจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1.2 การวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้และพัฒนาศาสตร์ด้านวิทยาศาสตร์สุขภาพ

ส่งเสริมงานวิจัยค้นคว้าทั้งวิจัยพื้นฐานและวิจัยประยุกต์ โดยเป็นการดำเนินงานในหน่วยงานทั้งคณะ/สถาบัน ทางด้านวิทยาศาสตร์สุขภาพ รวมทั้งดำเนินการวิจัยที่แก้ปัญหาเร่งด่วนของประเทศ ทั้งนี้มีโครงการวิจัย เช่น โครงการวิจัยพื้นฐานและวิจัยประยุกต์ของแต่ละศาสตร์ ในแต่ละคณะ/สถาบัน โครงการวิจัยทางเภสัชศาสตร์ โครงการสร้างงานวิจัยหลักของคณะพยาบาลศาสตร์ โครงการวิจัยประยุกต์ของสัตวแพทย์ที่มีความเชื่อมโยงกับเกษตรศาสตร์ โครงการศึกษาปัญหาพิษจากสารตะกั่ว โครงการการศึกษาผลกระทบจากมลพิษทางอากาศต่อสุขภาพของประชาชน อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง โครงการการศึกษาผลกระทบของฝุ่นละอองต่อสุขภาพของประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่ โครงการศึกษาวิจัยและพัฒนาระบบการประเมินและระบบบริหารจัดการความเสี่ยงต่อสุขภาพในพื้นที่เสี่ยงบริเวณรอบโรงไฟฟ้าแม่เมาะ อ.แม่เมาะ จังหวัดลำปาง (HSRI) โครงการพัฒนาระบบบัญชีสุขภาพ โครงการวิจัยเรื่องสุขภาพผู้สูงอายุ โครงการวิจัยเรื่องวัยรุ่นกับยาบ้า โครงการวิจัยเรื่อง Health Resource Flow โครงการวิจัยเรื่อง International Trade in Health Service โครงการการศึกษาสถานภาพและพัฒนาการของการใช้สารเสพติด โครงการการพัฒนารูปแบบการศึกษาวิจัยปัญหาการติดเชื้อ การระบาด และผลกระทบของโรคเอดส์ในชุมชน โครงการการศึกษาสถานภาพ และพัฒนาการของปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โครงการพัฒนาระบบรายงานโรคและเฝ้าระวังอันตรายจากพิษยาฆ่าแมลง ในชุมชนเกษตรกรรม โครงการการวิจัยเพื่อลดความเสี่ยงจากสารพิษและการพัฒนาขีดความสามารถของบุคลากรปฏิบัติงานที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการกำหนดนโยบาย และการจัดการความเสี่ยงจากพิษของวัตถุอันตราย งานวิจัยประยุกต์สาขาเทคโนโลยีชีวภาพและวิศวกรรมพันธุศาสตร์ เป็นต้น โดยบางโครงการจัดทำเป็นโครงการการวิจัยร่วมระหว่างหลายสาขา โครงการวิจัยพัฒนาร่วมกับองค์กรสถาบันภายในและภายนอกจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1.3 การวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้และพัฒนาศาสตร์ด้านสังคมศาสตร์

ส่งเสริมงานวิจัยค้นคว้าทั้งวิจัยพื้นฐานและวิจัยประยุกต์ โดยเป็นการดำเนินงานในหน่วยงานทั้งคณะ/สถาบัน ทางด้านสังคมศาสตร์ ทั้งนี้มีโครงการวิจัย เช่น โครงการวิจัยพื้นฐานและวิจัยประยุกต์ของแต่ละศาสตร์ในแต่ละคณะ/สถาบัน โครงการศึกษาเศรษฐศาสตร์เพื่อการพัฒนา โครงการวิจัยความสัมพันธ์อาเซียน-รัสเซีย โครงการทำศัพทานุกรมแนวคิดด้านการเมืองและความมั่นคง

ระหว่างประเทศ โครงการวิจัย Security Issues in Thailand โครงการวิจัย Security Issues in the Asia Pacific : Traditional and Non-Traditional Agendas โครงการวิจัย Peace Keeping Force in ASEAN and Asia Pacific โครงการวิจัยความสัมพันธ์ต่างประเทศของไทย โครงการวิจัยเพื่อพัฒนาชนบท โครงการวิจัยเพื่อพัฒนาเมือง โครงการวิจัยด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและปัญหาความขัดแย้งโครงการวิจัยการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจ/สังคม/การเมือง และผลกระทบต่อผู้ด้อยโอกาส โครงการทางเลือกการพัฒนาและองค์กรประชาสังคม โครงการการปรับตัวของอาเซียนสู่สหประชาชาติใหม่ โครงการพัฒนาองค์ความรู้จากแนวคิดและบริบทของแนวคิดจากการวิจัยเรื่อง Globalization and Asian Studies โครงการอดีตและอนาคตของอะเจห์ (Aceh) โครงการวิจัยด้านพาดินชยนาวิ/ การจรรยาและการขนส่งทางบก/ โลจิสติกส์ เป็นต้น โดยบางโครงการจัดทำเป็นโครงการการวิจัยร่วมระหว่างหลายสาขา โครงการวิจัยพัฒนาร่วมกับองค์กรสถาบันภายในและภายนอกจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1.4 การวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้และพัฒนาศาสตร์ด้านมนุษยศาสตร์ ส่งเสริมงานวิจัยค้นคว้าทั้งวิจัยพื้นฐานและวิจัยประยุกต์ โดยเป็นการดำเนินงานในหน่วยงาน ทั้งคณะ/สถาบันทางมนุษยศาสตร์ ทั้งนี้มีโครงการวิจัย เช่น โครงการวิจัยพื้นฐานและวิจัยประยุกต์ของแต่ละศาสตร์ในแต่ละคณะ/สถาบัน โครงการวิจัยด้านอักษรศาสตร์ โครงการวิจัยด้านศิลปกรรมศาสตร์ เป็นต้น โดยบางโครงการจัดทำเป็นโครงการการวิจัยพัฒนาร่วมกับองค์กรสถาบันภายในและภายนอกจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2. ส่งเสริมให้มีศูนย์เชี่ยวชาญเฉพาะทาง (Center of Excellence)

มหาวิทยาลัยมีความมุ่งมั่นสนับสนุนและส่งเสริมสร้างความเป็นเลิศทางวิชาการ โดยสนับสนุนให้มีการจัดตั้งในแต่ละศูนย์เชี่ยวชาญเฉพาะทาง (Center of Excellence) ในแต่ละศาสตร์ โดยในแผนพัฒนา ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ได้กำหนดเป้าหมายในการส่งเสริมให้มีศูนย์เชี่ยวชาญเฉพาะทาง (Center of Excellence) ในแต่ละศาสตร์ดังนี้

2.1 ส่งเสริมให้มีศูนย์เชี่ยวชาญเฉพาะทาง (Center of Excellence) ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

2.2 ส่งเสริมให้มีศูนย์เชี่ยวชาญเฉพาะทาง (Center of Excellence) ด้านวิทยาศาสตร์สุขภาพ

2.3 ส่งเสริมให้มีศูนย์เชี่ยวชาญเฉพาะทาง (Center of Excellence) ด้านสังคมศาสตร์

2.4 ส่งเสริมให้มีศูนย์เชี่ยวชาญเฉพาะทาง (Center of Excellence) ด้านมนุษยศาสตร์

3. สนับสนุนการถ่ายทอด เผยแพร่ และสร้างเครือข่ายความรู้สู่ชุมชนและนานาชาติ

นอกเหนือจากการดำเนินการวิจัยแล้ว มหาวิทยาลัยได้สนับสนุนและส่งเสริมให้มีการถ่ายทอด แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ผลงานวิจัยเชื่อมโยงสู่สาธารณะและภาคอุตสาหกรรมของแต่ ละศาสตร์ โดยผ่านกลไกในรูปแบบต่างๆ เช่น โครงการจัดประชุมเพื่อนำเสนอผลงานวิจัย ระดับประเทศและระดับนานาชาติ โครงการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ผลงานวิจัยในแต่ละศาสตร์ ในรูปแบบต่างๆ และมีความหลากหลายทางภาษาที่ใช้เผยแพร่งานแลกเปลี่ยนทางวิชาการในแต่ละ ศาสตร์ โครงการให้บริการจัดประชุม/สัมมนาและฝึกอบรมทางวิชาการและวิจัย โครงการ พัฒนาเครือข่ายงานวิจัยร่วมระหว่างภาคีระหว่างคณะ สถาบัน มหาวิทยาลัย หน่วยงานอื่นทั้ง ภาครัฐและเอกชนและกับองค์กรระหว่างประเทศ โครงการเพิ่มการตีพิมพ์ผลงานวิจัยระดับ นานาชาติของคณาจารย์และนักวิทยาศาสตร์ โดยเพิ่มขึ้นจาก 0.2 ถึง 0.6 เรื่องต่อปี โครงการ แลกเปลี่ยนนักวิจัยและนิสิตบัณฑิตศึกษา/นิสิตวิจัยหลังปริญญา โครงการเสวนาการวิจัยทาง พยาบาลศาสตร์ โครงการการสร้างความสัมพันธ์กับภาคเอกชน โครงการจัดประชุมนานาชาติ COHRED 2000 โครงการจัดประชุมนานาชาติ ENHR (Essential National Health Research) ระดับภูมิภาค โครงการประชุมโต๊ะกลมเพื่อกำหนดระเบียบวาระและประเด็นการวิจัยเอเชียศึกษา และภูมิภาคศึกษา โครงการประชุมโต๊ะกลม ครั้งที่ 2 ปัญหาความมั่นคงแนวชายแดนด้าน ตะวันออก : กัมพูชา ลาว โครงการร่วมมือทางวิชาการไทย – เมียนมาร์ ในการพัฒนาทรัพยากร มนุษย์ โครงการเผยแพร่ผลงานวิจัยและวิชาการของคณาจารย์และนิสิตในระบบ อิเล็กทรอนิกส์ โครงการนำผลงานวิจัยและเทคโนโลยีไปใช้ในเชิงพาณิชย์ เป็นต้น

4. ส่งเสริมการสร้างนักวิจัยคุณภาพ

แนวทางที่สำคัญอันจะนำไปสู่มหาวิทยาลัยที่มีองค์กรที่สามารถสร้างองค์ความรู้และ พัฒนาศาสตร์ต่างๆ ได้เป็นอย่างดีนั้น ความสำคัญอย่างยิ่งคือการสร้างนักวิจัยที่มีคุณภาพในแต่ละ ศาสตร์หรือนักวิจัยที่มีความสามารถเชื่อมโยงผสมผสานศาสตร์เข้าด้วยกัน และมีกลไกสร้าง แรงจูงใจในการดึงดูดนักวิจัย จึงมีงานและโครงการที่รองรับ เช่น โครงการปริญญาเอกกาญจนาภิเษก โครงการวิจัยเมธีอาวุโส สกว. โครงการพัฒนานักวิจัยมือใหม่ โครงการวิจัยร่วมระหว่าง ผู้วิจัยที่มีประสบการณ์และผู้วิจัยใหม่ โครงการส่งเสริมพัฒนาองค์ความรู้และทักษะด้านการวิจัย แก่คณาจารย์และนิสิต โครงการสนับสนุนการสร้างความเป็นผู้เชี่ยวชาญพิเศษ โครงการเสริมขีด ความสามารถของนักวิจัย โครงการส่งเสริมให้นักวิจัยต่างประเทศมาทำวิจัยร่วมกับคณาจารย์ งานจัดสรรทุนให้อาจารย์ไปเสนอผลงานวิชาการในต่างประเทศ โครงการเพิ่มพูนศักยภาพนิสิต และบุคลากรโดยหาทุนทำวิจัยและวิทยานิพนธ์ โครงการส่งเสริมสมรรถนะการวิเคราะห์ข้อมูลการ วิจัย โครงการบูรณาการเรียนการสอน การวิจัย และการบริการวิชาการ โครงการพัฒนาความ

ร่วมมืองานวิจัยและการเรียนการสอนระหว่างสถาบัน โครงการ Chair Professors โครงการผู้ช่วยสอนและผู้ช่วยวิจัย โครงการ Brainstorm โครงการพัฒนาคุณภาพงานวิจัยของคณะ/ สถาบัน โครงการงานวิจัยร่วมประเทศในกลุ่ม ASEAN ในทัศนะไทย โครงการส่งนิสิตไปประกวดในต่างประเทศและเสนอผลงานในการสัมมนานานาชาติ เป็นต้น

5. พัฒนาการในรูปแบบต่างๆ เพื่อการวิจัย

เพื่อตอบสนองต่อการดำเนินการวิจัย และเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของหน่วยงาน จึงได้มีการพัฒนาองค์กรในรูปแบบต่างๆ เพื่อรองรับการวิจัยรวมถึงการเผยแพร่หรือเป็นหน่วยงานประสานงานด้านการวิจัย หรือเป็นหน่วยเผยแพร่ จัดแสดงในด้านการวิจัย เช่น โครงการจัดตั้งสำนักบริการงานวิจัย โครงการจัดตั้งศูนย์วิจัยและบริการวิชาการ โครงการบริการห้องปฏิบัติการ และสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน โครงการสนับสนุนหน่วยปฏิบัติการวิจัย โครงการพัฒนาระบบโครงสร้างสถาบันฯ โครงการประสานงานการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์สถานธรรมชาติวิทยา (Natural History Museum Project) โครงการคลินิกวิจัย โครงการหน่วยปฏิบัติการรวมสำหรับงานวิจัย โครงการให้ทุนวิจัย โครงการพัฒนาศูนย์รวมความเป็นเลิศทางวิชาการสาขาต่างๆ โครงการห้องปฏิบัติการวิจัยระบบหัวใจและหลอดเลือด ห้องปฏิบัติการวิเคราะห์สารด้วยเครื่อง HPLC โครงการบันทึกข้อมูลภาพรังสีด้วยระบบคอมพิวเตอร์ โครงการหน่วยวิจัยการจัดการสิ่งแวดล้อมในเมืองและชนบท โครงการหน่วยงานบริการให้คำปรึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติสำหรับการวิจัย เป็นต้น

6. ส่งเสริมและพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการวิจัย

ด้านการส่งเสริมและพัฒนาเพื่อให้เกิดระบบสารสนเทศเพื่อการวิจัยนั้น ได้กำหนดเป้าหมายพัฒนาระบบฐานข้อมูลทางวิชาการและการวิจัยในแต่ละศาสตร์ เช่น โครงการสร้างฐานข้อมูลเพื่องานวิจัยด้านการขนส่ง โครงการพัฒนาฐานข้อมูล ระบบสารสนเทศและพัฒนาเป็นศูนย์เทคนิคสนับสนุนการทำงานด้านวิเคราะห์ความเสี่ยงพิษของวัตถุอันตราย โครงการจัดทำฐานข้อมูลสมาชิกและผู้ให้บริการของศูนย์ โครงการพัฒนาระบบข้อมูลธุรกิจ เป็นต้น

7. สนับสนุนและอำนวยความสะดวกในรูปแบบหลากหลายเพื่อการวิจัย

เพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวกในการดำเนินงานด้านการวิจัยตามที่ได้กล่าวไว้เบื้องต้นทั้ง 6 ประการแล้ว หน่วยงานทั้งระดับคณะ/ สถาบัน มีงาน/โครงการที่เอื้อให้เกิดความคล่องตัวในรูปแบบต่างๆ รวมทั้งปัจจัยสำคัญประการหนึ่งของการดำเนินงานวิจัยได้คือการระดมทุนวิจัยสิ่งต่างๆ เหล่านี้ ได้กำหนดในรูปแบบต่างๆ เช่น งานส่งเสริมและบริหารงาน/ โครงการวิจัยของแต่ละ

คณะ/ สถาบัน/ หรือหน่วยงานที่เทียบเท่า โครงการสนับสนุนการทำวิจัยของคณาจารย์ในรูปแบบที่มีความหลากหลาย โครงการพัฒนาวิชาการต่อเนื่องสถานศึกษาและวิจัยรัฐวิสาหกิจ โครงการจัดหาทุนวิจัยเพื่อสนับสนุนงานวิจัยทั้งจากภายในประเทศและต่างประเทศ โครงการการบริการสังคม โครงการพัฒนา/ ปรับปรุงการจัดการด้านวิจัย งานจัดตั้งกองทุนวิจัย งานจัดสรรเงินเป็นทุน รัชดาภิเษกให้อาจารย์ทำวิจัยและโครงการวิจัยอื่นๆ งานจัดหาแหล่งทุนภายนอกมาสนับสนุนในการทำวิจัยของอาจารย์ในคณะฯ โครงการสร้างความสัมพันธ์กับสถาบันวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ โครงการการสนับสนุนและพัฒนาคุณภาพวิจัย โครงการวิจัยเรื่องร้อยเอ็ดก้าวหน้า โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้งานเครื่องมือวิจัย โครงการการสร้างบรรยากาศทางวิชาการ โครงการการจัดตั้งกองทุนสนับสนุนการเผยแพร่ผลงานของบุคลากร โครงการนำผลงานวิจัยและเทคโนโลยีไปใช้ในเชิงพาณิชย์อันนำมาซึ่งรายได้ เป็นต้น

นโยบาย และแนวทางการวิจัย

มหาวิทยาลัยบูรพา (พ.ศ. 2546 – 2549)

มหาวิทยาลัยบูรพา มุ่งส่งเสริมการวิจัยที่สนับสนุนนโยบายและแนวทางการวิจัยของชาติ ฉบับที่ 6 เป็นหลัก โดยเน้นการวิจัยที่มีศักยภาพและเป็นไปตามความจำเป็นของชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อสร้างเสริมสุขภาพและคุณภาพชีวิตของประชาชน รวมทั้งช่วยลดปัญหาต่างๆ ที่จะมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย และวิถีชีวิตของประชาชนในเวทีโลก และสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับประชาชน เพื่อให้ก้าวทันสถานการณ์ การพัฒนาของโลกในปัจจุบันและอนาคต ที่เน้นการพัฒนาโดยใช้ มาตรฐานของความรู้จากการวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างความรู้และนวัตกรรมใหม่ๆ

นโยบายข้อที่ 1 : พัฒนานักวิจัยทุกสาขาวิชา โดยเน้นนักวิจัยทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

กลยุทธ์ข้อที่ 1 : สร้างนักวิจัยของมหาวิทยาลัยในทุกสาขาและทุกระดับโดยจัดสรรทุนโครงการวิจัยให้เพียงพอกับนักวิจัย และเน้นการสร้างนักวิจัยทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นหลักเพื่อการพัฒนาประเทศ

กลยุทธ์ข้อที่ 2 : จัดการฝึกอบรมให้นักวิจัยสามารถผลิตผลงานการวิจัยที่มีประโยชน์ต่อชุมชน หรือมีคุณภาพถึงขั้นที่สามารถเผยแพร่ไปยังต่างประเทศได้

- กลยุทธ์ข้อที่ 3 :** ปรับปรุงระบบการบริหารการวิจัยให้มีการกำหนดนโยบายและทิศทางการวิจัยการจัดสรรงบประมาณด้านการวิจัยที่สอดคล้องกัน โดยมีระบบการติดตามประเมินผลการวิจัยที่มีประสิทธิภาพ
- นโยบายข้อที่ 2 :** สนับสนุนและส่งเสริมให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในงานวิจัย
- กลยุทธ์ข้อที่ 1 :** จัดให้มีภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมงานวิจัยร่วมกับนักวิจัยของมหาวิทยาลัย เพื่อประโยชน์ร่วมกันในการพัฒนาองค์การ พัฒนาภูมิภาคและพัฒนาประเทศ
- กลยุทธ์ข้อที่ 2 :** สนับสนุนให้มีการแสวงหาความร่วมมือในด้านแหล่งเงินทุน เพื่อสนับสนุนการวิจัยให้สามารถดำเนินการวิจัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- นโยบายข้อที่ 3 :** สนับสนุนการทำวิจัยและพัฒนาในทุกสาขาวิชา เน้นวิจัยเชิงสหสาขาวิชา เพื่อการใช้ทรัพยากรร่วมกัน และสามารถสนองความต้องการของสังคมและชุมชนได้ครอบคลุม
- กลยุทธ์ข้อที่ 1 :** จัดให้มีหน่วยงานดำเนินการวิจัยและพัฒนาในทุกสาขาวิชา เน้นการวิจัยเชิงสห-สาขาวิชา เพื่อการใช้ทรัพยากรร่วมกัน และสนองความต้องการของสังคมและชุมชนได้ครอบคลุม
- กลยุทธ์ข้อที่ 2 :** สร้างและพัฒนาฐานข้อมูลเพื่อการวิจัยและพัฒนา ที่หน่วยงานทั้งภายในและภายนอกสามารถใช้ประโยชน์ร่วมกันได้
- นโยบายข้อที่ 4 :** สนับสนุนงานวิจัยด้านทรัพยากรทางทะเล การใช้ทรัพยากร ธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาชุมชนการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและพลังงาน และการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศให้สอดคล้องกับโครงการแห่งชาติ
- กลยุทธ์ข้อที่ 1 :** จัดให้หน่วยงานดำเนินการวิจัยและพัฒนาทางด้านทรัพยากรทางทะเล การใช้ทรัพยากรธรรมชาติ อย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาชุมชน การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและพลังงาน และการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศให้สอดคล้องกับโครงการแห่งชาติ
- นโยบายข้อที่ 5 :** สนับสนุนให้มีการเผยแพร่ผลงานวิจัยที่มาจากงานวิทยานิพนธ์หรือภาคินิพนธ์ในระดับบัณฑิตศึกษา
- กลยุทธ์ข้อที่ 1 :** จัดระบบและกลไกในการเผยแพร่ผลงานวิจัยที่มาจากงานนิพนธ์ หรือภาคินิพนธ์ในระดับบัณฑิตศึกษา

นโยบายข้อที่ 6 : ส่งเสริมการประสานงานระหว่างบัณฑิตศึกษากับการวิจัยและพัฒนา

กลยุทธ์ข้อที่ 1 : จัดระบบการเรียนการสอนในระดับบัณฑิตศึกษาให้สามารถใช้ข้อมูลเพื่อการวิจัยและพัฒนาได้อย่างคุ้มค่า

กลยุทธ์ข้อที่ 2 : สนับสนุนการทำวิทยานิพนธ์ในระดับบัณฑิตศึกษาที่เป็นการวิจัยและพัฒนาอย่างกว้างขวางและมหาวิทยาลัยสามารถรับรอง

นโยบายและแนวทางการวิจัย

มหาวิทยาลัยขอนแก่น (พ.ศ. 2545 – 2549)

นโยบายและแนวทางการวิจัยมหาวิทยาลัยขอนแก่น พ.ศ.2545-2549 ได้จัดทำขึ้นเพื่อใช้เป็นกรอบและทิศทางในการวิจัยของมหาวิทยาลัยขอนแก่น โดยยึดตามทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 แนวทางการวิจัยของชาติ ฉบับที่ 6 และทิศทางการวิจัยของมหาวิทยาลัยขอนแก่น ตามแผนยุทธศาสตร์ พ.ศ. 2545-2549 และผลจากการระดมความคิดเห็นในการประชุมสัมมนาคณะกรรมการประสานงานวิจัยมหาวิทยาลัยขอนแก่น และผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาต่างๆ ของมหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 26-28 ตุลาคม 2544 ซึ่งนโยบายและแนวทางการวิจัยมหาวิทยาลัยขอนแก่นนี้ ได้ผ่านความเห็นชอบจากที่ประชุมคณะกรรมการประสานงานวิจัยมหาวิทยาลัยขอนแก่นแล้ว ในการประชุมครั้งที่ 1/2545 เมื่อวันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2545

สาระสำคัญของเอกสารฉบับนี้ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ พันธกิจ และวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยยุทธศาสตร์การวิจัยของมหาวิทยาลัย และสรุปประเด็นสาระสำคัญของแผนงานวิจัยมหาวิทยาลัยขอนแก่น ที่จะใช้เป็นกรอบและแนวทางในการวิจัยของคณะ/หน่วยงานในระยะ 5 ปี ข้างหน้านี้ ขอขอบคุณคณะกรรมการประสานงานวิจัยมหาวิทยาลัยขอนแก่น และคณาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิ ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องทุกท่านที่มีส่วนร่วมในการให้ความเห็นอันเป็นประโยชน์ต่อการจัดทำนโยบายและแนวทางการวิจัยดังกล่าว จนสำเร็จลงด้วยดีทุกประการ

วิสัยทัศน์

มหาวิทยาลัยขอนแก่นเป็นสถาบันอุดมศึกษาชั้นนำของเอเชีย มีความเป็นเลิศทางวิชาการ เป็นชุมชนวิชาการและเป็นชุมชนปัญญาของอีสานและสังคม

พันธกิจ

ภารกิจที่สำคัญของมหาวิทยาลัยขอนแก่น คือการผลิตบัณฑิต การวิจัย การบริการวิชาการ แก่สังคม และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมให้เป็นที่ยอมรับในระดับมาตรฐานสากล ที่มุ่งการพัฒนาชุมชนและสังคมให้เข้มแข็ง

วัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์ของแผนยุทธศาสตร์ ภายใต้พันธกิจ 4 ประการ มีดังต่อไปนี้

1. ผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพทั้งด้านวิชาการและวิชาชีพในระดับสากล เพื่อให้ประเทศ ชุมชน และท้องถิ่นมีความเข้มแข็ง
2. การวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ นวัตกรรม และภูมิปัญญาไทย โดยเน้นองค์ความรู้และภูมิปัญญาไทยที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาและแก้ปัญหาของภูมิภาคและประเทศ
3. การบริการวิชาการ การบริการสุขภาพ และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมที่เสริมสร้างรากฐานการพัฒนาให้ชุมชนและท้องถิ่นมีความมั่นคง พึ่งพาตนเองได้รู้ทันการเปลี่ยนแปลง
4. การปรับปรุงระบบบริหารจัดการให้มีความอิสระ คล่องตัว ทันต่อความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และเทคโนโลยี โดยให้ภาคเอกชน ชุมชน และสังคมมีส่วนร่วมรับผิดชอบเพิ่มมากขึ้น

แผนการวิจัย

แผนงานวิจัยของมหาวิทยาลัยขอนแก่น พ.ศ. 2545 – 2549 ได้ จัดทำตามทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 แนวทางการวิจัยของชาติ ฉบับที่ 6 และทิศทางการวิจัยของมหาวิทยาลัยขอนแก่น ตามแผนยุทธศาสตร์ พ.ศ. 2545 – 2549 และผลจากการระดมความคิดเห็นในการประชุมสัมมนาคณะกรรมการประสานงานวิจัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น และผู้ทรงคุณวุฒิ เมื่อวันที่ 26-28 ตุลาคม 2544 ณ จังหวัดหนองคาย

สรุปประเด็นสำคัญของแผนงานวิจัย ดังนี้

แผนงานวิจัยด้านสังคมศาสตร์

1. แผนงานวิจัยด้านเศรษฐกิจ

- การพัฒนาศักยภาพและทักษะของแรงงานและระบบการผลิต
- ความพร้อมของชุมชนเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ
- บูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นและเทคโนโลยีในการผลิตที่สอดคล้องกับเศรษฐกิจชุมชน

- ผลกระทบของนโยบายรัฐและมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจต่อเศรษฐกิจชุมชน
- การพัฒนาศักยภาพในการแข่งขันเชิงธุรกิจ/ การตลาดด้วยข้อมูลที่ทันสมัย

2. แผนงานวิจัยด้านสังคมศาสตร์

- ศักยภาพและความพร้อมของชุมชนในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา รวมถึงบทบาทขององค์กรท้องถิ่น เพื่อรองรับการกระจายอำนาจทางการศึกษา
- ศักยภาพและความพร้อมของชุมชนในการดูแลรักษาสุขภาพ
- การสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสังคม และปัญหา ยาเสพติด
- การพัฒนารูปแบบความร่วมมือระหว่างครอบครัว ชุมชนและรัฐเพื่อเข้ามาดูแล ผู้ด้อยโอกาส รวมถึงคนพิการและผู้สูงอายุ

3. แผนงานวิจัยด้านศิลปวัฒนธรรม

- การสร้างความเข้มแข็งให้สถาบันทางสังคมในการอนุรักษ์ ทำนุบำรุง ภาษา ศิลปวัฒนธรรม
- การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับการประยุกต์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น
- แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและเชิงนิเวศ
- การศึกษาวัฒนธรรมอีสานโดยการตีความจากหลักฐาน พิธีกรรม ความเชื่อทาง ศิลปวัฒนธรรม

4. แผนงานศึกษาวิจัยด้านการเมือง

- การศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพและการสร้างเครือข่ายขององค์กรท้องถิ่น
- การเพิ่มศักยภาพของชุมชน/ประชาชนในการสร้างระบบธรรมาภิบาล
- การศึกษาแนวทางการกระจายอำนาจการบริหารและการปกครองสู่ท้องถิ่น
- การศึกษาแนวทางในการพัฒนาความร่วมมือในภูมิภาค เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่าง ประเทศในกลุ่มแม่น้ำโขง

5. แผนงานวิจัยด้านสิ่งแวดล้อม

- การพัฒนาและใช้ประโยชน์ฐานข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม
- การหาแนวทางกำหนดมาตรการ / กลไกให้คน / ชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม
- การศึกษาแนวทางในการจัดการมลพิษในชุมชน

- แนวทางการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งในการใช้ทรัพยากรท้องถิ่น
- การศึกษาเพื่อพัฒนานโยบายส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสะอาดเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

แผนงานวิจัยทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

1. แผนงานวิจัยสร้างองค์ความรู้เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาท้องถิ่นและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน

- การวิจัยวัสดุศาสตร์เพื่อการพัฒนาทรัพยากรในท้องถิ่น
- การพัฒนาเทคโนโลยีและวิศวกรรมเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและประโยชน์ในการพัฒนาท้องถิ่น
- การวิจัยเพื่อนำทรัพยากรท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ และก่อให้เกิดรายได้กับชุมชน

2. แผนงานวิจัยสร้างมูลค่าเพิ่มแก่ผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมเกษตร

- พัฒนาผลิตภัณฑ์และสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์พืชเศรษฐกิจหลักของอีสาน
- พัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรทั้งด้านการผลิตและการค้า
- พัฒนาผลิตภัณฑ์สัตว์และระบบการผลิตที่มีประสิทธิภาพในเชิงอุตสาหกรรม
- การนำทรัพยากรในท้องถิ่น ซึ่งรวมถึงแร่ธาตุ พืช สัตว์ และจุลินทรีย์ ในภาคอีสานมาใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์
- การวิจัยพืชทางเลือกใหม่เพื่อทดแทนและสร้างรายได้แก่ชาวชนบท

3. แผนงานวิจัยเพื่อประโยชน์ในเชิงธุรกิจและอุตสาหกรรมบริการ

- การพัฒนาอุตสาหกรรมบริการที่สอดคล้องกับศักยภาพของท้องถิ่น
- การพัฒนาเทคโนโลยี/ ผลิตภัณฑ์ทดแทนการนำเข้า
- การพัฒนาเทคโนโลยีสะอาดเพื่อผลในเชิงธุรกิจและอุตสาหกรรม
- การพัฒนาเทคโนโลยีที่เหมาะสมในงานอุตสาหกรรมและเกษตร
- การพัฒนาเกลือสินเธาว์ในเชิงอุตสาหกรรมเกษตร อุตสาหกรรมเคมี

4. แผนงานวิจัยเพื่อพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและคุณภาพสิ่งแวดล้อม

- การวิจัยเพื่อการจัดการทรัพยากรแหล่งน้ำ ดิน ป่าไม้และธรณีวิทยา
- การวิจัยความหลากหลายทางชีวภาพเพื่อความยั่งยืนของระบบนิเวศ

- การวิจัยจุลินทรีย์เพื่อความสมดุลของระบบนิเวศ
- การจัดการเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น
- การฟื้นฟูสภาพแวดล้อมทางชีววิถี

5. แผนงานสร้างความสามารถในการพึ่งตนเองและแข่งขัน

- การพัฒนาบรรจุภัณฑ์จากชุมชนในเชิงเอกลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่น
- การยกระดับมาตรฐานสินค้า/ กระบวนการผลิต
- การพัฒนาคุณภาพอาหารท้องถิ่นเพื่อขยายผลในเชิงพาณิชย์
- พัฒนาเทคโนโลยีพื้นบ้านเพื่อการพึ่งตนเอง

6. แผนงานวิจัยทางเทคโนโลยีชีวภาพที่เหมาะสมกับทรัพยากรท้องถิ่นและความต้องการของประเทศ

- เทคโนโลยีชีวภาพด้านการเกษตร
- เทคโนโลยีชีวภาพด้านอุตสาหกรรม
- เทคโนโลยีชีวภาพด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- เทคโนโลยีชีวภาพด้านพลังงาน
- เทคโนโลยีชีวภาพเพื่อการพัฒนาพืชสมุนไพร และพืชพื้นบ้าน

7. แผนงานวิจัยเพื่อเพิ่มคุณภาพและประสิทธิภาพการผลิตของผลผลิตทางการเกษตร

- การพัฒนาระบบเกษตรอินทรีย์และระบบเกษตรผสมผสานที่เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น
- การพัฒนาทรัพยากรที่เป็นปัจจัยการผลิตทางการเกษตร
- การวิจัยสายพันธุ์พืช/ สัตว์ที่เหมาะสมกับภาคอีสาน
- การพัฒนาอาหารปลอดภัยจากสารพิษ
- การพัฒนาอาหารเพื่อสุขภาพจากผลผลิตของท้องถิ่น

8. แผนงานวิจัยด้านพลังงานทดแทนที่เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น

- การพัฒนาพลังงานชีวภาพ
- การพัฒนาการใช้ประโยชน์จากพลังงานแสงอาทิตย์
- การพัฒนาแก๊สชีวภาพ

9. แผนงานวิจัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

- การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศทางด้านการเกษตร สาธารณสุข ทรัพยากรและการศึกษา
- การพัฒนาระบบฐานข้อมูลชุมชนอีสานเพื่อสนับสนุนระบบ Internet ตำบล
- การพัฒนา E-commerce สำหรับสินค้าชุมชน

แผนงานวิจัยด้านวิทยาศาสตร์สุขภาพ

1. แผนงานวิจัยปัญหาสาธารณสุขของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

- การศึกษาโรคทางพันธุกรรม โรคติดเชื้อที่สำคัญ และโรคที่มีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม
- การศึกษาความสัมพันธ์ของพฤติกรรมกับการเกิดโรค
- ปัญหาสุขภาพที่มีผลต่อความเสียหายทางเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิต
- การเพิ่มคุณภาพชีวิต การลดอุบัติเหตุและความรุนแรงจากโรคเรื้อรัง ที่ป้องกันควบคุมได้
- การพัฒนาชุดตรวจวัดเพื่อวินิจฉัยทางการแพทย์

2. แผนงานวิจัยระบบสาธารณสุข

- การวิจัยและพัฒนาระบบการส่งเสริมให้ประชาชนดูแลและสร้างสุขภาพที่ดีด้วยตนเอง โดยเชื่อมโยงกับองค์กรท้องถิ่นในระดับต่างๆ

3. แผนงานส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพ

- พฤติกรรมการบริโภค การออกกำลังกายของประชาชน
- แพทย์แผนไทย การนวดไทย

4. แผนพัฒนาสมุนไพรและตำรับยา

- การพัฒนาเทคโนโลยีในการผลิตยาและตรวจสอบคุณภาพของผลิตภัณฑ์ยา อาหาร และสมุนไพรอย่างครบวงจร
- การพัฒนาตำรับยาจากพืชสมุนไพร
- การใช้สมุนไพรและปฏิสัมพันธ์กับยา

วัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐจากผลงานวิจัย

จากการศึกษาวิเคราะห์ผลงานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้องในช่วง พ.ศ. 2526 – 2544 จำนวน 17 เรื่อง (ซึ่งรายละเอียดและแหล่งอ้างอิงได้แสดงไว้ในหน้า 76-84) สรุปสภาพวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ได้ดังนี้

ด้านนโยบายและการบริหารงานวิจัย

มหาวิทยาลัยส่วนใหญ่มีนโยบายมุ่งพัฒนาไปสู่มหาวิทยาลัยวิจัย โดยกำหนดให้การวิจัยมีความสำคัญทัดเทียมกับการผลิตบัณฑิต และสัมพันธ์กับการเรียนการสอน มีองค์การบริหารงานวิจัยในระดับมหาวิทยาลัย ใช้เงินผลประโยชน์ของมหาวิทยาลัยมากขึ้น เพื่อสนับสนุนกลไกการดำเนินงานวิจัยในรูปแบบต่างๆ เช่น หน่วยงานปฏิบัติการกิจการวิจัย รวบรวมความคิดและสิ่งประดิษฐ์ ส่วนใหญ่เน้นการวิจัยด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีโครงการเผยแพร่ผลงานวิจัย สนับสนุนให้มีการเผยแพร่ผลงานวิจัย ปัจจัยการบริหารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลิตภาพการวิจัย พบว่า ปัจจัยภายในสถาบันประกอบด้วย การสนับสนุนทุนวิจัยตำแหน่งทางวิชาการ คุณลักษณะส่วนบุคคล ทักษะคนที่มีความรู้ต่อการวิจัย ประสบการณ์ในการทำวิทยานิพนธ์ในระหว่างการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา บรรยายภาคทางวิชาการของสถาบัน เวลาที่ใช้เพื่อการวิจัย ผู้บริหารสถาบัน และการควบคุมงานวิจัย เกี่ยวข้องกับผลิตภาพการวิจัยมากกว่าปัจจัยภายนอกทางด้านปัจจัยทางด้านวัฒนธรรมและค่านิยมท้องถิ่น ลักษณะสังคมท้องถิ่นและการรวมตัวกันทางวิชาการของสังคม

ด้านปัญหาและความต้องการในการทำวิจัย

ผลการวิจัย พบว่าอาจารย์วุฒิปริญญาตรี มีปัญหาด้านความรู้ประสบการณ์และทักษะในการทำวิจัยมากกว่าผู้ที่มีวุฒิสองชั้น อาจารย์เห็นความสำคัญของงานสอนมากกว่างานวิจัย อาจารย์ที่เห็นความสำคัญของงานวิจัยแต่ไม่อาจดำเนินการวิจัยได้หรือได้ไม่เต็มที่ เพราะขาดความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ด้านวิจัยขาดการสนับสนุนการทำวิจัย และกลไกที่เอื้อต่อการทำวิจัยของอาจารย์ ปัญหาด้านเจตคติของผู้ทำวิจัยที่ทำเพียงเพื่อผลการพิจารณาตำแหน่งทางวิชาการ ทำให้ขาดกำลังใจที่จะทำวิจัยเพื่อบุกเบิกแสวงหาความก้าวหน้าในองค์ความรู้ ขาดเจตคติที่ดีต่อการวิพากษ์วิจารณ์ และการรับคำวิพากษ์วิจารณ์ในผลงานวิจัย ขาดหลักเกณฑ์มาตรฐานในการพิจารณาผลงานวิจัย และขาดแคลนบุคลากรสนับสนุนการวิจัย ขาดองค์กรที่ทำหน้าที่ประสานงานระดับนโยบาย แผนงานและการปฏิบัติงาน ปัญหาการประสานงานเนื่องจากพื้นที่ของมหาวิทยาลัย กระจายออกไปหลายแห่ง อาจารย์ขาดเงินทุน งบประมาณ อุดหนุนในการทำ

วิจัยอย่างเพียงพอ ภาระงานสอนมากจนไม่มีเวลาทำงานวิจัย เทคโนโลยีที่ใช้ในการค้นคว้าวิจัยขาดความทันสมัย และไม่เพียงพอ ขาดการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยอย่างเป็นระบบ อาจารย์ทำงานหลายหน้าที่ อาจารย์ส่วนใหญ่ต้องการทำวิจัยเป็นกลุ่มมากกว่าวิจัยรายบุคคล อาจารย์ต้องการความรู้ และทักษะด้านการทำวิจัยอย่างถูกต้อง อาจารย์ต้องการเวลาในการทำวิจัยโดยให้คิดเป็นภาระงาน เช่นเดียวกับงานสอน อาจารย์ต้องการเงินทุนงบประมาณอุดหนุนในการทำวิจัย อาจารย์ต้องการเทคโนโลยีในการทำวิจัยที่ทันสมัยและเพียงพอ อาจารย์ต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกในการทำวิจัย

ด้านการส่งเสริมและกระตุ้นการทำวิจัย

สถาบันอุดมศึกษาของรัฐส่วนใหญ่ มีการส่งเสริมและสนับสนุนในการทำวิจัย โดยส่งเสริมด้านความรู้ ด้านเนื้อหาในสาขาวิชาที่ต้องการทำวิจัย มีการเผยแพร่แหล่งเงินทุนให้อาจารย์ได้ทราบโดยทั่วถึง องค์กรประกอบในการทำวิจัยของอาจารย์ ได้แก่ ปัจจัยเกี่ยวกับนักวิจัย หมายถึง ความรู้ ความสนใจ ทักษะ ประสบการณ์ด้านวิจัย ปัจจัยเกี่ยวกับหน่วยงานวิจัย หมายถึง โครงสร้างของหน่วยงานมีข้อมูลพื้นฐานที่ดีมีเอกสาร และ วรรณคดีที่เกี่ยวข้อง มีที่ปรึกษาด้านวิจัย มีอุปกรณ์เครื่องอำนวยความสะดวกในการดำเนินงานวิจัย มีทุนอุดหนุน มีระบบบริหารงานวิจัยที่ดี มีผู้นำที่ดีมีเครือข่ายสำหรับเผยแพร่ติดต่อในการทำวิจัย จัดหาและกระจายบุคลากรตามความสามารถ และแบ่งงานกันรับผิดชอบ ปัจจัยที่เกี่ยวกับบริบททางการวิจัย ได้แก่ ผลตอบแทนที่ไม่ใช่วัตถุ ความต้องการงานวิจัยของสังคม ค่านิยมต่อการศึกษาร่วมมือในการร่วมมือและสนับสนุน แบบแผนการแสวงหาความจริงของแต่ละสังคม และความสัมพันธ์อันดีระหว่างระบบการศึกษากับระบบย่อยอื่น ๆ ที่ช่วยเชื่อมต่อกระบวนการวิจัย และ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผลิตภาพการวิจัยของอาจารย์ ได้แก่ ปัจจัยประเภทลักษณะบุคคล ประกอบด้วยปัจจัยด้านชีวสังคม เช่น การเข้าร่วมกิจกรรมทางวิชาการ อายุ และการอ่านเอกสารงานวิจัย ปัจจัยด้านจิตวิทยา เช่น ทศนคติ ความมุ่งหมาย อนาคต ปัจจัยประเภทลักษณะหน่วยงาน ปัจจัยประเภทสภาพแวดล้อม และความสามารถในการอธิบายความแปรปรวนของผลิตภาพการวิจัยของปัจจัยด้านต่างๆ พบว่ามีการจัดโครงสร้างและการบริหารงานวิจัยที่คล่องตัว ปรับปรุงการแบ่งภาระงานของอาจารย์ประจำเพื่อให้เวลาในการปฏิบัติงานวิจัยอย่างเหมาะสม ส่งเสริมให้การวิจัยและพัฒนานวัตกรรม พร้อมทั้งเทคโนโลยีของสาขาต่างๆ 4 สาขา คือสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีคลินิก สาธารณสุขศาสตร์และสังคมศาสตร์ และศึกษาศาสตร์และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มีหน่วยงานรองรับงานวิจัย คือ งานส่งเสริมการวิจัยและตำรา กองบริการการศึกษา ประสพการณ์ในการทำวิทยานิพนธ์ระดับบัณฑิตศึกษา มีผลต่อสภาพทางจิตวิทยาของคณาจารย์ที่จะทำหรือไม่ทำผลงานวิจัยในระยะต่อมา เหตุผลและแรงจูงใจในการทำวิจัยของอาจารย์ คือ

เพื่อเกียรติยศชื่อเสียง เพื่อตำแหน่งทางวิชาการ เพื่อเสริมความรู้ทางวิชาการ อยากรหา
ประสบการณ์ในการทำวิจัยต้องการแสวงหาความรู้ข้อเท็จจริง เพื่อนำผลการวิจัยมาใช้เสริมการ
เรียนการสอน เพื่อประโยชน์ต่อสังคม เพื่อยกระดับวิชาชีพ เพื่อชื่อเสียงของหน่วยงาน เพราะมี
เงินทุนอุดหนุนการวิจัยและเพราะมีผู้ชักชวนให้ทำวิจัยร่วมกัน

แนวทางพัฒนาวัฒนธรรมวิจัยในสถาบันอุดมศึกษา

สรุปสาระสำคัญจากข่าวการศึกษาในหนังสือพิมพ์รายวัน ตั้งแต่ พ.ศ.2539 – 2545
(รายละเอียดของแหล่งอ้างอิงอยู่ใน ภาคผนวก ข)

ด้านนโยบายและการบริหารงานวิจัย

1. สถาบันอุดมศึกษาต้องเปลี่ยนบทบาทตัวเอง โดยมุ่งให้ผู้เรียนได้มีโอกาสทำวิจัยมากขึ้นแทนที่จะเน้นการสอนอย่างเดียว
2. ควรนำนักวิจัยลงสู่ชุมชน เพื่อศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่น
3. สิ่งที่จะนำไปสู่วัฒนธรรมในการวิจัย คือ ต้องมีการทำรายงานการวิจัยที่ตีพิมพ์สู่สาธารณชนให้นักวิชาการในสาขาเดียวกันได้ตรวจสอบทุกขั้นตอนตามกระบวนการ
4. ในอนาคตมหาวิทยาลัย ควรมีบทบาทในด้านการทำวิจัยเชิงนโยบาย เพื่อกำหนดนโยบายและวาระการวิจัยของชาติและพัฒนาเทคโนโลยีของไทย โดยกลไกและมาตรการที่ต้องพัฒนา คือ การให้มีหน่วยงานที่มีประสิทธิภาพ เพื่อรับผิดชอบงานวิจัยโดยตรงและผลักดันให้ที่ประชุมคณบดีสาขาต่างๆ ให้ความสำคัญต่องานวิจัยมากขึ้น รวมทั้งการจัดสรรงานวิจัยให้อาจารย์ใหม่
5. ต้องแสวงหาความร่วมมือจากหน่วยงานวิจัยต่างๆ ที่มีเงินเพื่อการวิจัยมาก ซึ่งรัฐบาลจะต้องมีแผนการสนับสนุนทุนวิจัยที่ชัดเจน
6. ผลักดันให้ตั้งศูนย์วิจัยระดับคณะเพื่อรวมกลุ่มนักวิจัยแสดงความเข้มแข็งทางวิจัยและความเป็นเลิศทางวิชาการและความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง
7. ให้มีเครือข่ายความร่วมมือกับนักวิชาการต่างสถาบัน / ต่างประเทศ
8. มหาวิทยาลัยต้องกำหนดสาขาวิชา ที่แสดงถึงความเป็นเลิศทางด้านการศึกษาเฉพาะทาง (Area of Excellence) บนพื้นฐานของการรวมกลุ่มนักวิจัยที่ร่วมกันพัฒนาโครงการวิจัยที่มีเป้าหมายชัดเจน มีผลงานที่วัดและประเมินได้
9. มหาวิทยาลัยต้องมีการปฏิรูปภายใน แยกส่วนงานวิจัยกับการวัดประเมินผล
10. ต้องประสานความร่วมมือระหว่างคณะและภาควิชา

11. ต้องรวบรวมงานวิจัยทั้งหมดที่มีอยู่อย่างกระจัดกระจายเข้าด้วยกัน และเน้นการผลิตผลงานวิจัยในเชิงประยุกต์เพื่อนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้จริง โดยไม่ทิ้งวิจัยพื้นฐาน
12. แสวงหาความร่วมมือจากภาคเอกชนและองค์การระหว่างประเทศ โดยหาแนวทางการจัดระบบการใช้ทรัพยากรร่วมกัน
13. ควรให้การสนับสนุนส่งเสริมห้องปฏิบัติการที่มีความเป็นเลิศ และยกฐานะให้เป็นศูนย์ปฏิบัติการเฉพาะทางแห่งชาติ
14. ในส่วนของการเรียนการสอน ควรเน้นการผสมผสานการสร้างองค์ความรู้ กับการเรียนการสอนเข้าด้วยกัน โดยผู้เรียนจะต้องรู้จักและทำการวิจัยในระหว่างการเรียนการสอน เพื่อให้รู้จักสภาพจริงของการศึกษาและสังคมไทย
15. ให้ทบวงมหาวิทยาลัย เป็นผู้ประสานงานกับมหาวิทยาลัย ในการขอความร่วมมือกับอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญแต่ละสาขา และใช้ความชำนาญจากศูนย์หรือสถาบันวิจัยในมหาวิทยาลัย รวมทั้งให้มีการร่วมงานกันระหว่างสถาบันเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์สูงสุด
16. ให้มีการปรับโครงสร้างระบบวิจัยของประเทศให้สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้จริง โดยมีการจัดโครงสร้างความสัมพันธ์ ตลอดจนบทบาทหน้าที่หน่วยงานทั้งระดับนโยบาย ระดับบริหารจัดการการวิจัยและระดับปฏิบัติให้สอดคล้องกันอย่างมีเอกภาพ
17. มีระบบสนับสนุนและพัฒนาการวิจัยในภาคเอกชนในสถาบันการศึกษา ตลอดจนสถาบันวิจัยอิสระให้สามารถผลิตนักวิจัยและผลงานวิจัยที่มีคุณภาพและจำนวนมากขึ้น ใช้ยุทธศาสตร์วัฒนธรรมซึ่งเป็นจุดได้เปรียบ สร้างระบบการวิจัยและปฏิรูปสังคมให้ปลอดจากระบบการใช้อำนาจ เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ จึงจะก่อให้เกิดความยั่งยืน
18. ต้องสร้างความเห็นพ้องจากคนทุกฝ่าย ทุกระดับให้เข้าใจถึงความหมายและความสำคัญของการพัฒนาวัฒนธรรมวิจัยอย่างแท้จริง
19. โครงสร้างระบบการวิจัย ควรมีหน่วยงานรับผิดชอบหลักเพียง 1 หน่วย หรือถ้าจำเป็นต้องมีหลายหน่วยงาน จะต้องมาปรึกษากันเพื่อป้องกันการซ้ำซ้อนที่สำคัญควรมีงานวิจัยแทรกอยู่ทุกแห่งทุกด้าน

ด้านการจัดสรรทรัพยากรและงบประมาณด้านวิจัย

1. ควรจัดหาแหล่งเงินทุน งบประมาณที่ใช้ในการวิจัยให้เพียงพอ
2. สนับสนุนงบประมาณเพิ่มเติมแก่นักวิจัยที่สามารถพัฒนาเป็นศูนย์วิชาเฉพาะทางได้ (specialized research center) ซึ่งในแต่ละคณะอาจมีศูนย์วิจัยมากกว่า 1 ศูนย์ โดยแต่ละศูนย์สามารถขอตั้งงบประมาณได้ทั้งจากงบประมาณแผ่นดิน และงบประมาณเงินรายได้ โดยมหาวิทยาลัยจะกำหนดแนวทางในการติดตามและประเมินผลงานของศูนย์วิจัยทุกปี

3. ต้องกระจายงบประมาณแผ่นดินลงไปให้ถึงหน่วยปฏิบัติในพื้นที่และทั่วถึงสถาบันอุดมศึกษาด้วย
4. ให้อาจารย์ใหม่ทำวิจัยเพื่อต้องการพัฒนาฝีมือผู้การเป็นนักวิจัยระดับสูง โดยให้ทำงานร่วมกับนักวิจัยอาวุโส
5. มีกลไกการบริหารจัดการทรัพยากรเพื่อการวิจัยที่มีประสิทธิภาพ สามารถติดตามตรวจสอบและประเมินผลการพัฒนาด้านการวิจัยของประเทศในภาพรวมได้

ด้านการส่งเสริมและกระตุ้นการทำวิจัย

1. ผู้วิจัยต้องมีพื้นฐานค่านิยมในการทำวิจัยที่เกิดจากความปรารถนาที่จะทำวิจัย โดยความอยากรู้อยากเห็น การตั้งประเด็นปัญหาขึ้นมาผลักดันให้ทำวิจัย เป็นพลังส่วนบุคคลที่มุ่งเน้นความสนใจบนพื้นฐานความรู้ที่ตนมี
2. อาจารย์ควรทำวิจัยอย่างต่อเนื่อง เพื่อเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ ซึ่งสามารถนำไปพัฒนาการเรียนการสอน หรือ ขอเลื่อนตำแหน่งทางวิชาการ รวมทั้งทำให้มีรายได้และชื่อเสียง
3. มีศูนย์ข้อมูลพื้นฐานที่ดีสำหรับการวิจัย
4. ต้องมีการฝึกอบรมการวิจัยสนับสนุนให้มีการวิจัยเป็นหมู่คณะ
5. จูงใจนักวิชาการทั้งใน / ต่างประเทศ เข้าร่วมเป็นพี่เลี้ยงในการทำวิจัยให้กับนักศึกษาและอาจารย์
6. ต้องปรับวัฒนธรรมและทัศนคติของคนในสังคมให้เห็นคุณค่าแห่งการอุดมศึกษา ไม่ใช่มุ่งได้ใบปริญญาเท่านั้น
7. จัดโครงการ “หนึ่งอาจารย์ หนึ่งผลงาน” ที่มีเป้าหมายให้อาจารย์ทุกคนผลิตผลงานวิจัยอย่างน้อยปีละ 1 ชิ้น เพื่อให้อาจารย์ได้ระดมสมองเสนอแนวคิดและผลิตผลงานนำไปสู่การปรับปรุงการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อการพัฒนาคุณภาพบัณฑิต กระตุ้นการค้นคว้าวิจัยให้เกิดความก้าวหน้าทางวิชาการ และก่อให้เกิดประโยชน์ด้านการพัฒนาประเทศ ทั้งในระดับชุมชน ภูมิภาค และระดับชาติ โดยผลงานนี้จะเป็นส่วนหนึ่งที่มหาวิทยาลัยใช้ประเมินผลประสิทธิภาพการทำงานของอาจารย์ประจำปีด้วย
8. นักวิจัยต้องเปลี่ยนวัฒนธรรมการวิจัยใหม่ ด้วยการร่วมกันทำงานเพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงมากขึ้น เพื่อให้ได้นักวิจัยที่มีอายุหลากหลาย เข้ามาร่วมทำงานแต่ทุกคนต้องมีความเข้าใจตรงกัน ลดความเป็นตัวเองลง เห็นประโยชน์ส่วนรวม รู้จักทำงานร่วมกัน ซึ่งจะเกิดประโยชน์ในระดับกว้างมากขึ้น

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

ผลจากการสัมภาษณ์ แบ่งออกได้เป็น 2 ส่วน ได้แก่ ผลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัย และผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ รายละเอียดดังต่อไปนี้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้านวิจัยจำนวน 6 คนเพื่อนำไปประกอบการสร้างแบบสัมภาษณ์ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ และแบบสอบถามอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ และเป็นแนวทางในการประเมินสภาพแวดล้อมด้านวิจัยในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ผลการสัมภาษณ์นำเสนอได้ดังนี้

วิสัยทัศน์ด้านวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ

ผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่ (n=4) เห็นว่า วัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ หมายถึง วิถีชีวิตการทำงานวิจัยของอาจารย์ที่สะท้อนออกมาในรูปของพฤติกรรมการทำงานวิจัย เป็นวิถีชีวิตในการทำงานทุกอย่างของอาจารย์ที่ต้องทำโดยใช้กระบวนการวิจัยทั้งหมด เช่นการเตรียมการสอนโดยใช้กระบวนการวิจัย การประเมินผลโดยใช้หลักการวิจัย และผลการวิจัยต้องสามารถนำมาพัฒนางานของอาจารย์ได้ทุกส่วน นอกจากนี้ยังเห็นว่า กระบวนการวิจัยแท้จริงคือกระบวนการพัฒนางานทุกอย่างให้ดีขึ้น เป็นวิถีชีวิตของอาจารย์ได้ทุกเรื่อง นอกจากนี้ผู้ทรงคุณวุฒิอีกท่านหนึ่งเห็นว่า วัฒนธรรมวิจัย เป็นวัฒนธรรมที่ใช้กระบวนการตั้งคำถาม หาคำตอบโดยใช้กระบวนการอย่างมีเหตุมีผล ปัจจัยเงื่อนไขที่มีเหตุผลต่อกัน ถ้าต้องการจะเปลี่ยนแปลงสิ่งที่เป็นอยู่ให้ดีขึ้น ควรจะต้องทำตรงไหน สร้างความรู้ตรงไหนและเอาความรู้นั้นไปใช้อย่างไร ส่วนอีกท่านหนึ่ง ให้ความเห็นว่า วัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ขึ้นอยู่กับระบบของสถาบันที่เป็นแรงกระตุ้นหรือแรงบันดาลใจในการสร้างผลงานวิจัย ฉะนั้นการจะสร้างเครื่องมือในการเปลี่ยนแปลงหรือจะพัฒนาวัฒนธรรมวิจัยจะต้องสร้างระบบของสถาบันให้เอื้อประโยชน์ต่ออาจารย์ให้สร้างผลงานที่ดีมีคุณภาพ ระบบที่ดีจะต้องบริหารจัดการให้อาจารย์เห็นว่า ชีวิตการเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยจะอยู่ได้ต้องทำวิจัย

ผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหมด (n=6) เห็นพ้องกันว่า วัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ยังมีลักษณะที่ไม่เอื้อต่อการทำวิจัยมากนัก อาจารย์ในมหาวิทยาลัยของรัฐในปัจจุบันแบ่งออกเป็นหลายประเภท กล่าวคือ ประเภทที่มีความรู้ทางการวิจัยดีแล้วและมีความพร้อมที่จะทำวิจัย มีการจัดสรรเวลาและบริหารจัดการตนเองให้ทำหน้าที่สมควรจะทำตามภารกิจ ประเภทหนึ่งเป็นประเภทที่มีความรู้แต่ยังไม่มีความพร้อมที่จะทำวิจัย อาจจะยังเห็นว่าภารกิจอื่นสำคัญกว่า เช่น อาจทำงานด้านบริหาร

ด้านกิจกรรม อีกประเภทหนึ่ง เป็นอาจารย์ที่อาจเคยเรียนและมีความรู้ด้านวิจัยมาแล้วหรืออาจไม่เคยเรียนรู้ด้านการทำวิจัยมาก่อน แต่ยังมีความรู้และประสบการณ์ด้านการทำวิจัยไม่มากพอ แม้มหาวิทยาลัยหรือสถาบันจะให้การสนับสนุนก็ยังไม่พร้อมที่จะทำวิจัย ซึ่งในแต่ละประเภท เมื่อพิจารณาลงไปอีกจะเห็นความแตกต่างตามระดับอายุ ภาควิชาหรือสาขาวิชา ธรรมชาติของศาสตร์จะเป็นปัจจัยผลักดันหรือเป็นอุปสรรคต่อการทำวิจัยได้ เช่นภาควิชาวิจัย อาจมีบรรยากาศที่ผลักดัน กระตุ้นให้อาจารย์ทุกคนต้องทำวิจัย ในขณะที่อาจารย์ที่สอนวิชาศึกษาทั่วไป ซึ่งเป็นวิชาพื้นฐานในบางมหาวิทยาลัยอาจไม่นิยมทำวิจัยเพราะยังไม่เห็นความจำเป็นที่จะต้องใช้งานวิจัยไปทำประโยชน์ใดได้โดยตรง

ปัญหาและอุปสรรคในการวิจัยของอาจารย์

ผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหมดให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในด้านการวิจัยของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐที่สอดคล้องกันว่า สภาพการทำวิจัยของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐที่ผ่านมา จนถึงปัจจุบัน พบว่า อาจารย์ทำวิจัยกันน้อย ผู้ที่ทำวิจัยสม่ำเสมอมักจะเป็นคนเดิมๆ หรือกลุ่มเดิมๆ ที่มีใจรักในการวิจัย อาจารย์ส่วนใหญ่ที่ทำวิจัยยังคงมีเป้าหมายเพื่อความก้าวหน้าในตำแหน่งทางวิชาการมากกว่าเพื่อสร้างองค์ความรู้ หรือเพราะความสนใจใฝ่รู้ อาจารย์ที่ไม่ได้ทำวิจัยมักให้เหตุผลว่า ไม่มีเวลา เพราะภาระงานสอน งานบริหาร งานบริการวิชาการอื่น ๆ มีมากจนไม่สามารถทำวิจัยได้ ผลงานวิจัยส่วนใหญ่ยังมีลักษณะกระจัดกระจาย และขึ้นอยู่กับความต้องการของแหล่งเงินทุน การทำวิจัยในลักษณะสหสาขาวิชายังมีน้อย ผลงานวิจัยส่วนใหญ่โดยเฉพาะทางสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ยังมีน้อยมาก การเผยแพร่ผลงานสู่วงการวิชาการระดับชาติและระดับสากล หรือการลงตีพิมพ์ผลงานวิจัยในวารสารระดับนานาชาติยังมีน้อย

เมื่อพิจารณานโยบายของมหาวิทยาลัยหลายแห่งพบว่า แม้ว่าจะมีนโยบายด้านการวิจัยและสนับสนุนให้อาจารย์เฝ้าการทำวิจัยเข้าสู่กระบวนการพัฒนาการเรียนการสอน แต่มหาวิทยาลัยกลับไม่มีสิ่งเอื้ออำนวยความสะดวกให้เพียงพอ เช่น ไม่มีหนังสือ ตำรา ที่ทันสมัยให้อาจารย์ได้ค้นคว้า ไม่มีคอมพิวเตอร์ให้ใช้ และจัดภาระงานสอนมากจนอาจารย์ไม่มีเวลาทำวิจัย สิ่งที่เห็นอีกประการหนึ่งคือ วัฒนธรรมองค์กรในสถาบันอุดมศึกษาคือ การจัดวิชาสอนให้อาจารย์ไม่มีการเปลี่ยนแปลง อาจารย์ที่สอนระดับปริญญาโทไม่เคยเอาอาจารย์ใหม่มาช่วยสอน ไม่เปิดโอกาสให้พัฒนาความรู้ใหม่ ประสบการณ์ใหม่ โอกาสให้นำเอาการวิจัยมาช่วยในการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนไม่มี บรรยากาศจึงไม่เอื้อต่อการทำวิจัยของอาจารย์ ในขณะที่สถาบันได้รับโครงการวิจัยมาจากหน่วยงานวิจัยใดก็ตาม ในทางปฏิบัติพบว่า หัวหน้าโครงการวิจัยส่วนใหญ่ในหลายสถาบันมักจะใช้ทีมงานวิจัยชุดเดิมมาร่วมทำวิจัย ซึ่งต่างจากต่างประเทศที่มักจะ

ชักชวนนักวิจัยรุ่นใหม่มาช่วยเป็นผู้ช่วยวิจัย ด้วยเห็นว่า การจูงใจหรือกระตุ้นอาจารย์ใหม่ให้ทำวิจัยทำได้ง่ายกว่าคนเก่า และเป็นการฝึกทักษะด้านการทำวิจัยให้เชี่ยวชาญขึ้นด้วย

นอกจากนั้นอุปสรรคสำคัญอีกประการหนึ่งของการทำวิจัยของอาจารย์คือ ระบบบริหารจัดการโดยเฉพาะด้านการเงิน ซึ่งมีความยุ่งยาก ซ้ำซ้อนทำให้อาจารย์เกิดความเบื่อหน่ายที่จะต้องผ่านขั้นตอนการเบิกจ่ายของระบบราชการ

แนวทางพัฒนาวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ

ผู้ทรงคุณวุฒิคนหนึ่ง (n=3) เห็นว่าปัจจัยเร่งด่วนที่จะต้องพัฒนาเพื่อทำให้เกิดวัฒนธรรมวิจัยขึ้นคือ จะต้อง “ได้ใจ” ของอาจารย์ก่อน ต้องทำให้อาจารย์เห็นความสำคัญของการทำวิจัย ให้เชื่อและศรัทธาในวิถีชีวิตการทำวิจัย จึงจะสนับสนุน สิ่งนี้อำนวยความสะดวกอื่นๆ ให้เอื้อและสนับสนุนการทำวิจัย ผู้ทรงคุณวุฒิส่วนหนึ่ง (n=4) เห็นว่า มหาวิทยาลัยควรสนับสนุนให้อาจารย์มีความหลากหลายในการทำวิจัย (diversity) โดยให้อาจารย์มีโอกาสได้เลือกวิถีปฏิบัติที่ตนถนัดมากที่สุด อาจารย์ที่ถนัดในการสอน ก็ควรจะได้คิดค้นวิธีการต่างๆที่จะทำให้ตนสอนได้ดีที่สุดโดยไม่จำเป็นต้องทำวิจัย แต่เมื่ออาจารย์พบปัญหาอันเกิดในกระบวนการเรียนการสอนก็สามารถทำวิจัยเพื่อแก้ปัญหา ใช้การวิจัยเป็นเครื่องมือที่จะทำให้การสอนประสบความสำเร็จยิ่งขึ้น ซึ่งจะให้อาจารย์เกิดความรู้สึกภาคภูมิใจในความสำเร็จในการสร้างผลงาน เป็นการเปลี่ยนค่านิยมทัศนคติที่มีต่อการทำวิจัยโดยไม่รู้ตัว ซึ่งถือเป็นการเปลี่ยนวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์อย่างแท้จริง

วิธีการพัฒนาให้เกิดวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ที่ผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหมดมีความเห็นพ้องกันคือ ควรมีระบบพี่เลี้ยงให้กับนักวิจัยรุ่นใหม่ (mentors) ให้อาจารย์ที่เชี่ยวชาญด้านวิจัย มีประสบการณ์การทำวิจัยมายาวนานมาเป็นหัวหน้าโครงการวิจัย โดยนำอาจารย์ที่เพิ่งเริ่มทำวิจัยเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อเรียนรู้ และเพิ่มทักษะด้านการทำวิจัย การปรับเปลี่ยนวิธีคัดสรรอาจารย์ใหม่โดยพิจารณาความสามารถด้านวิจัยควบคู่การสอน มหาวิทยาลัยควรมีนโยบายด้านวิจัยให้ชัดเจนในการส่งเสริมศักยภาพด้านการวิจัยของอาจารย์ ควรให้น้ำหนักภาระงานวิจัยเทียบเท่างานสอน และงานวิชาการอื่นๆ ควรปรับปรุงระบบการเบิกจ่ายให้เกิดความสะดวก รวดเร็ว ควรส่งเสริมให้อาจารย์ได้เผยแพร่ผลงานวิจัยที่มีคุณภาพสู่วงการวิชาการระดับชาติและระดับสากล ทั้งการนำเสนอในที่ประชุมวิชาการนานาชาติ และการตีพิมพ์ในวารสารวิชาการระดับนานาชาติ

โดยสรุป ผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหมดมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า สถาบันอุดมศึกษาควรสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการทำวิจัยของอาจารย์ให้มากที่สุด และส่งเสริมให้อาจารย์

สร้างผลงานวิจัยที่มีคุณภาพ มีผลกระทบ (impact) สามารถนำผลงานวิจัยมาใช้ประโยชน์ในการแก้ปัญหา และตอบสนองของความต้องการของสังคมได้อย่างแท้จริง

จากผลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าว ผู้วิจัยได้ประมวลข้อมูลด้านวิสัยทัศน์เกี่ยวกับวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ปัญหาและอุปสรรคในการทำวิจัยของอาจารย์ ตลอดจนแนวทางในการพัฒนาวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ซึ่งผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์เนื้อหา จำแนกประเด็น เพื่อเป็นองค์ประกอบในการสร้างข้อคำถามในแบบสัมภาษณ์ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ในด้านนโยบาย การบริหารงานวิจัย การจัดสรรทรัพยากรและงบประมาณด้านการวิจัย การส่งเสริมความรู้และทักษะด้านการวิจัย ปัญหาและอุปสรรคในการทำวิจัยของอาจารย์ และแนวทางพัฒนาวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ และในส่วนข้อคำถามแบบสอบถามอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐประกอบด้วยสภาพการวิจัยของอาจารย์ ความเชื่อ ทักษะคิดและค่านิยมในการทำวิจัยของอาจารย์และความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่เอื้อต่อการทำวิจัยของอาจารย์

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ จำนวน 9 คน เกี่ยวกับสภาพการทำวิจัยของอาจารย์ นโยบาย การบริหารงานวิจัย การจัดสรรทรัพยากรและงบประมาณด้านการวิจัย การส่งเสริมความรู้และทักษะด้านการวิจัยของอาจารย์ ตลอดจนปัญหา อุปสรรคและแนวทางพัฒนาวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ ผลการสัมภาษณ์นำเสนอได้ดังนี้

ด้านสภาพการทำวิจัยของอาจารย์

ผลการสัมภาษณ์ พบว่าจำนวนอาจารย์ที่ทำวิจัยมีน้อย อาจารย์ให้ความสำคัญกับงานสอนมากกว่างานวิจัย อาจารย์มีหลายกลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มที่ไม่สนใจทำวิจัยเลย ไม่เห็นความสำคัญของการทำวิจัยเลย 2) กลุ่มที่สนใจอยากทำวิจัยแต่ขาดความรู้ ประสบการณ์และทักษะด้านการทำวิจัย 3) กลุ่มที่รักและทุ่มเทกับการทำวิจัยอย่างต่อเนื่องยาวนานมีความเชี่ยวชาญด้านวิจัยสูง พิจารณาจากวัตถุประสงค์ของการทำวิจัย แบ่งอาจารย์ออกได้เป็น 2 กลุ่ม 1) ทำวิจัยเพื่อความก้าวหน้าของตำแหน่งทางวิชาการหรือเพื่อเงินทุนอุดหนุน 2) ทำวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่หรือนำผลงานวิจัยไปประยุกต์ใช้

นอกจากนั้น ยังพบว่าสัดส่วนของอาจารย์ที่ทำวิจัยเพื่อความก้าวหน้าทางตำแหน่งวิชาการ หรือเพื่อเงินทุนอุดหนุน มีมากกว่าอาจารย์ที่ทำวิจัยเพราะใจรัก เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ ผลงานวิจัยของอาจารย์ สาขาวิทยาศาสตร์ชีวภาพและสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มี

มากกว่าอาจารย์สาขาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ผลงานวิจัยส่วนใหญ่เป็นวิจัยพื้นฐาน หรือ งานวิจัยเพื่อตอบคำถามในความรู้ หรือความสนใจส่วนตัวของผู้วิจัย อาจารย์ทำงานวิจัย เดี่ยวมากกว่าทำวิจัยเป็นทีม ทีมวิจัยมักมาจากอาจารย์ในสาขาวิชาเดียวกันมากกว่าสหสาขาวิชา ลักษณะการทำวิจัยเป็นลักษณะ adopt มากกว่า adapt องค์ความรู้จากต่างประเทศ

ด้านนโยบายและการบริหารงานวิจัย

นโยบายของมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่มุ่งพัฒนาสู่การเป็น “มหาวิทยาลัยวิจัย” (Research University) โดยมีนโยบายให้สถาบันอุดมศึกษาเป็นศูนย์กลางความเป็นเลิศทางด้านวิจัย สนับสนุนให้อาจารย์ผลิตผลงานวิจัยที่ตอบสนองความต้องการและแก้ปัญหาสังคมได้อย่างแท้จริง พัฒนางานวิจัย ให้มีคุณภาพทัดเทียมระดับมาตรฐานนานาชาติ ส่งเสริมการผลิตผลงานวิจัยใน ลักษณะสหสาขาวิชา สนับสนุนให้อาจารย์นำการวิจัยสู่กระบวนการเรียนการสอนทั้งระดับปริญญาตรี จนถึงบัณฑิตศึกษา สนับสนุนให้มีการจัดสิทธิบัตร สำหรับผลงานวิจัยที่สร้างองค์ความรู้ใหม่หรือเพื่อการพัฒนาสังคม มีการกำหนดเป้าหมายและนโยบายด้านวิจัยให้สอดคล้อง กับนโยบายและแนวทางการวิจัยของชาติ ส่งเสริมให้มีความร่วมมือด้านวิจัยกับหน่วยงาน ภายนอกทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ สนับสนุนให้มีการตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานวิจัยของ อาจารย์ในวารสารระดับชาติและนานาชาติ ส่งเสริมให้เกิดระบบเครือข่ายด้านวิจัย (Connection) เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ และเทคโนโลยีที่ทันสมัย กระตุ้นให้อาจารย์สร้างองค์ความรู้จากภูมิ ปัญญาท้องถิ่น สนับสนุนการทำงานวิจัยเป็นทีม กับโครงการวิจัยขนาดใหญ่ที่สามารถแก้ปัญหา สังคมได้ในภาพกว้าง ส่งเสริมให้จัดทำวารสารวิชาการระดับนานาชาติ เพื่อให้เป็นเวทีของ อาจารย์ในการเผยแพร่ผลงานวิจัยสู่สาธารณะ กำหนดให้ภาระการทำวิจัยเป็นภาระงาน (Workload) โดยกำหนดสัดส่วนภาระการสอน : การวิจัย : งานอื่นๆอย่างเหมาะสม มีการแต่งตั้ง คณะกรรมการพิจารณาครั้งนกรองคุณภาพงานวิจัยและประเมินผลโครงการวิจัยของอาจารย์

ด้านการจัดสรรทรัพยากรและงบประมาณด้านการวิจัย

มีการจัดสรรทรัพยากรที่เอื้อต่อการทำวิจัยของอาจารย์กระจายไปตามคณะและภาควิชา มีศูนย์วิจัย/สถาบันวิจัยทำหน้าที่จัดสรรทรัพยากรและอำนวยความสะดวกในการทำวิจัยของ อาจารย์ มีคณะกรรมการพิจารณาจัดสรรงบประมาณและเงินทุนอุดหนุนในการทำวิจัยของ อาจารย์ แหล่งเงินทุนประกอบด้วย 1) เงินงบประมาณแผ่นดิน 2) เงินรายได้ของสถาบัน 3) เงินบริจาค 4) แหล่งทุนภายนอก เช่น สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สำนักงานพัฒนา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ สภาวิจัยแห่งชาติ และทบวงมหาวิทยาลัย เป็นต้น จัดตั้ง กองทุนวิจัยเพื่อสนับสนุนเงินทุนในการทำวิจัยของอาจารย์ ให้ทุกหน่วยงานจัดสรรเงินรายได้

10% เพื่อการวิจัย มีคณะกรรมการสรรหาและประสานงานกับแหล่งทุนต่างๆเพื่อหาทุนวิจัยให้กับอาจารย์ของสถาบัน มีการจัดตั้งศูนย์เครื่องมือทางวิทยาศาสตร์ไว้บริการนักวิจัย ทั้งของสถาบันและหน่วยงานหรือองค์กรภายนอก

ด้านการส่งเสริมความรู้และทักษะด้านการทำวิจัยของอาจารย์

มีการจัดประชุม อบรม สัมมนา ให้ความรู้ด้านวิจัยอย่างต่อเนื่องและทั่วถึง ทั้งในระดับภาควิชา / คณะ / มหาวิทยาลัย จัดอาจารย์นักวิจัยอาวุโส ให้เป็นที่เลี้ยง (Mentors) ให้กับนักวิจัยรุ่นใหม่ ส่งเสริมให้มีการทำวิจัยในสหสาขาวิชา เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์ด้านวิจัย จัดประชุมนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ จัดประชุมสัมมนาวิธีการเขียนโครงการวิจัยชุดเพื่อขอทุนอุดหนุน ส่งเสริมนักวิจัยอาวุโส ให้สร้างกลุ่มวิจัยเฉพาะทาง สนับสนุนการสร้างเครือข่ายนักวิจัยมีการจัดเวลาให้อาจารย์ได้ทำวิจัย โดยนำมารวมกับภาระการทำงาน (Workload) มีการประกาศเกียรติคุณให้กับผลงานวิจัยดีเด่น เพื่อกระตุ้นให้อาจารย์มีกำลังใจและทุ่มเทในการทำวิจัยอย่างจริงจัง ตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานวิจัยของอาจารย์ทั้งวารสารในและต่างประเทศ

ด้านปัญหาและอุปสรรคในการทำวิจัยของอาจารย์

ผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ พบว่าอาจารย์มีภาระงานสอนและงานอื่นๆ มากจนทำวิจัยได้น้อยหรือไม่ได้ทำวิจัยเลย อาจารย์บางคนทำวิจัยจำนวนมาก แต่งานวิจัยไม่มีผลกระทบ (impact) เลย อาจารย์ส่วนใหญ่ยังเห็นความสำคัญของงานสอนมากกว่างานวิจัย อาจารย์ขาดความรู้ ประสบการณ์และทักษะในการทำวิจัย ระเบียบและขั้นตอนการปฏิบัติเกี่ยวกับการขอทุนอุดหนุนการวิจัย มีความยุ่งยากซับซ้อน ทำให้อาจารย์เบื่อในการทำวิจัย ขาดข้อมูลข่าวสารทำให้พลาดโอกาสให้การขอทุนอุดหนุนจากหน่วยงานต่างๆ ขาดการบริหารงานวิจัยที่มีประสิทธิภาพ สถาบันมีหลายวิทยาเขต ทำให้ขาดโอกาสในการสร้างความเข้มแข็งทางวิชาการ ขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงาน ไม่มีระบบวิจัย / ไม่มีโครงสร้างด้านวิจัยที่ชัดเจนทำให้เข้าสู่ระบบการทำวิจัยยาก สถาบันวิจัยแต่ละแห่งที่ตั้งขึ้นไม่ได้สนองนโยบายหลักของมหาวิทยาลัย แต่ขึ้นอยู่กับนโยบายของผู้บริหารแต่ละยุคสมัย

ด้านแนวทางพัฒนาวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์

ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ทั้ง 9 คน ได้เสนอแนวทางในการพัฒนาวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ สรุปได้ดังนี้

ด้านนโยบายและการบริหารงานวิจัย

ผู้บริหารส่วนใหญ่เห็นว่า การพัฒนาวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ ควรเริ่มพัฒนาตั้งแต่ กระบวนการคัดสรรอาจารย์เข้าสู่ระบบอุดมศึกษา โดยพิจารณาทักษะทั้งด้านการสอนและการวิจัย ควรคัดเลือกบุคลากรที่มีบุคลิกภาพที่ดี สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี สื่อสารได้ดีและมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ควรมีนโยบายสร้างนักวิจัยรุ่นใหม่ให้มากขึ้น โดยสร้างบรรยากาศให้เอื้อต่อการทำวิจัย ให้อาจารย์อยากทำวิจัยเพราะใจรัก ใฝ่รู้ ต้องการพัฒนาความรู้ ทักษะและประสบการณ์ด้านวิจัยมากกว่าทำวิจัยเพื่อตำแหน่งทางวิชาการอย่างเดียว ควรกำหนดภาระงานให้อาจารย์ทุกคนต้องทำวิจัยในระยะเริ่มแรก ควรจัดกิจกรรมส่งเสริมการวิจัย ให้มีความหลากหลายรูปแบบอย่างต่อเนื่อง การจัดการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา ควรทำหน้าที่เป็นแกนนำด้านการพัฒนางานวิจัยของมหาวิทยาลัย ควรจัดบรรยากาศวิชาการที่ส่งเสริมให้เกิดการวิจัย โดยสร้างไทรภาคี ทั้งมหาวิทยาลัยของรัฐ มหาวิทยาลัยเอกชนและรัฐบาล ให้มีความร่วมมือสร้างสรรค์ผลงานวิจัยที่มีคุณภาพและใช้ประโยชน์ได้จริง ควรปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์กรให้เอื้อต่อการทำวิจัยของอาจารย์ ต้องสร้างนักวิจัยและสิ่งแวดล้อมในการวิจัย โดยการจัด success story โดยเอาคนที่ประสบความสำเร็จด้านวิจัยมาถ่ายทอดแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ระหว่างกัน การบริหารงานทุกอย่างต้องสมดุลกัน 4 ด้าน คือ เงินลูกค่า ระบบงานวิจัยที่ดี และการเรียนรู้ของบุคลากร ทุกหน่วยงานต้องมีปัจจัยเหล่านี้ โดยจัดทำเป็นกลยุทธ์ต่างๆ

ด้านการจัดสรรทรัพยากรเพื่อการวิจัย

ผู้บริหารส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ควรมีหน่วยงานรับผิดชอบด้านวิจัยอย่างจริงจัง ทำหน้าที่จัดหาแหล่งทุน บริหารงานวิจัย และติดต่อประสานความร่วมมือกับสถาบันต่างๆ ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศเพื่อสร้างเครือข่ายการใช้ทรัพยากรด้านวิจัยร่วมกัน กำหนดสัดส่วนเวลาในการสอนและการวิจัยให้เหมาะสมในแต่ละสาขาวิชา ให้มีการจัดสรรทรัพยากรและเงินทุนอุดหนุนการทำวิจัยอย่างเหมาะสมและทั่วถึง จัดสรรทุนให้อาจารย์ที่มีความรู้ / เชี่ยวชาญเฉพาะทาง ได้ศึกษาต่อระดับปริญญาโท / เอก เพื่อกลับมาพัฒนาและสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อสาขาวิชา

ด้านผลงานวิจัย

ผู้บริหารควรให้ผลงานวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของรายได้ของนักวิจัย โดยกำหนดเกณฑ์การพิจารณาคุณภาพของผลงานวิจัยและคิดค่าตอบแทนให้แก่ักวิจัยอย่างเหมาะสม นอกจากนี้ ควรประเมินผลการปฏิบัติงานของอาจารย์โดยพิจารณาจากผลงานวิจัยที่มีคุณภาพและเป็นประโยชน์ในการแก้ปัญหา พัฒนาสังคมหรือเป็นผลงานที่สร้างสรรค์องค์ความรู้ใหม่

กล่าวโดยสรุป สภาพัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ จำนวน 9 คน พบว่า อาจารย์ส่วนใหญ่ยังมีค่านิยมในการทำวิจัยเดี่ยวมากกว่าการทำวิจัยเป็นทีม เนื่องจากมีวัตถุประสงค์เพื่อนำผลงานวิจัยไปใช้ในการเลื่อนตำแหน่งทางวิชาการมากกว่าเพื่อการแสวงหาองค์ความรู้ใหม่ หรือเพื่อนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ แม้จะมีอาจารย์บางกลุ่มที่มีใจรักในการทำวิจัย มีความสนใจใฝ่รู้ แต่ก็ยังเป็นเพียงกลุ่มเล็กๆ เมื่อเทียบกับจำนวนอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในภาพรวม อาจารย์จำนวนมากยังเห็นความสำคัญของการสอนมากกว่าการทำวิจัย ในด้านนโยบายและการบริหารงานวิจัยพบว่า ทุกมหาวิทยาลัยมุ่งพัฒนาสู่การเป็นมหาวิทยาลัยวิจัย มีเป้าหมายเพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการ ส่งเสริมให้อาจารย์ผลิตผลงานวิจัยที่มีมาตรฐานทัดเทียมระดับนานาชาติ ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายด้านวิจัย มีการจัดสรรทรัพยากรเพื่อการวิจัย โดยเฉพาะด้านงบประมาณและเงินอุดหนุนด้านวิจัย กระจายไปตามคณะและภาควิชา มีระบบพี่เลี้ยงนักวิจัย (Mentors) ส่งเสริมงานวิจัยในลักษณะสหสาขาวิชา แต่สิ่งที่ผู้บริหารมีความคิดเห็นตรงกันก็คือ ในปัจจุบันผลงานวิจัยของอาจารย์ยังมีน้อย งานวิจัย ส่วนใหญ่ยังไม่มี impact อาจารย์มีภาระงานสอนและงานอื่นๆ มากจนไม่มีเวลาทำวิจัย ยังมีอาจารย์กลุ่มหนึ่งที่ไม่ต้องการที่จะทำวิจัยและเห็นความสำคัญของการวิจัย แต่ยังขาดความรู้ ประสบการณ์และทักษะในการทำวิจัย ประกอบกับระบบราชการ โดยเฉพาะด้านระเบียบและขั้นตอนการเบิกจ่ายงบประมาณ หรือเงินอุดหนุนมีความยุ่งยากซับซ้อน ทำให้อาจารย์เกิดความเบื่อหน่ายและไม่อยากทำวิจัย และเห็นว่า เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงคณะผู้บริหารแต่ละยุคสมัย ก็จะมีผลต่อการสานต่อนโยบายและแนวทางพัฒนางานวิจัย ทำให้เกิดการสะดุดในการบริหารจัดการ ขาดความต่อเนื่อง และมักจะเปลี่ยนทิศทางการบริหารงานวิจัยไปตามนโยบายของผู้บริหารแต่ละยุคสมัย

ส่วนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามอาจารย์ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม นำเสนอได้ 4 ตอน ตามลำดับดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลด้านสถานภาพส่วนตัวของอาจารย์

ข้อมูลด้านสถานภาพส่วนตัวแสดงได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4 สถานภาพส่วนตัวของอาจารย์

ข้อความ	มนุษยศาสตร์		สังคมศาสตร์		วิทยาศาสตร์ชีวภาพ		วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เพศ										
ชาย	85	45.0	95	39.9	199	38.3	248	52.2	627	44.0
หญิง	104	55.0	141	59.2	320	61.7	227	47.8	792	55.6
ไม่ตอบ	-	-	2	0.8	1	0.2	2	0.4	5	0.4
รวม	189	100.0	238	100.0	520	100.0	477	100.0	1,424	100.0
ระดับการศึกษาสูงสุด										
ปริญญาตรี	16	8.5	12	5.0	41	7.9	24	5.0	93	6.5
ปริญญาโท	125	66.1	123	51.7	219	42.1	254	53.2	721	50.6
ปริญญาเอก	47	24.9	101	42.4	240	46.2	196	41.1	584	41.0
อื่น ๆ	1	0.5	2	0.8	20	3.8	3	0.6	25	1.8
ประสบการณ์ทำงาน										
น้อยกว่า 5 ปี	38	20.1	33	13.9	99	19.0	126	26.4	296	20.8
5 - 10 ปี	48	25.4	55	23.1	125	24.0	109	22.9	337	23.7
11- 15 ปี	32	16.9	25	10.5	88	16.9	67	14.0	212	14.9
16 - 20 ปี	23	12.2	28	11.8	82	15.8	69	14.5	202	14.2
มากกว่า 20 ปีขึ้นไป	48	25.4	97	40.8	124	23.8	105	22.0	374	26.3
ไม่ตอบ	-	-	-	-	2	0.4	1	0.2	3	0.2
ตำแหน่งทางวิชาการปัจจุบัน										
อาจารย์	117	61.9	104	43.7	249	47.9	296	62.1	766	53.8
ผู้ช่วยศาสตราจารย์	36	19.0	71	29.8	165	31.7	107	22.4	379	26.6
รองศาสตราจารย์	36	19.0	59	24.8	98	18.8	68	14.3	261	18.3
ศาสตราจารย์	-	-	4	1.7	7	1.3	6	1.3	17	1.2
ไม่ตอบ	-	-	-	-	1	0.2	-	-	1	0.1
ความรับผิดชอบด้านบริหาร										
ไม่มี	95	50.3	114	47.9	274	52.7	263	55.1	746	52.4
มี	93	49.2	124	52.1	243	46.7	209	43.8	669	47.0
0 - 5 ชั่วโมง/สัปดาห์	21	22.6	33	26.6	105	43.2	54	25.8	213	31.8
6 - 10 ชั่วโมง/สัปดาห์	24	25.8	30	24.2	64	26.3	60	28.7	178	26.6
11- 15 ชั่วโมง/สัปดาห์	22	23.7	27	21.8	37	15.2	38	18.2	124	18.5
มากกว่า 15 ชั่วโมง/สัปดาห์	21	22.6	28	22.6	32	13.2	55	26.3	136	20.3
ไม่ตอบ	5	5.4	6	4.8	5	2.1	2	1.0	18	2.7

จากตารางที่ 4 พบว่า อาจารย์เพศหญิงมากกว่าเพศชาย คือ เป็นเพศหญิงร้อยละ 55.6 เมื่อพิจารณาตามสาขาวิชา พบว่าในสาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นสาขาเดียวที่มีอาจารย์เพศชายมากกว่าเพศหญิง คือ มีอาจารย์เพศชายร้อยละ 52.2

ส่วนระดับการศึกษาพบว่า อาจารย์ในสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพมีวุฒิการศึกษาสูงสุดอยู่ในระดับปริญญาเอกจำนวนมากกว่าอาจารย์ในสาขาวิชาอื่นๆ คือร้อยละ 46.2 อาจารย์ส่วนใหญ่ในทุกสาขาวิชามีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโท เป็นที่น่าสังเกตว่ายังคงมีอาจารย์วุฒิปริญญาตรีอยู่บ้าง อาจารย์ในสาขาวิชามนุษยศาสตร์มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีร้อยละ 8.5 มากกว่าสาขาวิชาอื่นๆ ส่วนอาจารย์ที่มีระดับการศึกษาอื่น ๆ เช่นประกาศนียบัตรด้านต่างๆ พบมากใน สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ (ร้อยละ 3.8)

ในด้านประสบการณ์การทำงาน พบว่าในภาพรวม อาจารย์มีประสบการณ์การทำงานในสถาบันอุดมศึกษามากกว่า 20 ปีขึ้นไปมากที่สุดคือร้อยละ 26.3 เมื่อพิจารณาตามสาขาวิชาพบว่าเป็นอาจารย์สาขาวิชาสังคมศาสตร์ร้อยละ 40.8 รองลงมาเป็นสาขาวิชามนุษยศาสตร์ถึงร้อยละ 25.4 จำนวนอาจารย์ในสาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมีประสบการณ์ทำงานในสถาบันอุดมศึกษาน้อยกว่า 5 ปี มีมากกว่าสาขาวิชาอื่นๆ คือร้อยละ 26.4 รองลงมาคืออาจารย์ในสาขาวิชามนุษยศาสตร์ร้อยละ 20.1

สำหรับตำแหน่งทางวิชาการ พบว่าในภาพรวมดำรงตำแหน่งอาจารย์มากที่สุดคือร้อยละ 53.8 ส่วนที่มีจำนวนน้อยที่สุดคือตำแหน่งศาสตราจารย์ มีเพียงร้อยละ 1.2 เมื่อพิจารณาในแต่ละสาขาวิชา พบว่าอาจารย์ในสาขาวิชาสังคมศาสตร์มีตำแหน่งศาสตราจารย์มากกว่าสาขาวิชาอื่นๆ คือร้อยละ 1.7 อาจารย์ในสาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมีตำแหน่งอาจารย์มากกว่าสาขาวิชาอื่นๆ คือร้อยละ 62.1 รองลงมาคืออาจารย์สาขาวิชามนุษยศาสตร์คือร้อยละ 61.9

ส่วนภาระงานด้านบริหาร พบว่าในภาพรวมอาจารย์ไม่ต้องรับผิดชอบงานด้านบริหาร ร้อยละ 52.4 และต้องมีความรับผิดชอบด้านบริหาร ร้อยละ 47.0 และพบว่าอาจารย์ใช้เวลาด้านบริหาร 0-5 ชั่วโมงต่อสัปดาห์มากที่สุด (ร้อยละ 31.8) เมื่อพิจารณาในแต่ละสาขาวิชาพบว่ามีอาจารย์ในสาขาวิชาสังคมศาสตร์ร้อยละ 52.1 รับผิดชอบงานด้านบริหารซึ่งมากกว่าสาขาวิชาอื่นๆ และอาจารย์สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพร้อยละ 43.2 ใช้เวลาในงานบริหาร 0-5 ชั่วโมงต่อสัปดาห์มากกว่าสาขาวิชาอื่นๆ ส่วนอาจารย์ที่ใช้เวลาด้านบริหารมากกว่า 15 ชั่วโมงต่อสัปดาห์มากกว่าสาขาวิชาอื่นๆ ได้แก่ อาจารย์สาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีคือร้อยละ 26.3

ตอนที่ 2 ข้อมูลด้านสภาพการทำวิจัยของอาจารย์

ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสภาพการทำวิจัยของอาจารย์ นำเสนอในรูปแบบตารางดังนี้

ตารางที่ 5 สภาพการทำวิจัยของอาจารย์

ข้อความ	มนุษยศาสตร์		สังคมศาสตร์		วิทยาศาสตร์ชีวภาพ		วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ประสบการณ์การทำวิจัย										
1 - 2 เรื่อง	69	36.5	77	32.4	140	26.9	139	29.1	425	29.8
3 - 5 เรื่อง	42	22.2	68	28.6	152	29.2	133	27.9	395	27.7
มากกว่า 5 เรื่อง	16	8.5	67	28.2	178	34.2	122	25.6	383	26.9
ไม่ได้ทำเลย	59	31.2	25	10.5	42	8.1	72	15.1	198	13.9
ไม่ตอบ	3	1.6	1	0.4	8	1.5	11	2.3	23	1.6
ประเภทของงานวิจัย										
วิจัยพื้นฐาน	82	64.6	85	40.1	269	57.2	173	43.9	609	50.6
วิจัยประยุกต์	48	37.8	135	63.7	318	67.7	294	74.6	795	66.1
วิจัยปฏิบัติการ	34	26.8	56	26.4	114	24.3	59	15.0	263	21.9
วิจัยและพัฒนา	21	16.5	64	30.2	78	16.6	105	26.6	268	22.3
เวลาที่ใช้ทำวิจัยแต่ละโครงการ										
น้อยกว่า 1 ปี	45	35.4	84	39.6	167	35.5	116	29.4	412	34.2
1 - 2 ปี	89	70.1	180	84.9	392	83.4	314	79.7	975	81.0
มากกว่า 2 ปี	43	33.9	46	21.7	147	31.3	117	29.7	353	29.3

จากตารางที่ 5 พบว่า อาจารย์มีประสบการณ์ด้านการวิจัยที่นอกเหนือจากการทำวิทยานิพนธ์ในระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมา ในทุกสาขาวิชาทำวิจัยจำนวน 1-2 เรื่องต่อคนอยู่ในระดับมากที่สุดคือร้อยละ 29.8 รองลงมาจำนวน 3-5 เรื่องคือร้อยละ 27.7 เมื่อพิจารณาแต่ละสาขาวิชา พบว่า อาจารย์ในสาขาวิชามนุษยศาสตร์ทำวิจัย 1-2 เรื่องมากกว่าสาขาอื่นๆ คือร้อยละ 36.5 ส่วนอาจารย์ในสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพแต่ละคนทำวิจัยมากกว่า 5 เรื่องมากกว่าสาขาวิชาอื่นๆ คือร้อยละ 34.2 อาจารย์ที่ไม่ได้ทำวิจัยเลยในระยะ 10 ปีที่ผ่านมา มีอยู่ร้อยละ 13.9 และส่วนใหญ่เป็นอาจารย์สาขาวิชามนุษยศาสตร์

อาจารย์ส่วนใหญ่ทำวิจัยประยุกต์มากที่สุดคือ ร้อยละ 66.1 อาจารย์ในสาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ร้อยละ 74.6 ทำวิจัยประยุกต์ซึ่งมากกว่าสาขาวิชาอื่นๆ รองลงมาคือสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ ร้อยละ 67.7 ประเภทของงานวิจัยที่อาจารย์ทำน้อยที่สุดได้แก่วิจัย

ปฏิบัติการ (ร้อยละ21.9) และอาจารย์สาขาวิชามนุษยศาสตร์ร้อยละ 16.5 ทำวิจัยและพัฒนาซึ่งน้อยกว่าสาขาวิชาอื่นๆ

อาจารย์สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ร้อยละ 81.0 ใช้เวลาทำวิจัยแต่ละโครงการอยู่ในช่วง 1-2 ปี เมื่อพิจารณาแต่ละสาขาวิชาพบว่า อาจารย์ในสาขาวิชาสังคมศาสตร์ ร้อยละ 84.9 และวิทยาศาสตร์ชีวภาพ ร้อยละ 83.4 ใช้เวลาทำวิจัยแต่ละโครงการอยู่ในช่วง 1 - 2 ปี อาจารย์ในสาขามนุษยศาสตร์ร้อยละ 33.9 ใช้เวลาทำวิจัยแต่ละโครงการมากกว่า 2 ปี และพบว่าอาจารย์สาขาวิชาสังคมศาสตร์ร้อยละ 39.6 ใช้เวลาทำวิจัยแต่ละโครงการน้อยกว่า 1 ปี

ตารางที่ 6 ลักษณะการทำงานวิจัยของอาจารย์

ข้อความ	มนุษยศาสตร์		สังคมศาสตร์		วิทยาศาสตร์ชีวภาพ		วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
การทำการวิจัย										
ทำคนเดียว	87	68.5	120	56.6	153	32.6	168	42.6	528	43.9
ทำเป็นกลุ่มในสาขาวิชาเดียวกัน	76	59.8	157	74.1	410	87.2	308	78.2	951	79.1
ทำเป็นกลุ่มต่างสาขาวิชา	28	22.0	96	45.3	189	40.2	158	40.1	471	39.2
อื่น ๆ	1	0.8	2	0.9	13	2.8	8	2.0	24	2.0
ประเภททุน										
ทุนส่วนตัว	32	25.2	30	14.2	121	25.7	66	16.8	249	20.7
ทุนอุดหนุนจากคณะ/ สถาบัน	74	58.3	121	57.1	340	72.3	246	62.4	781	64.9
ทุนงบประมาณแผ่นดิน	37	29.1	90	42.5	195	41.5	175	44.4	497	41.3
ทุนอุดหนุนจาก หน่วยงานอื่น ๆ	63	49.6	117	55.2	239	50.9	231	58.6	650	54.0
หัวข้อทำการวิจัย										
การเรียนการสอน	39	30.7	100	47.2	162	34.4	127	32.2	428	35.5
ปัญหาสังคม	29	22.8	92	43.4	96	20.4	79	20.1	296	24.6
เนื้อหาในสาขาวิชา/คณะ	81	63.8	127	59.9	350	74.5	247	62.7	805	66.9
สร้างสรรค์องค์ความรู้ใหม่	34	26.8	51	24.1	194	41.2	168	42.6	447	37.1
อื่น ๆ	20	15.7	31	14.6	32	6.8	44	11.2	127	10.5

จากตารางที่ 6 พบว่าอาจารย์ร้อยละ 79.1 ทำวิจัยเป็นกลุ่มในวิชาวิชาเดียวกันมากที่สุด รองลงมาคือทำคนเดียวร้อยละ 43.9 เมื่อพิจารณาในแต่ละสาขาวิชาพบว่าอาจารย์ในสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ ร้อยละ 87.2 ทำวิจัยเป็นกลุ่มในสาขาวิชาเดียวกัน อาจารย์ในสาขาวิชา

มนุษยศาสตร์ร้อยละ 68.5 ทำวิจัยคนเดียว และอาจารย์ในสาขาวิชาสังคมศาสตร์ทำวิจัยเป็นกลุ่มต่างสาขาวิชา มากกว่าสาขาวิชาอื่นๆ คือร้อยละ 45.3

อาจารย์สถาบันอุดมศึกษาของรัฐร้อยละ 64.9 ได้รับทุนอุดหนุนจากคณะ / สถาบันของตนมากที่สุด เมื่อพิจารณาในแต่ละสาขาวิชาพบว่า อาจารย์ในสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพได้รับทุนอุดหนุนจากคณะ/สถาบันมากกว่าสาขาอื่นๆ คือร้อยละ 72.3 อาจารย์ในสาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีใช้ทุนงบประมาณแผ่นดินร้อยละ 44.4 และ ร้อยละ 58.6 ใช้ทุนอุดหนุนจากหน่วยงานอื่นๆ ส่วนอาจารย์สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพได้ใช้ทุนส่วนตัวในการทำวิจัยมากกว่าสาขาอื่นๆ คือร้อยละ 25.7

ในภาพรวมทุกสาขาวิชาหัวข้อการทำวิจัยของอาจารย์เกี่ยวข้องกับเนื้อหาในสาขาวิชา/คณะที่สังกัดมากที่สุด คือร้อยละ 66.9 เมื่อพิจารณาในแต่ละสาขาวิชา พบว่า สาขาวิชาสังคมศาสตร์ ร้อยละ 47.2 มีหัวข้อการทำวิจัยเกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนและร้อยละ 43.4 ทำวิจัยเกี่ยวกับปัญหาสังคมซึ่งมากกว่าสาขาวิชาอื่นๆ อาจารย์สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพร้อยละ 74.5 ทำวิจัยเกี่ยวข้องกับเนื้อหาในสาขาวิชา/คณะ ส่วนอาจารย์สาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ร้อยละ 42.6 ทำวิจัยเกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์องค์ความรู้ใหม่

ตารางที่ 7 รูปแบบการเผยแพร่ผลงานวิจัยของอาจารย์

รูปแบบการเผยแพร่	มนุษยศาสตร์		สังคมศาสตร์		วิทยาศาสตร์ชีวภาพ		วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
พิมพ์ในวารสารวิชาการไทย	66	52.0	131	61.8	346	73.6	219	55.6	762	63.3
พิมพ์ในวารสารวิชาการต่างประเทศ	11	8.7	24	11.3	190	40.4	151	38.3	376	31.3
เสนอผลงานในที่ประชุมวิชาการ	50	39.4	116	54.7	345	73.4	274	69.5	785	65.3
ไม่เคยมีการเผยแพร่	29	22.8	42	19.8	51	10.9	68	17.3	190	15.8
อื่น ๆ	29	22.8	27	12.8	33	7.0	35	8.9	124	10.3

จากตารางที่ 7 อาจารย์ร้อยละ 65.3 เสนอผลงานในที่ประชุมวิชาการ รองลงมาร้อยละ 63.3 พิมพ์ในวารสารวิชาการไทย เมื่อพิจารณาในแต่ละสาขาวิชาพบว่า อาจารย์ในสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพร้อยละ 73.6 เสนอผลงานโดยพิมพ์ในวารสารวิชาการไทย และร้อยละ 73.4 เสนอผลงานในที่ประชุมวิชาการ รวมทั้งร้อยละ 40.4 พิมพ์ในวารสารวิชาการต่างประเทศ ส่วนอาจารย์ในสาขามนุษยศาสตร์ ร้อยละ 22.8 ไม่เคยมีการเผยแพร่ผลงานวิจัย

ตารางที่ 8 การอบรมเพื่อพัฒนาความรู้ในด้านการวิจัยของอาจารย์

การอบรมเพื่อพัฒนาความรู้	มนุษยศาสตร์		สังคมศาสตร์		วิทยาศาสตร์ชีวภาพ		วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เคย	89	70.1	149	70.3	352	74.9	208	52.8	798	66.3
หลักสูตรระยะสั้น	80	89.9	126	84.5	306	86.9	182	87.5	694	87.0
หลักสูตรระยะยาว	8	9.0	18	12.1	40	11.4	18	8.7	84	10.5
ไม่ตอบ	1	1.1	5	3.4	6	1.7	8	3.8	20	2.5
ไม่เคย	38	29.9	61	28.8	118	25.1	186	47.2	403	33.5
ไม่ตอบ	-	-	2	0.9	-	-	-	-	2	0.2

จากตารางที่ 8 พบว่าอาจารย์สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ร้อยละ 66.3 เคยได้รับการอบรมเพื่อพัฒนาความรู้ด้านการวิจัย และร้อยละ 33.5 ไม่เคยได้รับการอบรม เมื่อพิจารณาในแต่ละสาขาวิชา พบว่า อาจารย์ในสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ ร้อยละ 74.9 ที่ได้รับการอบรมเพื่อพัฒนาความรู้ด้านวิจัย และอาจารย์ในสาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีร้อยละ 47.2 ไม่เคยเข้ารับการอบรมเพื่อพัฒนาความรู้ด้านวิจัย อาจารย์ร้อยละ 87.0 ที่ได้รับการอบรมหลักสูตรระยะสั้น และร้อยละ 10.5 เคยได้รับการอบรมหลักสูตรระยะยาว อาจารย์ในสาขาวิชามนุษยศาสตร์ได้รับการอบรมหลักสูตรระยะสั้นมากกว่าสาขาวิชาอื่นๆ คือร้อยละ 89.9 อาจารย์ในสาขาวิชาสังคมศาสตร์ได้รับการอบรมหลักสูตรระยะยาวมากกว่าสาขาวิชาอื่นๆ คือร้อยละ 12.1

ตารางที่ 9 แผนการทำวิจัยของอาจารย์ ในช่วง 1 - 5 ปีข้างหน้า

แผนการทำวิจัยในช่วง 1 - 5 ปีข้างหน้า	มนุษยศาสตร์		สังคมศาสตร์		วิทยาศาสตร์ชีวภาพ		วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ทำแน่นอน	106	83.5	169	79.7	435	92.5	371	94.1	1081	89.9
ไม่คิดจะทำ	4	3.1	11	5.2	4	0.9	3	0.8	22	1.3
ไม่แน่ใจ	17	13.4	32	15.1	31	6.6	20	5.1	100	8.8
รวม	127	100.0	212	100.0	470	100.0	394	100.0	1203	100.0

จากตารางที่ 9 พบว่าอาจารย์ส่วนใหญ่ร้อยละ 89.9 วางแผนจะทำวิจัยแน่นอนในช่วง 1-5 ปีข้างหน้า อาจารย์ร้อยละ 1.3 ไม่คิดจะทำและอาจารย์ไม่แน่ใจว่าจะทำวิจัยร้อยละ 8.8 พิจารณาในแต่ละสาขาพบว่า อาจารย์ในสาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีคิดจะทำวิจัยอย่างแน่นอนถึงร้อยละ 94.1 รองลงมาคืออาจารย์สาขาวิชาวิทยาศาสตร์และชีวภาพร้อยละ 92.5

ในทางตรงกันข้ามอาจารย์ในสาขาวิชาสังคมศาสตร์ ร้อยละ 5.2 ไม่คิดจะทำวิจัยและร้อยละ 15.1 ไม่แน่ใจว่าจะทำวิจัยในช่วง 1 - 5 ปีข้างหน้าซึ่งมากกว่าสาขาวิชาอื่นๆ

ตารางที่ 10 เหตุผลที่อาจารย์คิดจะทำวิจัยในช่วง 1-5 ปีข้างหน้า

อันดับที่	มนุษยศาสตร์	สังคมศาสตร์	วิทยาศาสตร์ชีวภาพ	วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
1	เพื่อประโยชน์ด้านการสอนและการปฏิบัติงาน (28.9%)	ต้องการความรู้และประสบการณ์ด้านวิจัย (24.71%)	เพื่อประโยชน์ด้านการสอนและการปฏิบัติงาน (23.24%)	ต้องการความรู้และประสบการณ์ด้านวิจัย (27.03%)
2	ถือเป็นหน้าที่ของอาจารย์มหาวิทยาลัย (21.38%)	เพื่อประโยชน์ด้านการสอนและการปฏิบัติงาน (24.52%)	ถือเป็นหน้าที่ของอาจารย์มหาวิทยาลัย (23.01%)	เพื่อประโยชน์ด้านการสอนและการปฏิบัติงาน (24.03%)
3	ต้องการความรู้และประสบการณ์ด้านวิจัย (21.31%)	ถือเป็นหน้าที่ของอาจารย์มหาวิทยาลัย (22.43%)	ต้องการความรู้และประสบการณ์ด้านวิจัย (22.93%)	ถือเป็นหน้าที่ของอาจารย์มหาวิทยาลัย (18.79%)
4	ความก้าวหน้าทางตำแหน่งวิชาการ (19.27%)	ชอบทำวิจัย (5.51%)	ความก้าวหน้าทางตำแหน่งวิชาการ (17.10%)	ความก้าวหน้าทางตำแหน่งวิชาการ (17.63%)
5	เพื่อแก้ปัญหาเฉพาะด้าน (4.81%)	ความก้าวหน้าทางตำแหน่งวิชาการ (5.40%)	ชอบทำวิจัย (7.56%)	ชอบทำวิจัย (6.97%)

จากตารางที่ 10 พบว่าอาจารย์ในสาขาวิชามนุษยศาสตร์ และสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ ให้เหตุผลเหมือนกันที่จะทำวิจัยในช่วง 1-5 ปีข้างหน้า คือเหตุผลอันดับที่ 1 ว่าเพื่อประโยชน์ด้านการสอนและการปฏิบัติงาน ร้อยละ 28.9 และ 23.24 ตามลำดับ ในขณะที่อาจารย์ในสาขาวิชาสังคมศาสตร์ และสาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้เหตุผลอันดับที่ 1 ว่าต้องการความรู้และประสบการณ์ด้านวิจัยร้อยละ 24.71 และ 27.03 ตามลำดับ ส่วนเหตุผลอันดับที่ 2 และอันดับที่ 3 พบว่าอาจารย์สาขาวิชามนุษยศาสตร์และสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพให้เหตุผลเหมือนกันว่า ถือเป็นหน้าที่ของอาจารย์มหาวิทยาลัย และต้องการความรู้และประสบการณ์ด้านวิจัย ในขณะที่อาจารย์ในสาขาวิชาสังคมศาสตร์และสาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้เหตุผลอันดับที่ 2 และอันดับที่ 3 เหมือนกันว่า เพื่อประโยชน์ด้านการสอนและการปฏิบัติงาน และถือเป็นหน้าที่ของอาจารย์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 11 เหตุผลที่อาจารย์ไม่คิดจะทำวิจัยหรือไม่แน่ใจว่าจะทำวิจัยในช่วง 1 - 5 ปีข้างหน้า

อันดับที่	มนุษยศาสตร์	สังคมศาสตร์	วิทยาศาสตร์ชีวภาพ	วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
1	ไม่มีเวลา (40.47%)	ไม่มีเวลา (38.15%)	ไม่มีเวลา (29.16%)	ไม่มีเวลา (30.0%)
2	ขาดทุนอุดหนุนด้านวิจัย (19.04%)	ขาดทุนอุดหนุนด้านวิจัย (17.10%)	ขาดทุนอุดหนุนด้านวิจัย (26.38%)	ไม่ชอบทำวิจัย (22.5%)
3	ไม่ชอบทำวิจัย (11.90%)	ไม่ชอบทำวิจัย (14.47%)	ขาดความรู้และประสบการณ์ในการทำวิจัย (13.88%)	ขาดความรู้และประสบการณ์ในการทำวิจัย (20.0%)
4	ขาดความรู้และประสบการณ์ในการทำวิจัย (11.80%)	ขาดความรู้และประสบการณ์ในการทำวิจัย (13.15%)	ไม่ได้รับการสนับสนุนจากคณะ/สถาบัน (13.80%)	ขาดทุนอุดหนุนด้านวิจัย (15.0%)
5	ผลตอบแทนน้อยเกินไป (7.14%)	ผลตอบแทนน้อยเกินไป (9.21%)	ไม่ชอบทำวิจัย (9.72%)	ไม่ได้รับการสนับสนุนจากคณะ/สถาบัน (7.5%)

จากตารางที่ 11 พบว่า อาจารย์ในทุกสาขาวิชาให้เหตุผลที่ไม่คิดจะทำวิจัย หรือไม่แน่ใจว่าจะทำวิจัยในช่วง 1 - 5 ปีข้างหน้า อันดับที่ 1 เหมือนกันว่า ไม่มีเวลา อาจารย์สาขาวิชามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ชีวภาพ ให้เหตุผลเหมือนกันเป็นอันดับที่ 2 ว่า เพราะขาดทุนอุดหนุนด้านวิจัย ในขณะที่อาจารย์ในสาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้เหตุผลอันดับที่ 2 ว่า ไม่ชอบทำวิจัย ส่วนเหตุผลอันดับที่ 3 พบว่า อาจารย์ในสาขาวิชามนุษยศาสตร์และสาขาวิชาสังคมศาสตร์ให้เหตุผลเหมือนกันว่า ไม่ชอบทำวิจัย ในขณะที่อาจารย์ในสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพและสาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ให้เหตุผลเหมือนกันว่า เพราะขาดความรู้และประสบการณ์ในการทำวิจัย

ตารางที่ 12 เหตุผลที่อาจารย์ไม่ได้ทำวิจัยในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา

อันดับที่	มนุษยศาสตร์	สังคมศาสตร์	วิทยาศาสตร์ชีวภาพ	วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
1	ไม่มีเวลา (36.26%)	ไม่มีเวลา (33.33%)	ไม่มีเวลา (38.98%)	ไม่มีเวลา (34.0%)
2	ขาดความรู้และประสบการณ์ในการทำวิจัย (31.86%)	ขาดความรู้และประสบการณ์ในการทำวิจัย (21.42%)	ขาดความรู้และประสบการณ์ในการทำวิจัย (27.11%)	ขาดความรู้และประสบการณ์ในการทำวิจัย (33.0%)
3	ไม่ชอบทำวิจัย (14.28%)	ขาดทุนอุดหนุนด้านวิจัย (16.66%)	ขาดทุนอุดหนุนด้านวิจัย (27.10%)	ขาดทุนอุดหนุนด้านวิจัย (19.0%)
4	ขาดทุนอุดหนุนด้านวิจัย (9.89%)	ผลตอบแทนน้อยเกินไป (11.90%)	ไม่ชอบทำวิจัย (3.38%)	ไม่ชอบทำวิจัย (6.0%)
5	ผลตอบแทนน้อยเกินไป (4.39%)	ไม่ชอบทำวิจัย (7.14%)	ไม่ได้รับการสนับสนุนจากคณะ/สถาบัน (3.35%)	ไม่ได้รับการสนับสนุนจากคณะ/สถาบัน (4.0%)

จากตารางที่ 12 พบว่า อาจารย์ในทุกสาขาวิชาให้เหตุผลที่ไม่ได้ทำวิจัย ในช่วงเวลา 10 ปีที่ผ่านมาตรงกันเป็นอันดับที่ 1 เหมือนกันว่า ไม่มีเวลา และเช่นเดียวกันให้เหตุผลอันดับที่ 2 ว่า ขาดความรู้และประสบการณ์ด้านการทำวิจัย ส่วนเหตุผลในอันดับที่ 3 อาจารย์ในสาขาวิชาสังคมศาสตร์ วิทยาศาสตร์ชีวภาพ และวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ให้เหตุผลเหมือนกันว่า ขาดทุนอุดหนุนด้านการวิจัย ในขณะที่อาจารย์ในสาขาวิชามนุษยศาสตร์ ให้เหตุผลในอันดับนี้ว่า ไม่ชอบทำวิจัย

ตอนที่ 3 ข้อมูลด้านความเชื่อ ทศนคติและค่านิยมด้านการทำวิจัยของอาจารย์

ข้อมูลด้านความเชื่อ ทศนคติและค่านิยมด้านการทำวิจัยของอาจารย์ นำเสนอในรูปของตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 13 ความเชื่อ ทศนคติ และค่านิยมด้านการวิจัยของอาจารย์

ข้อความ	มนุษยศาสตร์		สังคมศาสตร์		วิทยาศาสตร์ชีวภาพ		วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี		รวม	
	\bar{X}	SD	\bar{X}	SD	\bar{X}	SD	\bar{X}	SD	\bar{X}	SD
1. งานวิจัยเป็นภารกิจที่สำคัญที่สุดของอาจารย์	3.55	1.02	3.92	0.96	3.69	0.95	3.70	0.99	3.71	0.98
2. งานวิจัยเป็นภารกิจสำคัญควบคู่กับการสอน	4.10	0.88	4.33	0.77	4.29	0.76	4.31	0.77	4.28	0.78
3. ความเป็นเลิศทางวิชาการของสถาบันขึ้นอยู่กับ การทำวิจัยของอาจารย์	3.79	1.03	4.07	0.98	4.11	0.91	4.21	0.87	4.09	0.93
4. ชื่อเสียงและเกียรติคุณของอาจารย์อยู่ที่ผลงาน วิจัย	3.43	1.03	3.65	0.96	3.71	0.94	3.74	0.97	3.67	0.97
5. การทำวิจัยเป็นการสร้างนวัตกรรมเพื่อพัฒนา ศาสตร์และสังคม	4.18	0.83	4.37	0.73	4.34	0.73	4.32	0.73	4.32	0.75
6. การวิจัยเป็นปัจจัยของความก้าวหน้าใน ตำแหน่งวิชาการ	4.08	0.94	3.99	0.80	4.21	0.81	4.11	0.82	4.12	0.83
7. การทำวิจัยเป็นวิธีที่เสริมสร้างภูมิปัญญาและ ประสบการณ์ทางวิชาการให้แก่อาจารย์	4.39	0.80	4.47	0.70	4.47	0.64	4.50	0.63	4.47	0.67
8. อาจารย์ควรทำวิจัยเพื่อนำมาใช้ในการพัฒนา กระบวนการเรียนการสอน	4.38	0.81	4.39	0.78	4.32	0.78	4.34	0.73	4.35	0.77
9. เป้าหมายหลักของการทำวิจัยอยู่ที่ประโยชน์ ทางวิชาการมากกว่าเงินตอบแทนที่ได้รับ	4.38	0.87	4.34	0.80	4.31	0.84	4.18	0.92	4.28	0.87
10. การทำวิจัยทำให้เสียเวลาและสูญเสียเปล่าเพราะ นำไปใช้ประโยชน์ได้น้อย	1.94	1.01	1.86	1.05	1.89	0.93	1.97	1.01	1.92	0.99
11. ผลงานวิจัยของอาจารย์ช่วยแก้ปัญหาชี้ สังคมและพัฒนาประเทศ	3.63	0.89	3.79	0.95	3.67	0.86	3.60	0.86	3.66	0.88
12. งานวิจัยก่อให้เกิดความก้าวหน้าน้อยกว่า งานด้านบริหาร	2.56	1.16	2.73	1.22	2.57	1.17	2.56	1.08	2.59	1.15
13. งานวิจัยเป็นมาตรฐานวัดความก้าวหน้า ทางวิชาการของอาจารย์	3.75	1.08	3.81	1.00	3.96	0.87	3.92	0.86	3.90	0.92
14. ชื่อเสียงของมหาวิทยาลัยอยู่ที่ผลงานวิจัย ของอาจารย์	3.64	1.02	3.95	0.92	3.97	0.91	3.94	0.93	3.91	0.94
15. ถึงแม้ไม่ทำวิจัยก็สามารถได้รับความก้าวหน้า ทางวิชาชีพเท่ากับอาจารย์ที่ทำวิจัย	3.05	1.15	3.14	1.14	2.80	1.14	2.92	1.08	2.93	1.13
16. การทำวิจัยช่วยสร้างภาพลักษณ์ของอาจารย์ ในฐานะเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ	3.82	1.00	3.99	0.85	4.02	0.80	4.03	0.84	3.99	0.85
17. กระบวนการวิจัยเป็นกลไกสร้างคนให้มี ความสามารถทางวิชาการ	3.99	0.95	4.17	0.87	4.18	0.76	4.22	0.76	4.17	0.81
18. ความเจริญงอกงามของแต่ละศาสตร์ขึ้นอยู่กับ กับความเจริญก้าวหน้าของผลงานวิจัยของ อาจารย์	3.94	1.02	4.08	0.86	4.16	0.83	4.19	0.81	4.13	0.86
รวม	3.70	1.16	3.84	1.12	3.82	1.11	3.82	1.10	3.80	1.11

จากตารางที่ 13 พบว่า อาจารย์ตอบแบบสอบถามด้านความเชื่อ ทศนคติ และค่านิยม ด้านการทำวิจัยของอาจารย์ จำนวน 18 ข้อ เมื่อพิจารณาในภาพรวมทุกสาขาวิชาจากข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเรียงตามลำดับดังนี้ อาจารย์เห็นด้วยในระดับมากกว่า การทำวิจัยเป็นวิธีที่เสริมสร้างภูมิปัญญาและประสบการณ์ทางวิชาการให้แก่อาจารย์ ($\bar{x} = 4.47$) อาจารย์ควรทำวิจัยเพื่อนำมาใช้ ในการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน ($\bar{x} = 4.35$) การทำวิจัยเป็นการสร้างนวัตกรรมเพื่อพัฒนา ศาสตร์และสังคม ($\bar{x} = 4.32$) งานวิจัยเป็นภารกิจสำคัญควบคู่กับการสอน ($\bar{x} = 4.28$) เป้าหมาย หลักของการทำวิจัยอยู่ที่ประโยชน์ทางวิชาการมากกว่าเงินตอบแทนที่ได้รับ ($\bar{x} = 4.28$) กระบวน การวิจัยเป็นกลไกสร้างคนให้มีความสามารถทางวิชาการ ($\bar{x} = 4.17$) และอาจารย์เห็นด้วยใน ระดับปานกลางว่า ถึงแม้ไม่ทำวิจัยก็สามารถได้รับความก้าวหน้าทางวิชาชีพเท่ากับอาจารย์ที่ทำ วิจัย ($\bar{x} = 2.93$) และงานวิจัยก่อให้เกิดความก้าวหน้าน้อยกว่างานด้านบริหาร ($\bar{x} = 2.59$) ส่วน ข้อคิดเห็นข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ อาจารย์เห็นด้วยในระดับน้อยกว่า การทำวิจัยทำให้เสียเวลาและ สูญเปล่าเพราะนำไปใช้ประโยชน์ได้น้อย ($\bar{x} = 1.92$) และเมื่อพิจารณาในแต่ละสาขาวิชา พบว่า

อาจารย์ในสาขาวิชามนุษยศาสตร์มีความเชื่อทศนคติและค่านิยมด้านการทำวิจัย พิจารณาจากข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเรียงตามลำดับดังนี้ อาจารย์เห็นด้วยในระดับมากกว่า การทำวิจัย เป็นวิธีที่เสริมสร้างภูมิปัญญาและประสบการณ์ทางวิชาการให้แก่อาจารย์ ($\bar{x} = 4.39$) อาจารย์ ควรทำวิจัยเพื่อนำมาใช้ในการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน ($\bar{x} = 4.38$) เป้าหมายหลักของ การทำวิจัยอยู่ที่ประโยชน์ทางวิชาการมากกว่าเงินตอบแทนที่ได้รับ ($\bar{x} = 4.38$) การทำวิจัยเป็นการ สร้างนวัตกรรมเพื่อพัฒนาศาสตร์และสังคม ($\bar{x} = 4.18$) งานวิจัยเป็นภารกิจสำคัญควบคู่กับการ สอน ($\bar{x} = 4.10$) และการวิจัยเป็นปัจจัยของความก้าวหน้าในตำแหน่งวิชาการ ($\bar{x} = 4.08$) และ อาจารย์เห็นด้วยในระดับปานกลางว่า ถึงแม้ไม่ทำวิจัยก็สามารถได้รับความก้าวหน้าทางวิชาชีพ เท่ากับอาจารย์ที่ทำวิจัย ($\bar{x} = 3.05$) และงานวิจัยก่อให้เกิดความก้าวหน้าน้อยกว่างานด้านบริหาร ($\bar{x} = 2.56$) ส่วนข้อคิดเห็นข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ อาจารย์เห็นด้วยในระดับน้อยกว่า การทำวิจัย ทำให้เสียเวลาและสูญเปล่าเพราะนำไปใช้ประโยชน์ได้น้อย ($\bar{x} = 1.94$)

อาจารย์ในสาขาวิชาสังคมศาสตร์ มีความเชื่อ ทศนคติและค่านิยมด้านการทำวิจัย พิจารณาจากข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเรียงตามลำดับดังนี้ อาจารย์เห็นด้วยในระดับมากกว่าการทำวิจัย เป็นวิธีที่เสริมสร้างภูมิปัญญาและประสบการณ์ทางวิชาการให้แก่อาจารย์ ($\bar{x} = 4.47$) อาจารย์ ควรทำวิจัยเพื่อนำมาใช้ในการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน ($\bar{x} = 4.39$) การทำวิจัยเป็นการ สร้างนวัตกรรมเพื่อพัฒนาศาสตร์และสังคม ($\bar{x} = 4.37$) เป้าหมายหลักของการทำวิจัยอยู่ที่ประ โยชน์ทางวิชาการมากกว่าเงินตอบแทนที่ได้รับ ($\bar{x} = 4.34$) และงานวิจัยเป็นภารกิจสำคัญควบคู่ กับการสอน ($\bar{x} = 4.33$) และอาจารย์เห็นด้วยในระดับปานกลางว่า ถึงแม้ไม่ทำวิจัยก็สามารถ ได้รับความก้าวหน้าทางวิชาชีพเท่ากับอาจารย์ที่ทำวิจัย ($\bar{x} = 3.14$)) และงานวิจัยก่อให้เกิด

ความก้าวหน้าน้อยกว่างานด้านบริหาร ($\bar{x} = 2.73$) ส่วนข้อคิดเห็นข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ อาจารย์เห็นด้วยในระดับน้อยกว่าการทำวิจัยทำให้เสียเวลาและสูญเปล่าเพราะนำไปใช้ประโยชน์ได้น้อย ($\bar{x} = 1.86$)

อาจารย์ในสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ มีความเชื่อ ทศนคติและค่านิยมด้านการทำวิจัย พิจารณาจากข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเรียงตามลำดับดังนี้ อาจารย์เห็นด้วยในระดับมากกว่าการทำวิจัย เป็นวิธีที่เสริมสร้างภูมิปัญญาและประสบการณ์ทางวิชาการให้แก่อาจารย์ ($\bar{x} = 4.47$) การทำวิจัย เป็นการสร้างนวัตกรรมเพื่อพัฒนาศาสตร์และสังคม ($\bar{x} = 4.34$) อาจารย์ควรทำวิจัยเพื่อนำมาใช้ ในการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน ($\bar{x} = 4.32$) เป้าหมายหลักของการทำวิจัยอยู่ที่ประโยชน์ทางวิชาการมากกว่าเงินตอบแทนที่ได้รับ ($\bar{x} = 4.31$) งานวิจัยเป็นภารกิจสำคัญควบคู่กับการสอน ($\bar{x} = 4.29$) อาจารย์เห็นด้วยในระดับปานกลางว่า ถึงแม้ไม่ทำวิจัยก็สามารถได้รับความก้าวหน้าทางวิชาชีพเท่ากับอาจารย์ที่ทำวิจัย ($\bar{x} = 2.80$) และงานวิจัยก่อให้เกิดความก้าวหน้าน้อยกว่างานด้านบริหาร ($\bar{x} = 2.57$) ส่วนข้อคิดเห็นข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ อาจารย์เห็นด้วยในระดับน้อยกว่า การทำวิจัยทำให้เสียเวลาและสูญเปล่าเพราะนำไปใช้ประโยชน์ได้น้อย ($\bar{x} = 1.89$)

อาจารย์ในสาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีความเชื่อ ทศนคติและค่านิยมด้านการทำวิจัย พิจารณาจากข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเรียงตามลำดับดังนี้ อาจารย์เห็นด้วยในระดับมากกว่าการทำวิจัยเป็นวิธีที่เสริมสร้างภูมิปัญญาและประสบการณ์ทางวิชาการให้แก่อาจารย์ ($\bar{x} = 4.50$) อาจารย์ควรทำวิจัยเพื่อนำมาใช้ในการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน ($\bar{x} = 4.34$) การทำวิจัย เป็นการสร้างนวัตกรรมเพื่อพัฒนาศาสตร์และสังคม ($\bar{x} = 4.32$) งานวิจัยเป็นภารกิจสำคัญควบคู่กับการสอน ($\bar{x} = 4.31$) และกระบวนการวิจัยเป็นกลไกสร้างคนให้มีความสามารถทางวิชาการ ($\bar{x} = 4.22$) อาจารย์เห็นด้วยในระดับปานกลางว่า ถึงแม้ไม่ทำวิจัยก็สามารถได้รับความก้าวหน้าทางวิชาชีพเท่ากับอาจารย์ที่ทำวิจัย ($\bar{x} = 2.92$) และงานวิจัยก่อให้เกิดความก้าวหน้าน้อยกว่างานด้านบริหาร ($\bar{x} = 2.56$) ส่วนข้อคิดเห็นข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ อาจารย์เห็นด้วยในระดับน้อยกว่าการทำวิจัยทำให้เสียเวลาและสูญเปล่าเพราะนำไปใช้ประโยชน์ได้น้อย ($\bar{x} = 1.97$)

ตอนที่ 4 ข้อมูลด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่เอื้อต่อการทำวิจัยของอาจารย์

ข้อมูลด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่เอื้อต่อการทำวิจัยของอาจารย์ นำเสนอในรูปของตาราง ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 14 ความคิดเห็นของอาจารย์ที่มีต่อบัณฑิตที่เฝ้าต่อการทำวิจัย

ข้อความ	มนุษยศาสตร์		สังคมศาสตร์		วิทยาศาสตร์ชีวภาพ		วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี		รวม	
	\bar{X}	SD	\bar{X}	SD	\bar{X}	SD	\bar{X}	SD	\bar{X}	SD
นโยบายและการบริหารงานวิจัย										
1. สถาบันมีนโยบายสนับสนุนการทำวิจัยของอาจารย์อย่างชัดเจน	3.96	1.05	4.08	0.91	3.95	0.97	3.86	1.03	3.94	0.99
2. บุคลากรของสถาบันมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายด้านการวิจัย	3.13	1.08	3.43	1.02	3.25	0.96	3.28	0.98	3.27	1.00
3. สถาบันมีการนำผลงานวิจัยของอาจารย์ไปใช้ในการกำหนดนโยบาย/ตัดสินใจระดับสถาบัน	2.94	1.02	3.08	1.04	2.94	1.01	2.98	0.98	2.97	1.01
4. สถาบันประชาสัมพันธ์ให้อาจารย์ได้ทราบกฎ ข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย	3.41	1.05	3.68	0.94	3.52	0.97	3.34	1.03	3.47	1.00
5. สถาบันจัดผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อเป็นที่ปรึกษาโครงการวิจัยแก่อาจารย์	2.84	1.09	3.10	1.10	3.08	1.09	2.79	1.17	2.96	1.13
6. สถาบันจัดโครงการพัฒนาศักยภาพทางการวิจัยแก่อาจารย์	3.28	1.06	3.30	1.05	3.41	1.05	3.09	1.12	3.27	1.08
7. สถาบันจัดฝึกอบรมระเบียบวิธีวิจัยให้อาจารย์อย่างสม่ำเสมอ	3.17	1.20	3.11	1.17	3.25	1.14	0.85	1.14	3.08	1.16
8. สถาบันส่งเสริมให้อาจารย์มีโอกาสนำเสนอผลงานวิจัยในที่ประชุมระดับชาติและนานาชาติ	3.23	1.12	3.44	1.09	3.74	1.04	3.53	1.09	3.55	1.09
9. มีคณะกรรมการประสานงานด้านการวิจัยระหว่างสถาบันและหน่วยงานภายนอก	2.89	1.15	3.14	1.16	3.20	1.13	3.00	1.19	3.08	1.16
รวม	3.21	0.85	3.37	0.79	3.38	0.81	3.19	0.85	3.29	0.83
ความรู้และประสบการณ์ด้านการวิจัยของอาจารย์										
10. มีความรู้ด้านระเบียบวิธีการวิจัย	3.36	0.88	3.60	0.89	3.56	0.81	3.58	0.87	3.55	0.85
11. มีความรู้ด้านเนื้อหาในสาขาวิชาที่สนใจทำวิจัย	3.67	0.86	3.86	0.91	3.76	0.76	3.83	0.82	3.79	0.82
12. มีโอกาสได้เพิ่มพูนประสบการณ์และทักษะจากการทำงานวิจัยอย่างสม่ำเสมอ	2.94	1.08	3.54	0.99	3.36	0.94	3.41	0.99	3.35	1.00
รวม	3.32	0.82	3.65	0.81	3.55	0.72	3.60	0.77	3.55	0.77
แหล่งค้นคว้าข้อมูล										
13. สถาบันของท่านมีระบบฐานข้อมูลพร้อมที่จะนำมาใช้ในการวิจัย	2.88	0.99	3.31	0.99	3.29	1.05	3.03	1.11	3.15	1.06
14. สถาบันมีตำรา เอกสาร งานวิจัยที่ใช้สำหรับการค้นคว้าทำวิจัย	2.84	1.09	3.33	1.08	3.20	1.05	2.95	1.06	3.09	1.08
15. ท่านได้รับความสะดวกในการใช้บริการจากแหล่งค้นคว้าข้อมูลของสถาบันของท่าน	3.00	1.03	3.29	1.05	3.33	1.04	3.11	1.02	3.21	1.04
รวม	2.90	0.95	3.30	0.95	3.27	0.96	3.03	0.98	3.15	0.97
เงินทุนและงบประมาณด้านการวิจัย										
16. สถาบันจัดสรรงบประมาณด้านการวิจัยอย่างเพียงพอ	2.97	1.23	3.20	1.14	3.04	1.05	2.77	1.04	2.97	1.10
17. มีการจัดหาและแจ้งแหล่งเงินทุนวิจัยให้อาจารย์ได้ทราบอย่างทั่วถึง	3.17	1.21	3.32	1.09	3.26	1.05	3.00	1.07	3.17	1.09
18. มีการตั้งคณะกรรมการจัดหาทุนอุดหนุนการทำวิจัยจากบุคคลหรือหน่วยงานภายนอก	2.70	1.08	2.97	1.14	2.81	1.16	2.50	1.06	2.72	1.12
19. มีการสนับสนุนเงินลงทุนในการเสนอผลงานวิจัยในการประชุมทางวิชาการระดับชาติและนานาชาติ	2.84	1.14	3.05	1.15	3.36	1.09	3.14	1.14	3.17	1.14
รวม	2.92	1.04	3.14	0.96	3.12	0.92	2.85	0.92	3.00	0.95

ข้อความ	มนุษยศาสตร์		สังคมศาสตร์		วิทยาศาสตร์ชีวภาพ		วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี		รวม	
	\bar{X}	SD	\bar{X}	SD	\bar{X}	SD	\bar{X}	SD	\bar{X}	SD
ทรัพยากรเพื่อส่งเสริมการวิจัย										
20. สถาบันของท่านจัดเครื่องคอมพิวเตอร์อำนวยความสะดวกในการศึกษาค้นคว้าเพื่อการวิจัยไว้บริการแก่อาจารย์	2.69	1.31	3.36	1.36	3.27	1.25	3.22	1.28	3.19	1.30
21. ความเพียงพอของอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกในการดำเนินการวิจัยของอาจารย์	2.78	1.07	3.19	1.13	2.96	1.03	2.86	1.11	2.94	1.09
22. ท่านได้รับความสะดวกในการใช้อุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกในการทำวิจัย	2.76	1.08	3.21	1.15	2.99	1.01	3.00	1.06	3.00	1.07
23. สถาบันของท่านจัดห้องปฏิบัติการเพื่อการวิจัยให้แก่อาจารย์อย่างเหมาะสม	2.36	1.06	2.80	1.23	2.76	1.03	2.83	1.11	2.74	1.10
รวม	2.64	1.05	3.14	1.12	2.99	0.95	2.97	0.99	2.96	1.02
เวลาสำหรับการวิจัย										
24. สถาบันได้จัดเวลาให้อาจารย์ทำวิจัยอย่างเหมาะสม	2.12	1.04	2.69	1.09	2.28	0.97	2.61	1.05	2.44	1.05
25. ภาระงานสอนและงานอื่น ๆ ทำให้ท่านมีเวลาในการทำงานวิจัยน้อยลง	4.17	1.12	3.84	1.24	4.28	0.89	4.02	1.03	4.11	1.04
26. สถาบันได้ให้โอกาสอาจารย์ลาศึกษาค้นคว้าและเก็บข้อมูลโดยไม่มีวันลา	2.54	1.07	2.70	1.19	2.55	1.24	2.75	1.17	2.64	1.19
รวม	2.96	0.67	3.08	0.73	3.04	0.62	3.12	0.70	3.07	0.68
ผลตอบแทนที่ได้รับจากการทำวิจัย										
27. สถาบันให้ผลตอบแทนการทำวิจัย โดยการเลื่อนขั้นเงินเดือน	2.28	1.11	2.45	1.26	2.20	1.13	2.38	1.09	2.31	1.14
28. สถาบันใช้ผลงานวิจัยประกอบการพิจารณาเลื่อนตำแหน่งทางวิชาการ	3.70	1.08	3.72	1.07	3.81	1.19	3.69	1.08	3.74	1.12
29. สถาบันให้รางวัล หรือประกาศเกียรติคุณแก่ผู้มีผลงานวิจัยดีเด่น	3.38	1.15	3.38	1.21	3.47	1.17	3.48	1.11	3.44	1.15
30. มีการเผยแพร่ผลงานวิจัยที่มีประโยชน์ต่อสังคม โดยผ่านสื่อต่าง ๆ	3.34	1.10	3.38	1.14	3.30	1.02	3.26	1.02	3.31	1.05
รวม	3.17	0.81	3.23	0.89	3.20	0.79	3.20	0.79	3.20	0.81

จากตารางที่ 14 พบว่า อาจารย์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับ ปัจจัยที่เอื้อต่อการทำวิจัยของอาจารย์ ดังนี้ ในด้านนโยบายการบริหารงานวิจัยของสถาบัน เมื่อพิจารณาข้อคิดเห็นจากข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดพบว่า อาจารย์เห็นด้วยในระดับมากกว่า สถาบันมีนโยบายสนับสนุนการทำวิจัยของอาจารย์อย่างชัดเจน ($\bar{x} = 3.94$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด พบว่า อาจารย์มีความเห็นด้วยในระดับปานกลางว่า สถาบันมีการจัดผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อเป็นที่ปรึกษาโครงการวิจัยแก่อาจารย์ ($\bar{x} = 2.96$)

ส่วนปัจจัยด้านความรู้และประสบการณ์ด้านการวิจัยของอาจารย์ เมื่อพิจารณาข้อคิดเห็นข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดพบว่ากลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยในระดับมากกว่า อาจารย์มีความรู้ด้านเนื้อหาในสาขาวิชาที่สนใจทำวิจัย ($\bar{x} = 3.79$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด พบว่าอาจารย์เห็นด้วยในระดับ

ปานกลางว่า อาจารย์มีโอกาสได้เพิ่มพูนประสบการณ์และทักษะจากการทำวิจัยอย่างสม่ำเสมอ ($\bar{x} = 3.35$)

สำหรับปัจจัยด้านแหล่งค้นคว้าข้อมูล เมื่อพิจารณาข้อคิดเห็นข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดพบว่า อาจารย์เห็นด้วยในระดับปานกลางว่า อาจารย์ได้รับความสะดวกในการใช้บริการจากแหล่งค้นคว้าข้อมูลของสถาบัน ($\bar{x} = 3.21$)

เมื่อพิจารณาปัจจัยด้านเงินทุนและงบประมาณด้านการวิจัย พบว่าข้อคิดเห็นข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ อาจารย์เห็นด้วยในระดับปานกลางว่า มีการจัดหาและแจ้งแหล่งเงินทุนวิจัยให้แก่อาจารย์อย่างทั่วถึง ($\bar{x} = 3.17$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ อาจารย์เห็นด้วยในระดับปานกลางว่า มีการตั้งคณะกรรมการจัดหาทุนอุดหนุนการทำวิจัยจากบุคคลหรือหน่วยงานภายนอก ($\bar{x} = 2.72$)

ปัจจัยด้านทรัพยากรเพื่อส่งเสริมการวิจัย ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ อาจารย์เห็นด้วยในระดับปานกลางว่า สถาบันจัดเครื่องคอมพิวเตอร์อำนวยความสะดวกในการศึกษาค้นคว้าเพื่อการวิจัยไว้บริการแก่อาจารย์ ($\bar{x} = 3.19$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคืออาจารย์เห็นด้วยในระดับปานกลางว่า สถาบันจัดห้องปฏิบัติการเพื่อการวิจัยให้แก่อาจารย์อย่างเหมาะสม ($\bar{x} = 2.74$)

สำหรับปัจจัยด้านเวลาสำหรับการวิจัย เมื่อพิจารณาข้อคิดเห็นข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดพบว่า อาจารย์มีเห็นด้วยในระดับมากกว่า ภาระงานสอนและงานอื่นๆ ทำให้อาจารย์มีเวลาในการทำงานวิจัยน้อยลง ($\bar{x} = 4.11$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคืออาจารย์เห็นด้วยในระดับน้อยกว่า สถาบันได้จัดเวลาให้อาจารย์ทำวิจัยอย่างเหมาะสม ($\bar{x} = 2.44$)

เมื่อพิจารณาปัจจัยด้านผลตอบแทนที่ได้รับจากการทำวิจัย ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ข้อที่อาจารย์เห็นด้วยในระดับมากกว่า สถาบันใช้ผลงานวิจัยประกอบการพิจารณาเลื่อนตำแหน่งทางวิชาการ ($\bar{x} = 3.74$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดได้แก่ ข้อที่อาจารย์เห็นด้วยในระดับน้อยกว่า สถาบันให้ผลตอบแทนการทำวิจัยโดยการเลื่อนขั้นเงินเดือน ($\bar{x} = 2.31$)

สรุปวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐที่ได้จากแบบสอบถาม อาจารย์ จำนวน 1424 คน พบว่า ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมาอาจารย์มีผลงานวิจัยนอกเหนือจากวิทยานิพนธ์ จำนวน 1-2 เรื่องต่อคน ผลงานวิจัยส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยประยุกต์ อาจารย์สาขาวิชามนุษยศาสตร์ไม่ทำวิจัยเลยมากกว่าสาขาวิชาอื่นๆ การใช้เวลาในการทำวิจัยแต่ละโครงการประมาณ 1-2 ปี ลักษณะการทำวิจัยของอาจารย์ ส่วนใหญ่เป็นวิจัยเดี่ยวมากกว่าวิจัยเป็นทีม เนื้อหาของงานวิจัยเกี่ยวข้องกับศาสตร์ในสาขาวิชามากที่สุด อาจารย์ส่วนใหญ่เสนอผลงานวิจัยในที่ประชุมวิชาการและตีพิมพ์ผลงานในวารสารวิชาการไทย อาจารย์ในทุกสาขาวิชาส่วนใหญ่เคยได้รับการอบรมเพื่อพัฒนาความรู้ด้านวิจัย ซึ่งเป็นหลักสูตรระยะสั้น อาจารย์สาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีไม่เคยได้รับการอบรมด้านวิจัยมากกว่าสาขาวิชาอื่นๆ ในช่วง 1-5 ปีข้างหน้า

อาจารย์ส่วนใหญ่วางแผนจะทำวิจัยแน่นอน ยกเว้นอาจารย์ในสาขาวิชาสังคมศาสตร์ตอบว่า ไม่คิดจะทำหรือไม่แน่ใจว่าจะทำวิจัยมากกว่าสาขาวิชาอื่นๆ อาจารย์ส่วนใหญ่ให้เหตุผลที่จะทำวิจัยว่าเพื่อประโยชน์ด้านการสอนและการปฏิบัติงาน และต้องการความรู้และประสบการณ์ด้านวิจัย และถือว่าเป็นหน้าที่ของอาจารย์มหาวิทยาลัยที่ต้องทำวิจัย สำหรับเหตุผลที่อาจารย์ไม่คิดจะทำวิจัยหรือไม่แน่ใจว่าจะทำวิจัย อาจารย์ทุกสาขาวิชาให้เหตุผลเหมือนกันว่าเพราะ ไม่มีเวลา

ในด้านความเชื่อ ทศนคติและค่านิยมด้านการทำวิจัยของอาจารย์ พบว่า อาจารย์ในทุกสาขาวิชา เห็นด้วยในระดับมากกว่า การทำวิจัยเป็นวิธีที่เสริมสร้างภูมิปัญญาและประสบการณ์ทางวิชาการให้แก่อาจารย์ อาจารย์ควรทำวิจัยเพื่อนำมาใช้ในการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน การทำวิจัยเป็นการสร้างนวัตกรรมเพื่อพัฒนาศาสตร์และสังคม เป้าหมายหลักของการทำวิจัยอยู่ที่ประโยชน์ทางวิชาการมากกว่าเงินตอบแทนที่ได้รับ งานวิจัยเป็นภารกิจสำคัญควบคู่กับงานสอน กระบวนการวิจัยเป็นกลไกสร้างคนให้มีความสามารถทางวิชาการ และเห็นว่า การวิจัยเป็นปัจจัยของความก้าวหน้าในตำแหน่งทางวิชาการ ในทางตรงกันข้ามพบว่าอาจารย์ในทุกสาขาวิชา มีความเห็นด้วยในระดับน้อยกว่า การทำวิจัยทำให้เสียเวลาและสูญเปล่าเพราะนำไปใช้ประโยชน์ได้น้อย ในด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่เอื้อต่อการทำวิจัยของอาจารย์ ผลการวิจัยพบว่า อาจารย์เห็นด้วยในระดับมากกว่า สถาบันมีนโยบายสนับสนุนการทำวิจัยของอาจารย์อย่างชัดเจน มีการส่งเสริมให้อาจารย์มีโอกาสเผยแพร่ผลงานวิจัยในที่ประชุมระดับชาติและนานาชาติ อาจารย์เห็นด้วยในระดับปานกลางว่า สถาบันมีการนำผลงานวิจัยของอาจารย์ไปใช้ในการกำหนดนโยบาย/ ตัดสินใจระดับสถาบัน และสถาบันจัดผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อเป็นที่ปรึกษาโครงการวิจัยแก่อาจารย์ ผลความคิดเห็นของอาจารย์พบว่า อาจารย์ส่วนใหญ่มีความรู้และทักษะด้านการวิจัย นอกจากอาจารย์สาขามนุษยศาสตร์ที่เห็นด้วยในระดับปานกลางว่า มีโอกาสได้เพิ่มพูนประสบการณ์และทักษะการทำวิจัยอย่างสม่ำเสมอ ในด้านแหล่งค้นคว้าข้อมูล อาจารย์ส่วนใหญ่เห็นด้วยในระดับปานกลางว่า สถาบันมีการสนับสนุนเงินทุนด้านการวิจัยอย่างเพียงพอ และมีการตั้งคณะกรรมการจัดหาทุนอุดหนุนการทำวิจัยจากบุคคลหรือหน่วยงานภายนอก และสถาบันสนับสนุนด้านอุปกรณ์ เครื่องมือต่างๆในระดับปานกลาง อาจารย์ในทุกสาขาวิชาเห็นด้วยในระดับมากกว่า ภาระงานสอนและงานอื่นๆทำให้อาจารย์มีเวลาทำวิจัยน้อยลง และเห็นด้วยในระดับปานกลางว่า สถาบันใช้ผลงานวิจัยประกอบการพิจารณาเลื่อนตำแหน่งทางวิชาการ

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพแวดล้อม สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยจำแนกสภาพแวดล้อมสถาบันอุดมศึกษาของรัฐออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ 1) สภาพแวดล้อมภายนอก เพื่อจะวิเคราะห์ถึงโอกาสและอุปสรรคต่อการวิจัยใน

สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ และ 2) สภาพแวดล้อมภายใน เพื่อศึกษาวิเคราะห์และประเมินสถานะที่เป็นจุดแข็งและจุดอ่อนของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ซึ่งนำเสนอดังต่อไปนี้

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ

ในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกที่ส่งผลกระทบต่อการวิจัย ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์จากสภาพแวดล้อม 4 ด้าน คือ

1. สภาพแวดล้อมด้านสังคมและวัฒนธรรม
2. สภาพแวดล้อมด้านเทคโนโลยี
3. สภาพแวดล้อมด้านเศรษฐกิจ
4. สภาพแวดล้อมด้านการเมืองและกฎหมาย

1. สภาพแวดล้อมด้านสังคมและวัฒนธรรม

จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมด้านสังคมและวัฒนธรรมของไทยในปัจจุบัน พบว่าได้ส่งผลกระทบต่อในเชิงที่เป็นโอกาสและอุปสรรคต่อการวิจัยในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ดังนี้

โอกาส

1. ประเทศไทยมีนักวิจัยที่มีประสบการณ์และเชี่ยวชาญด้านวิจัยอยู่จำนวนหนึ่ง ที่จะเป็นปัญญาของชาติได้ แม้ภาพของการวิจัยและพัฒนาในช่วง 20-30 ปี ของไทยไม่ดีนัก แต่ก็มีนักวิจัยไทยจำนวนหนึ่งที่ได้มุ่งมั่นทำการวิจัยและพัฒนาอย่างต่อเนื่องจนเกิดความชำนาญ และมีประสบการณ์สูงในวิชาการเฉพาะสาขา นักวิจัยประเภทนี้ยังมีเหลืออยู่บ้าง แต่กำลังจะลดจำนวนลงไปเรื่อยๆ เพราะผู้มีความสามารถเหล่านี้มีความคล่องตัวและเป็นที่ต้องการขององค์กรต่างๆ หลายคนปรับตัวเป็นผู้บริหารเพื่อความก้าวหน้าของตนเอง ทำให้การวิจัยและพัฒนาขาดผู้ชำนาญการในสาขาต่างๆ ไป นักวิจัยผู้ที่มีประสบการณ์การทำการวิจัยและพัฒนาในประเทศไทยมานานน่าจะเป็น “ปัญญาของชาติ” ที่จะช่วยสร้างสรรคักนักวิจัยรุ่นใหม่และผลงานดีๆ ต่อไป ขณะนี้จึงเป็นโอกาสที่จะหามาตรการต่างๆ ที่จะอนุรักษ์และทำนุบำรุงให้นักวิจัยผู้เชี่ยวชาญเหล่านี้เป็นปัญญาของชาติ เช่น การจัดให้มีการ research chair ในสาขาวิชาการต่างๆ ของไทย

2. ปัจจัยรุมเร้าทางสังคม ได้แก่ ปัญหาความยากไร้ในชนบท ปัญหาคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยเฉพาะในสังคมเมืองที่มีการกระจุกทางสังคมทางเศรษฐกิจและเป็นแหล่งที่ดูดซับแรงงานล้มละลายจากภาคเกษตรและจากครอบครัวที่ล้มละลายจากชนบทเข้ามาเป็นจำนวนมาก ก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ ทำในแง่ปัญหาชุมชนแออัด ปัญหายาเสพติด ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาโสเภณี เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีปัจจัยความเสื่อมโทรมและการไร้บทบาทของประชากรส่วนใหญ่ในการบริหารทรัพยากรและสภาพแวดล้อม ปัญหาต่างๆ เหล่านี้ จำเป็นต้องแก้ไขเป็นปัจจัยรุมเร้า

ที่ก่อตัวขึ้นในปัจจุบัน รัฐจำเป็นต้องกำหนดทิศทางการพัฒนาการวิจัยของประเทศในอนาคตเพื่อ
แก้ไขปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในสังคม

อุปสรรค

1. ในช่วงระยะเวลา 30 - 40 ปีที่ผ่านมา การถ่ายทอดแนวคิด วิธีการและวัฒนธรรมการ
วิจัยจากต่างประเทศมาสู่ประเทศไทยมีลักษณะของการรับมาเฉพาะบางส่วนและนำมาผสมเข้า
กับวัฒนธรรมไทย ซึ่งไม่ใช่วัฒนธรรมการวิจัย วัฒนธรรมการวิจัยในมหาวิทยาลัยไทย ยังอยู่ใน
ระดับของการนำองค์ความรู้มาใช้ ไม่ใช่เป็นผู้สร้างองค์ความรู้

2. ลักษณะของวัฒนธรรมของสถาบันอุดมศึกษาไทยจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ยังมีลักษณะ
ไม่เอื้ออำนวยต่อการสร้างสรรค์ของงานวิจัยที่มีคุณภาพและผลงานวิจัยที่ปรากฏก็ไม่สามาร
นำมาแก้ปัญหาสังคมได้อย่างแท้จริง

3. อาชีพนักวิจัยไทยไม่น่าสนใจ นักวิจัยเป็นผู้มีความรู้ความสามารถสูง ส่วนใหญ่มีวุฒิ
การศึกษาระดับสูง แต่อาชีพนักวิจัยของไทยมีปัญหาหลายอย่าง ต้องทำงานหนัก แต่ไร้ค่าตอบแทนและ
ความก้าวหน้าสู้อาชีพอื่นไม่ได้ ผู้ที่ประกอบอาชีพเป็นนักวิจัยอยู่ต้องการจะเลิกอาชีพนี้ไปทำงาน
ด้านอื่น หรือเป็นผู้บริหาร เกวชนไทยส่วนมากก็ไม่สนใจอาชีพนักวิจัย ดังนั้นจำนวนนักวิจัยของ
ไทยจึงมีน้อย บางสาขาวิชาที่มีนักวิจัยหลายคน แต่บางสาขาวิชาก็อาจจะไม่มีนักวิจัยไทยที่ถนัด
เลย นักวิจัยไทยที่ยังมีอยู่บ้างก็ทำงานด้วยใจรัก บ้างก็ทำงานตามที่ได้รับค่าตอบแทน ถ้าค่าตอบแทน
ต่ำ ความรับผิดชอบต่อหน้าที่อาจจะหย่อน ระบบการวิจัยและพัฒนาของไทยจึงอาจติดขัด
ภาคเอกชนที่ต้องการทำการวิจัยและพัฒนาของไทยจึงอาจขาดนักวิจัยที่มีประสบการณ์ที่เหมาะสม
ทุนสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาจะเหลือใช้ เพราะไม่ค่อยมีนักวิจัยเสนอโครงการวิจัยและ
พัฒนามาให้พิจารณา กลุ่มวิจัยจะประกอบด้วยนักวิจัยเพียงไม่กี่คน ไม่สามารถที่จะทำการวิจัย
และพัฒนาที่ต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญหลายด้าน ไม่สามารถทำโครงการวิจัยและพัฒนาขนาดใหญ่
ได้ จะเห็นได้ว่าจุดอ่อนที่เกิดจากการขาดนักวิจัยเป็นอุปสรรคที่สำคัญและต้องได้รับการแก้ไข

4. ความเชื่อมโยงระหว่างผู้ใช้ผลงานวิจัยกับนักวิจัยยังอ่อนแอ การวิจัยและพัฒนาจะ
เอื้อประโยชน์สูงสุดเมื่อผู้ต้องการใช้ผลงานวิจัยและพัฒนากับนักวิจัยสามารถทำงานประสาน
ประโยชน์ระหว่างกันดี ถ้าผู้ใช้ผลงานวิจัยและพัฒนาสามารถระบุให้ชัดเจนถึงลักษณะผลงานที่
ต้องการ และนักวิจัยสามารถวางแผนโครงการวิจัยและพัฒนา ร่วมกับผู้ใช้ผลงานวิจัย
โครงการวิจัยและพัฒนานั้นจึงจะมีโอกาสให้ผลงานที่ใช้ได้จริง แต่ในความเป็นจริงนักวิจัยก็มี
วัฒนธรรมของนักวิชาการ สนใจตัววิชาการและทฤษฎี ในขณะที่ผู้ใช้ผลงานวิจัยมักมีวัฒนธรรม
ของนักธุรกิจ มุ่งกำไร หรือมีวัฒนธรรมของนักปฏิบัติมุ่งผลงาน วัฒนธรรมทั้งสองอย่างนี้มักไม่
สามารถอยู่ร่วมกัน ทำให้นักวิจัยมุ่งสร้างโครงการวิจัยและพัฒนาที่ตนสนใจ และอาจไม่เป็นไป

ตามความประสงค์ของผู้ใช้ จุดอ่อนอันเกิดจากการขาดความเชื่อมโยงหรือประสานประโยชน์ระหว่างนักวิจัยกับผู้ใช้ผลงาน ทำให้ระบบการวิจัยและพัฒนาของไทยอ่อนแอ ไม่มีประสิทธิภาพ และไม่สามารถบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ในนโยบาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งนโยบายการวิจัยเพื่อประโยชน์เชิงพาณิชย์

2. สภาพแวดล้อมด้านเทคโนโลยี

จากการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางเทคโนโลยีพบว่าได้ส่งผลกระทบต่อเชิงที่เป็นโอกาสและอุปสรรคต่อการวิจัยในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ดังนี้

โอกาส

1. โครงการขนาดใหญ่ของชาติเป็นแหล่งเทคโนโลยีที่จะเป็นฐานการวิจัยและพัฒนา ในปัจจุบันประเทศไทยมีโครงการขนาดใหญ่หลายโครงการ เช่น โครงการสร้างทางด่วนยกระดับ โครงการโทรศัพท์ทั่วประเทศ โครงการดาวเทียม โครงการพัฒนาชายฝั่งตะวันออก โครงการพัฒนาชายฝั่งภาคใต้ โครงการสนามบินกรุงเทพแห่งที่สอง และโครงการรถไฟฟ้า เป็นต้น โครงการต่างๆ เหล่านี้รัฐบาลมีส่วนในการเจรจาและอนุมัติโครงการ ต่อไปในอนาคตอาจจะมีโครงการขนาดใหญ่อื่นๆ อีก ทุกโครงการที่มีขนาดใหญ่จะต้องมีการลงทุนสูงและมีเทคโนโลยีวิชาการที่คนไทยควรจะ ได้มีโอกาสเรียนรู้และติดตาม เพื่อสร้างบุคลากรที่ชำนาญ ส่วนหนึ่งของความชำนาญจะนำไปสู่การวิจัยและพัฒนาต่อไปในอนาคต หากทำได้เช่นนี้ประเทศไทยก็จะมีความพร้อมสูงขึ้นในการทำโครงการทำนองเดียวกันในอนาคต ดังนั้นรัฐบาลควรจะใช้โครงการขนาดใหญ่เหล่านี้เป็นโอกาสในการพัฒนากำลังคน สร้างนักวิจัยที่จะทำการวิจัยและพัฒนาเกี่ยวกับปัญหาต่างๆ ที่พบเห็นในการดำเนินการโครงการขนาดใหญ่ต่างๆ

2. อุตสาหกรรมที่มีการร่วมทุนกับต่างประเทศ เปิดโอกาสให้เกิดการถ่ายทอดเทคโนโลยีและการวิจัยและพัฒนา การลงทุนในประเทศที่เป็นการร่วมลงทุนระหว่างบริษัทเอกชนไทยกับบริษัทต่างประเทศ ยังมีแนวโน้มที่จะดำเนินต่อไป แต่การร่วมลงทุนที่ผ่านมาเทคโนโลยีที่บริษัทต่างประเทศนำเข้ามาใช้ไม่ได้ถูกถ่ายทอดมายังผู้ร่วมลงทุนฝ่ายไทยอย่างจริงจัง ทำให้ฝ่ายไทยสามารถเจริญเติบโต เป็นบริษัทของตนเองต้องพึ่งพาอาศัยเทคโนโลยีฝ่ายต่างประเทศอย่างต่อเนื่อง ผู้ร่วมลงทุนฝ่ายไทยน่าจะจัดหาบุคลากรที่มีความพร้อมที่จะถ่ายทอดเทคโนโลยี แล้วนำมาพัฒนาต่อไปโดยการทำวิจัยและพัฒนาองรับ นอกจากนี้ โครงการเร่งรัดพัฒนาการเชื่อมโยง อุตสาหกรรม(BUILD) ของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน หรือ บีไอไอ จะเปิดโอกาสให้การวิจัยและพัฒนาช่วยแก้ปัญหาต่างๆทางเทคโนโลยีที่จะเกิดขึ้นระหว่างอุตสาหกรรมประกอบกับอุตสาหกรรมชิ้นส่วน

อุปสรรค

เทคโนโลยีจากต่างประเทศช่วยการพัฒนาเทคโนโลยีภายในประเทศ เป็นที่ทราบกันดีว่าเทคโนโลยีจากต่างประเทศมีอยู่มากมายและสามารถจัดหาซื้อมาใช้ได้อย่างกว้างขวาง ด้วยเหตุนี้ความพยายามที่จะพัฒนาเทคโนโลยีด้วยตนเองภายในประเทศมักจะประสบปัญหาความไม่คุ้มค่าหรือได้เทคโนโลยีที่สู้ของต่างประเทศไม่ได้ บางครั้งเทคโนโลยีของไทยมีราคาถูกกว่าเทคโนโลยีจากต่างประเทศ แต่ก็มีประสิทธิภาพการใช้งานด้อยกว่า ดังนั้นการหลั่งไหลของเทคโนโลยีจากต่างประเทศเข้าสู่ประเทศ จะลดโอกาสการพัฒนาเทคโนโลยีภายในประเทศโดยการวิจัยและพัฒนา ทุกประเทศจะประสบภาวะเช่นนี้เพราะประเทศต่างๆซื้อและขายเทคโนโลยีกันมากมาย ด้วยเหตุผลนโยบายที่จะพัฒนาเทคโนโลยีจากผลการวิจัยและพัฒนาภายในประเทศของสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติจะประสบอุปสรรคมากมาย ในขณะเดียวกันหากสามารถเปลี่ยนภาวะคุกคามให้กลับเป็นโอกาสตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่สนับสนุนการวิจัยและพัฒนาโดยใช้เทคโนโลยีที่ซื้อจากต่างประเทศเป็นฐาน ผลสำเร็จคงจะมีมากกว่า

3. สภาพแวดล้อมด้านเศรษฐกิจ

จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมด้านเศรษฐกิจของไทย พบผลกระทบในเชิงที่เป็นโอกาสและอุปสรรคต่อการวิจัยของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐดังนี้

โอกาส

1. เศรษฐกิจไทยที่เติบโตเร็วสร้างโอกาสการวิจัยและพัฒนา การที่เศรษฐกิจไทยเติบโตด้วยอัตราเร็วร้อยละ 8-10 ปี ก่อให้เกิดการลงทุนในเศรษฐกิจทั้ง 3 ภาค ได้แก่ ภาคเกษตร ภาคอุตสาหกรรม และภาคบริการ ปัญหาในภาคเกษตร และภาคอุตสาหกรรมและปัญหาด้านการบริการต่าง ๆ ปรากฏมากขึ้นและต้องการความรู้เดิมและความรู้ใหม่จากการวิจัยและพัฒนา มาช่วยแก้ไข นอกจากนี้ยังมีปัญหาผลกระทบอันเกิดจากการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว ปัญหาผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาที่เห็นเด่นชัด ปัญหาผลกระทบด้านสังคมเช่น ผลกระทบต่อแรงงาน ปัญหาการกระจายงาน นักวิจัยไทยไม่ควรละเลยโอกาสที่จะทำการวิจัยและพัฒนาเพื่อแก้ไขหรือบรรเทาปัญหาและผลกระทบต่อประชาชนไทยและสิ่งแวดล้อมภายในประเทศ
2. ภาวะการแข่งขันในตลาดโลก จะบีบบังคับให้ต้องพัฒนาผลิตภัณฑ์ไทย โดยการวิจัยและพัฒนาเศรษฐกิจของไทยที่เปิดกว้างและผูกพันกับเศรษฐกิจของโลกทำให้ไทยจำเป็นต้องแข่งขันในตลาดโลกอย่างหลีกเลี่ยงมิได้ การแข่งขันในตลาดโลกอาจจะต้องอาศัยกลยุทธ์การตลาด การเงิน และคุณภาพผลิตภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์ไทยต้องต่อสู้กับผลิตภัณฑ์คู่แข่งในทุก

ด้าน ด้านคุณภาพจะต้องได้รับการพัฒนามากยิ่งขึ้น ดังนั้นจึงเป็นโอกาสสำหรับการวิจัยและพัฒนาในด้านมาตรฐานและการตรวจสอบ ตลอดจนการวิจัยและพัฒนาด้านการบรรจุหีบห่อและการออกแบบและรูปทรงของผลิตภัณฑ์ให้เข้ากับความต้องการของตลาดในประเทศต่างๆ

โดยเฉพาะอย่างยิ่งสินค้าเกษตรเป็นสินค้าชีวภาพของไทยที่ไม่สามารถเก็บรักษาหรือคงคุณภาพได้นาน ระหว่างการขนส่งไปยังประเทศที่ห่างไกล จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการพัฒนาโครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาเหล่านี้

3. การจัดระเบียบทางเศรษฐกิจและการค้าใหม่ : GATT และ AFTA ทั้งในระดับโลกและระดับภูมิภาคจะส่งผลให้การค้าระหว่างประเทศเป็นไปโดยเสรีมากขึ้น และจะทำให้ประเทศต่างๆ รวมทั้งไทยจะต้องเพิ่มความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจให้สูงขึ้น การลงทุนเพื่อการวิจัยและพัฒนาสินค้าใหม่ๆ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแข่งขันทางการค้าจึงเกิดขึ้นเพื่อช่วยรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจในระยะยาว

4. มาตรการกีดกันทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษี(non-tariff barriers) และมาตรการกีดกันอื่น ๆ เช่น การกีดกันอันสืบเนื่องมาจากข้อตกลงด้านลิขสิทธิ์ทรัพย์สินทางปัญญา(Intellectual property rights) จะเป็นการผลักดันให้ไทยต้องเร่งวิจัยและพัฒนาสินค้าใหม่ๆ ให้มีคุณภาพสูงได้มาตรฐานตามข้อกำหนดหรือเงื่อนไข หรือรักษาตลาดการค้าต่อไปในระยะยาว

อุปสรรค

1. นักวิจัยจะถูกดึงเข้าสู่อาชีพอื่นๆ ในภาคเศรษฐกิจที่เจริญเติบโตเร็ว ภาวะของเศรษฐกิจไทยที่เติบโตรวดเร็ว นอกจากจะสร้างโอกาสสำหรับการวิจัยและพัฒนาแล้ว ยังจะก่อให้เกิดช่องทางให้นักวิจัยไปทำงานด้านอื่น ๆ เช่น การเป็นที่ปรึกษาให้แก่บริษัท การจัดฝึกอบรมบุคลากร การลงทุนทำธุรกิจอิสระต่างๆ การซื้อขายหุ้น และการซื้อขายที่ดิน เป็นต้น อาชีพและหนทางทำธุรกิจต่าง ๆ เหล่านี้มักให้ผลตอบแทนสูงและรวดเร็วกว่าอาชีพนักวิจัย เหตุการณ์เช่นนี้จะทำให้จำนวนนักวิจัยของไทยที่มีน้อยอยู่แล้วลดจำนวนลงไปอีก เศรษฐกิจดีบริษัทจำเป็นต้องผลิตสินค้าให้ทันต่อความต้องการของตลาด วิศวกร นักวิทยาศาสตร์และช่างเทคนิคจะถูกดึงตัวไปทำเรื่องการผลิต จะไม่มีเวลาหรือบุคลากรเหลือมาทำการวิจัยและพัฒนา เมื่อธุรกิจขยายตัวเร็ว ความต้องการผู้บริหารที่มีฝีมือดีจำนวนมากก็จะดึงนักวิจัยจำนวนหนึ่งไปเป็นผู้บริหาร ภาวะเหล่านี้จะคุกคามโอกาสการวิจัยและพัฒนาของประเทศไทย

2. ภาคเอกชนของไทย ยังไม่ยอมลงทุนทำการวิจัยและพัฒนาระบบการวิจัยและพัฒนาของไทย มีลักษณะที่ต่างจากระบบของประเทศที่ก้าวหน้าหลายประเทศ สิ่งที่แตกต่างกันมากคือ ภาคเอกชนไทยลงทุนในเรื่องการวิจัยพัฒนาน้อยกว่าภาครัฐของประเทศ ในขณะที่ประเทศที่ก้าวหน้าหลายประเทศมีการลงทุนทำการวิจัยและพัฒนาในภาคเอกชน มากกว่าลงทุนวิจัยและ

พัฒนาในภาครัฐ ในบางประเทศการลงทุนการวิจัยและพัฒนาในทั้งสองภาคมีขนาดพอๆ กัน การที่ภาคเอกชนของไทยลงทุนในการวิจัยและพัฒนาน้อย ทำให้ภาคเอกชนไทยไม่สามารถนำผลงานวิจัยของภาครัฐมาพัฒนาต่อให้เกิดประโยชน์เชิงพาณิชย์ และไม่สามารถปรับปรุงหรือพัฒนาเทคโนโลยีที่ซื้อจากต่างประเทศให้เหมาะสมกับสภาวะและวัตถุดิบของไทยได้ จุดอ่อนนี้ของระบบการวิจัยและพัฒนาของไทยดูเหมือนจะยังไม่ได้รับการแก้ไขถึงแม้ว่ารัฐได้สร้างมาตรการด้านการเงิน ด้านภาษี และสิทธิประโยชน์ที่จะช่วยส่งเสริมให้ภาคเอกชนลงทุนทำวิจัยและพัฒนามากขึ้นแล้วก็ตาม

4. สภาพแวดล้อมด้านการเมืองและกฎหมาย

จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมด้านการเมืองและกฎหมาย พบว่าได้ส่งผลกระทบต่อในเชิงที่เป็นโอกาสและอุปสรรคต่อการวิจัยในสถาบันอุดมศึกษาดังต่อไปนี้

โอกาส

1. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549)

เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและสร้างคุณค่าที่ดีในสังคมไทยบนพื้นฐานของการอนุรักษ์วัฒนธรรมและเอกลักษณ์ของความเป็นไทย แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 จึงได้กำหนดสภาพสังคมไทยที่พึงประสงค์ โดยมุ่งพัฒนาสู่ “สังคมที่เข้มแข็งและมีคุณภาพ” ใน 3 ด้านคือ สังคมคุณภาพ สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ และสังคมสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน โดยเฉพาะในส่วนของสังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้คนไทยทุกคนสามารถคิดเป็น ทำเป็น มีเหตุผล มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต รู้เท่าทันโลกเพื่อพร้อมรับกับการเปลี่ยนแปลง สร้างสัมพันธภาพทางปัญญา รักษาและต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม

ในด้านการพัฒนาความเข้มแข็งทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 ได้ให้ความสำคัญกับการประยุกต์ใช้และการพัฒนาเทคโนโลยี โดยเน้นการนำไปใช้ประโยชน์ในภาคการผลิต และสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาตามศักยภาพของคนไทย โดยสร้างความเสมอภาคในการเข้าถึงเทคโนโลยี เน้นการใช้เทคโนโลยีในการเพิ่มประสิทธิภาพของคนไทย โดยการสร้างความเสมอภาคในสินค้า กระตุ้นการพัฒนานวัตกรรมทางเทคโนโลยีของตนเอง เพื่อต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น และลดการนำเข้าเทคโนโลยีจากต่างประเทศ

จากสาระสำคัญของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 ดังกล่าวข้างต้น สะท้อนให้เห็นถึงแนวทางในการพัฒนากำลังคนในด้านการวิจัย การค้นคว้าหาองค์ความรู้ใหม่เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ โดยในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 นี้ เน้นพัฒนาคนทั้งในส่วนของความสามารถในการเรียนรู้ การพัฒนาทักษะในการคิด ให้สามารถคิดเป็น คิดอย่าง

สร้างสรรค์ การสร้างนวัตกรรมอันเกิดจากผลงานการวิจัย ทั้งด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น และด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีซึ่งจะนำไปสู่การกำหนดนโยบายและแนวทางการวิจัยของชาติ เพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ต่อไป

2. แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544)

แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติได้กำหนดแนวทางและมาตรการการวิจัยและพัฒนาไว้ดังนี้

1. ให้สถาบันการศึกษาให้ความสำคัญกับการวิจัย และพัฒนาในการเสริมการเรียนการสอนโดยฝึกผู้เรียนให้มีทักษะและจิตวิญญาณของนักวิจัยที่ดี เพื่อให้ผู้เรียนมีนิสัยใฝ่รู้ มีศักยภาพในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และเขียนรายงานโดยเฉพาะให้มีความเข้มข้นมากขึ้นตั้งแต่ระดับปริญญาตรี

2. ให้สถาบันอุดมศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน สร้างความเข้มแข็งทางปัญญาและพัฒนาองค์ความรู้ให้มีมาตรฐานด้านการเพิ่มการผลิตบัณฑิตศึกษา ระดับปริญญาโทและเอกในสาขาการวิจัยและพัฒนามากขึ้น ผลิตงานวิจัยที่มีคุณภาพด้วยการให้ทุนการทำวิจัย ให้กำลังใจและคำแนะนำทางวิชาการแก่อาจารย์และชักจูงให้ผู้สำเร็จการศึกษาเข้ามาเป็นอาจารย์รวมทั้งรัฐสนับสนุนการสร้างทีมงานวิจัยด้วยการจัดสรรเงินอุดหนุนอย่างเพียงพอ เพื่อผลิตงานวิจัยที่สำคัญและส่งเสริมการทำวิจัยหลังระดับปริญญาเอก

3. ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสถาบันวิจัยและพัฒนาภายในประเทศ และกับต่างประเทศในการทำวิจัยและพัฒนา ตลอดจนแลกเปลี่ยนหรือเชิญผู้เชี่ยวชาญจากต่างประเทศมาทำการวิจัยและพัฒนา โดยเฉพาะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

4. ให้สถาบันอุดมศึกษาประสานความร่วมมือกับภาคเอกชน โดยเฉพาะภาคอุตสาหกรรมและบริการในการทำวิจัยร่วมกัน

5. รัฐสร้างระบบงานตลอดจนบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในสถาบันการศึกษาและในสังคมให้เอื้อต่อการทำวิจัยและนำไปใช้เพื่อการพัฒนาประเทศให้มากยิ่งขึ้น

จากนโยบายและมาตรการดังกล่าวข้างต้น จะเห็นว่า แผนพัฒนาการศึกษาชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544) ได้พยายามที่จะสนับสนุนและส่งเสริมการวิจัยให้มากขึ้น โดยการวางมาตรการให้มีความชัดเจนและเอื้อต่อการปฏิบัติจริงให้มากที่สุด

3. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542

บทบาทของการวิจัยที่ปรากฏใน พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ปรากฏในมาตรา 24(5) ความว่า ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม สื่อการสอนและอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอน และแหล่งวิทยาการประเภทต่างๆ

มาตรา 28 วรรค 3 ความว่า สำหรับหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษา นอกจากคุณลักษณะในวรรคหนึ่ง และวรรคสองแล้วยังมีความมุ่งหมายเฉพาะที่จะพัฒนาวิชาการวิชาชีพขั้นสูงและการค้นคว้า วิจัย เพื่อพัฒนาองค์ความรู้และพัฒนาสังคม

มาตรา 30 ให้สถานศึกษาพัฒนา กระบวนการเรียนการสอน ที่มีประสิทธิภาพรวมทั้งการส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา

มาตรา 30 ซึ่งหมายความว่า ผู้สอนจะต้องมีการวิจัยค้นคว้าอยู่เสมอ เพื่อจะทำให้ผู้เรียนมีความทันสมัยอยู่ตลอดเวลา จริงอยู่แม้ระดับอุดมศึกษาจะมีข้อกำหนดในเรื่องของเสรีภาพทางวิชาการ แต่ก็จะไม่อยู่ในฐานะที่จะดำเนินการผิดกฎหมายโดยเฉพาะสาระของกฎหมายที่เน้นความเหมาะสมสมบูรณ์ของกิจกรรมทางการศึกษาที่ควรจะเป็น โดยเหตุนี้จะเห็นได้ชัดเจนว่ากระบวนการทางวิชาการของการศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่มีความจำเป็นจะต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและพัฒนาไปในทิศทางของการสร้าง การประยุกต์ การวิจัยและการส่งเสริมให้กระบวนการของการสร้างความรู้ขึ้นในสังคมของเรามากยิ่งขึ้น

4. นโยบายและแนวทางการวิจัยของชาติ

นับตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2520 ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นนโยบายและแนวทางการวิจัยของชาติฉบับที่ 1 ถึงฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2520 -2549) ประมวลสาระสำคัญได้ว่า มุ่งเน้นการเสริมสร้างขีดความสามารถของการวิจัยแต่ละสาขาวิชาการ 10 สาขาของสภาวิจัยแห่งชาติที่จะช่วยสนับสนุนส่งเสริมการพัฒนาและความมั่นคงของประเทศ เน้นการวิจัยที่ส่งผลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครอง การบริหารและการป้องกันประเทศ และยึดปัจจัยได้แก่คุณภาพคน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี กฎหมายและการจัดการ เพื่อนำประเทศให้ก้าวไปสู่การพึ่งตนเอง สนับสนุนการวิจัยทั้งที่เป็นวิจัยพื้นฐาน วิจัยประยุกต์ และการวิจัยเชิงนโยบายในลักษณะสหสาขาวิชาการ ที่เน้นการมองปัญหาของประเทศเป็นหลัก โดยให้ความสำคัญกับการวิจัยทั้งด้านวิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ เน้นการพัฒนาภูมิปัญญาและทรัพยากรบุคคลของประเทศ เพื่อสนับสนุนการพัฒนาประเทศให้บรรลุเป้าหมาย สนับสนุนการวิจัยเชิงนโยบายและการวิจัยและพัฒนาเพื่อการแก้ปัญหาของประเทศ และช่วยให้เกิดการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน และสร้างความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจกับต่างชาติ และมุ่งเน้นให้ไทยมีกำลังคนด้านการวิจัยที่มีคุณภาพและสามารถดำเนินการวิจัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีระบบการวิจัยที่มีโครงสร้างและการบริหารที่มีประสิทธิภาพและเอื้อต่อการมีส่วนร่วมจากภาครัฐ เอกชนและประชาชน

5. แผนอุดมศึกษาระยะยาว ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2543-2557)

การกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาอุดมศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับทิศทางในการพัฒนาประเทศในส่วนของเป้าหมายด้านการวิจัยระดับมหาวิทยาลัย ได้แก่

1. มหาวิทยาลัยแต่ละแห่งกำหนดทิศทางการวิจัยของตนเองโดยชัดเจน ภายในปี 2547 เพื่อให้สามารถจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดไปสนับสนุนการวิจัยของแต่ละมหาวิทยาลัยที่มุ่งสู่ความเป็นเลิศที่แตกต่างกันได้

2. มหาวิทยาลัยแต่ละแห่งกำหนดเป้าหมายในการสร้างองค์ความรู้ใหม่ของแต่ละสาขาวิชาเพื่อความก้าวหน้าทางวิชาการในระดับนานาชาติและนำมาซึ่งความรู้และปัญญาให้เกิดขึ้นในวงการอุดมศึกษาของประเทศ ภายในปีพ.ศ. 2547 และตั้งแต่ปีพ.ศ. 2550 เป็นต้นไป มหาวิทยาลัยจะมีงานวิจัยที่สอดคล้องกับเป้าหมายที่กำหนดไม่น้อยกว่าร้อยละ 5 ของจำนวนงานวิจัยทั้งหมดในแต่ละปี

3. มหาวิทยาลัยจัดให้มีการศึกษาวิจัยทั้งทางด้านการวิจัยพื้นฐาน (Basic Research) และการวิจัยประยุกต์ (Applied Research) โดยร่วมมือกับภาคธุรกิจอุตสาหกรรม องค์กรวิจัยอื่นๆ ทั้งภายในและต่างประเทศ โดยในปี พ.ศ.2550 จะมีความร่วมมือกับภาคธุรกิจอุตสาหกรรม ในการทำวิจัยประยุกต์หรือวิจัยพื้นฐานไม่น้อยกว่าร้อยละ 5 ของงานวิจัยในแต่ละปี และตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557 เป็นต้นไป จะเพิ่มเป็นร้อยละ 10

4. ผลงานวิจัยของมหาวิทยาลัยมีความสอดคล้องกับความต้องการของประเทศชาติและทิศทางการพัฒนาวิชาการในระดับชาติ และระดับนานาชาติ และในปี พ.ศ. 2550 เป็นต้นไป มหาวิทยาลัยแต่ละแห่งจะมีผลงานวิจัยที่รัฐสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง

5. ผลงานวิจัยของมหาวิทยาลัยเป็นผลงานที่มีคุณภาพ โดยการยอมรับของสังคมวิชาการระดับนานาชาติ มีการตีพิมพ์และนำไปใช้อ้างอิงอย่างกว้างขวางทั้งในระดับประเทศและระดับนานาชาติ

6. นโยบายและแนวทางการสนับสนุนการวิจัยของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยได้กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และแนวทางการสนับสนุนการวิจัย ให้สอดคล้องและเสริมกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549) ท่ามกลางสภาพความอ่อนแอของวงการวิจัยของประเทศ ซึ่งชาดนักวิจัยทั้งในเชิงคุณภาพและปริมาณและขาดยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบวิจัย ดังนั้นนโยบายและแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบวิจัย สกว.ในระยะ 5 ปีข้างหน้า จึงให้ความสำคัญกับบทบาทของ สกว.ในการประสานศักยภาพของส่วนต่างๆ ในสังคมให้เป็นพลังในการพัฒนา มีการผสมผสานกระบวนการสร้างคนอยู่ในการพัฒนางานวิจัยทุกชั้นตอน และใช้กิจกรรมการวิจัยเป็นเครื่องมือเพื่อการพัฒนา

อุปสรรค

1. การขาดนโยบายการวิจัยและพัฒนาของชาติที่เด่นชัด ประเทศต่างๆ ที่มีการวิจัยและพัฒนาอย่างจริงจังและได้ผล มักมีนโยบายการวิจัยและพัฒนาที่ชัดเจน เช่น ญี่ปุ่นมุ่งการวิจัยและพัฒนาเพื่อการฟื้นฟูเศรษฐกิจหลังการพ่ายสงครามโลกครั้งที่ 2 สหรัฐมีนโยบายการวิจัยและพัฒนาเพื่อความมั่นคงในสมัยสงครามเย็น และได้เปลี่ยนนโยบายการวิจัยและพัฒนาเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจ เมื่อเลิกสงครามเย็นและต้องแข่งขันด้านเศรษฐกิจกับญี่ปุ่น ตามที่ได้กล่าวมาแล้ว ประเทศไทยมีจุดอ่อนที่ไม่มียุทธศาสตร์การวิจัยและพัฒนาที่ชัดเจนระหว่างหน่วยงานต่างๆ ทำให้การวิจัยและพัฒนาไม่มีลักษณะกระจัดกระจายไม่มีจุดรวม ภาวะเช่นนี้จะทำให้ดูเหมือนว่าการวิจัยและพัฒนาของไทยไม่ได้ผล ไม่มีทิศทาง ขาดความจริงจังและความต่อเนื่อง สิ้นเปลืองงบประมาณ และยิ่งขาดความสำคัญของการวิจัยและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

2. นโยบายการวิจัยและพัฒนาของไทยผันแปรตามหน่วยงาน ระบบการวิจัยและพัฒนาของไทย ซึ่งมี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ผู้ใช้ผลงานวิจัย นักวิจัย ทุนสนับสนุน และสิ่งส่งเสริม จะทำงานเป็นระบบอย่างได้ผล ถ้ามีนโยบายช่วยกำกับทิศทาง นโยบายการวิจัยและพัฒนาที่ดีจะต้องมีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน และแนวทางปฏิบัติที่เป็นไปได้แต่นโยบายการวิจัยและพัฒนาของไทยดูเหมือนว่ามีความแตกต่างระหว่างหน่วยงานต่างๆ ของชาติ ที่มีส่วนกำหนดนโยบายหรือให้ทุนสนับสนุนการวิจัย

นโยบายการวิจัยและพัฒนาที่มุ่งการใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์ที่เป็นนโยบาย ที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติเห็นร่วมกัน แต่สองหน่วยงานนี้ต่างกันในเรื่องแนวคิด สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ มุ่งส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาเพื่อปรับปรุงเทคโนโลยีที่ซื้อจากต่างประเทศ โดยให้เอกชนเป็นผู้ทำวิจัยและพัฒนาเอง ส่วนสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติมุ่งการวิจัยและพัฒนาใน 3 สาขาเทคโนโลยี ยุทธศาสตร์ภายในประเทศให้เป็นฐานทางอุตสาหกรรมเกษตรและสาธารณสุข ถึงแม้มีจุดมุ่งหมายในเชิงนโยบายการวิจัยและพัฒนาเพื่อประโยชน์เชิงพาณิชย์ แต่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ให้ใช้เทคโนโลยีที่ซื้อจากต่างประเทศเป็นฐานและให้เอกชนทำเอง ส่วนสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ ใช้การพัฒนาเทคโนโลยีภายในประเทศเป็นฐาน และให้มหาวิทยาลัยและหน่วยราชการเป็นผู้ทำ

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่หลักในการกำหนดนโยบายการวิจัยและพัฒนาของรัฐ มีนโยบายกว้าง ครอบคลุมหลายสาขาวิชา และหลายระดับตั้งแต่พื้นฐานถึงระดับประยุกต์ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย เป็นหน่วยงานใหม่ที่ยังไม่ได้ประกาศนโยบายการวิจัยและพัฒนาที่ชัดเจน มีเพียงแนวทางให้ทุนสนับสนุนการวิจัยและ

พัฒนาที่ “มุ่งนำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาประเทศ” เนื่องจากบุคลากรในระบบการวิจัยและพัฒนาของไทยมีจำนวนจำกัด ดังนั้นนโยบายที่กว้างและไม่ชัดเจนของสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ และแนวทางให้ทุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย จะมีปัญหาในภาคปฏิบัติ

การที่นโยบายการวิจัยและพัฒนาของหน่วยงานหลักของประเทศมีความแตกต่างกัน ดังกล่าวนี้นำให้เกิดความเข้าใจกันว่า นโยบายการวิจัยและพัฒนาของไทยไม่มีความแน่นอนหรือไม่มีประโยชน์ บางคนก็คิดว่าประเทศไทยไม่มีนโยบายการวิจัยและพัฒนาเลย ดังนั้นปัญหานโยบายการวิจัยและพัฒนาจึงเป็นจุดอ่อนสำคัญ

3. ระบบราชการเป็นอุปสรรคต่อการวิจัยและพัฒนาของหน่วยงานของรัฐ เนื่องจากการวิจัยและพัฒนาของประเทศ ส่วนมากยังดำเนินอยู่ในหน่วยงานของราชการและมหาวิทยาลัยของรัฐ กฎ และระเบียบของราชการจึงเป็นอุปสรรคที่จะชะลอความก้าวหน้าของการวิจัยและพัฒนาของไทย ระบบราชการเน้นการตรวจสอบและควบคุมมากกว่าการส่งเสริมและสนับสนุน ระบบราชการเน้นขั้นตอนความถูกต้องของแบบฟอร์ม และลายเซ็นอนุมัติของผู้บังคับบัญชา แต่ไม่พิจารณาเนื้อหาและตัวผลงาน ระบบราชการพิจารณาจำนวนผลงานแทนที่จะสนใจคุณภาพของผลงาน สิ่งเหล่านี้บั่นทอนประสิทธิภาพการวิจัยและพัฒนาของหน่วยงาน และเบี่ยงเบนการปฏิบัติงานของนักวิจัยของหน่วยราชการ งบประมาณการวิจัยและพัฒนาส่วนใหญ่ที่ให้โดยตรงแก่หน่วยราชการต่าง ๆ จึงไม่ก่อให้เกิดผลงานตามที่ตั้งเป้าหมายได้

4. วิธีการงบประมาณสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาของรัฐ เนื่องจากการวิจัยและพัฒนาส่วนใหญ่ของชาติยังต้องพึ่งพาอาศัยงบประมาณของรัฐ ดังนั้นวิธีการงบประมาณของรัฐจะมีผลกระทบอย่างเด่นชัดต่อการวิจัยและพัฒนาของชาติ วิธีการงบประมาณที่จะคุกคามการวิจัยและพัฒนา พอจะสรุปได้ดังต่อไปนี้

- (1) งบประมาณที่ไม่คล่องตัวในการจัดซื้อจัดจ้าง
- (2) งบประมาณสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาไม่ถูกจัดให้มีระดับความสำคัญสูง
- (3) งบประมาณการวิจัยและพัฒนาของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ มีจำนวนน้อย ในขณะที่มหาวิทยาลัยมีนักวิจัยจำนวนมาก
- (4) การจัดสรรงบประมาณไม่สอดคล้องกับนโยบายการวิจัยและพัฒนา

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ

ในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาจากเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพการทำวิจัยของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้านวิจัย ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ และการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ สามารถวิเคราะห์สภาพแวดล้อมเพื่อประเมินจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคของสถาบันอุดมศึกษาได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 15 จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค ในภาพรวมทุกสาขาวิชา

จุดแข็ง (Strength)	จุดอ่อน (Weakness)
<p>ด้านนโยบายและการบริหารงานวิจัย</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. สถาบันกำหนดเป้าหมายและนโยบายด้านวิจัยสอดคล้องกับนโยบายและแนวทางการวิจัยของชาติ 2. มุ่งพัฒนาสู่การเป็น"มหาวิทยาลัยวิจัย" หรือ"มหาวิทยาลัยที่เน้นวิจัย" 3. มีเป้าหมายพัฒนางานวิจัยให้มีคุณภาพทัดเทียมระดับนานาชาติ 4. มีนโยบายสนับสนุนการทำวิจัยของอาจารย์อย่างชัดเจน 5. ส่งเสริมให้อาจารย์มีโอกาสเผยแพร่และเสนอผลงานวิจัยในระดับชาติและนานาชาติ 6. ส่งเสริมการผลิตผลงานวิจัยในลักษณะสหสาขาวิชา 	<p>ด้านนโยบายและการบริหารงานวิจัย</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ระเบียบและขั้นตอนการปฏิบัติเพื่อขอทุนวิจัยมีความยุ่งยากซ้ำซ้อน 2. ขาดการบริหารงานวิจัยที่มีประสิทธิภาพ 3. บางสถาบันมีหลายวิทยาเขต ทำให้ขาดโอกาสในการสร้างความเข้มแข็งและเอกภาพทางวิชาการ 4. การประสานงานระหว่างหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องด้านการวิจัยขาดประสิทธิภาพ 5. ไม่มีระบบวิจัย/โครงสร้างด้านวิจัยที่ชัดเจน ทำให้เข้าสู่ระบบการทำวิจัยยาก 6. สถาบันวิจัยแต่ละแห่งไม่ได้ตอบสนองนโยบายหลักของมหาวิทยาลัย แต่ขึ้นอยู่กับนโยบายของผู้บริหารสถาบันในแต่ละสมัย

จุดแข็ง (Strength)	จุดอ่อน (Weakness)
<p>7. จัดระบบอาจารย์พี่เลี้ยงด้านวิจัย (mentors) ให้กับอาจารย์นักวิจัยรุ่นใหม่</p> <p>8. จัดประชุม อบรม สัมมนา เพื่อพัฒนาความรู้ และทักษะด้านวิจัยอย่างต่อเนื่องและทั่วถึง ทั้งในระดับภาควิชา/คณะ/สถาบัน</p> <p>9. มีการประกาศเกียรติคุณให้กับอาจารย์ที่มี ผลงานวิจัยดีเด่น</p> <p>10. มีคณะกรรมการพิจารณาและประเมินโครงการวิจัยของอาจารย์ให้ได้มาตรฐาน</p> <p>ด้านความเชื่อ ทศนคติและค่านิยมด้านวิจัย</p> <p>1. อาจารย์ส่วนใหญ่มีความเห็นว่าการทำวิจัย เป็นวิธีที่เสริมสร้างภูมิปัญญาและ ประสบการณ์ทางวิชาการให้แก่อาจารย์ใน ระดับมากที่สุด</p> <p>2. อาจารย์มีความคิดเห็นว่าการทำวิจัยเพื่อ มาใช้ในการพัฒนากระบวนการเรียนการ สอนในระดับมาก</p> <p>3. อาจารย์เห็นว่าการทำวิจัยเป็นการสร้าง นวัตกรรมเพื่อพัฒนาศาสตร์และสังคม</p>	<p>7. การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านวิจัยยังล่าช้า ติดขัด ทำให้อาจารย์พลาดโอกาสในการขอ ทุนอุดหนุนจากแหล่งทุนต่างๆ ขาด หลักเกณฑ์มาตรฐานในการพิจารณา ผลงานวิจัย</p> <p>8. ขาดองค์กรที่ทำหน้าที่ประสานงานระดับ นโยบาย แผนงานและการปฏิบัติงาน</p> <p>9. ขาดการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยอย่าง เป็นระบบ</p> <p>ด้านความเชื่อ ทศนคติและค่านิยมด้านวิจัย</p> <p>1. อาจารย์ส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับงาน สอนมากกว่างานวิจัย</p> <p>2. ทศนคติของผู้ทำวิจัยเพียงเพื่อตำแหน่งทาง วิชาการมีมากกว่าเพื่อแสวงหาคำถามความรู้ ใหม่</p> <p>3. อาจารย์ขาดทศนคติที่ดีต่อการวิพากษ์ วิจารณ์ในผลงานวิจัย</p> <p>4. เหตุผลอันดับ 1 ที่อาจารย์ไม่คิดจะทำวิจัย หรือไม่แน่ใจว่าจะทำวิจัยในช่วง 1-5 ปี ข้างหน้าคือ ไม่มีเวลา</p> <p>ด้านประสบการณ์ในการทำวิจัย</p> <p>1. อาจารย์ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการทำ วิจัยในช่วง10ปีที่ผ่านมาเพียง 1-2 เรื่อง</p> <p>2. อาจารย์ที่มีวุฒิปริญญาตรี ขาดความรู้ ประสบการณ์และทักษะในการทำวิจัย</p> <p>3. อาจารย์ส่วนใหญ่ยังคงทำงานหลายหน้าที่ หลายตำแหน่ง จึงไม่มีเวลาทำวิจัย</p>

จุดแข็ง (Strength)	จุดอ่อน (Weakness)
<p>ด้านการจัดสรรทรัพยากรเพื่อการวิจัย</p> <ol style="list-style-type: none"> มีคณะกรรมการพิจารณาเงินทุนอุดหนุน/งบประมาณด้านการวิจัยในทุกสถาบัน มีการจัดสรรทรัพยากรที่เอื้อต่อการวิจัยของอาจารย์กระจายไปตามคณะ/ภาควิชา <p>ด้านผลงานวิจัยของอาจารย์</p> <ol style="list-style-type: none"> ผลงานวิจัยที่อาจารย์ทำมากที่สุดในปัจจุบันคือวิจัยประยุกต์ ได้มีการเสนอผลงานวิจัยในที่ประชุมวิชาการมากกว่ารูปแบบอื่น 	<p>ด้านการจัดสรรทรัพยากรเพื่อการวิจัย</p> <ol style="list-style-type: none"> ตำราเอกสารต่างๆที่ใช้ค้นคว้าประกอบการทำวิจัยไม่ทันสมัยและไม่เพียงพอ เทคโนโลยีที่ใช้ในการค้นคว้าวิจัยไม่ทันสมัยและไม่เพียงพอ เงินทุนอุดหนุน/งบประมาณด้านวิจัยไม่เพียงพอต่อความต้องการในการทำวิจัย การจัดสรรเงินทุนอุดหนุน/งบประมาณด้านวิจัยยังกระจุกกระจายไม่เหมาะสมในแต่ละสาขาวิชา อาจารย์มีภาระงานสอนและงานอื่นๆมากจนไม่มีเวลาทำวิจัย ผลตอบแทนที่ให้กับงานวิจัยยังน้อยเมื่อเทียบกับงานด้านอื่นๆ <p>ด้านผลงานวิจัยของอาจารย์</p> <ol style="list-style-type: none"> อาจารย์ทำงานวิจัยเดี่ยวมากกว่าทำวิจัยเป็นทีม ผลงานวิจัยในสาขาวิชาเดียวกันมีมากกว่าสหสาขาวิชา ผลงานวิจัยมีลักษณะ adopt มากกว่า adapt องค์ความรู้จากต่างประเทศ งานวิจัยมีลักษณะกระจุกกระจาย (fragmented) ผลงานวิจัยของอาจารย์ส่วนใหญ่ยังไม่มี impact

โอกาส (Opportunity)	อุปสรรค (Threat)
<ol style="list-style-type: none"> 1. มีนักวิจัยที่มีประสบการณ์และเชี่ยวชาญด้านวิจัยอยู่จำนวนหนึ่งที่สามารถจะเป็นพี่เลี้ยงให้กับนักวิจัยรุ่นใหม่ได้ 2. ปัญหาสังคมต่างๆจะเป็นปัจจัยรบกวนให้รัฐต้องกำหนดทิศทางการวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนในสังคม 3. ประเทศไทยในปัจจุบันมีโครงการพัฒนาด้านเทคโนโลยีระดับชาติอยู่จำนวนมาก เป็นการเปิดโอกาสในการพัฒนากำลังคนสร้างนักวิจัยเพื่อพัฒนางานตามโครงการต่างๆ 4. อุตสาหกรรมที่มีการร่วมทุนกับต่างประเทศเปิดโอกาสให้เกิดการถ่ายทอดเทคโนโลยีและการวิจัยและพัฒนาของไทยอย่างมาก 5. เศรษฐกิจไทยเติบโตเร็ว ก่อให้เกิดการลงทุนในเศรษฐกิจ 3 ภาคได้แก่ ภาคเกษตร ภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการ เป็นการสร้างโอกาสการวิจัยและพัฒนาเพื่อแก้ไขและพัฒนาทั้ง 3 ด้าน 6. ภาวะการแข่งขันในตลาดโลกผลักดันให้ต้องพัฒนาผลิตภัณฑ์ไทยโดยการวิจัยและพัฒนา 7. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนากำลังคนในด้านวิจัย การค้นคว้าหาความรู้ใหม่เพื่อพัฒนาประเทศ เน้นการสร้าง 	<ol style="list-style-type: none"> 1. วัฒนธรรมวิจัยในมหาวิทยาลัยไทยยังอยู่ในระดับการนำองค์ความรู้จากต่างประเทศมาใช้มากกว่าเป็นผู้สร้างองค์ความรู้ใหม่ 2. วัฒนธรรมมหาวิทยาลัยไทยยังมีลักษณะไม่เอื้ออำนวยต่อการสร้างสรรค์งานวิจัยที่มีคุณภาพ และผลงานวิจัยที่ปรากฏก็ไม่สามารถนำมาแก้ปัญหาสังคมได้อย่างแท้จริง 3. อาชีพนักวิจัยของไทยมีปัญหาหนักทั้งต้องทำงานหนัก ค่าตอบแทนต่ำและความก้าวหน้าน้อย ทำให้มีนักวิจัยมืออาชีพจำนวนน้อย 4. ความเชื่อมโยงระหว่างผู้ใช้ผลงานวิจัยกับนักวิจัยยังอ่อนแอ 5. เทคโนโลยีต่างประเทศมีประสิทธิภาพสูงกว่าของไทย จึงได้รับความนิยมนมากกว่า ทำให้ลดโอกาสการพัฒนาเทคโนโลยีภายในประเทศโดยการวิจัยและพัฒนา 6. นักวิจัยถูกดึงเข้าสู่อาชีพอื่นๆในภาคเศรษฐกิจที่เติบโตเร็วเพราะได้ผลตอบแทนที่มากกว่า 7. ภาคเอกชนไทยลงทุนในเรื่องการวิจัยและพัฒนา น้อยกว่าภาครัฐ ทำให้ไม่สามารถนำผลงานวิจัยมาพัฒนา ก่อให้เกิดประโยชน์เชิงพาณิชย์ และไม่สามารถปรับปรุงหรือพัฒนาเทคโนโลยีจากต่างประเทศให้เหมาะสมกับสภาวะและวัตถุดิบของไทยได้

โอกาส (Opportunity)	อุปสรรค (Threat)
<p>นวัตกรรมอันเกิดจากผลงานวิจัยทั้งด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นและด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี</p> <p>8. แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 8 ให้ความสำคัญกับการวิจัยกับการพัฒนาการเรียนการสอน การสร้างนักวิจัยที่ดี ใฝ่รู้ให้ทุนวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา สนับสนุนการสร้างทีมงานวิจัย ส่งเสริมการทำวิจัยหลังปริญญาเอก ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสถาบันวิจัยและพัฒนาภายในประเทศและต่างประเทศในการทำวิจัยและพัฒนา โดยเฉพาะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้สถาบันอุดมศึกษาประสานความร่วมมือกับภาคเอกชนในการทำวิจัยร่วมกัน โดยเฉพาะภาคอุตสาหกรรมและบริการ ตลอดจนสร้างระบบงาน บรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาและในสังคมให้เอื้อต่อการทำวิจัยและนำผลไปใช้พัฒนาประเทศ</p> <p>9. พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดให้ใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ให้สถาบันอุดมศึกษาใช้การวิจัยพัฒนาวิชาการ วิชาชีพชั้นสูงและการค้นคว้าวิจัยเพื่อพัฒนาองค์ความรู้และพัฒนาสังคม</p> <p>10. นโยบายและแนวทางการวิจัยของชาติมุ่งให้ไทยมีกำลังคนด้านการวิจัยที่มีคุณภาพ ดำเนินงานวิจัยอย่างมีประสิทธิภาพโดย</p>	<p>8. ไทยไม่มีนโยบายการวิจัยและพัฒนา ร่วมกันระหว่างหน่วยงานต่างๆที่ชัดเจน ทำให้การวิจัยและพัฒนา มีลักษณะกระจัดกระจาย ขาดความจริงจังและความต่อเนื่อง ล้มเหลวงบประมาณ</p> <p>9. นโยบายการวิจัยและพัฒนาของไทยผันแปรตามหน่วยงานที่มีความแตกต่างกันทำให้เกิดความเข้าใจว่า นโยบายการวิจัยและพัฒนาของชาติไม่มีความแน่นอน ประโยชน์น้อย</p> <p>10. ระบบราชการเป็นอุปสรรคต่อการวิจัยและพัฒนาของหน่วยงานของรัฐ จึงเป็นอุปสรรคที่จะชะลอความก้าวหน้าของการวิจัยของไทย</p> <p>11. วิธีการงบประมาณของรัฐมีผลกระทบที่เป็นอุปสรรคต่อการวิจัยของชาติ เพราะมีความไม่คล่องตัวในการจัดซื้อจัดจ้าง งบประมาณมีจำนวนน้อยในขณะที่มหาวิทยาลัยมีนักวิจัยจำนวนมากและการจัดสรรงบประมาณไม่สอดคล้องกับนโยบายการวิจัยและพัฒนา</p>

โอกาส (Opportunity)	อุปสรรค (Threat)
<p>ส่งเสริมสนับสนุนงานวิจัย 4 ด้านหลัก ได้แก่ ด้านเกษตร และอุตสาหกรรม การเกษตร ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและอุตสาหกรรม ด้านสุขภาพ และด้านสังคมและวัฒนธรรม จัดระบบ การวิจัยที่มีโครงสร้างและการบริหารที่มี ประสิทธิภาพ และเอื้อต่อการมีส่วนร่วม จากภาครัฐ เอก-ชนและประชาชน</p> <p>11. แผนอุดมศึกษาระยะยาวฉบับที่ 2 มี เป้าหมายให้มหาวิทยาลัยทุกแห่งกำหนด ทิศทางการวิจัยให้ชัดเจน ให้สร้างงานวิจัย ที่สอดคล้องกับความต้องการของชาติโดย ให้ผลิตผลงานวิจัยที่มีคุณภาพโดยการ ยอมรับของสังคมวิชาการระดับนานาชาติ มีการตีพิมพ์และนำไปใช้อ้างอิงอย่าง กว้างขวางทั้งระดับชาติและนานาชาติ</p> <p>12. นโยบายและแนวทางการสนับสนุนการ วิจัยของสกว. เน้นบทบาทการประสาน ศักยภาพของส่วนต่างๆในสังคมให้เป็น พลังในการพัฒนา มีการผสมผสาน กระบวนการสร้างคนอยู่ในการพัฒนา งานวิจัยทุกขั้นตอน และใช้กิจกรรมการ วิจัยเป็นเครื่องมือเพื่อการพัฒนาเพื่อ ยกกระดับขีดความสามารถของประเทศด้วย การวิจัย</p>	

จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในสถาบันอุดมศึกษา พบว่า ในแต่ละสาขาวิชายังมีลักษณะเฉพาะซึ่งแสดงให้เห็นถึงจุดแข็ง และจุดอ่อนของแต่ละสาขาวิชา โดยที่สภาพแวดล้อมภายนอกก่อให้เกิดโอกาสและอุปสรรคเช่นเดียวกับภาพรวมในทุกสาขาวิชา

ตารางที่ 16 จุดแข็งและจุดอ่อนเฉพาะสาขาวิชา

จุดแข็ง (Strength)	จุดอ่อน (weakness)
<p>สาขาวิชามนุษยศาสตร์</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. อาจารย์ทำวิจัยพื้นฐานมากกว่าวิจัยประเภทอื่นๆ 2. งานวิจัยมีลักษณะร่วมคือการยอมรับวิธีการที่หลากหลายไม่จำกัดอยู่ในกรอบทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่งหรือวิธีการใดวิธีการหนึ่ง 	<p>สาขาวิชามนุษยศาสตร์</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. อาจารย์ทำวิจัยและพัฒนาในวัยที่น้อยที่สุด 2. มีอาจารย์ที่ไม่ได้ทำวิจัยเลยในช่วง 10 ปีที่ผ่านมามากกว่าสาขาวิชาอื่นๆ 3. มีอาจารย์คุณวุฒิปริญญาตรีมากกว่าสาขาวิชาอื่นๆ 4. ไม่เคยมีการเผยแพร่ผลงานวิจัยมากกว่าสาขาวิชาอื่นๆ 5. อาจารย์มีความรู้และประสบการณ์ด้านวิจัยน้อยกว่าสาขาวิชาอื่นๆ 6. ผลงานวิจัยเป็นการตอบคำถามเฉพาะวัฒนธรรม นำไปใช้อ้างอิงในลักษณะสากลได้ยาก
<p>สาขาวิชาสังคมศาสตร์</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. อาจารย์มีความรู้และประสบการณ์ด้านการวิจัยโดยเฉลี่ยมากกว่าสาขาวิชาอื่นๆ 2. อาจารย์ทำวิจัยเป็นกลุ่มต่างสาขาวิชา มากกว่าสาขาวิชาอื่นๆ 3. อาจารย์ได้รับการอบรมเพื่อพัฒนาความรู้ด้านวิจัยในหลักสูตรระยะยาวมากกว่าสาขาวิชาอื่นๆ 	<p>สาขาวิชาสังคมศาสตร์</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. อาจารย์ต้องรับผิดชอบงานด้านบริหารมากกว่าสาขาวิชาอื่นๆ 2. อาจารย์วางแผนว่าจะไม่ทำวิจัยในช่วง 1-5 ปีข้างหน้ามากกว่าสาขาวิชาอื่นๆ 3. ผลงานวิจัยมีลักษณะเฉพาะ มีข้อจำกัดในการขยายผลให้เป็นสากล

จุดแข็ง (Strength)	จุดอ่อน (Weakness)
<p>4. มีการเผยแพร่ผลงานวิจัยที่มีประโยชน์ต่อสังคมโดยผ่านทางสื่อต่างๆมากกว่าสาขาวิชาอื่นๆ</p> <p>5. อาจารย์มีผลงานวิจัยและพัฒนามากกว่าสาขาวิชาอื่นๆ</p> <p>6. อาจารย์มีความคิดเห็นว่างานวิจัยเป็นภารกิจที่สำคัญที่สุดของอาจารย์มากกว่าสาขาวิชาอื่นๆ</p> <p>สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ</p> <p>1. มีอาจารย์คุณวุฒิปริญญาเอกมากกว่าสาขาวิชาอื่นๆ</p> <p>2. อาจารย์แต่ละคนทำวิจัยในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา มากกว่า 5 เรื่องมากกว่าสาขาวิชาอื่นๆ</p> <p>3. อาจารย์เคยได้รับการอบรมเพื่อพัฒนาความรู้ด้านวิจัยมากกว่าสาขาวิชาอื่นๆ</p> <p>4. มีการเผยแพร่ผลงานวิจัยในวารสารวิชาการต่างประเทศมากกว่าสาขาวิชาอื่นๆ</p> <p>สาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี</p> <p>1. อาจารย์ทำงานวิจัยประยุกต์มากกว่าสาขาวิชาอื่นๆ</p> <p>2. หัวข้องานวิจัยเกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์องค์ความรู้ใหม่มากกว่าสาขาวิชาอื่นๆ</p> <p>3. มีการจัดตั้งศูนย์เครื่องมือทางวิทยาศาสตร์ไว้บริการนักวิจัยทั้งภายในสถาบันและหน่วยงานภายนอก</p> <p>4. มีจำนวนอาจารย์ที่วางแผนจะทำวิจัยในช่วง 1-5ปีข้างหน้ามากกว่าสาขาวิชาอื่นๆ</p>	<p>สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ</p> <p>1. อาจารย์มีภาระงานสอนและงานอื่นๆมาก ทำให้มีเวลาทำวิจัยน้อยลง มากกว่าสาขาวิชาอื่นๆ</p> <p>สาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี</p> <p>1. อาจารย์มีตำแหน่งทางวิชาการระดับอาจารย์มากกว่าสาขาวิชาอื่นๆ</p> <p>2. อาจารย์ไม่เคยได้รับการอบรมเพื่อพัฒนาความรู้ด้านวิจัยมากกว่าสาขาวิชาอื่นๆ</p> <p>3. อาจารย์มีประสบการณ์ทำงานน้อยกว่า 5 ปี มากกว่าสาขาวิชาอื่นๆ</p>

ตอนที่ 3 การกำหนดทิศทางการพัฒนาวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ และการกำหนดกลยุทธ์การพัฒนาวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ

จากการประเมินสภาพแวดล้อมของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ผู้วิจัยได้นำมาพิจารณา ทบทวนพันธกิจด้านการวิจัยของสถาบันอุดมศึกษา โดยยึดหลักการของปฏิญญาโลกว่าด้วยการ อุดมศึกษา (UNESCO, 1998) นโยบายและแนวทางการวิจัยของชาติ ฉบับที่ 1-6 (พ.ศ. 2520 – 2549) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แผนอุดมศึกษาระยะยาวฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2543 – 2557) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 – 2549) สามารถกำหนดพันธกิจและวัตถุประสงค์ด้านการวิจัยของสถาบันอุดมศึกษาโดยมุ่งเน้นการ เสริมสร้างให้เกิดวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ได้ดังนี้

พันธกิจ (Mission) ที่ส่งเสริมให้เกิดวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์

1. ส่งเสริมและสนับสนุนให้อาจารย์ทำวิจัยทั้งวิจัยพื้นฐาน และวิจัยประยุกต์ เพื่อการพัฒนาผู้เรียน หลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน ตลอดจนสร้างสรรค์องค์ความรู้ใหม่ในการ ตอบสนองความต้องการของสังคมและประเทศชาติ
2. ส่งเสริมและกระตุ้นให้เกิดความร่วมมือของอาจารย์ในลักษณะสหสาขาวิชา เพื่อ แก้ปัญหาของสังคมในภาพรวม ซึ่งต้องอาศัยความรู้ทั้งด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีผนวกเข้ากับ ศาสตร์ทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
3. สร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อม ตลอดจนระบบการบริหารจัดการที่เอื้ออำนวยให้อาจารย์สามารถทำงานวิจัยได้อย่างมีประสิทธิภาพและเต็มศักยภาพและอย่างต่อเนื่อง
4. สร้างระบบจูงใจที่เสริมสร้างค่านิยม และทัศนคติที่ดีต่อการทำวิจัยของอาจารย์และให้อาจารย์ถือว่าการวิจัยเป็นภาระงานหลักควบคู่กับงานสอนและงานบริการวิชาการ
5. พัฒนาศักยภาพด้านการทำวิจัยของอาจารย์อย่างต่อเนื่อง สม่่าเสมอทั้งอาจารย์ที่มีความ เชี่ยวชาญด้านวิจัยและอาจารย์นักวิจัยรุ่นใหม่
6. สร้างความเข้มแข็งในศาสตร์และสาขาวิชาที่เป็นจุดเน้นของสถาบันให้เกิดการยอมรับ ทั้งในระดับชาติและระดับสากล
7. ส่งเสริมและพัฒนาระบบการเผยแพร่ผลงานวิจัยของอาจารย์ให้เข้าสู่ระบบสากล

วัตถุประสงค์ (Objective)

1. เพื่อเสริมสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐให้ เอื้ออำนวยให้อาจารย์สร้างสรรค์ผลงานวิจัยที่มีคุณภาพและได้รับการยอมรับในระดับชาติและ ระดับสากล

2. เพื่อให้เกิดประชาคมวิจัยและเครือข่ายความร่วมมือของอาจารย์ทั้งระดับสถาบันระดับชาติและนานาชาติ
3. เพื่อสร้างระบบจูงใจให้อาจารย์เกิดค่านิยมและทัศนคติที่ดีต่อการทำวิจัย เป็นการกระตุ้นให้เกิดการสร้างสรรค์ผลงานวิจัยที่มีคุณภาพและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างแท้จริง
4. เพื่อให้อาจารย์ได้นำการวิจัยเข้าสู่กระบวนการเรียนการสอน และกระบวนการเรียนรู้

จากพันธกิจและวัตถุประสงค์ดังกล่าว ประกอบกับผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และจากผลการวิเคราะห์เนื้อหาจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ และประมวลผลข้อมูลจากแบบสอบถามอาจารย์ ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดทำร่างกลยุทธ์การพัฒनावุฒนธรรมวิจัยของอาจารย์สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ

โดยนำผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมสถาบันอุดมศึกษา (SWOT Analysis) ในตอนที่ 2 มาจัดทำเป็นรูปแบบ Matrix (SWOT Matrix) ตามขั้นตอนของไวริช (Wehrich, 1982) ดังนี้

1. เขียนสภาพแวดล้อมภายนอกที่เป็นโอกาสหลัก (Key external Opportunities = O)
2. เขียนรายการสภาพแวดล้อมภายนอกที่เป็นอุปสรรคหลัก (Key external Treats = T)
3. เขียนรายการสภาพแวดล้อมภายในที่เป็นจุดแข็งหลัก (Key internal Strength = S)
4. เขียนรายการสภาพแวดล้อมภายในที่เป็นจุดอ่อนหลัก (Key internal Weakness = W)
5. จับคู่จุดแข็งหลัก – โอกาสหลัก (SO) คิดหากกลยุทธ์ที่เหมาะสมสำหรับเซลล์นี้ กลยุทธ์ที่ใช้ในเซลล์ของ SO คือ ใช้จุดแข็งเพื่อให้ได้รับโอกาสมากที่สุด
6. จับคู่จุดแข็งหลัก – อุปสรรคหลัก (ST) คิดหากกลยุทธ์ที่เหมาะสมสำหรับเซลล์นี้ กลยุทธ์ในเซลล์ของ ST คือ ใช้จุดแข็งเพื่อหลีกเลี่ยงอุปสรรค
7. จับคู่จุดอ่อนหลัก – โอกาสหลัก (WO) คิดหากกลยุทธ์ที่เหมาะสมสำหรับเซลล์นี้ กลยุทธ์ในเซลล์ของ WO คือลดจุดอ่อนเพื่อเพิ่มโอกาส
8. จับคู่จุดอ่อนหลัก – อุปสรรคหลัก (WT) คิดหากกลยุทธ์ที่เหมาะสมสำหรับเซลล์นี้ กลยุทธ์ในเซลล์ของ WT คือลดจุดอ่อน และหลีกเลี่ยงอุปสรรค
9. จากกลยุทธ์ทั้งหมดในแต่ละเซลล์ ตัดสินใจเลือกเพียงหนึ่งหรือสองกลยุทธ์ที่จะเกิดผลสูงสุด กำหนดเป็นกลยุทธ์หลัก

จากจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรคที่แสดงในแผนภาพที่ ผู้วิจัยจัดทำตารางเมตริกซ์ (Matrix) ดังนี้

ตารางที่ 17 ตารางเมตริกซ์ (Matrix)

จุดแข็ง (S)	โอกาส (O)	กลยุทธ์ (SO)
<ul style="list-style-type: none"> มีเป้าหมายและนโยบายด้านวิจัยสอดคล้องกับนโยบายและแนวทางวิจัยของชาติ มุ่งพัฒนาสู่การเป็นมหาวิทยาลัยวิจัย 	<ul style="list-style-type: none"> นโยบายด้านการวิจัยของชาติและแผนพัฒนาฯฉบับที่ 9 ให้ความสำคัญกับการพัฒนากำลังคนในด้านวิจัย การค้นคว้าองค์ความรู้ใหม่ เพื่อพัฒนาประเทศ โดยเน้นสร้างนวัตกรรมจากผลงานวิจัยทั้งด้านมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่น พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดให้ใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ให้สถาบันอุดมศึกษาใช้การวิจัยพัฒนาวิชาการ วิชาชีพ ขั้นสูงและการค้นคว้าวิจัยเพื่อพัฒนาองค์ความรู้และพัฒนาสังคม 	<ul style="list-style-type: none"> สร้างเครือข่ายความร่วมมือด้านวิจัยทั้งภายในสถาบัน/ระหว่างสถาบัน ทั้งในประเทศ/ต่างประเทศ มีระบบจัดการงานวิจัยตามความต้องการของสังคม สนับสนุนโครงการวิจัยเน้นฐานคิดและภูมิปัญญาท้องถิ่น สนับสนุนที่มีวิจัยในลักษณะสหสาขาวิชา สร้างประชาคมวิจัยให้เข้มแข็ง สร้างระบบจูงใจ:ระบบที่สร้างค่านิยมในการทำวิจัย พัฒนาการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อเป็นกระบวนการในการสร้างนักวิจัยและงานวิจัย

จุดแข็ง (S)	โอกาส (O)	กลยุทธ์ (SO)
<ul style="list-style-type: none"> ● สนับสนุนให้อาจารย์นำวิธีการวิจัยสู่กระบวนการเรียนการสอน ● ส่งเสริมงานวิจัยในลักษณะสหสาขาวิชา ● มีเป้าหมายพัฒนางานวิจัยให้มีคุณภาพทัดเทียมระดับนานาชาติ 	<ul style="list-style-type: none"> ● แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ให้ความสำคัญกับการวิจัยในการพัฒนาการเรียนการสอน ● สกว. เน้นบทบาทการประสานศักยภาพของส่วนต่างๆ ในสังคมให้เป็นพลังในการพัฒนา มีการผสมผสานกระบวนการสร้างคนอยู่ในพัฒนางานวิจัยทุกขั้นตอน ● แผนอุดมศึกษาระยะยาว ฉบับที่ 2 กำหนดทิศทางการวิจัยโดยให้ผลิตผลงานวิจัยที่มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับของสังคมวิชาการระดับนานาชาติ 	<ul style="list-style-type: none"> ● ปรับปรุงหลักสูตรโดยนำวิธีการวิจัยเข้าสู่กระบวนการเรียนการสอน ● จัดระบบที่เลี้ยงนักวิจัย(mentor) ให้กับนักวิจัยรุ่นใหม่ ● จัดทีมวิจัยให้เมื่อนักวิจัยอาวุโสเป็นหัวหน้าโครงการวิจัย เพื่อให้คำปรึกษาและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้านวิจัย ● ให้ทุนเสนอผลงานวิจัยในที่ประชุมนานาชาติ ● สนับสนุนให้ตีพิมพ์ผลงานวิจัยในวารสารวิชาการระดับชาติ/นานาชาติ ● จัดทำmonograph เป็นภาษาอังกฤษเพื่อใช้อ้างอิงในวงการวิชาการระดับสากล ● สร้างประชาคมวิจัยเฉพาะด้านในระดับสากล

จุดแข็ง (S)	โอกาส (O)	กลยุทธ์ (SO)
<ul style="list-style-type: none"> • มีกิจกรรมเพิ่มศักยภาพด้านวิจัยของอาจารย์อย่างต่อเนื่องในหน่วยงานทุกระดับของสถาบัน • มีระบบประเมินผลโครงการวิจัยและระบบให้รางวัลกับผลงานวิจัยดีเด่น 	<ul style="list-style-type: none"> • แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 8 กำหนดให้สร้างระบบงาน บรรยาภาคและสิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษาให้เอื้อต่อการทำวิจัย • นโยบายสถาบันอุดมศึกษามุ่งพัฒนาสู่การเป็นศูนย์กลางความเป็นเลิศทางวิชาการ 	<ul style="list-style-type: none"> • จัดอบรม สัมมนา ประชุมวิชาการ เพื่อเพิ่มความรู้ ประสบการณ์และทักษะด้านการทำวิจัยของอาจารย์ และเป็นเวทีให้นักวิจัยได้มีโอกาสพบปะ แลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ด้านวิจัยทั้งเฉพาะด้าน และสหสาขาวิชา ทั้งในระดับชาติ/นานาชาติ • การเลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่งโดยพิจารณาจากผลงานการสอน การวิจัยและงานอื่นๆ • มอบรางวัลตอบแทนหรือการประกาศเกียรติคุณแก่นักวิจัยดีเด่นและผลงานวิจัยดีเด่น • ให้ทุนไปเสนอผลงานวิจัยในระดับชาติ/นานาชาติ • สนับสนุนการตีพิมพ์ผลงานวิจัยที่มีคุณภาพในวารสารวิชาการที่ได้รับการยอมรับ

จุดแข็ง (S)	อุปสรรค(T)	กลยุทธ์ (ST)
<ul style="list-style-type: none"> มีเป้าหมายพัฒนางานวิจัยให้มีคุณภาพทัดเทียมระดับมาตรฐานนานาชาติ มีระบบการให้รางวัลแก่ผลงานวิจัยดีเด่น 	<ul style="list-style-type: none"> วัฒนธรรมวิจัยในมหาวิทยาลัยไทยยังอยู่ในระดับการนำองค์ความรู้จากต่างประเทศมาใช้มากกว่าเป็นผู้สร้างองค์ความรู้ใหม่ อาชีพนักวิจัยมีค่าตอบแทนต่ำ ก้าวหน้าน้อย ทำงานหนัก นักวิจัยอาชีพมีน้อย 	<ul style="list-style-type: none"> ผลักดันให้อาจารย์ผลิตผลงานวิจัยที่มีคุณภาพสามารถตีพิมพ์ได้ในวารสารวิชาการนานาชาติที่มี impact factor สูง พัฒนางานวิจัยที่เป็นจุดเน้นของมหาวิทยาลัยให้เป็น mega-research project เพื่อสร้างความเข้มแข็งของนักวิจัยในสาขานั้นๆ กระตุ้นให้อาจารย์ผลิตงานวิจัยอย่างสร้างสรรค์ เหมาะสมกับวัฒนธรรมและท้องถิ่นแต่สามารถขยายผล นำสรุปอ้างอิงให้เป็นสากลได้ จัดสรรทุนวิจัยที่มีค่าตอบแทนนักวิจัยและผู้ช่วยวิจัยอย่างเหมาะสมเพื่อเป็นสิ่งจูงใจและสร้างอาชีพนักวิจัย สนับสนุนค่าใช้จ่ายในการเผยแพร่ผลงานทั้งการตีพิมพ์ ผลงานวิจัยและการเข้าร่วมประชุมเสนอผลงานวิจัยทั้งภายในประเทศ/ต่างประเทศ

จุดแข็ง (S)	อุปสรรค(T)	กลยุทธ์ (ST)
<ul style="list-style-type: none"> ● ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างผู้ใช้ผลงานกับนักวิจัย ● เน้นพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น ● มีคณะกรรมการพิจารณาจัดสรรเงินทุนด้านการวิจัย 	<ul style="list-style-type: none"> ● ความเชื่อมโยงระหว่างผู้ใช้ผลงานวิจัยกับนักวิจัยยังอ่อนแอ ● เทคโนโลยีต่างประเทศมีความทันสมัยมากกว่า ● ขั้นตอนงบประมาณของรัฐ มีความยุ่งยากซับซ้อน 	<ul style="list-style-type: none"> ● การบริหารจัดการปลายทาง ● ศึกษาความต้องการ ประสานความร่วมมือและเผยแพร่ผลงานวิจัยสู่กลุ่มเป้าหมาย ● สนับสนุนและพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยความเข้มแข็งทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มศักยภาพของท้องถิ่นและสร้างมาตรฐานผลิตภัณฑ์ที่ได้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น ● สนับสนุนโครงการวิจัยที่ต่อยอดฐานความรู้ที่มุ่งวิจัยเพื่อตรวจทานและเลือกสรรวิถีพลังภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยใช้กระบวนการวิจัยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ● ให้องค์กรวิจัยมีความคล่องตัวในการบริหารจัดการด้านการจัดสรรทรัพยากรและงบประมาณด้านวิจัย ● การบริหารเงินทุนในโครงการวิจัย ควรมอบอำนาจการเบิกจ่ายลงไปถึงระดับหน่วยปฏิบัติให้มากที่สุด เพื่อความคล่องตัวในการบริหารจัดการ

จุดอ่อน (W)	อุปสรรค(T)	กลยุทธ์ (WT)
<ul style="list-style-type: none"> ● ไม่มีระบบวิจัย/โครงสร้างด้านวิจัยที่ชัดเจนทำให้เข้าสู่ระบบการทำวิจัยยาก ● ขาดองค์กรที่ทำหน้าที่ประสานงานระดับนโยบาย แผนงาน และการปฏิบัติงาน ● ทักษะของผู้ทำวิจัยเพื่อตำแหน่งทางวิชาการ ยังมีมากกว่าเพื่อแสวงหาองค์ความรู้ใหม่ ● อาจารย์ขาดทัศนคติที่ดีต่อการวิพากษ์วิจารณ์ในผลงานวิจัย 	<ul style="list-style-type: none"> ● ขาดการเน้นบทบาทของมหาวิทยาลัยต่อสังคมในเชิงการผลิตความรู้เพื่อสร้างความก้าวหน้าทางวิชาการและเพื่อแก้ปัญหาของสังคม ● ความเป็นอิสระของหน่วยงานต่างๆทำให้ขาดการประสานความร่วมมืออย่างเป็นระบบ ● การพิจารณาเรื่องตำแหน่งทางวิชาการของอาจารย์ยังพิจารณาจากผลงานวิจัยของอาจารย์เป็นหลัก ● วัฒนธรรมของอาจารย์ในมหาวิทยาลัยไทย ยังไม่เอื้อต่อการเปิดรับการถูกวิพากษ์วิจารณ์ 	<ul style="list-style-type: none"> ● กำหนดนโยบายและแผนงานวิจัยระดับสถาบัน/คณะ/ภาควิชาให้ชัดเจนเป็นรูปธรรม และมีหน่วยงานรับผิดชอบอย่างเป็นระบบ ● ส่งเสริมให้หน่วยงานสนับสนุนการวิจัยมีการเชื่อมโยงอย่างนักวิจัย บัณฑิตศึกษากับผู้ใช้งานวิจัยทั้งภาครัฐ เอกชน ภาคอุตสาหกรรมและชุมชน ● สร้างระบบจูงใจ: ระบบที่สร้างค่านิยมในการทำวิจัย ● ส่งเสริมบรรยากาศการวิพากษ์วิจารณ์ผลผลิตทางวิชาการเพื่อสร้างสรรค์ความรู้ใหม่และประเมินศักยภาพด้านวิจัย ● สร้างระบบ peer review ทำให้ผู้ร่วมงานวิจัยสนใจและมีกำลังใจในการทำวิจัย

จุดอ่อน (W)	อุปสรรค(T)	กลยุทธ์ (WT)
<ul style="list-style-type: none"> ● เหตุผลที่อาจารย์ไม่คิดจะทำวิจัยเพราะไม่มีเวลา ● เงินทุนอุดหนุน/งบประมาณด้านวิจัยไม่เพียงพอต่อความต้องการในการทำวิจัย ● อาจารย์ทำงานวิจัยเดี่ยวมากกว่าทำวิจัยเป็นทีม ● ผลงานวิจัยในสาขาวิชาเดียวกันมีมากกว่าสหสาขาวิชา 	<ul style="list-style-type: none"> ● ภาระงานสิ้นและจำนวนอาจารย์ไม่เพียงพอโดยเฉพาะในสาขาวิชาที่ขาดแคลนเป็นปัญหาที่ทำให้ไม่มีเวลาทำวิจัย ● การลงทุนด้านการวิจัยที่รัฐสนับสนุนให้สถาบันอุดมศึกษาประมาณร้อยละ3.07-4.56 ของงบประมาณที่สนับสนุนสถาบันอุดมศึกษาทั้งหมด ● ทักษะของอาจารย์มุ่งทำวิจัยเพื่อความก้าวหน้าทางตำแหน่งวิชาการเป็นหลัก ● ขาดกลไกการประสานงานระหว่างคณะ/สาขาวิชาในอันที่จะใช้ประโยชน์ร่วมกันหรือทำงานวิจัยที่คาบเกี่ยวระหว่างสาขาวิชา 	<ul style="list-style-type: none"> ● ให้น้ำหนักความสำคัญของงานวิจัยเทียบเท่ากับงานสอนและงานอื่นๆ เพื่อให้อาจารย์มีเวลาในการทำวิจัยอย่างเพียงพอ ● พัฒนาระบบการจัดสรรด้านทุนวิจัยให้สมดุลกับความต้องการวิจัย ความสมดุลระหว่างสมรรถภาพในการวิจัยของสถาบันและความสนใจวิจัยของแต่ละบุคคล ● กระตุ้นโดยการให้ทุนวิจัยแบบ mega-research project เพื่อให้เกิดการรวมกลุ่มนักวิจัยทำงานวิจัยโครงการใหญ่ร่วมกัน ● กระตุ้นให้เกิดความร่วมมือระหว่างนักวิจัยที่มาจากสหสาขาวิชาเพื่อแก้ปัญหาเร่งด่วนโดยต้องอาศัยความรู้ทั้งด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีผนวกเข้ากับศาสตร์ทางสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

จุดอ่อน (W)	โอกาส (O)	กลยุทธ์ (WO)
<ul style="list-style-type: none"> ● ระเบียบและขั้นตอนการปฏิบัติเพื่อขอทุนวิจัยมีความยุ่งยากซับซ้อน ● ขาดการบริหารงานวิจัยที่มีประสิทธิภาพ ● ขาดการเชื่อมโยงผลงานวิจัยไปสู่ผู้ใช้ 	<ul style="list-style-type: none"> ● การปฏิรูประบบราชการจะส่งผลให้การดำเนินงานในหน่วยงานของรัฐ มีความคล่องตัว ยืดหยุ่นมากขึ้น ● นโยบายของมหาวิทยาลัยมุ่งสู่มหาวิทยาลัยวิจัยจะส่งผลให้ทุกหน่วยงานต้องปรับปรุงและพัฒนาระบบการบริหารงานวิจัยให้เอื้อต่อการวิจัยมากขึ้น ● นโยบายและแนวทางวิจัยของชาติเน้นจัดระบบการวิจัยที่มีโครงสร้างและการบริหารที่มีประสิทธิภาพและเอื้อต่อการมีส่วนร่วมจากภาครัฐ เอกชนและประชาชน 	<ul style="list-style-type: none"> ● เพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการ ให้หน่วยงานวิจัยมีความคล่องตัวในการบริหารจัดการมากขึ้น ● สร้างระบบการจัดการเพื่อให้เกิดงานวิจัยที่ครบวงจร ได้แก่ การจัดการเพื่อให้เกิดงานวิจัย การจัดการเพื่อการดำเนินงานวิจัยและการจัดการเพื่อให้เกิดการใช้ผลงานวิจัย ● ศึกษาความต้องการ ประสานความร่วมมือและเผยแพร่ผลงานวิจัยสู่กลุ่มเป้าหมาย ● จัดทำฐานข้อมูลในรูปของบริการสืบค้นและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ การบริการวิชาการไปยังกลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมาย ● จัดเสวนาทางวิชาการให้เป็นเวทีที่ผู้วิจัยและผู้ใช้ได้มีโอกาสพบปะ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน

จุดอ่อน (W)	โอกาส (O)	กลยุทธ์ (WO)
<ul style="list-style-type: none"> ● อาจารย์คุณวุฒิปริญญาตรีขาดความรู้ ประสบการณ์ และทักษะด้านการทำวิจัย ● อาจารย์ส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับงานสอนมากกว่างานวิจัย ● เทคโนโลยีที่ใช้ในการค้นคว้าวิจัยไม่ทันสมัย และไม่เพียงพอ 	<ul style="list-style-type: none"> ● แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่8 สนับสนุนการสร้างนักวิจัยที่ดี ใฝ่รู้ ใฝ่ทุนวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา ● พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดให้ใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาองค์ความรู้และพัฒนาสังคม ● แผนพัฒนาฉบับที่9 เน้นการสร้างนวัตกรรมอันเกิดจากผลงานวิจัยทั้งด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นและด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี 	<ul style="list-style-type: none"> ● จัดหลักสูตรทั้งระยะสั้น/ระยะยาวเพื่อเพิ่มศักยภาพด้านการวิจัยของอาจารย์ ● ใฝ่ทุนอาจารย์ศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษา ● จัดระบบพี่เลี้ยงนักวิจัย(mentor) กับนักวิจัยรุ่นใหม่ ● ใฝ่หานักภาระงานวิจัยเทียบเท่ากับการสอนและงานอื่นๆ ● สร้างระบบจูงใจ:ระบบที่สร้างค่านิยมในการทำวิจัย ● สร้างศูนย์ข้อมูล ศูนย์เครื่องมือทางวิทยาศาสตร์และศูนย์ปฏิบัติการเพื่อให้บริการในการค้นคว้าวิจัยทั้งในสถาบัน / ระหว่างสถาบัน/องค์กรเอกชน ● ปรับเปลี่ยนองค์กรอุดมศึกษาก้าวสู่มหาวิทยาลัยไทยแก้ว ในเครือข่ายแห่งความรู้

ผลการวิเคราะห์ SWOT Matrix

จากการวิเคราะห์ SWOT Matrix สรุปกลยุทธ์ทางเลือกได้ดังต่อไปนี้

1. กลยุทธ์ทางเลือกของการพัฒนาวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ที่เป็นการใช้จุดแข็งให้เกิดประโยชน์ต่อการได้โอกาสสูงสุด มีดังนี้

1.1 เนื่องจากจุดแข็ง คือ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐมีเป้าหมายและนโยบายด้านวิจัย สอดคล้องกับนโยบายและแนวทางวิจัยของชาติ ซึ่งมีโอกาสเนื่องจากนโยบายชาติให้ความสำคัญกับการพัฒนากำลังคนในด้านวิจัย การค้นคว้าองค์ความรู้ใหม่ เพื่อพัฒนาประเทศ โดยเน้นสร้างนวัตกรรมจากผลงานวิจัยทั้งด้านมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังนั้น กลยุทธ์ทางเลือกในกรณีนี้ คือ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือด้านการวิจัยทั้งภายในสถาบัน ระหว่างสถาบัน ทั้งในประเทศและต่างประเทศ สนับสนุนการทำวิจัยในลักษณะสหสาขาวิชา สนับสนุนโครงการวิจัยเน้นฐานคิดและภูมิปัญญาท้องถิ่น

1.2 สถาบันอุดมศึกษาของรัฐในปัจจุบัน ส่วนใหญ่มีนโยบายมุ่งพัฒนาสู่การเป็นมหาวิทยาลัยวิจัย ซึ่งถือเป็นจุดแข็ง และโอกาสคือ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดให้ใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ให้สถาบันอุดมศึกษาใช้การวิจัยพัฒนาวิชาการวิชาชีพขั้นสูงและการค้นคว้าวิจัยเพื่อพัฒนาองค์ความรู้และพัฒนาสังคม ฉะนั้นกลยุทธ์ทางเลือกในกรณีนี้ คือ การสร้างประชาคมวิจัยให้เข้มแข็ง สร้างระบบจูงใจ ระบบค่านิยมในการทำวิจัย และพัฒนาการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อเป็นกระบวนการในการสร้างนักวิจัยและงานวิจัย

1.3 นโยบายของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ มีการสนับสนุนให้อาจารย์นำวิธีการวิจัยสู่กระบวนการเรียนการสอน ซึ่งถือเป็นจุดแข็งในขณะที่มีโอกาสคือ แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ให้ความสำคัญกับการวิจัยในการพัฒนาการเรียนการสอน และพ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ให้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ กลยุทธ์ทางเลือกในกรณีนี้คือ การปรับปรุงหลักสูตรโดยนำวิธีการวิจัยเข้าสู่กระบวนการเรียนการสอน

1.4 จุดแข็งด้านนโยบายของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ที่ส่งเสริมให้ผลิตผลงานวิจัยในลักษณะสหสาขาวิชา โดยมีโอกาสคือ สกว. เน้นบทบาทการประสานศักยภาพของส่วนต่างๆในสังคมให้เป็นพลังในการพัฒนา มีการผสมผสานกระบวนการสร้างคนอยู่ในการพัฒนางานวิจัยทุกขั้นตอน ดังนั้นกลยุทธ์ทางเลือกในกรณีนี้คือ การจัดระบบพี่เลี้ยงนักวิจัย (mentors) ให้กับนักวิจัยรุ่นใหม่ จัดทีมวิจัยให้มีนักวิจัยอาวุโสเป็นหัวหน้าโครงการวิจัย เพื่อให้คำปรึกษาและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้านวิจัย

1.5 เนื่องจากสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ มีเป้าหมายพัฒนางานวิจัยให้มีคุณภาพทัดเทียมระดับนานาชาติ ซึ่งเป็นจุดแข็ง โดยมีโอกาสคือ แผนอุดมศึกษาระยะยาว ฉบับที่ 2

กำหนดทิศทางการวิจัยโดยให้ผลิตผลงานวิจัยที่มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับของสังคมวิชาการระดับนานาชาติ กลยุทธ์ทางเลือกในกรณีนี้คือ การให้ทุนเสนอผลงานวิจัยในที่ประชุมนานาชาติ สนับสนุนให้ตีพิมพ์ผลงานวิจัยในวารสารวิชาการระดับชาติและนานาชาติ จัดทำ Monograph เป็นภาษาอังกฤษเพื่อใช้อ้างอิงในวงการศึกษาในระดับสากล สร้างประชาคมวิจัยเฉพาะด้านในระดับสากล

1.6 สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ส่วนใหญ่มีการจัดกิจกรรมเพื่อเพิ่มศักยภาพด้านวิจัยของอาจารย์อย่างต่อเนื่อง จึงเป็นจุดแข็งที่มีโอกาสคือ แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 8 กำหนดให้สร้างระบบงาน บรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษาให้เอื้อต่อการทำวิจัย กลยุทธ์ทางเลือกในกรณีนี้คือ การจัดอบรม สัมมนา ประชุมวิชาการเพื่อเพิ่มความรู้ ประสบการณ์ และทักษะด้านการทำวิจัยของอาจารย์ และเป็นเวทีให้กับนักวิจัยได้มีโอกาสพบปะแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ด้านวิจัยทั้งเฉพาะด้าน และสหสาขาวิชาทั้งในระดับชาติและนานาชาติ

1.7 จุดแข็งประการหนึ่งของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐคือ การมีระบบประเมินผลโครงการวิจัย โอกาสคือการที่นโยบายของสถาบันอุดมศึกษามุ่งพัฒนาสู่การเป็นศูนย์กลางความเป็นเลิศทางวิชาการ กลยุทธ์ทางเลือกในกรณีนี้คือ การเลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่งโดยระบบประเมินรอบด้านทั้งงานสอน งานวิจัยและงานอื่นๆ มอบรางวัลตอบแทนหรือการประกาศเกียรติคุณแก่นักวิจัยดีเด่นและผลงานวิจัยดีเด่นให้ทุนอาจารย์ไปเสนอผลงานวิจัยในระดับชาติและนานาชาติ สนับสนุนการตีพิมพ์ผลงานวิจัยที่มีคุณภาพในวารสารวิชาการที่ได้รับการยอมรับ

2. กลยุทธ์ทางเลือกของการพัฒนาวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐที่เป็นการใช้จุดแข็งเพื่อหลีกเลี่ยงอุปสรรค ได้แก่

2.1 เนื่องจากสถาบันอุดมศึกษา มีเป้าหมายพัฒนางานวิจัย ให้มีคุณภาพทัดเทียมระดับมาตรฐานนานาชาติ แต่พบว่าวัฒนธรรมวิจัยในมหาวิทยาลัยไทยยังอยู่ในระดับการนำองค์ความรู้จากต่างประเทศมาใช้มากกว่าเป็นผู้สร้างองค์ความรู้ใหม่ กลยุทธ์ที่ควรใช้ คือ การผลักดันให้อาจารย์ผลิตผลงานวิจัยที่มีคุณภาพสามารถตีพิมพ์ได้ในวารสารวิชาการนานาชาติที่มี Impact factor สูง

2.2 สถาบันอุดมศึกษามีระบบการให้รางวัลแก่ผลงานวิจัย / นักวิจัยดีเด่น แต่สิ่งที่เป็นอุปสรรคต่อนักวิจัยคือ ค่าตอบแทนนักวิจัยต่ำ ก้าวหน้าน้อย ทำงานหนัก กลยุทธ์ทางเลือกในกรณีนี้ คือ การจัดสรรทุนวิจัยที่มีค่าตอบแทนนักวิจัยและผู้ช่วยวิจัยอย่างเหมาะสม เพื่อเป็นสิ่งจูงใจและสร้างอาชีพนักวิจัย การสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการเผยแพร่ผลงานทั้งการตีพิมพ์ผลงานวิจัย และการเข้าร่วมประชุมเสนอผลงานวิจัยทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ

2.3 นโยบายของสถาบันอุดมศึกษาส่งเสริมความร่วมมือระหว่างผู้ใช้ผลงานวิจัยกับนักวิจัยซึ่งถือเป็นจุดแข็ง ในขณะที่ความเชื่อมโยงระหว่างผู้ใช้ผลงานวิจัยกับนักวิจัยยังอ่อนแอ

กลยุทธ์ทางเลือกในกรณีนี้คือ การจัดการบริหารปลายทาง การศึกษาความต้องการ ประสานความร่วมมือและเผยแพร่ผลงานวิจัยสู่กลุ่มเป้าหมาย

2.4 เนื่องจากสถาบันอุดมศึกษา มีคณะกรรมการพิจารณาจัดสรรเงินทุนด้านการวิจัย แต่ขั้นตอนงบประมาณของรัฐ มีความยุ่งยากซับซ้อนซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการทำวิจัยของอาจารย์ ดังนั้นกลยุทธ์ทางเลือกในกรณีนี้คือ การให้หน่วยงานวิจัยมีความคล่องตัวในการบริหารจัดการด้านการจัดสรรทรัพยากรและงบประมาณด้านวิจัย การบริหารเงินทุนในโครงการวิจัย ควรมอบอำนาจการเบิกจ่ายลงไปถึงระดับหน่วยปฏิบัติให้มากที่สุด เพื่อความคล่องตัวในการบริหารจัดการ

3. กลยุทธ์ทางเลือกของการพัฒนาวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐที่เป็นการลดจุดอ่อน เพื่อเพิ่มโอกาส ได้แก่

3.1 เนื่องจากระเบียบและขั้นตอนการปฏิบัติเพื่อขอทุนวิจัยมีความยุ่งยากซับซ้อน แต่ในเดี๋ยวกั้นการปฏิรูประบบราชการจะส่งผลให้การดำเนินงานในหน่วยงานของรัฐ มีความคล่องตัวยืดหยุ่นมากขึ้น ดังนั้นกลยุทธ์ที่เหมาะสมในกรณีนี้คือ การเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการให้หน่วยงานวิจัยมีความคล่องตัวในการบริหารจัดการมากขึ้น

3.2 จุดอ่อนประการหนึ่งของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐคือ การขาดการบริหารงานวิจัยที่มีประสิทธิภาพ แต่ก็ยังมีโอกาสคือ นโยบายของมหาวิทยาลัยมุ่งสู่มหาวิทยาลัยวิจัยซึ่งจะส่งผลให้ทุกหน่วยงานต้องปรับปรุง และพัฒนาระบบการบริหารงานวิจัยให้เอื้อต่อการวิจัยมากขึ้น กลยุทธ์ทางเลือกในกรณีนี้คือ การสร้างระบบการจัดการเพื่อให้เกิดงานวิจัยที่ครบวงจร ได้แก่ การจัดการเพื่อให้เกิดงานวิจัย การจัดการเพื่อการดำเนินงานวิจัยและการจัดการเพื่อให้เกิดการใช้ผลงานวิจัย

3.3 จากอดีตที่ผ่านมาพบว่า จุดอ่อนด้านการวิจัยของสถาบันอุดมศึกษาประการหนึ่งคือการขาดการเชื่อมโยงผลงานวิจัยไปสู่ผู้ใช้ แต่ในขณะเดียวกันนโยบายและแนวทางวิจัยของชาตินั้นเน้นการจัดระบบการวิจัยที่มีโครงสร้างและการบริหารที่มีประสิทธิภาพและเอื้อต่อการมีส่วนร่วมจากภาครัฐ เอกชนและประชาชน ดังนั้นกลยุทธ์ทางเลือกจึงควรเป็นดังนี้คือ การศึกษาความต้องการ ประสานความร่วมมือและเผยแพร่ผลงานวิจัยสู่กลุ่มเป้าหมาย จัดทำฐานข้อมูลในรูปของบริการสืบค้นและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ การบริการวิชาการไปยังกลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมาย จัดเสวนาทงวิชาการให้เป็นเวทีที่ผู้วิจัยและผู้ใช้ได้มีโอกาสพบปะ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน

3.4 เนื่องจากยังมีอาจารย์คุณวุฒิปริญญาตรีอยู่จำนวนหนึ่ง ที่ยังขาดความรู้ประสบการณ์และทักษะด้านการทำวิจัย ซึ่งเป็นจุดอ่อนแต่ในขณะที่มีโอกาสโดยที่แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 สนับสนุนการสร้างนักวิจัยที่ดี ใฝ่รู้ให้ทุนวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา กลยุทธ์ที่เหมาะสมในกรณีนี้คือ การจัดหลักสูตรทั้งระยะสั้นและระยะยาวเพื่อเพิ่มศักยภาพด้านการ

วิจัยของอาจารย์ การให้ทุนอาจารย์ศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษา และการจัดระบบพี่เลี้ยงนักวิจัย(Mentors) กับนักวิจัยรุ่นใหม่

3.5 อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาให้ความสำคัญกับงานสอนมากกว่างานวิจัย เป็นจุดอ่อนอีกประการหนึ่ง ในขณะที่ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดให้ใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาองค์ความรู้และพัฒนาสังคม กลยุทธ์ทางเลือกที่เหมาะสมในกรณีนี้คือ การให้น้ำหนักภาระงานวิจัยเทียบเท่างานสอนและงานอื่นๆ การสร้างระบบจูงใจ ระบบสร้างค่านิยมในการทำวิจัยของอาจารย์

3.6 จุดอ่อนอีกประการหนึ่งของสถาบันอุดมศึกษา คือ เทคโนโลยีที่ใช้ในการค้นคว้าวิจัย ไม่ทันสมัยและมีไม่เพียงพอ แต่จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 ได้เน้นการสร้างนวัตกรรมอันเกิดจากผลงานวิจัยทั้งด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นและด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ดังนั้นกลยุทธ์ทางเลือกในกรณีนี้คือ การสร้างศูนย์ข้อมูล ศูนย์เครื่องมือทางวิทยาศาสตร์และศูนย์ปฏิบัติการเพื่อให้บริการในการค้นคว้าวิจัยทั้งในสถาบัน / ระหว่างสถาบัน / องค์กรเอกชน มีการปรับเปลี่ยนองค์กรอุดมศึกษาให้ก้าวสู่มหาวิทยาลัยไทยแก้วในเครือข่ายแห่งความรู้

4. กลยุทธ์ทางเลือกของการพัฒนาวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐที่เป็นการลดจุดอ่อนและหลีกเลี่ยงอุปสรรค ได้แก่

4.1 เนื่องจากสถาบันอุดมศึกษายังไม่มีระบบวิจัย หรือโครงสร้างด้านวิจัยที่ชัดเจนทำให้เข้าสู่ระบบการทำวิจัยได้ยาก และมีอุปสรรคคือขาดการเน้นบทบาทของมหาวิทยาลัยต่อสังคมในเชิงการผลิตความรู้เพื่อสร้างความก้าวหน้าทางวิชาการ และเพื่อแก้ปัญหาของสังคม ดังนั้นกลยุทธ์ที่เหมาะสมในกรณีนี้คือ การกำหนดนโยบายและแผนงานวิจัยระดับสถาบัน / คณะ / ภาควิชาให้ชัดเจนเป็นรูปธรรม และมีหน่วยงานรับผิดชอบอย่างเป็นทางการเป็นระบบ

4.2 การขาดองค์กรที่ทำหน้าที่ประสานงานระดับนโยบาย แผนงาน และการปฏิบัติงานเป็นจุดอ่อนหนึ่งของสถาบันอุดมศึกษา ประกอบกับความเป็นอิสระของหน่วยงานต่างๆ ทำให้ขาดการประสานความร่วมมืออย่างเป็นทางการ กลยุทธ์ทางเลือกในกรณีนี้คือ การส่งเสริมให้หน่วยงานสนับสนุนการวิจัยมีการเชื่อมโยงอย่างนักวิจัย บัณฑิตศึกษากับผู้ใช้งานวิจัยทั้งภาครัฐ เอกชน ภาคอุตสาหกรรมและชุมชน

4.3 จุดอ่อนอีกประการหนึ่งคือ ทักษะคติของผู้ทำวิจัยเพื่อตำแหน่งทางวิชาการ ยังมีมากกว่าเพื่อแสวงหาองค์ความรู้ใหม่ และอุปสรรคคือ การพิจารณาเรื่องตำแหน่งทางวิชาการของอาจารย์ยังพิจารณาจากผลงานวิจัยของอาจารย์เป็นหลัก ดังนั้นกลยุทธ์ทางเลือกที่เหมาะสมคือ การสร้างระบบจูงใจ ระบบสร้างค่านิยมในการทำวิจัยของอาจารย์

4.4 เนื่องจาก อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษายังขาดทัศนคติที่ดีต่อการวิพากษ์วิจารณ์ในผลงานวิจัย และมีอุปสรรคคือ วัฒนธรรมของอาจารย์ในมหาวิทยาลัยไทย ยังไม่เอื้อต่อการ

เปิดรับการถูกวิพากษ์วิจารณ์ กลยุทธ์ทางเลือกสำหรับกรณีนี้คือ การส่งเสริมบรรยากาศการวิพากษ์วิจารณ์ผลผลิตทางวิชาการเพื่อสร้างสรรค์ความรู้ใหม่และประเมินศักยภาพด้านวิจัย สร้างระบบ Peer review ทำให้ผู้ร่วมงานวิจัยสนใจและมีกำลังใจในการทำวิจัย

4.5 เหตุผลสำคัญของอาจารย์ที่ไม่คิดทำวิจัยหรือไม่เคยทำวิจัย เพราะไม่มีเวลาเป็นจุดอ่อนหนึ่ง ในขณะที่ภาระงานสอนและจำนวนอาจารย์ไม่เพียงพอโดยเฉพาะในสาขาวิชาที่ขาดแคลนเป็นปัญหาที่ทำให้ไม่มีเวลาทำวิจัย กลยุทธ์ทางเลือกในกรณีนี้คือ การให้น้ำหนักความสำคัญของงานวิจัยเทียบเท่ากับงานสอนและงานอื่นๆ เพื่อให้อาจารย์มีเวลาในการทำวิจัยอย่างเพียงพอ

4.6 เมื่อพิจารณาด้านเงินทุนอุดหนุน / งบประมาณด้านการวิจัย พบว่าไม่เพียงพอต่อความต้องการในการทำวิจัยของอาจารย์เป็นจุดอ่อนประการหนึ่ง และพบว่า การลงทุนด้านการวิจัยที่รัฐสนับสนุนให้สถาบันอุดมศึกษาประมาณร้อยละ 3.07 – 4.56 ของงบประมาณที่สนับสนุนสถาบันอุดมศึกษาทั้งหมด ดังนั้นกลยุทธ์ทางเลือกคือ การพัฒนาระบบการจัดสรรด้านทุนวิจัยให้สอดคล้องกับความต้องการวิจัย ความสมดุลระหว่างสมรรถภาพในการวิจัยของสถาบันและความสนใจวิจัยของแต่ละบุคคล

4.7 ลักษณะการทำวิจัยของอาจารย์ ยังมีลักษณะเป็นงานวิจัยเดี่ยวมากกว่าทำวิจัยเป็นทีม ประกอบกับอาจารย์มีทัศนคติมุ่งทำวิจัยเพื่อความก้าวหน้าทางตำแหน่งวิชาการเป็นหลัก กลยุทธ์ทางเลือกที่เหมาะสมคือ การกระตุ้นโดยการให้ทุนวิจัยแบบ Mega research project เพื่อให้เกิดการรวมกลุ่มนักวิจัยทำงานวิจัยโครงการใหญ่ร่วมกัน

4.8 จุดอ่อนอีกประการหนึ่งคือผลงานวิจัยในสาขาวิชาเดียวกันมีมากกว่าสหสาขาวิชา และมีอุปสรรคคือขาดกลไกการประสานงานระหว่างคณะ / สาขาวิชาในอันที่จะใช้ประโยชน์ร่วมกันหรือทำงานวิจัยที่คาบเกี่ยวระหว่างสาขาวิชา ดังนั้นกลยุทธ์ทางเลือกในกรณีนี้คือ การกระตุ้นให้เกิดความร่วมมือระหว่างนักวิจัยที่มาจากสหสาขาวิชา เพื่อแก้ปัญหาเร่งด่วนโดยต้องอาศัยความรู้ ทั้งด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ผสมเข้ากับศาสตร์ทางสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

จากกลยุทธ์แต่ละด้านสู่กลวิธี ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ผลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้านวิจัย ผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ และสังเคราะห์การดำเนินงานด้านการส่งเสริมการวิจัยในสถาบันอุดมศึกษาของสภาวิจัยแห่งชาติ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย ทบวงมหาวิทยาลัย และจากการบริหารงานวิจัยของสถาบันอุดมศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศ ได้กลวิธีซึ่งผ่านการคัดสรรตามความเหมาะสม สอดคล้องและมีความเป็นไปได้กับสภาพการวิจัยของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ

การกำหนดกลยุทธ์การพัฒนามัธยมศึกษาของอาจารย์ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ

ในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการโดยการจัดประชุมผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 16 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ อาจารย์ประจำในสาขาวิชามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ วิทยาศาสตร์ชีวภาพ และวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ผู้เชี่ยวชาญด้านการทำวิจัย และผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดทำกลยุทธ์ การประชุมเพื่อกำหนดกลยุทธ์จัดขึ้นเมื่อวันที่ 22 มกราคม พ.ศ. 2546 เวลา 13.00 – 16.00 น. ณ ห้องประชุมนานาชาติ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผลการประชุม มีความคิดเห็นต่อร่างกลยุทธ์ และข้อเสนอแนะ สรุปได้ดังนี้

1. การกำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจด้านการวิจัยของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ควรมุ่งเน้นไปที่การพัฒนามัธยมศึกษาการวิจัยของอาจารย์โดยตรง ไม่ควรกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจในลักษณะของการวิจัยในภาพกว้างทั้งสถาบัน ซึ่งจะทำให้กลยุทธ์ที่ได้ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่มุ่งพัฒนาไปที่ตัวอาจารย์

2. กลยุทธ์การพัฒนามัธยมศึกษาการวิจัยของอาจารย์ ทั้ง 4 ด้านได้แก่ ด้านนโยบายการวิจัย ด้านการบริหารงานวิจัย ด้านการจัดสรรทรัพยากรเพื่อการวิจัย และด้านผลงานวิจัย ควรจะกำหนดใน 2 ลักษณะคือ 1) กลยุทธ์ที่ก่อให้เกิดวิถีชีวิตการทำวิจัยของอาจารย์ เช่นการสร้างระบบจูงใจทัศนคติและค่านิยมในการทำวิจัยของอาจารย์ การสร้างระบบคัดสรรอาจารย์โดยพิจารณาความสามารถด้านการวิจัย และการพัฒนาศักยภาพด้านการวิจัยของอาจารย์ และ 2) กลยุทธ์พัฒนามัธยมศึกษาการวิจัยที่ก่อให้เกิดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการทำวิจัยของอาจารย์ เช่น การพัฒนาระบบบริหารจัดการที่ส่งเสริมให้ท่านวิจัยดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ การส่งเสริมทรัพยากรด้านการวิจัยให้เหมาะสม การจัดสรรเงินทุนวิจัยอย่างเพียงพอ และการส่งเสริมด้านผลงานวิจัยของอาจารย์ เป็นต้น

3. การกำหนดกลยุทธ์ ควรกำหนดให้สอดคล้องกับแผนวิจัยระดับชาติ ควรนำแผนแม่บทมาพิจารณาในลักษณะที่เป็นโอกาส (Opportunity) ในการจัดทำกลยุทธ์ในแต่ละด้าน

4. การกำหนดกลยุทธ์แต่ละด้าน ควรจัดแบ่งแยกความแตกต่างให้ชัดเจนว่า กลยุทธ์ใดเป็นกลยุทธ์ด้านนโยบาย กลยุทธ์ใดเป็นด้านการบริหารงานวิจัย จากร่างกลยุทธ์ที่นำเสนอ พบว่ายังมีความซ้ำซ้อนกันอยู่ และยังกระจัดกระจาย

5. กลยุทธ์เฉพาะสาขาวิชาพบว่าในสาขาวิชามนุษยศาสตร์ และสาขาวิชาสังคมศาสตร์ มีความใกล้เคียงกันมาก เช่นเดียวกับสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ และสาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่มีความคล้ายคลึงกัน ที่ประชุมเสนอให้จัดเป็นกลยุทธ์เฉพาะสาขาวิชาใน 2 กลุ่มคือ 1) กลยุทธ์เฉพาะสาขาวิชามนุษยศาสตร์ และสาขาวิชาสังคมศาสตร์ และ 2) กลยุทธ์เฉพาะสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพและ สาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

6. การกำหนดกลยุทธ์ ควรพิจารณาให้ครอบคลุมไปถึงการที่มหาวิทยาลัยของรัฐกำลังจะเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐด้วย

7. การกำหนดกลยุทธ์ ควรพิจารณาด้วยว่ามหาวิทยาลัยใดที่มุ่งวิจัย มหาวิทยาลัยมุ่งการสอนเป็นหลัก ผู้นำนักในการปฏิบัติเพื่อการพัฒนาด้านการวิจัยของอาจารย์ น่าจะไม่เท่ากัน

8. ในภาพรวมร่างกลยุทธ์ที่น่าเสนอ มีมากแต่กระจัดกระจาย มีบางส่วนซ้ำซ้อน ควรจัดกลุ่มในชัดเจน นำเสนอเฉพาะกลยุทธ์ที่มุ่งเน้นที่การพัฒนาวิถีชีวิตด้านการวิจัยของอาจารย์โดยตรง และกลยุทธ์พัฒนาวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมบรรยากาศในการทำวิจัยของอาจารย์

ผู้วิจัยได้สรุปผลจากการประชุมผู้ทรงคุณวุฒิ ดำเนินการปรับปรุง แก้ไขร่างกลยุทธ์และเพิ่มเติมในส่วนที่เป็นข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากที่ประชุม สรุปเป็นกลยุทธ์เพื่อการตรวจสอบกลยุทธ์ในลำดับต่อไป

ตอนที่ 4 ผลการตรวจสอบกลยุทธ์การพัฒนาวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ

เมื่อผู้วิจัยได้ดำเนินการแก้ไข ปรับปรุงร่างกลยุทธ์การพัฒนาวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ตามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ ตามขั้นตอนที่ 3 แล้ว ผู้วิจัยได้สรุปกลยุทธ์ที่ได้จากการประชุมกำหนดกลยุทธ์ในชุดดังกล่าว แล้วจัดส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัย อีกชุดหนึ่ง จำนวน 8 คน ได้พิจารณาตรวจสอบถึงความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของกลยุทธ์เหล่านั้น ผลการตรวจสอบมีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. กลยุทธ์ด้านนโยบายการวิจัยและกลยุทธ์ด้านการบริหารงานวิจัยบางข้อยังมีความซ้ำซ้อนกัน ควรจัดแบ่งความแตกต่างให้ชัดเจน

2. กลยุทธ์ในทุกด้านในภาพรวม เห็นว่ามีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ แต่ยังมีบางกลยุทธ์ที่ยังมีลักษณะที่เป็นนามธรรมอยู่มาก ควรปรับแก้ไขให้มีลักษณะที่เป็นการปฏิบัติได้ให้ชัดเจน

3. กลยุทธ์ด้านผลงานวิจัยมีแต่กลยุทธ์ในภาพรวม ยังขาดส่วนที่เป็นกลยุทธ์เฉพาะสาขาวิชา และถ้าผู้วิจัยเห็นว่ากลยุทธ์ที่น่าเสนอในภาพรวม สามารถใช้ได้ในทุกสาขาวิชาอยู่แล้ว ควรระบุไว้ให้ชัดเจน

4. การบริหารงานวิจัยมีหลายรูปแบบ ซึ่งแตกต่างกัน เช่น การวิจัยพื้นฐาน การวิจัยประยุกต์ การวิจัยตามสัญญา (Contract research) การวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา เป็นต้น ควรแสดงแนวคิดในแง่นี้ในกลยุทธ์ด้านการบริหารงานวิจัยด้วย

5. กลยุทธ์ด้านนโยบายการวิจัย เห็นว่าต้องพยายามผลักดันให้กลยุทธ์ด้านนี้ เข้าไปสู่การพิจารณาของศูนย์อำนวยการวิจัย ซึ่งเป็นผู้กำหนดนโยบายของชาติ เพื่อให้นโยบายนี้เป็นส่วนหนึ่งของนโยบายของรัฐและมีการถือปฏิบัติต่อไป

6. กลยุทธ์ด้านการจัดสรรทรัพยากรเพื่อการวิจัย เห็นว่า ทรัพยากรมีหลายรูปแบบ ขอบเขตความสามารถของนักวิจัยถือว่ามีผลสำคัญต่อความสำเร็จมาก การใช้ทรัพยากรด้านการเงิน ต้องมีเป้าหมายว่าจะต้องให้คุ้มค่าจริงๆ

7. กลยุทธ์ด้านผลงานวิจัย เห็นว่า ผลงานวิจัยทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จะต้องนำไปสู่การผลิตทางอุตสาหกรรมและพาณิชย์กรรมคือ ทำได้ คุ่มทุนและมีผู้ต้องการซื้อ ส่วนผลงานวิจัยทางด้านสังคมศาสตร์นั้น จะต้องวัดกันที่คุณค่า การเป็นที่ยอมรับ และมีผลต่อการยกระดับมาตรฐานการมีชีวิตอย่างมีคุณค่าและมีความสุข

8. คำที่ใช้ในการเขียนกลยุทธ์และกลวิธีบางคำไม่ถูกต้อง คำที่ใช้เป็นกลยุทธ์ ได้แก่ “ส่งเสริม” “สนับสนุน” “ปฏิรูป” “กระตุ้น” ส่วนคำที่ใช้เป็นกลวิธีจะต้องเป็น รูปธรรม เช่น “จัดตั้ง” “จัดทำ” “จัดระบบ” “ให้ทุน” “จัดสรร” “กำหนด” “ทำการ” “ติดตาม” “ตรวจสอบ” “ประเมินผล” เป็นต้น

ผู้วิจัยได้ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขกลยุทธ์ตามข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ได้ตรวจสอบแล้ว โดยพิจารณาคัดเลือกเฉพาะกลยุทธ์การพัฒนาวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐที่มีความเหมาะสม และมีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติมากที่สุด สรุปเป็นกลยุทธ์แต่ละด้าน ดังนี้

1. กลยุทธ์ด้านนโยบายการวิจัย
2. กลยุทธ์ด้านการบริหารงานวิจัย
3. กลยุทธ์ด้านการจัดสรรทรัพยากรเพื่อการวิจัย
4. กลยุทธ์ด้านผลงานวิจัย

การนำเสนอกลยุทธ์การพัฒนาวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ผู้วิจัยได้นำเสนอ 2 ส่วน คือกลยุทธ์ในภาพรวมทุกสาขาวิชา และกลยุทธ์เฉพาะสาขาวิชา ดังรายละเอียด ดังนี้

กลยุทธ์ด้านนโยบายการวิจัย

การนำเสนอกลยุทธ์ด้านนโยบายการวิจัย แบ่งออกเป็นกลยุทธ์ในภาพรวมทุกสาขาวิชา และกลยุทธ์เฉพาะสาขาวิชา รายละเอียดมีดังต่อไปนี้

กลยุทธ์ในภาพรวมทุกสาขาวิชา

1. กลยุทธ์ ส่งเสริมค่านิยมและทัศนคติในการทำวิจัยของอาจารย์

กลยุทธ์ สร้างระบบจูงใจดังนี้ :

1. ให้นำพนักงานวิจัยเท่ากับงานสอนเพื่อให้เห็นความสำคัญของการวิจัย
2. ให้ข้อมูลข่าวสารถึงความสำเร็จของผลงานวิจัยของอาจารย์ที่มีคุณภาพได้มาตรฐาน (Success story) เพื่อสร้างแรงจูงใจในการทำวิจัย
3. สร้างระบบกัลยาณมิตร โดยให้นักวิจัยในทีมเดียวกันหรือสาขาวิชาเดียวกันได้มีการช่วยเหลือ ให้คำแนะนำปรึกษาและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้านวิจัยร่วมกัน ทำให้อาจารย์สนใจและกระตุ้นให้เกิดกำลังใจในการทำวิจัย
4. แสดงออกถึงการยอมรับในความสำเร็จของงานวิจัย เช่น การจัดพิมพ์เผยแพร่ผลงาน การประกาศเกียรติคุณนักวิจัยดีเด่นหรือผลงานวิจัยดีเด่น ทำให้เกิดความภาคภูมิใจและเป็นกำลังใจแก่อาจารย์ผู้ทำวิจัย และสร้างค่านิยมพื้นฐานของการยอมรับนักวิจัย
5. ให้นำไปเสนอผลงานวิจัยในที่ประชุมวิชาการต่างประเทศ จูงใจให้มีการผลิตผลงานวิจัยที่ได้มาตรฐานระดับนานาชาติมากขึ้น ทำให้อาจารย์มีโอกาสเข้าไปอยู่ในวงวิชาการระดับสากลได้
6. จัดตั้งหน่วยช่วยเหลือและให้คำปรึกษาด้านวิจัย เช่น หน่วยช่วยเหลือในการเขียนบทความวิจัย (Writing Clinic) หน่วยช่วยเหลือด้านการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ
7. จัดให้มีแกนนำในกลุ่มต่างๆ ของอาจารย์และเสริมสร้างให้เกิดมวลพลัง (Critical mass) ที่เป็นแรงผลักดันให้มีการวิจัยขึ้น เช่น การจัดตั้งหน่วยปฏิบัติการวิจัยที่มีการรวมนักวิจัยให้มาทำงานร่วมกันในเทคนิคเฉพาะทาง
8. กำหนดให้อาจารย์นำวิธีการวิจัยเข้าสู่กระบวนการเรียนการสอนทั้งระดับปริญญาตรีและบัณฑิตศึกษา
9. เปิดโอกาสให้อาจารย์ได้ระดมความคิดกำหนดหลักปฏิบัติตามจรรยาบรรณนักวิจัย เพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจในการเป็นนักวิจัยที่ดี
10. จัดประชุมทางวิชาการเพื่อเสนอผลงานวิจัยของอาจารย์เพื่อเสริมสร้างบรรยากาศการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและวิพากษ์วิจารณ์วิชาการในทางสร้างสรรค์

2. กลยุทธ์ พัฒนาอาจารย์นักวิจัยรุ่นใหม่

กลวิธี :

1. พัฒนาระบบคัดเลือก คัดสรรอาจารย์ใหม่ (Recruitment) โดยพิจารณาศักยภาพด้านวิจัยควบคู่กับการสอน
2. จัดระบบพี่เลี้ยงนักวิจัย (Mentors) เพื่อให้คำปรึกษา และแลกเปลี่ยน ประสบการณ์ ด้านการทำวิจัยให้กับอาจารย์นักวิจัยรุ่นใหม่
3. จัดให้มีการทำวิจัยเป็นทีม โดยให้นักวิจัยอาวุโสเป็นหัวหน้าโครงการและเปิดโอกาสให้นักวิจัยรุ่นใหม่เข้ามามีส่วนร่วมเพื่อให้มีการเรียนรู้ทักษะและประสบการณ์ในการทำวิจัยในโครงการขนาดใหญ่
4. จัดฝึกอบรมวิทยากรวิจัย ทั้งในระดับพื้นฐานและระดับดำเนินการให้กับกลุ่มอาจารย์ที่เริ่มทำวิจัยตามความเหมาะสม
5. จัดสรรทุนอุดหนุนสำหรับพัฒนานักวิจัยรุ่นใหม่ ให้มีโอกาสไปอบรมสัมมนาหรือศึกษาเพิ่มเติมเพื่อพัฒนาความรู้ ประสบการณ์และทักษะด้านการทำวิจัย
6. พัฒนานักวิจัยระดับหลังปริญญาเอก (Post Doctorate) โดยเปิดโอกาสให้อาจารย์ใหม่ที่จบปริญญาเอกเข้าสู่งานทำ Post Doc ได้ทั้งภายในและต่างประเทศ และสนับสนุนให้มีการบ่มเพาะประสบการณ์การวิจัยแก่อาจารย์ โดยให้เวลาและทุนได้เข้าร่วมงานกับนักวิจัยของมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงในต่างประเทศ ก่อนนำความรู้กลับมาพัฒนางานวิจัยในประเทศ

3. กลยุทธ์ พัฒนาการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อเป็นกระบวนการในการสร้างนักวิจัยและงานวิจัย

กลวิธี :

1. พัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนทั้งระดับปริญญาตรีและบัณฑิตศึกษาให้สร้างนักวิจัยและมีกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง
2. ให้ทุนการศึกษาโดยเฉพาะทุนวิจัยแก่นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษารวมทั้งนักศึกษาปี 4 เพื่อให้ให้นักศึกษาที่เก่งและมีคุณภาพเข้าศึกษาต่อระดับบัณฑิตศึกษาและบรรจุเป็นอาจารย์
3. กำหนดนโยบายการสนับสนุนการทำวิทยานิพนธ์ให้สอดคล้องระหว่างบัณฑิตศึกษากับฝ่ายวิจัยของมหาวิทยาลัย

4. กลยุทธ์ ส่งเสริมประชาคมวิจัยให้เข้มแข็ง

กลวิธี :

1. จัดตั้งเครือข่ายความร่วมมือระหว่างอาจารย์นักวิจัย ในสาขาเดียวกันและต่างสาขา โดยจัดทำระบบ Web board , Data base และ List of publications

2. จัดตั้งสถาบันวิจัยแนวใหม่คือ นักวิจัยชั้นนำคัดสรรนักวิจัยมาทำงานตามโครงการวิจัยขนาดใหญ่ สร้างผลงานจนสามารถเลี้ยงตัวเองได้ มีการบริหารงานด้วยระบบ 3F1L คือมี Full cost, Full time, Full commitment และ Long term
3. ผลักดันให้อาจารย์ผลิตผลงานวิจัยที่มีคุณภาพสูงสามารถตีพิมพ์ได้ในวารสารวิชาการนานาชาติที่มี Impact factor สูงเพื่อสร้างความเชื่อถือจากแหล่งทุน
4. สร้างแนวทางร่วมมือในสถาบัน ทั้งระดับคณะและภาควิชา โดยใช้จุดแข็งของแต่ละฝ่ายสร้างความแข็งแกร่งให้กับสถาบันโดยรวม การใช้ทรัพยากรร่วมกันทำให้ประหยัด ลดระยะเวลาและได้งานวิจัยที่มีประสิทธิภาพ
5. จัดระบบการทำงานร่วมกันในหลายสาขา หรือข้ามสาขาทั้งแบบ Multi-disciplinary, Interdisciplinary และ Transdisciplinary เพื่อผลิตงานวิจัยที่ครอบคลุมครบวงจรและสามารถนำไปใช้งานได้จริง และได้มุมมองใหม่แก้ไขปัญหาในวงกว้าง เป็นการสร้างวัฒนธรรมให้เป็น academic based
6. จัดให้มีการสร้างเครือข่ายการวิจัย โดยมีความร่วมมือทางวิชาการ (Consortium) ระหว่างนักวิจัยภายในและระหว่างมหาวิทยาลัยทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ
7. ตั้งกลุ่ม (Forum) เฉพาะทางเพื่อให้มีการแลกเปลี่ยนระหว่างนักวิจัยทั้งภายในและระหว่างสถาบัน
8. จัดให้หน่วยงานสนับสนุนการวิจัยมีการเชื่อมโยงระหว่างนักวิจัย บัณฑิตศึกษา กับ ผู้ใช้งานวิจัย ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคอุตสาหกรรมและชุมชน
9. จัดตั้งหน่วยวิจัย (Research Unit) เฉพาะทางหรือสหสาขาวิชาที่แต่ละมหาวิทยาลัยมีความเข้มแข็ง เป็นการเปิดโอกาสให้มีการรวมกลุ่มให้เกิดความร่วมมือ สร้างบรรยากาศในการพัฒนางานวิจัยที่คุณภาพ
10. พัฒนางานวิจัยที่เป็นจุดเน้นของมหาวิทยาลัยให้เป็น Mega-research project เพื่อสร้างความเข้มแข็งของนักวิจัยในสาขานั้นๆ

5. กลยุทธ์ พัฒนาระบบประเมินภาระงาน และตำแหน่งทางวิชาการ

กลวิธี :

ใช้ระบบประเมินรอบด้าน ทั้งด้านการพัฒนางานสอน งานวิจัย ภาระงานอื่นๆ โดยให้น้ำหนักภาระงานแต่ละด้านอย่างเหมาะสมสอดคล้องกับนโยบายของมหาวิทยาลัย

6. กลยุทธ์ พัฒนาสื่อเผยแพร่ผลงานวิจัย

กลวิธี :

1. พัฒนาวารสารวิชาการของมหาวิทยาลัยให้มีคุณภาพได้มาตรฐานเทียบเท่าสากล

2. จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์เผยแพร่ผลงานวิจัยของอาจารย์ให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายเพื่อให้ผลงานวิจัยเกิดประโยชน์ในการนำไปใช้ให้มากที่สุด

กลยุทธ์เฉพาะสาขาวิชา

สาขาวิชามนุษยศาสตร์และสาขาวิชาสังคมศาสตร์

1. กลยุทธ์ พัฒนาศักยภาพของอาจารย์ด้านการทำวิจัย

กลวิธี :

1. จัดอบรมวิทยากรวิจัยด้านมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์เพื่อพัฒนาความรู้ ประสบการณ์ และทักษะด้านวิจัยของอาจารย์ทั้งหลักสูตรระยะสั้นและระยะยาว
2. จัดสรรทุนพัฒนาอาจารย์ได้ศึกษาต่อระดับบัณฑิตศึกษาทั้งปริญญาโทและปริญญาเอก เพื่อพัฒนาความรู้และทักษะด้านวิจัยและนำความรู้มาพัฒนาศาสตร์และสาขาวิชา

2. กลยุทธ์ เสริมสร้างโลกทัศน์ผลงานวิจัยทางมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ ให้มีความเป็นสากล

กลวิธี :

1. กำหนดให้อาจารย์ผลิตผลงานวิจัยทางมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์อย่างสร้างสรรค์เหมาะสมกับวัฒนธรรมและท้องถิ่น เพื่อความรอบรู้อย่างลึกซึ้ง และเป็นผู้เชี่ยวชาญเฉพาะเรื่องอย่างแท้จริงจนสามารถขยายผลนำเสนอรูปอ้างอิงให้เป็นสากลได้
2. จัดกิจกรรมเชื่อมโยงนักวิจัยและเนื้อหาสาระระหว่างท้องถิ่น เมือง และสากลให้เข้มแข็งมากขึ้น และกระทำอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ให้เชื่อมโยงต่อชุมชนอย่างแท้จริงและสร้างพลังอำนาจทางวิชาการทางมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์จากฐานล่างและจากภายใน

3. กลยุทธ์ สนับสนุนเครือข่ายการวิจัยทางมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์

กลวิธี :

1. จัดให้มีกลุ่มงานวิจัยเป็นอาศรมวิชาการที่มีวัฒนธรรม "ช่วยกันคิด แบ่งกันทำ" สร้างงานวิจัยในแนวเรื่องเดียวกัน สร้างสรรค์ความรู้เพื่อพัฒนาสังคม
2. ประสานงานระหว่างผู้ทำวิจัยด้านมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ และวิธีการวิจัย ตลอดจนผลที่ได้จากการวิจัยทั้งระดับสถาบันและระดับชาติ เช่น จัดเวทีเสวนา งานวิจัยด้านมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์

4. กลยุทธ์ สนับสนุนความร่วมมือในลักษณะสหสาขาวิชา

กลยุทธ์ :

สร้างความร่วมมือระหว่างนักวิจัยที่มาจากสหสาขาวิชา เพื่อแก้ปัญหาเร่งด่วนโดยต้องอาศัยความรู้ทั้งด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ผสมเข้ากับความรู้ทางมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์

สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพและสาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

1. กลยุทธ์ เคลื่อนกระบวนทัศน์ของการวิจัยด้านวิทยาศาสตร์ชีวภาพ

กลยุทธ์ :

ใช้วิธีการด้านชีวสารสนเทศศาสตร์ เพื่อวิเคราะห์หาคำตอบใจทวิวิจัย โดยใช้เครื่องมือ (ซอฟต์แวร์) ผ่านระบบอินเทอร์เน็ตซึ่งจะได้ข้อมูลยืนยันผลการทำนายจากการวิจัยในห้องปฏิบัติการ

2. กลยุทธ์ สนับสนุนศูนย์เครื่องมือทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

กลยุทธ์ :

จัดตั้งศูนย์เครื่องมือทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อให้บริการด้านค้นคว้าวิจัยด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีให้กับนักวิจัย ทั้งภายในสถาบันและหน่วยงาน / องค์กรภายนอก

3. กลยุทธ์ สร้างความเข้มแข็งในศาสตร์และสาขาวิชา

กลยุทธ์ :

1. จัดประชุม เสวนาทางวิชาการเฉพาะสาขาวิชาให้กับนักวิจัยได้มีโอกาสพบปะ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพื่อแก้ปัญหาจากงานวิจัย นักวิจัยอาวุโสได้ถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ให้กับนักวิจัยรุ่นใหม่ และนักวิจัยมีโอกาสหารือกันเพื่อสร้างเครือข่ายการวิจัยร่วมกัน

2. จัดให้มีการทำงานวิจัยเป็นทีม เชื่อมโยงกับผู้ใช้ในภาคอุตสาหกรรม หรือ ระหว่างสาขาวิชาเพื่อแก้ปัญหาในระดับลึก

3. จัดทำฐานข้อมูล Web board ของกลุ่ม Database สาขาวิชา และรวบรวม List of publications ของนักวิจัยทางวิทยาศาสตร์ เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลในการสืบค้นและเผยแพร่องค์ความรู้ของศาสตร์เฉพาะสาขาวิชา

4. กลยุทธ์ ปรับเปลี่ยนองค์กรอุดมศึกษาก้าวสู่มหาวิทยาลัยไทยแก้ว ในเครือข่ายแห่งความรู้

กลวิธี :

กำหนดให้มีการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการต่อเชื่อมเข้าสู่เครือข่ายความรู้และผู้ใช้ เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพการดำเนินงานทุกด้านทั้งการสอน การวิจัยและการให้บริการวิชาการ

กลยุทธ์ด้านการบริหารงานวิจัย

การนำเสนอกลยุทธ์ด้านการบริหารงานวิจัย แบ่งออกเป็นกลยุทธ์ในภาพรวมทุกสาขาวิชา และกลยุทธ์เฉพาะสาขาวิชา รายละเอียดมีดังต่อไปนี้

กลยุทธ์ในภาพรวมทุกสาขาวิชา

1. กลยุทธ์ เพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการ

กลวิธี :

1. จัดทำแผนปฏิบัติการงานวิจัยของคณะวิชาให้ชัดเจน โดยการมีส่วนร่วมของคณาจารย์
2. ให้องค์กรงานวิจัยมีความคล่องตัวในการบริหารจัดการที่จะร่วมมือกับต่างประเทศและภาคเอกชน เพื่อสร้างความร่วมมือและนำความรู้และเทคโนโลยีเข้า พร้อมกับการวิจัยและบริการวิชาการเพื่อเสริมสร้างความแข็งแกร่งทางวิชาการให้กับคณะ/สถาบัน
3. จัดตั้งศูนย์วิจัยเฉพาะทางเช่น ศูนย์วิจัยกฎหมาย เป็นองค์กรเพื่อรองรับการพัฒนาวิชาการที่ผนวกการวิจัย การสอนและการบริการวิชาการไว้ด้วยกัน
4. สร้างระบบการจัดการ เพื่อให้เกิดงานวิจัยที่ครบวงจร ได้แก่ การจัดการเพื่อให้เกิดงานวิจัย การจัดการเพื่อการดำเนินงานวิจัย และการจัดการเพื่อให้เกิดการใช้ผลงานวิจัย
5. จัดระบบครุภัณฑ์ อุปกรณ์ตามความจำเป็นที่จะทำให้โครงการวิจัยไม่สิ้นสุดเฉพาะโครงการ แต่สามารถสร้างผลงานต่อไปในระยะยาว จนเกิดเป็นหน่วยที่มีความสามารถในตัวเองได้
6. จัดโครงการนำร่องเพื่อทดสอบความเป็นไปได้ให้เชื่อมโยงกับตลาดหรือผู้ใช้ผลงานวิจัย ประมวลข้อมูลและองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยเป็นระบบฐานข้อมูลจัดการให้ข้อมูลอยู่ในระบบคอมพิวเตอร์และสามารถดึงออกมาให้บริการได้อย่างรวดเร็ว
7. สร้างระบบการติดตามผลการปฏิบัติงานและการประเมินผลงานวิจัยที่ต่อเนื่อง
8. จัดทำระบบฐานข้อมูลการวิจัยทั้งด้านบุคลากรและผลงานวิจัยที่มีความเป็นปัจจุบัน
9. จัดระบบการประชาสัมพันธ์และสื่อสารเกี่ยวกับแหล่งทุนวิจัยจากภายนอกที่รวดเร็ว

10. จัดระบบการเบิกจ่ายเงินให้คล่องตัว

2. กลยุทธ์ ผลักดันสู่ความเป็นเลิศในสาขาวิชา

กลยุทธ์ :

1. ให้มีการวิจัยพื้นฐานตามสาขาวิชา ใช้กลไกของหน่วยปฏิบัติการวิจัยเพื่อสร้างความสามารถเฉพาะด้านและมุ่งสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ
2. จัดตั้งภาควิชาตัวอย่าง เป็นการพัฒนาที่เริ่มจากภายในภาควิชาเพื่อสร้างพลังภายใน และสร้างความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของภาควิชา โดยสมาชิกเป็นผู้กำหนดความต้องการ กำหนดแผนพัฒนาภาควิชาที่มีเป้าหมายระยะสั้น ระยะยาว กำหนดคกวิธีและแผนดำเนินการที่ประกอบด้วยแผนพัฒนาวิชาการ แผนวิจัยและแผนพัฒนาบุคลากร
3. จัดให้มีการคิดค้นสิ่งประดิษฐ์ เป็นการผลิตความรู้ในศาสตร์แต่ละสาขา เพื่อสร้างความก้าวหน้าทางวิชาการเป็นประโยชน์ในการใช้งานและต่อการเรียนการสอน ซึ่งนำไปสู่การผลิตเครื่องมือ / อุปกรณ์ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมในวงกว้าง

3. กลยุทธ์ ระดมพลังและทรัพยากรเพื่อการวิจัยเฉพาะเรื่อง

กลยุทธ์ :

1. แต่งตั้งคณะกรรมการปฏิบัติการกิจการวิจัย (Task Force) โดยรวบรวมผู้เชี่ยวชาญเพื่อระดมความคิด และรวบรวมนักวิจัยจากหลายสาขาเพื่อปฏิบัติการกิจ เฉพาะระยะสั้น หรือการทำวิจัยเฉพาะกิจ
2. จัดทำ “University Program” เพื่อการสนับสนุนการสร้างองค์ความรู้และความพร้อมให้กับมหาวิทยาลัยให้เป็นแหล่งความรู้ โดยการระดมความคิดและทรัพยากรให้สามารถเกิดผลได้ในเวลาอันควร โดยการใช้วิทยากรจากหลายสาขาวิชา เป็นโครงการที่มีความสำคัญระดับชาติหรือสากล ซึ่งต้องสัมพันธ์กันในหลายสาขาวิชา
3. จัดตั้งหน่วยปฏิบัติการวิจัยเป็นการเสริมสร้างศักยภาพในเทคนิคเฉพาะต่างๆ ตามสาขาวิชา โดยมีนักวิจัยที่มีความสามารถพิเศษในเทคนิคเฉพาะทาง รวมกลุ่มทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ผลผลิตของหน่วยประเมินได้จากผลงาน ตีพิมพ์เผยแพร่ในระดับสากลหรือผลงานที่เป็นสิ่งประดิษฐ์ผลงานที่จดสิทธิบัตร
4. จัด “อาศรมความคิด” (Forum) สนับสนุนการวิจัยหรือพัฒนาวิชาการที่อาศัยการพบปะเสวนาของนักวิชาการในศาสตร์ / สาขาวิชาเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน เพื่อพบปะแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์

4. กลยุทธ์ การบริหารจัดการปลายทาง (Downstream Management)

กลยุทธ์ :

1. ประชาสัมพันธ์เพื่อให้ความรู้แก่สังคมและผลักดันผลงานวิจัยสู่การใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์ และสาธารณะ
2. จัดอบรมถ่ายทอดผลงานวิจัย เพื่อขยายผลการวิจัยให้ได้รับการใช้ประโยชน์ต่อสาธารณะในวงกว้าง
3. จัดทำหนังสือคู่มือและเอกสารเผยแพร่ความรู้และใช้ประโยชน์ในการอ้างอิง
4. จดสิทธิบัตรผลงานวิจัยเพื่อประโยชน์ในเชิงพาณิชย์

5. กลยุทธ์ สร้างประชาคมวิจัยเฉพาะด้านในระดับสากล

กลยุทธ์ :

1. จัดตั้งเครือข่ายและสร้างความเคลื่อนไหวสากลในด้านกิจกรรมความร่วมมือระหว่างสถาบันทั้งในและต่างประเทศ แลกเปลี่ยนบุคลากร ผู้เชี่ยวชาญ และนักวิชาการด้านวิจัยเฉพาะด้านทำงานร่วมกันในระยะสั้นและระยะยาว
2. จัดประชุมวิชาการนานาชาติ พัฒนาการวิจัยเกี่ยวกับประเทศและภูมิภาคต่างๆ เป็นการนำความรู้จากต่างประเทศเข้ามาใช้ประโยชน์ และกระตุ้นการพัฒนาวิชาการและพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนและการวิจัยเฉพาะด้าน ในสถาบันอุดมศึกษา
3. ร่วมลงทุนใน “ภาคีความร่วมมือเอกชน” ทั้งด้านการเรียนการสอน การฝึกอบรมในรูปแบบโครงการพิเศษเลี้ยงตนเอง การวิจัยและพัฒนา โดยมุ่งให้การขยายภาคีความร่วมมือกับภาคเอกชน เป็นการนำปัญหาและความต้องการในภาคการผลิต มากระตุ้นการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน และการวิจัยในสถาบันอุดมศึกษา

6. กลยุทธ์ พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ

กลยุทธ์ :

1. พัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศให้แก่ศูนย์สารสนเทศ และหน่วยงานวิจัยสถาบัน โดยการจัดสรรทุนในเชิงโครงสร้าง และปัจจัยพื้นฐานที่ส่งเสริมงานวิจัยด้านวิทยาศาสตร์ให้เพียงพอ
2. จัดระบบการบันทึกองค์ความรู้ต่างๆ ในสากล ในรูปหน่วยข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ (Digitization of information)
3. ปฏิรูปห้องสมุดให้เป็นห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ (Digital library) และเชื่อมเครือข่ายห้องสมุดระดับภูมิภาค (Regional library network) เพื่อการเข้าถึงข่าวสารข้อมูลและการเรียนรู้ร่วมกัน
4. พัฒนาเทคโนโลยีเครื่องแปลภาษาอิเล็กทรอนิกส์ที่สามารถแปลภาษาหลากหลายให้เป็นภาษาอังกฤษหรือภาษาสากลได้อย่างรวดเร็วถูกต้องและสะดวก

5. พัฒนาคอมพิวเตอร์เครือข่าย (Network computer) ราคาประหยัดเพื่อการใช้งานอย่างแพร่หลายโดยเฉพาะเพื่อการศึกษา

กลยุทธ์เฉพาะสาขาวิชา

สาขาวิชามนุษยศาสตร์และสาขาวิชาสังคมศาสตร์

1. กลยุทธ์ ส่งเสริมงานวิจัยที่มีลักษณะเป็นงานประเมินค่า

กลวิธี :

จัดให้อาจารย์ผลิตงานวิจัยประเมินค่าซึ่งศึกษาเกณฑ์วัดคุณค่าประเมินสิ่งที่นักวิจัยสาขาอื่นศึกษาไว้ เพื่อให้ความรู้ที่นั่นๆ เป็นคุณและไม่เป็นโทษแก่มนุษยชาติ เป็นการชี้ทางออกเพื่อป้องกันปัญหา และลดปัญหาที่เป็นภัยแก่มนุษย สังคม และธรรมชาติ

2. กลยุทธ์ สนับสนุนระบบกลไกระดับกลาง

กลวิธี :

จัดตั้งกลไกระดับกลางที่เชื่อมโยงนักคิดท้องถิ่นกับนักคิดแนวตะวันตกเข้าด้วยกัน โดยจัดประชุมวิชาการ หรือให้ทุนแลกเปลี่ยนนักวิชาการเพื่อให้เกิดผู้รู้ที่รู้ทั้งเรื่องไทยและต่างประเทศ เกิดเวทีที่จะสนับสนุนการสร้างองค์ความรู้ด้านมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์

3. กลยุทธ์ สนับสนุนการวิจัยและพัฒนา

กลวิธี :

1. จัดหาแหล่งเงินทุนที่สนับสนุนการวิจัยและพัฒนาเพื่อแก้ปัญหาเฉพาะกิจ ในเชิงประยุกต์ โดยใช้วิธีการศึกษาวิจัยทางมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์
2. รักษาความสมดุลระหว่างงานวิจัยพื้นฐานและงานวิจัยประยุกต์ผ่านโครงการทุนสนับสนุนการวิจัยภายในสถาบันและแหล่งทุนภายนอก
3. ประสานงานระหว่างผู้ทำงานวิจัยในสาขาเดียวกัน เพื่อได้แลกเปลี่ยนความรู้ และวิธีการวิจัยและพัฒนา ตลอดจนผลที่ได้จากการวิจัยและเพิ่มประสิทธิภาพการสร้างเครือข่ายการวิจัยในทางมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์

4. กลยุทธ์ ส่งเสริมระบบจัดการงานวิจัยให้เกิดประโยชน์ตามความต้องการของสังคม

กลวิธี :

1. จัดกระบวนการตั้งโจทย์วิจัยที่ดี มีการจัดการงานวิจัยตามความต้องการของสังคม

2. จัดโครงการวิจัยที่ต่อยอดฐานความรู้ที่มุ่งศึกษาวิจัยเพื่อตรวจทางและเลือกสรรวิธีพลังภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยใช้กระบวนการวิจัยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม
3. จัดให้มีการวิจัยเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทย โดยเน้นพิเศษกลุ่มคนด้อยโอกาส เป็นการป้องกันปัญหาสังคมในระยะยาว
4. จัดให้มีการวิจัยและพัฒนาระบบการคุ้มครองทางสังคมด้านสุขภาพ สวัสดิการแรงงาน สวัสดิการสังคม โดยกระบวนการวิธีทางมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์

สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ และสาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

กลยุทธ์ ศึกษาความต้องการประสานความร่วมมือและเผยแพร่ผลงานวิจัยสู่กลุ่มเป้าหมาย

กลยุทธ์ :

1. ทำการศึกษาประเมินสถานการณ์และความต้องการของอุตสาหกรรมเป้าหมาย ในปัจจุบัน และร่วมกันวิเคราะห์จุดแข็ง-จุดอ่อน เพื่อเป็นข้อมูลในการจัดทำโครงการวิจัยและพัฒนาที่สอดคล้องกัน โดยจัดทำแผนงานและติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง
2. จัดให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลวิชาการ ข้อมูลเทคโนโลยีและข้อมูลทางการตลาดระหว่างมหาวิทยาลัยและภาคอุตสาหกรรม
3. หน่วยงานวิจัยและพัฒนาควรมีแผนประชาสัมพันธ์กิจกรรมวิชาการและผลงานวิจัยและพัฒนาไปยังอุตสาหกรรมเป้าหมายได้ทราบอย่างชัดเจน รวดเร็ว
4. จัดทำฐานข้อมูลงานวิจัยในรูปแบบของบริการสืบค้นและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การบริการวิชาการไปยังกลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมาย
5. กำหนดโจทย์วิจัยของปัญหาที่แท้จริงในกลุ่มเป้าหมายและเลือกใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่ประเทศมีศักยภาพ

กลยุทธ์ด้านการจัดสรรทรัพยากรเพื่อการวิจัย

การนำเสนอกลยุทธ์ด้านการจัดสรรทรัพยากรเพื่อการวิจัย แบ่งออกเป็นกลยุทธ์ในภาพรวมทุกสาขาวิชา และกลยุทธ์เฉพาะสาขาวิชา รายละเอียดมีดังต่อไปนี้

กลยุทธ์ในภาพรวมทุกสาขาวิชา

1. กลยุทธ์ พัฒนาระบบการจัดสรรทุนวิจัย

กลยุทธ์ :

1. กำหนดเกณฑ์การพิจารณาจัดสรรทุนวิจัยมี 2 ระดับ ระดับที่ 1 เป็นเกณฑ์ด้านจริยธรรมและจรรยาบรรณการวิจัย ระดับที่ 2 เป็นเกณฑ์การพิจารณาถึงความสำคัญของโครงการวิจัย ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของทุน
2. จัดสรรทุนวิจัยที่มีความเหมาะสม ทำให้เกิดการสร้างผลงานวิจัยที่มีคุณภาพ ทุนวิจัยต้องมีค่าตอบแทนนักวิจัย และผู้ช่วยวิจัย เพื่อเป็นสิ่งจูงใจ และสร้างอาชีพนักวิจัย
3. กำหนดสัดส่วนของทุนวิจัย (ทั้งทุนการทำวิจัยและทุนเผยแพร่ผลงานวิจัย) เปรียบเทียบกับงบประมาณทั้งหมดของมหาวิทยาลัยให้ชัดเจน
4. จัดรูปแบบเงินทุนสนับสนุนใน 3 ประเภท ได้แก่
 - 1) ทุนสนับสนุนแบบให้เปล่า (Grant)
 - 2) ทุนแบบกู้ยืม (Loan)
 - 3) ทุนแบบสมทบกองทุนหมุนเวียน (Revolving Fund)
5. จัดสรรทุนวิจัยให้สอดคล้องกับความต้องการวิจัย ความสมดุลระหว่างสมรรถภาพในการวิจัยของสถาบันและความสนใจวิจัยของแต่ละบุคคล
6. สร้างกลไกหรือวิธีการติดตามความก้าวหน้าของผลงาน และประเมินผลงานวิจัยเพื่อปรับปรุงหลักเกณฑ์การพิจารณาทุนวิจัย
7. ใช้ “ระบบคุณธรรม” (Merit system) ในการจัดสรรทุนคือ จัดให้ตามคุณภาพและความสอดคล้องกับนโยบายลำดับความสำคัญด้านการวิจัยของมหาวิทยาลัยและต้องจัดสรรให้เพียงพอที่จะได้ผลงานที่มีคุณภาพ
8. การบริหารเงินในโครงการวิจัย ควรมอบอำนาจการเบิกจ่ายลงไปถึงระดับหน่วยปฏิบัติให้มากที่สุด เพื่อความคล่องตัวในการบริหารจัดการ
9. จัดให้มีทุนสนับสนุนให้อาจารย์ใหม่ในการเริ่มต้น (Start-up fund) ในการพัฒนาขอเสนอโครงการการศึกษาวิจัยเบื้องต้น
10. จัดสรรงบประมาณเพิ่มเติมแก่นักวิจัยที่สามารถพัฒนาเป็นกลุ่ม จัดตั้งเป็นศูนย์วิจัยเฉพาะทางได้ (Specialized research center) ซึ่งในแต่ละคณะอาจมีศูนย์วิจัยมากกว่า 1 ศูนย์ โดยแต่ละศูนย์สามารถขอตั้งงบประมาณได้ทั้งจากงบประมาณแผ่นดินและงบประมาณเงินรายได้ โดยมหาวิทยาลัยจะกำหนดแนวทางในการติดตามและประเมินผลงานของศูนย์วิจัยทุกปี
11. พิจารณาให้ทุนวิจัยต่อเนื่อง 3 ปี 5 ปี หรือ 7 ปี กับงานวิจัยที่มีความต่อเนื่อง เพื่อให้ได้ผลงานวิจัยที่แก้ปัญหาสังคมได้ในภาพรวม

2. กลยุทธ์ ส่งเสริมกลไกการบริหารจัดการทรัพยากรเพื่อการวิจัยที่มีประสิทธิภาพ

กลวิธี :

1. กำหนดกฎเกณฑ์และระบบในการบริหารจัดการด้านการจัดสรรทรัพยากร เพื่อการวิจัย โดยแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาจัดสรรทรัพยากรทั้งในระดับสถาบัน ระดับคณะและภาควิชา
2. ติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลระบบการจัดสรรทรัพยากรด้านการวิจัยให้มีประสิทธิภาพอย่างสม่ำเสมอ

3. กลยุทธ์ ระดมทรัพยากรเพื่อสนับสนุนการวิจัย

กลวิธี :

1. ประสานกับแหล่งเงินทุนทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อขอสนับสนุนทรัพยากรทุกด้านทั้ง เงินทุน สถานที่ อุปกรณ์ วัสดุ คนและเวลา โดยเสนอโครงการวิจัยที่มี Impact ต่อผู้ใช้งานวิจัย
2. เพิ่มคุณภาพของผลผลิตเพื่อให้ตอบสนอง และแก้ไขปัญหาได้ตรงตามความต้องการของแหล่งทุน ซึ่งส่งผลต่อการให้การสนับสนุนทรัพยากร
3. จัดการรวมกลุ่มสถาบันอุดมศึกษาเพื่อ พัฒนาศักยภาพทางทรัพยากรห้องสมุด ระบบสารสนเทศและเครือข่ายเพื่อใช้ทรัพยากรร่วมกัน

กลยุทธ์เฉพาะสาขาวิชา

สาขาวิชามนุษยศาสตร์และสาขาวิชาสังคมศาสตร์

1. กลยุทธ์ สนับสนุนเงินทุนในด้านการอบรม ศึกษาดูงานด้านวิจัย

กลวิธี :

1. จัดสรรทุนให้อาจารย์ได้อบรม สัมมนาและศึกษาดูงานด้านวิจัย ทั้งหลักสูตรระยะสั้น/ระยะยาว ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ เพื่อพัฒนาความรู้ ประสบการณ์และทักษะด้านการทำวิจัยของอาจารย์
2. จัดหาแหล่งเงินทุนวิจัยที่ต้องใช้องค์ความรู้ด้านมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ ซึ่งสามารถแก้ปัญหา และก่อประโยชน์แก่สังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรม ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ
3. จัดสรรเงินทุนให้แก่อาจารย์ในสาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ได้ศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษาเพื่อพัฒนาความรู้และทักษะด้านการทำวิจัย และนำความรู้มาพัฒนาศาสตร์และสาขาวิชา

2. กลยุทธ์ ส่งเสริมเครือข่ายวิจัยของสาขาวิชา

กลวิธี :

ประสานความร่วมมือระหว่างนักวิจัยทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ทั้งสถาบันในประเทศและต่างประเทศเพื่อการใช้ทรัพยากรและเทคโนโลยีร่วมกัน ทำให้เกิดความประหยัด คุ่มค่า และได้ผลงานวิจัยที่มีประสิทธิภาพ

สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ และสาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

กลยุทธ์ ส่งเสริมศูนย์ข้อมูล และศูนย์ปฏิบัติการ

กลวิธี :

1. จัดตั้งศูนย์ข้อมูลสิทธิบัตรในด้านเทคโนโลยีและการประดิษฐ์ เพื่อใช้ประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้าเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
2. จัดตั้งพิพิธภัณฑ์หรือศูนย์รวมวัตถุต่างๆ ที่รวมสิ่งที่ใช้เป็นวัตถุดิบในการวิจัย และเป็นแหล่งอ้างอิงในการศึกษาค้นคว้าวิจัย
3. ให้มีระบบประสานงานระหว่างหน่วยงานเพื่อการใช้ทรัพยากรร่วมกัน เพื่อประโยชน์ส่วนรวม
4. จัดตั้งศูนย์เครื่องมือวิจัยในระดับมหาวิทยาลัยสำหรับเครื่องมือขนาดใหญ่ ราคาสูง ใช้ร่วมกันหลายคนและสถาบัน โดยมีการบำรุงรักษาเครื่องมือให้อยู่ในสภาพในการใช้งานอยู่ตลอดเวลา
5. จัดให้มีหน่วยปฏิบัติการวิจัยหรือห้องปฏิบัติการวิจัย โดยมีบุคลากรกลุ่มหนึ่งรับผิดชอบ ดูแล บำรุงรักษา

กลยุทธ์ด้านผลงานวิจัย

การนำเสนอกลยุทธ์ด้านผลงานวิจัย แบ่งออกเป็นกลยุทธ์ในภาพรวมทุกสาขาวิชาและกลยุทธ์เฉพาะสาขาวิชา รายละเอียดมีดังต่อไปนี้

กลยุทธ์ในภาพรวมทุกสาขาวิชา

1. กลยุทธ์ ส่งเสริมการรักษาคุณภาพและมาตรฐานผลงานวิจัย

กลวิธี :

1. พิจารณาคุณภาพทั้งกระบวนการตั้งแต่การให้ทุน การติดตาม และการรับรองผลงาน เพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ต้องมีความครบถ้วนตามมาตรฐานการวิจัยที่ดี โดยมีมาตรการควบคุมคุณภาพ และประกันคุณภาพ
2. กำหนดกระบวนการพิจารณาทุนโดยคณะกรรมการที่ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชานั้นๆ และเป็นผู้ที่มีทัศนคติในการส่งเสริมมากกว่าการควบคุม ทำหน้าที่พิจารณาโครงการวิจัยและติดตามความก้าวหน้าของงาน เพื่อรักษาคุณภาพงานทั้งนี้เรื่องงานและกำหนดเวลา
3. พิจารณาประสิทธิผลของงานวิจัยโดยการได้รับรองคุณภาพจากภายนอก เช่น การตีพิมพ์ในวารสารทางวิชาการที่เชื่อถือได้ การได้รับสิทธิบัตร การได้รับรางวัลและการยกย่องในรูปแบบใดๆ หรือการที่นักวิจัยเป็นกรรมการระดับชาติ (National committee participation)
4. กำหนดดัชนีคุณภาพทางวิชาการโดยแบ่งเป็นดัชนีงานวิจัยแต่ละสาขาวิชาเพื่อใช้ประเมินงานของหน่วยปฏิบัติ ซึ่งอาจเป็นโครงการวิจัย เป็นหน่วยปฏิบัติการวิจัยระดับคณะหรือภาควิชา
5. จัดให้มีการจดสิทธิบัตรสำหรับผลงานวิจัยที่สร้างองค์ความรู้ใหม่ หรือเพื่อการพัฒนาสังคม
6. กำหนดให้มีการพัฒนาเพิ่มสะสมกิจกรรมการวิจัย และโครงการอบรมด้านวิจัย เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ประเมินผลงานวิจัยของอาจารย์
7. จัดประชุมวิพากษ์ผลงานวิจัยเพื่อให้มีการปรับปรุงคุณภาพ และมีการเปรียบเทียบในเชิงคุณภาพ

2. กลยุทธ์ สนับสนุนการนำผลงานวิจัยของอาจารย์ไปใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์

กลวิธี :

1. จัดประชุมเสนอผลงานวิจัยที่มีศักยภาพเชิงพาณิชย์ โดยเชิญผู้เข้ามาฟัง และซักถาม
2. จัดงานแสดงผลงานวิจัยที่มีศักยภาพเชิงพาณิชย์ในลักษณะ Technomart เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ใช้งานวิจัยได้เลือกสรรผลงานวิจัยที่มีประโยชน์ต่อการพัฒนาธุรกิจ อุตสาหกรรม
3. จัดให้มีฐานข้อมูลผลงานวิจัยที่มีศักยภาพสูงต่อการใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์นำออกเผยแพร่ต่อภาคธุรกิจอุตสาหกรรม และให้สามารถเข้ามาค้นคว้าได้

3. กลยุทธ์ ส่งเสริมการประเมินผลงานวิจัยของอาจารย์

กลวิธี :

1. พิจารณากลับกรองคุณภาพงานวิจัยและประเมินผลโครงการวิจัยของอาจารย์อย่างเป็นระบบ โดยกำหนดเกณฑ์วัดและประเมินคุณภาพของผลงานวิจัยให้เทียบเท่ากับมาตรฐานสากล โดยพิจารณาการบรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัย การให้ทุนวิจัย การนำไปใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ การได้รับรองคุณภาพจากภายนอก เวลา และต้นทุนที่เหมาะสม
2. ตรวจสอบโครงการวิจัยโดยผู้ทรงคุณวุฒิให้เป็นการตรวจสอบเพื่อส่งเสริม (Supportive review) ให้มากที่สุด
3. สร้างตัวบ่งชี้คุณภาพผลงานวิจัย เช่น Impact factor, Publication credit เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมิน

4. กลยุทธ์ สนับสนุนการเผยแพร่ผลงานวิจัยในกลุ่มนักวิจัยและนักวิชาการ

กลวิธี :

1. จัดทำวารสารวิจัย เสนอผลงานวิจัยและข่าววิจัยในแง่มุมต่างๆ ให้เป็นศูนย์การวิเคราะห์วิชาการเกี่ยวกับนโยบายวิธีการและปัญหาต่างๆ ของการวิจัย
2. จัดทำเป็นจุลสารงานวิจัยหรือจดหมายข่าว มีลักษณะเป็นข่าวงานวิจัยในเชิงสรุป เนื้อหาของการวิจัยในลักษณะย่อแต่ได้ใจความหลัก สามารถเผยแพร่ได้ประจำสม่ำเสมอ
3. จัดทำ “บทคัดย่อ” (Abstracts) เป็นการรวบรวมบทคัดย่อของงานวิจัย เป็นเล่มเดียวกันที่สมบูรณ์และครบถ้วน
4. จัดพิมพ์งานวิจัยฉบับสมบูรณ์โดยมีเป้าหมายเพื่อใช้งานวิจัยได้เผยแพร่ในกลุ่มเฉพาะสาขา เผยแพร่ในวงกว้าง คัดเลือกงานวิจัยที่มีคุณค่าจัดพิมพ์ในลักษณะที่เรียกว่า Monograph เป็นรูปเล่มที่สมบูรณ์ในปริมาณที่มากพอที่จะให้เป็นที่รับรู้อย่างกว้างขวางในกลุ่มนักวิชาการทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ใช้ในการอ้างอิง เพื่อเข้าสู่วงการวิชาการระดับสากล
5. จัดแสดงผลงานวิจัยประจำปีของมหาวิทยาลัยและคณะวิชา
6. จัดระบบห้องสมุดเฉพาะส่วนที่เป็นผลงานวิจัย ที่นอกเหนือไปจากวิทยานิพนธ์

5. กลยุทธ์ สนับสนุนการเผยแพร่ผลงานวิจัยในกลุ่มปฏิบัติงานเฉพาะเรื่อง

กลวิธี :

1. รวบรวมงานวิจัยที่มีหลายสาขา รวมเป็นเล่มเดียวกัน ติดตามความเปลี่ยนแปลงและความก้าวหน้าของงานวิจัยและประเมินปฏิริยาผู้อ่าน และผู้ใช้ผลงานวิจัยอยู่เสมอ

2. คัดเลือกงานวิจัยเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกันเป็นชุดเดียวกันเผยแพร่ต่อกลุ่มที่ใช้งานวิจัยชุดนั้นโดยตรง อาจจัดประชุมพบปะ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้วิจัยและผู้ใช้งานวิจัย เพื่อพัฒนางานวิจัยให้ตรงความต้องการของผู้ใช้โดยตรง

6. กลยุทธ์ สนับสนุนการเผยแพร่ผลงานวิจัยให้กับประชาชนทั่วไป

กลยุทธ์ :

1. ใช้สื่อด้านสื่อสารมวลชนโดยใช้หนังสือพิมพ์เป็นแหล่ง เผยแพร่ผลงานวิจัยที่เป็นประโยชน์และให้บริการและประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้ตระหนักในความสำคัญของการวิจัยและได้รับความรู้ไปด้วย
2. เลือกงานวิจัยเหมาะสมและกำลังเป็นปัญหาอยู่ในสังคมปัจจุบัน ซึ่งจะทำให้ได้รับความสนใจได้โดยง่ายและรวดเร็ว

7. กลยุทธ์ พัฒนาสื่อเผยแพร่ผลงานวิจัย

กลยุทธ์ :

1. จัดให้มีกองบรรณาธิการที่ปรึกษาจากต่างประเทศเพื่อยกระดับคุณภาพของวารสารให้เป็นที่ยอมรับในระดับนานาชาติ
2. นำบทความที่ตีพิมพ์ได้เข้าสู่ฐานข้อมูลนานาชาติจะทำให้วารสารของสถาบันได้รับการยอมรับว่าเป็นวารสารระดับนานาชาติ
3. จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์เผยแพร่ผลงานวิจัยของอาจารย์ให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้ผลงานวิจัยเกิดประโยชน์ในการไปใช้ให้มากที่สุด

กลยุทธ์เฉพาะสาขาวิชา

สาขาวิชามนุษยศาสตร์ และสาขาวิชาสังคมศาสตร์

1. กลยุทธ์ ส่งเสริมการประเมินผลงานวิจัยที่เน้นคุณค่าต่อมนุษยชาติ

กลยุทธ์ :

จัดให้มีระบบการตรวจสอบองค์ความรู้ (Peer review) ผลงานวิจัยทางมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ในภาพรวม โดยวัดคุณค่าการเป็นที่ยอมรับ และมีผลต่อการยกระดับมาตรฐานคุณภาพชีวิตของมนุษยชาติ

2. กลยุทธ์ สนับสนุนผลงานวิจัยต่อเนื่องที่พัฒนาคุณภาพชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น กลวิธี :

1. เชิญชวนให้นักวิจัยเสนอโครงการวิจัย ในลักษณะกำหนดหัวข้อเรื่องที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อคัดเลือกและรับการสนับสนุนจากแหล่งทุน
2. จัดให้มีการสัมมนาความก้าวหน้าหรือผลการวิจัยร่วมกับชุมชนท้องถิ่นเพื่อแลกเปลี่ยนความเห็นและพัฒนาโครงการวิจัยที่ต่อยอดฐานความรู้จากผลงานวิจัยที่มุ่งพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นและพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนไทยในภาพรวม

สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพและสาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

กลยุทธ์ ส่งเสริมความเข้มแข็งของผลงานวิจัยทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

กลวิธี :

1. พัฒนาองค์ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เป็นพื้นฐาน โดยคำนึงถึงการใช้ประโยชน์และการมุ่งเป้าเพื่อให้งานวิจัยสนับสนุนงานพัฒนาและทำให้การพัฒนาวางอยู่บนฐานความรู้ที่แข็งแกร่งมากขึ้น
2. สร้างระบบการนำผลงานวิจัยทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ไปสู่การผลิตทางอุตสาหกรรม และพาณิชย์กรรม คือ ทำได้ คຸ້ມທຸນ ແລະ ມີ ຜູ້ ດ້ ອ ງ ກ ຂຶ້ ື ື

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การพัฒनावุฒิธรรมวิจัยของอาจารย์ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ วัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาวิฒิธรรมวิจัยของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัยในด้านความเชื่อ ทศนคติและค่านิยมด้านการทำวิจัยของอาจารย์ จำแนกตามสาขาวิชา ศึกษาสภาพปัจจุบันด้านนโยบาย การบริหารงานวิจัย ปัจจัยที่เอื้อต่อการทำวิจัย และผลงานวิจัยของอาจารย์ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ และนำเสนอกลยุทธ์การพัฒनावุฒิธรรมวิจัยของอาจารย์ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาวิฒิธรรมวิจัยของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ด้านความเชื่อ ทศนคติและค่านิยมด้านการทำวิจัยของอาจารย์ สภาพปัจจุบันด้านนโยบาย การบริหารงานวิจัย ปัจจัยที่เอื้อต่อการทำวิจัยและผลงานวิจัยของอาจารย์ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ โดยการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิฒิธรรมวิจัยของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ และประมวลจากแบบสอบถามอาจารย์

ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์สภาพแวดล้อมของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ทั้งสภาพแวดล้อมภายนอก และสภาพแวดล้อมภายในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ เพื่อประเมินสภาพจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคด้านการวิจัย ด้วยเทคนิควิธี SWOT Analysis แล้วกำหนดทิศทางการพัฒनावุฒิธรรมวิจัยของอาจารย์ เพื่อจัดทำร่างกลยุทธ์การพัฒनावุฒิธรรมวิจัยของอาจารย์ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ

ขั้นตอนที่ 3 จัดทำกลยุทธ์การพัฒनावุฒิธรรมวิจัยของอาจารย์ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ โดยการจัดประชุมผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 16 คนเพื่อกำหนดกลยุทธ์ หลังจากนั้นผู้วิจัยได้แก้ไขปรับปรุง ตามข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของที่ประชุม แล้วนำเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิอีกกลุ่มหนึ่งจำนวน 8 คนได้ตรวจสอบกลยุทธ์ จากนั้นผู้วิจัยได้ปรับปรุงกลยุทธ์อีกครั้งหนึ่งเพื่อให้ได้กลยุทธ์ที่เหมาะสมและปฏิบัติได้จริง แล้วจึงนำเสนอกลยุทธ์การพัฒनावุฒิธรรมวิจัยของอาจารย์ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย มีดังนี้

1. อาจารย์ประจำในสาขาวิชามนุษยศาสตร์ สาขาวิชาสังคมศาสตร์ สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ และสาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา และมหาวิทยาลัยขอนแก่น จำนวน 1424 คน
2. ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ได้แก่ อธิการบดี รองอธิการบดีฝ่ายวิจัย และผู้อำนวยการสถาบันวิจัย จากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา และมหาวิทยาลัยขอนแก่น จำนวน 9 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัย แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ และแบบสอบถามอาจารย์ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูล 3 ขั้นตอนดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารและผลงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัยเกี่ยวกับวิสัยทัศน์ด้านวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ ปัญหา อุปสรรคในการทำวิจัยและแนวทางพัฒนาวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ และวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ด้านนโยบาย การบริหารงานวิจัย การจัดสรรทรัพยากรและงบประมาณด้านการวิจัย การส่งเสริมความรู้และทักษะด้านการวิจัยของอาจารย์ ตลอดจนปัญหา อุปสรรค และแนวทางพัฒนาวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)
2. วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามอาจารย์ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS โดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จำแนกตามสาขาวิชา

3. วิเคราะห์สภาพแวดล้อมของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ โดยการใช้เทคนิค SWOT Analysis เพื่อประเมินจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคด้านการวิจัยของอาจารย์ ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปได้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. ผลการศึกษาวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐด้านความเชื่อ ทศนคติและค่านิยมด้านการทำวิจัยของอาจารย์ จำแนกตามสาขาวิชา

วัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในด้านความเชื่อ ทศนคติและค่านิยมด้านการทำวิจัยของอาจารย์ จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัย และจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ สรุปได้ว่า อาจารย์ส่วนใหญ่ยังให้ความสำคัญกับงานสอนมากกว่าการทำวิจัย มีค่านิยมในการทำวิจัยเดี่ยวนมากกว่าการทำวิจัยเป็นทีม เพราะมีเป้าหมายที่จะทำวิจัยเพียงเพื่อตำแหน่งทางวิชาการมากกว่าที่จะทำวิจัยเพื่อแสวงหาความก้าวหน้าในองค์ความรู้ หรือสร้างสรรค์ผลงานเพื่อประโยชน์ใช้สอย อาจารย์ในมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ยังขาดเจตคติที่ดีต่อการวิพากษ์ วิจาร์ณและการรับคำวิพากษ์วิจารณ์ในผลงานวิจัย แม้จะมีอาจารย์ส่วนหนึ่งที่มีทัศนคติที่ดีและตระหนักเห็นความสำคัญของการทำวิจัย แต่ก็พบกับความเบื่อหน่ายกับขั้นตอนการเบิกจ่ายงบประมาณของระบบราชการที่ยุ่งยากซับซ้อน จึงเกิดความท้อแท้และไม่มีแรงจูงใจในการทำวิจัย อาจารย์ส่วนใหญ่ยังมีความเห็นว่า รายได้ และค่าตอบแทนที่ได้รับจากการทำวิจัยน้อยมากเมื่อเทียบกับรายได้จากการสอนพิเศษ หรือการไปเป็นที่ปรึกษาให้กับองค์กรเอกชนต่างๆ และเห็นว่าการเป็นนักวิจัยที่เชี่ยวชาญ ก็ยังไม่ได้รับการยกย่องเชิดชูจากสังคมเท่าที่ควร อาจารย์ส่วนใหญ่ยังให้เหตุผลในการไม่ทำวิจัยว่า เพราะไม่มีเวลา และต้องรับผิดชอบงานบริการวิชาการและงานบริหารอื่นๆ ด้วย อาจารย์ในสาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ มีความคิดเห็นว่า ผลงานวิจัยทางมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์มักไม่ค่อยได้รับการยอมรับในวงการวิชาการในระดับสากล เนื่องจากผลงานส่วนใหญ่เป็นการศึกษาในวัฒนธรรมเฉพาะกลุ่ม ขาดการนำไปขยายองค์ความรู้ไปสู่ระดับสากล

ข้อมูลจากการประมวลผลแบบสอบถามอาจารย์ ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ จำนวน 1424 คน เกี่ยวกับวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ในด้านความเชื่อ ทศนคติและค่านิยมด้านการทำวิจัยของอาจารย์ ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามด้านความเชื่อ ทศนคติ และ

ค่านิยมด้านการทำวิจัยของอาจารย์ จำนวน 18 ข้อ เมื่อพิจารณาในภาพรวมทุกสาขาวิชา ข้อความที่อาจารย์เห็นด้วยในระดับมาก เรียงตามลำดับคือ การทำวิจัยเป็นวิธีที่เสริมสร้างภูมิปัญญาและประสบการณ์ทางวิชาการให้แก่อาจารย์ ($\bar{x} = 4.47$) อาจารย์ควรทำวิจัยเพื่อนำมาใช้ในการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน ($\bar{x} = 4.35$) การทำวิจัยเป็นการสร้างนวัตกรรมเพื่อพัฒนาศาสตร์และสังคม ($\bar{x} = 4.32$) การวิจัยเป็นภารกิจสำคัญควบคู่กับการสอน ($\bar{x} = 4.28$) และเป้าหมายหลักของการทำวิจัยอยู่ที่ประโยชน์ทางวิชาการมากกว่าเงินตอบแทนที่ได้รับ ($\bar{x} = 4.28$) ส่วนความคิดเห็นของอาจารย์ที่เห็นด้วยในระดับปานกลาง ได้แก่ ถึงแม้ไม่ทำวิจัยก็สามารถได้รับความก้าวหน้าทางวิชาชีพเท่ากับอาจารย์ที่ทำวิจัย ($\bar{x} = 2.93$) และ งานวิจัยก่อให้เกิดความก้าวหน้าน้อยกว่างานด้านบริหาร ($\bar{x} = 2.59$) ส่วนข้อคิดเห็นที่อาจารย์เห็นด้วยในระดับน้อยคือ การทำวิจัยทำให้เสียเวลา และสูญเปล่าเพราะนำไปใช้ประโยชน์ได้น้อย ($\bar{x} = 1.92$) และเมื่อพิจารณาในแต่ละสาขาวิชา พบว่า

อาจารย์ในสาขาวิชามนุษยศาสตร์ พบว่า อาจารย์เห็นด้วยในระดับมากเรียงตามลำดับดังนี้ การทำวิจัยเป็นวิธีที่เสริมสร้างภูมิปัญญา และประสบการณ์ทางวิชาการให้แก่อาจารย์ ($\bar{x} = 4.39$) อาจารย์ควรทำวิจัยเพื่อนำมาใช้ในการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน ($\bar{x} = 4.38$) และเป้าหมายหลักของการทำวิจัยอยู่ที่ประโยชน์ทางวิชาการมากกว่าเงินตอบแทนที่ได้รับ ($\bar{x} = 4.38$) และการทำวิจัยเป็นการสร้างนวัตกรรมเพื่อพัฒนาศาสตร์และสังคม ($\bar{x} = 4.18$) ข้อคิดเห็นที่อาจารย์เห็นด้วยในระดับปานกลางคืองานวิจัยก่อให้เกิดความก้าวหน้าน้อยกว่างานด้านบริหาร ($\bar{x} = 2.56$) ส่วนข้อคิดเห็นที่อาจารย์เห็นด้วยในระดับน้อยคือ การทำวิจัยทำให้เสียเวลาและสูญเปล่าเพราะนำไปใช้ประโยชน์ได้น้อย ($\bar{x} = 1.94$)

อาจารย์ในสาขาวิชาสังคมศาสตร์ พบว่า อาจารย์เห็นด้วยในระดับมากเรียงตามลำดับคือ การทำวิจัยเป็นวิธีที่เสริมสร้างภูมิปัญญาและประสบการณ์ทางวิชาการให้แก่อาจารย์ ($\bar{x} = 4.47$) อาจารย์ควรทำวิจัยเพื่อนำมาใช้ในการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน ($\bar{x} = 4.39$) การทำวิจัยเป็นการสร้างนวัตกรรมเพื่อพัฒนาศาสตร์และสังคม ($\bar{x} = 4.37$) เป้าหมายหลักของการทำวิจัยอยู่ที่ประโยชน์ทางวิชาการมากกว่าเงินตอบแทนที่ได้รับ ($\bar{x} = 4.34$) และ งานวิจัยเป็นภารกิจสำคัญควบคู่กับการสอน ($\bar{x} = 4.33$) ข้อคิดเห็นที่อาจารย์เห็นด้วยในระดับปานกลาง คือ งานวิจัยก่อให้เกิดความก้าวหน้าน้อยกว่างานด้านบริหาร ($\bar{x} = 2.73$) ส่วนข้อคิดเห็นที่อาจารย์เห็นด้วยในระดับน้อย คือการทำวิจัยทำให้เสียเวลาและสูญเปล่าเพราะนำไปใช้ประโยชน์ได้น้อย ($\bar{x} = 1.86$)

อาจารย์ในสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ พบว่า อาจารย์เห็นด้วยในระดับมากเรียงตามลำดับดังนี้ การทำวิจัยเป็นวิธีที่เสริมสร้างภูมิปัญญาและประสบการณ์ทางวิชาการให้แก่อาจารย์ ($\bar{x} = 4.47$) การทำวิจัยเป็นการสร้างนวัตกรรมเพื่อพัฒนาศาสตร์และสังคม ($\bar{x} = 4.34$)

อาจารย์ควรทำวิจัยเพื่อนำมาใช้ในการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน ($\bar{x} = 4.32$) เป้าหมายหลักของการทำวิจัยอยู่ที่ประโยชน์ทางวิชาการมากกว่าเงินตอบแทนที่ได้รับ ($\bar{x} = 4.31$) และงานวิจัยเป็นภารกิจสำคัญควบคู่กับการสอน ($\bar{x} = 4.29$) ข้อคิดเห็นที่อาจารย์เห็นด้วยในระดับปานกลาง ได้แก่ ถึงแม้ไม่ทำวิจัยก็สามารถได้รับความก้าวหน้าทางวิชาชีพเท่ากับอาจารย์ที่ทำวิจัย ($\bar{x} = 2.80$) และงานวิจัยก่อให้เกิดความก้าวหน้าน้อยกว่างานด้านบริหาร ($\bar{x} = 2.57$) ส่วนข้อคิดเห็นที่อาจารย์เห็นด้วยในระดับน้อยคือ การทำวิจัยทำให้เสียเวลาและสูญเปล่าเพราะนำไปใช้ประโยชน์ได้น้อย ($\bar{x} = 1.89$)

อาจารย์ในสาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี พบว่า อาจารย์เห็นด้วยในระดับมากเรียงตามลำดับดังนี้ การทำวิจัยเป็นวิธีที่เสริมสร้างภูมิปัญญาและประสบการณ์ทางวิชาการให้แก่อาจารย์ ($\bar{x} = 4.50$) อาจารย์ควรทำวิจัยเพื่อนำมาใช้ในการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน ($\bar{x} = 4.34$) การทำวิจัยเป็นการสร้างนวัตกรรมเพื่อพัฒนาศาสตร์และสังคม ($\bar{x} = 4.32$) งานวิจัยเป็นภารกิจสำคัญควบคู่กับการสอน ($\bar{x} = 4.31$) ข้อคิดเห็นที่อาจารย์เห็นด้วยในระดับปานกลาง ได้แก่ ถึงแม้ไม่ทำวิจัยก็สามารถได้รับความก้าวหน้าทางวิชาชีพเท่ากับอาจารย์ที่ทำวิจัย ($\bar{x} = 2.92$) และงานวิจัยก่อให้เกิดความก้าวหน้าน้อยกว่างานด้านบริหาร ($\bar{x} = 2.56$) ส่วนข้อคิดเห็นที่อาจารย์เห็นด้วยในระดับน้อยคือ การทำวิจัยทำให้เสียเวลาและสูญเปล่าเพราะนำไปใช้ประโยชน์ได้น้อย ($\bar{x} = 1.97$)

2. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันด้านนโยบาย การบริหารงานวิจัย ปัจจัยที่เอื้อต่อการทำวิจัย และผลงานวิจัยของอาจารย์ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ

ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันสภาพปัจจุบันด้านนโยบาย การบริหารงานวิจัย ปัจจัยที่เอื้อต่อการทำวิจัย และผลงานวิจัยของอาจารย์ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ด้วยวิธีการวิเคราะห์เอกสารการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ และจากแบบสอบถามอาจารย์ สรุปได้ ดังนี้

ด้านนโยบายและการบริหารงานวิจัย

จากการวิเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับนโยบายด้านการวิจัย โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยในสถาบันอุดมศึกษา พบว่า ในส่วนของนโยบายและแนวทางการวิจัยของชาติ นับตั้งแต่ปีฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2520 - 2524) และได้มีการพัฒนาขึ้นตามลำดับ จนถึงนโยบายและแนวทางการวิจัยของชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2545 - 2549) สาระสำคัญได้แก่นโยบายการวิจัยรวมและนโยบายการวิจัยเฉพาะสาขา อันเป็นประโยชน์ในทางวิชาการซึ่งอาจนำไปสู่การพัฒนาการทั้งทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สนับสนุนการวิจัยและพัฒนา เพื่อการแก้ปัญหาเศรษฐกิจ และการ

บริหารของชาติ ให้ความสำคัญกับเรื่องการบริหารการวิจัย มุ่งให้หน่วยงานราชการ รัฐวิสาหกิจ และเอกชนได้ทราบทิศทางของนโยบาย เพื่อนำไปสู่การพิจารณาปัญหาความต้องการ ปรึกษาหารืออุดมการณ์และวิเคราะห์ทางเลือกในการแก้ปัญหาอย่างละเอียดทั้งระยะสั้นและระยะยาว มีการเสริมสร้างสมรรถนะนักวิจัยและโครงสร้างพื้นฐานการวิจัย การประสานงานและความร่วมมือทางการวิจัยกับต่างประเทศ เน้นการพัฒนาภูมิปัญญาและทรัพยากรบุคคลของประเทศ เพื่อสนับสนุนการพัฒนาประเทศให้บรรลุเป้าหมาย มุ่งเน้นให้ไทยมีกำลังคนด้านการวิจัยที่มีคุณภาพ และสามารถดำเนินการวิจัยได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยได้รับการส่งเสริมสนับสนุนอย่างเพียงพอ ผลงานวิจัย 4 ด้านหลักได้แก่ เกษตรและอุตสาหกรรมเกษตร ด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และอุตสาหกรรม ด้านสุขภาพและด้านสังคมและวัฒนธรรม ให้มีระบบการวิจัยที่มีโครงสร้างและการบริหารที่มีประสิทธิภาพและเอื้อต่อการมีส่วนร่วมจากภาครัฐ เอกชนและประชาชน

ในส่วนของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549)แนวคิดที่ยึด “คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” ในทุกมิติอย่างเป็นองค์รวม และให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่สมดุล ทั้งด้านตัวคน สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม จึงได้กำหนดสภาพสังคมไทยที่พึงประสงค์ โดยมุ่งพัฒนาสู่ “สังคมที่เข้มแข็งและมีดุลยภาพ” ใน 3 ด้าน คือ สังคมคุณภาพ สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ และ สังคมสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน โดยเฉพาะในส่วนของสังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้คนไทยทุกคนสามารถคิดเป็น ทำเป็น มีเหตุผล มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต รู้เท่าทันโลกเพื่อพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง สามารถสั่งสมทุนทางปัญญา รักษาและต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม เน้นการพัฒนาความเข้มแข็งทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การนำไปใช้ประโยชน์ในภาคการผลิต และสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาตามศักยภาพของคนไทย กระตุ้นการพัฒนานวัตกรรมทางเทคโนโลยีของตนเอง เพื่อต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น และลดการนำเข้าเทคโนโลยีจากต่างประเทศ

สำหรับสาระในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้สะท้อนให้เห็นถึงเจตนารมณ์ที่มุ่งเน้นความสำคัญของการวิจัยที่มีต่อกระบวนการเรียนรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับอุดมศึกษา ผู้สอนต้องมีการวิจัยค้นคว้าอยู่เสมอ เพื่อจะทำให้ผู้เรียนมีความรู้ที่ทันสมัยอยู่ตลอดเวลา สถาบันอุดมศึกษาของไทย จึงต้องกำหนดนโยบายให้ชัดเจน ที่จะส่งเสริมให้มีความวิจัยขึ้นในสถาบันของตนและมีงานวิจัยใหม่ๆ ขึ้นในสาขาที่สถาบันเปิดสอนอยู่ คณาจารย์ของสถาบันจะต้องถือเป็นภาระกิจหลักที่จะต้องดำเนินการติดตามอย่างต่อเนื่อง การวิจัยควรเป็นเงื่อนไขของการรับคณาจารย์ การเลื่อนขั้นและการแสดงผลงานวิจัยเป็นเรื่องหลัก งบประมาณเพื่อการวิจัยควรได้รับการสนับสนุนให้กว้างขวางขึ้น ภารกิจของอาจารย์ควรจะต้องเปลี่ยนไปจากเดิม งานสอนและงานวิจัยควรจะควบคู่กันไปอย่างเหมาะสม เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในแนวใหม่ที่

เป็นแนวสร้างสรรค์ เพื่อให้กระบวนการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาเน้นกระบวนการของการผลิตและการสร้างอย่างแท้จริงด้วยการส่งเสริมให้การเรียนการสอนเน้นไปที่การเรียนรู้ด้วยตนเอง และเน้นให้มีการผลิตและการสร้างผลงานวิชาการ โดยการจัดการศึกษาโดยเน้น research based เป็นสำคัญ

แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540 - 2544) ได้กำหนดแนวทางและมาตรการการวิจัยและพัฒนาไว้ดังนี้คือ ให้สถาบันการศึกษาให้ความสำคัญกับการวิจัย และพัฒนาในการเสริมการเรียนการสอนโดยฝึกผู้เรียนให้มีทักษะและจิตวิญญาณของนักวิจัยที่ดี ให้สถาบันอุดมศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน สร้างความเข้มแข็งทางปัญญาและพัฒนาองค์ความรู้ให้มีมาตรฐานด้านการเพิ่มการผลิตบัณฑิตศึกษา ระดับปริญญาโทและเอกในสาขาการวิจัยและพัฒนามากขึ้น ผลิตงานวิจัยที่มีคุณภาพด้วยการให้ทุนการทำวิจัย ให้กำลังใจและคำแนะนำทางวิชาการแก่อาจารย์ และชักจูงให้ผู้สำเร็จการศึกษาเข้ามาเป็นอาจารย์ รวมทั้งรัฐสนับสนุนการสร้างทีมงานวิจัย ด้วยการจัดสรรเงินอุดหนุนอย่างเพียงพอ เพื่อผลิตงานวิจัยที่สำคัญๆ และส่งเสริมการทำวิจัยหลังระดับปริญญาเอก ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสถาบันวิจัยและพัฒนาภายในประเทศ และกับต่างประเทศในการทำวิจัยและพัฒนา ตลอดจนแลกเปลี่ยนหรือเชิญผู้เชี่ยวชาญจากต่างประเทศมาทำการวิจัยและพัฒนา โดยเฉพาะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ให้สถาบันอุดมศึกษาประสานความร่วมมือกับภาคเอกชน โดยเฉพาะภาคอุตสาหกรรมและบริการในการทำวิจัยร่วมกัน

ในส่วนของแผนอุดมศึกษาระยะยาว ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2543-2557) ได้กำหนดเป้าหมายในการพัฒนาอุดมศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับทิศทางในการพัฒนาประเทศในส่วนของเป้าหมายด้านการวิจัยระดับมหาวิทยาลัย กล่าวคือ มหาวิทยาลัยแต่ละแห่งกำหนดทิศทางการวิจัยของตนเองโดยชัดเจน ภายในปี พ.ศ. 2547 เพื่อให้สามารถจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดไปสนับสนุนการวิจัยของแต่ละมหาวิทยาลัยที่มุ่งสู่ความเป็นเลิศที่แตกต่างกันได้ มีเป้าหมายในการสร้างองค์ความรู้ใหม่ของแต่ละสาขาวิชาเพื่อความก้าวหน้าทางวิชาการในระดับนานาชาติและนำมาซึ่งความรู้และปัญญาให้เกิดขึ้นในวงการอุดมศึกษาของประเทศ ภายในปี พ.ศ. 2547 และตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 เป็นต้นไป มหาวิทยาลัยจะมีงานวิจัยที่สอดคล้องกับเป้าหมายที่กำหนดไม่น้อยกว่าร้อยละ 5 ของจำนวนงานวิจัยทั้งหมดในแต่ละปี ให้มีการศึกษาวิจัยทั้งทางด้านการศึกษาพื้นฐาน (Basic Research) และการวิจัยประยุกต์ (Applied Research) โดยร่วมมือกับภาคธุรกิจ อุตสาหกรรม องค์การวิจัยอื่นๆ ทั้งภายในและต่างประเทศ ให้ผลงานวิจัยของมหาวิทยาลัยมีความสอดคล้องกับความต้องการของประเทศชาติและทิศทางการพัฒนาวิชาการในระดับชาติ และระดับนานาชาติ และในปี พ.ศ. 2550 เป็นต้นไปมหาวิทยาลัยแต่ละแห่งจะมีผลงานวิจัยที่รัฐสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง ผลงานวิจัยของมหาวิทยาลัยเป็นผลงานที่มีคุณภาพ โดยการ

ยอมรับของสังคมวิชาการระดับนานาชาติ มีการตีพิมพ์และนำไปใช้อ้างอิงอย่างกว้างขวางทั้งในระดับประเทศและระดับนานาชาติ

ในส่วนของนโยบายและแนวทางการสนับสนุนการวิจัยของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ได้กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และแนวทางการสนับสนุนการวิจัย ให้สอดคล้องและเสริมกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549) ท่ามกลางสภาพความอ่อนแอของวงการวิจัยของประเทศ ซึ่งขาดนักวิจัยทั้งในเชิงคุณภาพและปริมาณและขาดยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบวิจัย ดังนั้นนโยบายและแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบวิจัย สกว. ในระยะ 5 ปีข้างหน้า จึงให้ความสำคัญกับบทบาทของ สกว. ในการประสานศักยภาพของส่วนต่างๆ ในสังคมให้เป็นพลังในการพัฒนา มีการผสมผสานกระบวนการสร้างคนอยู่ในการพัฒนา งานวิจัยทุกขั้นตอน และใช้กิจกรรมการวิจัยเป็นเครื่องมือเพื่อการพัฒนา

จากการศึกษาวิเคราะห์ผลงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในช่วง พ.ศ. 2526 – 2544 จำนวน 17 เรื่อง ในด้านนโยบายและการบริหารงานวิจัย ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐว่า มหาวิทยาลัยส่วนใหญ่มีนโยบายมุ่งพัฒนาไปสู่มหาวิทยาลัยวิจัย โดยกำหนดให้มีการวิจัยมีความสำคัญทัดเทียมกับการผลิตบัณฑิต และสัมพันธ์กับการเรียนการสอน มีการบริหารงานโดยรองอธิการบดีฝ่ายวิจัย มีองค์กรบริหารงานวิจัยในระดับมหาวิทยาลัย ใช้เงินผลประโยชน์ของมหาวิทยาลัยเพื่อสนับสนุนกลไกการดำเนินงานวิจัยในรูปแบบต่างๆ เช่น หน่วยงานปฏิบัติการวิจัย รวบรวมความคิดและสิ่งประดิษฐ์ ส่วนใหญ่เน้นการวิจัยด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีโครงการเผยแพร่ผลงานวิจัย ด้านปัจจัยการบริหารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลิตภาพการวิจัย พบว่า ปัจจัยภายในสถาบันประกอบด้วย การสนับสนุนทุนวิจัยตำแหน่งทางวิชาการ คุณลักษณะส่วนบุคคล ทักษะที่มีต่อการวิจัย ประสบการณ์ในการทำวิทยานิพนธ์ในระหว่างการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา บรรยากาศทางวิชาการของสถาบัน เวลาที่ใช้เพื่อการวิจัยผู้บริหารสถาบัน และการควบคุมงานวิจัย เกี่ยวข้องกับผลิตภาพการวิจัยมากกว่าปัจจัยภายนอกทางด้านปัจจัยทางด้านวัฒนธรรมและค่านิยมท้องถิ่น ลักษณะสังคมท้องถิ่นและการรวมตัวกันทางวิชาการของสังคม

ผลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ เกี่ยวกับนโยบายและการบริหารงานวิจัย พบว่า นโยบายของมหาวิทยาลัยมุ่งพัฒนาสู่ “มหาวิทยาลัยวิจัย” (Research University) ให้สถาบันเป็นศูนย์กลางความเป็นเลิศทางด้านวิจัย สนับสนุนให้อาจารย์ ผลิตผลงานวิจัยที่ตอบสนองความต้องการและแก้ปัญหาสังคมได้อย่างแท้จริง พัฒนางานวิจัย ให้มีคุณภาพทัดเทียมระดับมาตรฐานนานาชาติ ส่งเสริมการผลิตผลงานวิจัยในลักษณะสหสาขาวิชา สนับสนุนให้อาจารย์นำการวิจัยสู่กระบวนการเรียนการสอนทั้งระดับปริญญาตรีจนถึงบัณฑิตศึกษา สนับสนุนให้มีการจัดสิทธิบัตร สำหรับผลงานวิจัยที่สร้างองค์ความรู้ใหม่หรือเพื่อการพัฒนาสังคม มีการกำหนดเป้าหมายและนโยบายด้านวิจัยให้สอดคล้องกับนโยบายและแนว

ทางการวิจัยของชาติ ส่งเสริมให้มีความร่วมมือด้านวิจัยกับหน่วยงานภายนอกทั้งภายในประเทศ และต่างประเทศ สนับสนุนให้มีการตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานวิจัยของอาจารย์ในวารสารระดับชาติ และนานาชาติ ส่งเสริมให้เกิดระบบเครือข่ายด้านวิจัย (Connection) เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ และเทคโนโลยีที่ทันสมัย กระตุ้นให้อาจารย์สร้างองค์ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น สนับสนุนการทำงานวิจัยเป็นทีม กับโครงการวิจัยขนาดใหญ่ที่สามารถแก้ปัญหาสังคมได้ในภาพกว้าง ส่งเสริมให้จัดทำวารสารวิชาการระดับนานาชาติ เพื่อให้เป็นเวทีของอาจารย์ในการเผยแพร่ผลงานวิจัยสู่สาธารณะ กำหนดให้ภาระการทำวิจัยเป็นภาระงาน (Workload) โดยกำหนดสัดส่วนระหว่างภาระการสอน : การวิจัย : งานอื่นๆอย่างเหมาะสม และมีการแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณา กลั่นกรองคุณภาพงานวิจัยและประเมินผลโครงการวิจัยของอาจารย์

ผลการประมวลจากแบบสอบถามความคิดเห็นของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ พบว่า อาจารย์เห็นด้วยในระดับมากกว่า สถาบันมีนโยบายสนับสนุนการทำวิจัยของอาจารย์อย่างชัดเจน ($\bar{x} = 3.94$) สถาบันส่งเสริมให้อาจารย์มีโอกาสเผยแพร่ผลงานวิจัยในที่ประชุมระดับชาติ และนานาชาติ ($\bar{x} = 3.55$) และพบว่า อาจารย์มีความเห็นด้วยในระดับปานกลางว่า สถาบันมีการจัดผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อเป็นที่ปรึกษาโครงการวิจัยแก่อาจารย์ ($\bar{x} = 2.96$) สถาบันมีการนำผลงานวิจัยของอาจารย์ไปใช้ในการกำหนดนโยบาย/ตัดสินใจระดับสถาบัน ($\bar{x} = 2.97$)

ปัจจัยที่เอื้อต่อการทำวิจัยของอาจารย์

จากการวิเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับปัจจัยที่เอื้อต่อการทำวิจัยของอาจารย์ พบว่า มีการส่งเสริมและสนับสนุนในการทำวิจัย โดยส่งเสริมด้านความรู้ ด้านเนื้อหาในสาขาวิชาที่ต้องการทำวิจัย มีการเผยแพร่แหล่งเงินทุนให้อาจารย์ได้ทราบโดยทั่วถึง องค์ประกอบในการทำวิจัยของอาจารย์ ได้แก่ ปัจจัยเกี่ยวกับนักวิจัย หมายถึง ความรู้ ความสนใจ ทักษะ ประสบการณ์ด้านวิจัย ปัจจัยเกี่ยวกับหน่วยงานวิจัย หมายถึง โครงสร้างของหน่วยงานมีข้อมูลพื้นฐานที่ดีมีเอกสาร และวรรณคดีที่เกี่ยวข้อง มีที่ปรึกษาด้านวิจัย มีอุปกรณ์เครื่องอำนวยความสะดวกในการดำเนินงานวิจัย มีทุนอุดหนุน มีระบบบริหารงานวิจัยที่ดี มีผู้นำที่ดีมีเครือข่ายสำหรับเผยแพร่ติดต่อในการวิจัย จัดหาและกระจายบุคลากรตามความสามารถ และแบ่งงานกันรับผิดชอบ ปัจจัยเกี่ยวกับบริบททางการวิจัย ได้แก่ ผลตอบแทนที่ไม่ใช่วัตถุ ความต้องการงานวิจัยของสังคม ค่านิยมต่อการศึกษาค้นคว้าในการร่วมมือและสนับสนุน แบบแผนการแสวงหาความจริงของแต่ละสังคม และความสัมพันธ์อันดีระหว่างระบบการศึกษาที่ระบบย่อยอื่นๆ ที่ช่วยเอื้อต่อกระบวนการวิจัย และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผลิตภาพการวิจัยของอาจารย์ ได้แก่ ปัจจัยประเภทลักษณะบุคคล ประกอบด้วยปัจจัยด้านชีวสังคม เช่น การเข้าร่วมกิจกรรมทางวิชาการ อายุ และการอ่านเอกสารงานวิจัย ปัจจัยด้านจิตวิทยา เช่น ทักษะ ทักษะ ความมุ่งมั่น อนาคต ปัจจัยประเภทลักษณะ

หน่วยงาน ปัจจัยประเภทสภาพแวดล้อม ความสามารถในการอธิบายความแปรปรวนของผลิตภาพการวิจัยของปัจจัยด้านต่างๆ

นอกจากนั้นยังมีการจัดโครงสร้างและการบริหารงานวิจัยที่คล่องตัว ปรับปรุงการแบ่งภาระงานของอาจารย์ประจำเพื่อให้เวลาในการปฏิบัติงานวิจัยอย่างเหมาะสม ส่งเสริมให้การวิจัยและพัฒนาวิทยาการ พร้อมทั้งเทคโนโลยีของสาขาต่างๆ 4 สาขา คือสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีคลินิก สาธารณสุขศาสตร์และสังคมศาสตร์ และศึกษาศาสตร์และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มีหน่วยงานรองรับงานวิจัย คืองานส่งเสริมการวิจัยและตำรา กองบริการการศึกษา ประสพการณ์ในการทำวิทยานิพนธ์ระดับบัณฑิตศึกษา มีผลต่อสภาพทางจิตวิทยาของคณาจารย์ที่จะทำหรือไม่ทำผลงานวิจัยในระยะต่อมา เหตุผลและแรงจูงใจในการทำวิจัยของอาจารย์ คือ เพื่อเกียรติยศชื่อเสียง เพื่อตำแหน่งทางวิชาการ เพื่อเสริมความรู้ทางวิชาการ อยากหาประสพการณ์ในการทำวิจัยต้องการแสวงหาความรู้ข้อเท็จจริง เพื่อนำผลการวิจัยมาใช้เสริมการเรียนการสอน เพื่อประโยชน์ต่อสังคม เพื่อยกระดับวิชาชีพ เพื่อชื่อเสียงของหน่วยงาน เพราะมีเงินทุนอุดหนุนการวิจัยและเพราะมีผู้ชักชวนให้ทำวิจัยร่วมกัน

ผลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ เกี่ยวกับปัจจัยที่เอื้อต่อการทำวิจัยของอาจารย์ พบว่า ในด้านการจัดสรรทรัพยากรและงบประมาณด้านการวิจัย มีการจัดสรรทรัพยากรที่เอื้อต่อการทำวิจัยของอาจารย์ กระจายไปตามคณะและภาควิชา มีศูนย์วิจัย/สถาบันวิจัยทำหน้าที่จัดสรรทรัพยากรและอำนวยความสะดวกในการทำวิจัยของอาจารย์ มีคณะกรรมการพิจารณาจัดสรรงบประมาณและเงินทุนอุดหนุนในการทำวิจัยของอาจารย์ จัดตั้งกองทุนวิจัยเพื่อสนับสนุนเงินทุนในการทำวิจัยของอาจารย์ ให้ทุกหน่วยงานจัดสรรเงินรายได้ 10% เพื่อการวิจัย มีคณะกรรมการสรรหาและประสานงานกับแหล่งทุนต่างๆเพื่อหาทุนวิจัยให้กับอาจารย์ของสถาบัน มีการจัดตั้งศูนย์เครื่องมือทางวิทยาศาสตร์ไว้บริการนักวิจัย ทั้งของสถาบันและหน่วยงาน หรือองค์กรภายนอก ในด้านการส่งเสริมความรู้และทักษะด้านการทำวิจัยของอาจารย์ พบว่ามีการจัดประชุม อบรม สัมมนา ให้ความรู้ด้านวิจัยอย่างต่อเนื่องและทั่วถึงทั้งในระดับภาควิชา / คณะ / มหาวิทยาลัย จัดอาจารย์นักวิจัยอาวุโส ให้เป็นพี่เลี้ยง (mentor) ให้กับนักวิจัยรุ่นใหม่ ส่งเสริมให้มีการทำวิจัยในสหสาขาวิชา เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ประสพการณ์ด้านวิจัย จัดประชุมนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ จัดประชุมสัมมนาวิธีการเขียนโครงการวิจัยชุดเพื่อขอทุนอุดหนุน ส่งเสริมนักวิจัยอาวุโส ให้สร้างกลุ่มวิจัยเฉพาะทาง สนับสนุนการสร้างเครือข่ายนักวิจัย มีการจัดเวลาให้อาจารย์ได้ทำวิจัย โดยนำมารวมกับภาระการทำงาน (Workload) มีการประกาศเกียรติคุณให้กับผลงานวิจัยดีเด่น เพื่อกระตุ้นให้อาจารย์มีกำลังใจและทุ่มเทในการทำวิจัยอย่างจริงจัง และ ตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานวิจัยของอาจารย์ทั้งวารสารในและต่างประเทศ

ผลจากการประมวลจากแบบสอบถามความคิดเห็นอาจารย์ ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ พบว่าอาจารย์เห็นด้วยในระดับมากกว่า อาจารย์มีความรู้ด้านเนื้อหาในสาขาวิชาที่สนใจทำวิจัย ($\bar{x} = 3.79$) อาจารย์เห็นด้วยในระดับปานกลางว่า อาจารย์มีโอกาสได้เพิ่มพูนประสบการณ์และทักษะจากการทำวิจัยอย่างสม่ำเสมอ ($\bar{x} = 3.35$) พบว่าอาจารย์เห็นด้วยในระดับปานกลางว่า อาจารย์ได้รับความสะดวกในการใช้บริการจากแหล่งค้นคว้าข้อมูลของสถาบัน ($\bar{x} = 3.21$)

เมื่อพิจารณาปัจจัยด้านเงินทุนและงบประมาณด้านการวิจัย พบว่าอาจารย์เห็นด้วยในระดับปานกลางว่า มีการจัดหาและแจ้งแหล่งเงินทุนวิจัยให้แก่อาจารย์อย่างทั่วถึง ($\bar{x} = 3.17$) อาจารย์เห็นด้วยในระดับปานกลางว่า มีการตั้งคณะกรรมการจัดหาทุนอุดหนุนการทำวิจัยจากบุคคลหรือหน่วยงานภายนอก ($\bar{x} = 2.72$) ปัจจัยด้านทรัพยากรเพื่อส่งเสริมการวิจัย พบว่าอาจารย์เห็นด้วยในระดับปานกลางว่า สถาบันจัดเครื่องคอมพิวเตอร์อำนวยความสะดวกในการศึกษาค้นคว้าเพื่อการวิจัยไว้บริการแก่อาจารย์ ($\bar{x} = 3.19$) อาจารย์เห็นด้วยในระดับปานกลางว่า สถาบันจัดห้องปฏิบัติการเพื่อการวิจัยให้แก่อาจารย์อย่างเหมาะสม ($\bar{x} = 2.74$) สำหรับปัจจัยด้านเวลาสำหรับการวิจัย พบว่า อาจารย์มีเห็นด้วยในระดับมากกว่า ภาระงานสอนและงานอื่นๆ ทำให้อาจารย์มีเวลาในการทำงานวิจัยน้อยลง ($\bar{x} = 4.11$) อาจารย์เห็นด้วยในระดับน้อยกว่า สถาบันได้จัดเวลาให้อาจารย์ทำวิจัยอย่างเหมาะสม ($\bar{x} = 2.44$) เมื่อพิจารณาปัจจัยด้านผลตอบแทนที่รับจากการทำวิจัย อาจารย์เห็นด้วยในระดับมากกว่า สถาบันใช้ผลงานวิจัยประกอบการพิจารณาเลื่อนตำแหน่งทางวิชาการ ($\bar{x} = 3.74$) และอาจารย์เห็นด้วยในระดับน้อยกว่า สถาบันให้ผลตอบแทนการทำวิจัยโดยการเลื่อนขั้นเงินเดือน ($\bar{x} = 2.31$)

ด้านผลงานวิจัยของอาจารย์

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ เกี่ยวกับผลงานวิจัยของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ พบว่า จำนวนอาจารย์ที่ทำวิจัยมีน้อย ผลงานวิจัยของอาจารย์ สาขาวิทยาศาสตร์ชีวภาพและสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีมากกว่าอาจารย์สาขาสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ ผลงานวิจัยส่วนใหญ่เป็นวิจัยพื้นฐาน หรืองานวิจัยเพื่อตอบคำถามในความรู้ หรือความสนใจส่วนตัวของผู้วิจัย เป็นผลงานที่เกิดจากอาจารย์ทำงานวิจัยเดี่ยวมากกว่า ผลงานวิจัยที่ทำวิจัยเป็นทีม ผลงานวิจัยมักมาจากอาจารย์ในสาขาวิชาเดียวกันมากกว่าสหสาขาวิชา ลักษณะผลงานวิจัยเป็นลักษณะ adopt มากกว่า adapt องค์ความรู้จากต่างประเทศ

ผลจากการประมวลจากแบบสอบถามความคิดเห็นอาจารย์ ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ พบว่า อาจารย์มีประสบการณ์ด้านการวิจัยที่นอกเหนือจากการทำวิทยานิพนธ์ในระยะเวลา 10 ปี ที่ผ่านมา ในทุกสาขาวิชาทำวิจัยจำนวน 1 - 2 เรื่องต่อคนอยู่ในระดับมากที่สุดคือร้อยละ 29.8 รองลงมาจำนวน 3 - 5 เรื่องคือร้อยละ 27.7 เมื่อพิจารณาแต่ละสาขาวิชา พบว่า อาจารย์ใน

สาขาวิชามนุษยศาสตร์ทำวิจัย 1-2 เรื่องมากกว่าสาขาอื่นๆ คือร้อยละ 36.5 ส่วนอาจารย์ในสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพแต่ละคนทำวิจัยมากกว่า 5 เรื่องมากกว่าสาขาวิชาอื่นๆ คือร้อยละ 34.2 อาจารย์ที่ไม่ได้ทำวิจัยเลยในระยะ 10 ปีที่ผ่านมาคือร้อยละ 13.9 และสาขาวิชาที่ไม่ได้ทำวิจัยเลยมากที่สุด ได้แก่ อาจารย์สาขาวิชามนุษยศาสตร์

อาจารย์ส่วนใหญ่ทำวิจัยประยุกต์มากที่สุดคือร้อยละ 66.1 งานวิจัยที่อาจารย์ทำน้อยที่สุด ได้แก่ วิจัยปฏิบัติการ คือร้อยละ 21.9 อาจารย์สาขาวิชามนุษยศาสตร์ทำวิจัยประเภทวิจัยและพัฒนาน้อยกว่าสาขาวิชาอื่นๆ (ร้อยละ 16.5)

อาจารย์สถาบันอุดมศึกษาของรัฐร้อยละ 81.0 ใช้เวลาทำวิจัยแต่ละโครงการอยู่ในช่วง 1-2 ปี เมื่อพิจารณาแต่ละสาขาวิชาพบว่า ในสาขาวิชาสังคมศาสตร์และวิทยาศาสตร์ชีวภาพอาจารย์ใช้เวลาทำวิจัยแต่ละโครงการอยู่ในช่วง 1 - 2 ปีมากกว่าสาขาอื่นๆ อาจารย์ร้อยละ 79.1 ทำวิจัยเป็นกลุ่มในวิชาเดียวกันมากที่สุด รองลงมาคือทำคนเดียว ร้อยละ 43.9 พิจารณาในแต่ละสาขาวิชาพบว่าอาจารย์ในสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ ทำวิจัยเป็นกลุ่มในสาขาวิชาเดียวกันมากกว่าสาขาอื่นๆ อาจารย์ในสาขาวิชามนุษยศาสตร์ทำวิจัยคนเดียวมากกว่าสาขาอื่นๆ และอาจารย์ในสาขาวิชาสังคมศาสตร์ทำวิจัยเป็นกลุ่มต่างสาขามากกว่าสาขาอื่นๆ

หัวข้อการทำวิจัยของอาจารย์เกี่ยวข้องกับเนื้อหาในสาขาวิชา/คณะที่สังกัดมากที่สุดคือ ร้อยละ 66.9 เมื่อพิจารณาในแต่ละสาขาวิชา พบว่า สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพร้อยละ 74.5 มีหัวข้อการทำวิจัยเกี่ยวข้องกับเนื้อหาในสาขาวิชา/คณะที่สังกัด อาจารย์สาขาวิชาสังคมศาสตร์ทำวิจัยเกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนและปัญหาสังคมมากกว่าสาขาวิชาอื่นๆ และอาจารย์สาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีทำวิจัยเกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์องค์ความรู้ใหม่มากกว่าสาขาวิชาอื่นๆ

การเผยแพร่ผลงานวิจัย พบว่าอาจารย์ร้อยละ 65.3 เสนอผลงานในที่ประชุมวิชาการมากที่สุด รองลงมาคือ พิมพ์ในวารสารวิชาการไทย ร้อยละ 63.3 พิจารณาในแต่ละสาขาวิชา พบว่าอาจารย์ในสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ พิมพ์ผลงานวิจัยในวารสารวิชาการไทยและเสนอผลงานในที่ประชุมวิชาการมากกว่าสาขาอื่นๆ คือร้อยละ 73.6 และ 73.4 ตามลำดับ อาจารย์ในสาขาวิชามนุษยศาสตร์ ไม่เคยมีการเผยแพร่ผลงานวิจัยเลยมากกว่าสาขาอื่นๆ คือร้อยละ 22.8

3. ผลการเสนอกลยุทธ์การพัฒนาวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ

กลยุทธ์การพัฒนาวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐที่ได้จากการจัดประชุมผู้ทรงคุณวุฒิในวันที่ 22 มกราคม พ.ศ. 2546 ณ ห้องประชุมนานาชาติ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งได้ประชุมกำหนดกลยุทธ์ โดยพิจารณาจากร่างกลยุทธ์ที่ผู้วิจัยได้

นำเสนอ หลังจากนั้นผู้วิจัยได้ดำเนินการแก้ไข ปรับปรุงตามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ และได้นำเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิอีกกลุ่มหนึ่ง เพื่อทำการตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์ ผู้วิจัยได้ทำการแก้ไข ปรับปรุงตามข้อคิดเห็นต่างๆ จนได้กลยุทธ์การพัฒนาวัดพัฒนธรรมวิชัยของอาจารย์ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐที่เหมาะสมและสามารถปฏิบัติได้จริงโดยนำเสนอกลยุทธ์ ดังต่อไปนี้

1. กลยุทธ์ด้านนโยบายการวิจัย

กลยุทธ์ด้านนโยบายการวิจัย นำเสนอกกลยุทธ์ในภาพรวมทุกสาขาวิชา และกลยุทธ์เฉพาะสาขาวิชา ดังนี้

กลยุทธ์ในภาพรวมทุกสาขาวิชา ประกอบด้วย

1. ส่งเสริมค่านิยมและทัศนคติในการทำวิจัยของอาจารย์
2. พัฒนาอาจารย์นักวิจัยรุ่นใหม่
3. พัฒนาการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อเป็นกระบวนการในการสร้างนักวิจัย

และงานวิจัย

4. สนับสนุนการสร้างประชาคมวิจัยให้เข้มแข็ง
5. พัฒนาระบบประเมินภาระงานและตำแหน่งทางวิชาการ

กลยุทธ์เฉพาะสาขามนุษยศาสตร์และสาขาวิชาสังคมศาสตร์ ประกอบด้วย

1. พัฒนาศักยภาพของอาจารย์ด้านการทำวิจัย
2. เสริมสร้างโลกทัศน์ผลงานวิจัยทางมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ให้มีความสากล
3. สนับสนุนเครือข่ายการวิจัยทางมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์
4. สนับสนุนความร่วมมือในลักษณะสหสาขาวิชา

กลยุทธ์เฉพาะสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพและสาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ประกอบด้วย

1. เคลื่อนกระบวนทัศน์ของการวิจัยด้านวิทยาศาสตร์ชีวภาพ
2. สนับสนุนศูนย์เครื่องมือทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
3. สร้างความเข้มแข็งในศาสตร์และสาขาวิชา
4. ปรับเปลี่ยนองค์กรอุดมศึกษาก้าวสู่มหาวิทยาลัยไทยแก้ว ในเครือข่ายแห่งความรู้

2. กลยุทธ์ด้านการบริหารงานวิจัย

กลยุทธ์ด้านการบริการงานวิจัย นำเสนอกกลยุทธ์ในภาพรวมทุกสาขาวิชา และกลยุทธ์เฉพาะสาขาวิชา ดังนี้

กลยุทธ์ในภาพรวมทุกสาขาวิชา ประกอบด้วย

1. เพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการ
2. ผลักดันสู่ความเป็นเลิศในสาขาวิชา
3. ระดมพลังและทรัพยากรเพื่อการวิจัยเฉพาะเรื่อง
4. การบริหารจัดการปลายทาง (Downstream Management)
5. เสริมสร้างประชาคมวิจัยเฉพาะด้านในระดับสากล
6. พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ

กลยุทธ์เฉพาะสาขามนุษยศาสตร์ และสาขาวิชาสังคมศาสตร์ ประกอบด้วย

1. ส่งเสริมงานวิจัยที่มีลักษณะเป็นงานประเมินค่า
2. สนับสนุนระบบกลไกระดับกลาง
3. สนับสนุนการวิจัยและพัฒนา
4. ส่งเสริมระบบจัดการงานวิจัยให้เกิดประโยชน์ตามความต้องการของสังคม

กลยุทธ์เฉพาะสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพและสาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ประกอบด้วย การศึกษาความต้องการประสานความร่วมมือและเผยแพร่ผลงานวิจัยสู่กลุ่มเป้าหมาย

3. กลยุทธ์ด้านการจัดสรรทรัพยากรเพื่อการวิจัย

กลยุทธ์ด้านการจัดสรรทรัพยากรเพื่อการวิจัย นำเสนอกกลยุทธ์ในภาพรวมทุกสาขาวิชา และกลยุทธ์เฉพาะสาขาวิชา ดังนี้

กลยุทธ์ในภาพรวมทุกสาขาวิชา ประกอบด้วย

1. พัฒนาระบบการจัดสรรทุนวิจัย
2. ส่งเสริมกลไกการบริหารจัดการทรัพยากรเพื่อการวิจัยที่มีประสิทธิภาพ
3. ระดมทรัพยากรเพื่อสนับสนุนการวิจัย

กลยุทธ์เฉพาะสาขามนุษยศาสตร์และสาขาวิชาสังคมศาสตร์ ประกอบด้วย

1. สนับสนุนเงินทุนในด้านการอบรม ศึกษาดูงานด้านวิจัย
2. ส่งเสริมเครือข่ายวิจัยของสาขาวิชา

กลยุทธ์เฉพาะสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพและสาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ได้แก่ การส่งเสริมศูนย์ข้อมูลและศูนย์ปฏิบัติการ

4. กลยุทธ์ด้านผลงานวิจัย

กลยุทธ์ด้านผลงานวิจัย นำเสนอกกลยุทธ์ในภาพรวมทุกสาขาวิชา และกลยุทธ์เฉพาะสาขาวิชา ดังนี้

กลยุทธ์ในภาพรวมทุกสาขาวิชา ประกอบด้วย

1. ส่งเสริมการรักษาคุณภาพและมาตรฐานผลงานวิจัย
2. สนับสนุนการนำผลงานวิจัยของอาจารย์ไปใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์
3. ส่งเสริมการประเมินผลงานวิจัยของอาจารย์
4. สนับสนุนการเผยแพร่ผลงานวิจัยในกลุ่มนักวิจัยและนักวิชาการ
5. สนับสนุนการเผยแพร่ผลงานวิจัยในกลุ่มปฏิบัติงานเฉพาะเรื่อง
6. สนับสนุนการเผยแพร่ผลงานวิจัยให้กับประชาชนทั่วไป
7. พัฒนาสื่อเผยแพร่ผลงานวิจัย

กลยุทธ์เฉพาะสาขามนุษยศาสตร์และสาขาวิชาสังคมศาสตร์ ประกอบด้วย

1. ส่งเสริมการประเมินผลงานวิจัยที่เน้นคุณค่าต่อมนุษยชาติ
2. สนับสนุนผลงานวิจัยต่อเนื่องที่พัฒนาคุณภาพชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น

กลยุทธ์เฉพาะสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพและสาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ได้แก่ การส่งเสริมความเข้มแข็งของผลงานวิจัยทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

การอภิปรายผล

ผลการวิจัยที่ได้จากการประชุมผู้ทรงคุณวุฒิในการกำหนดกลยุทธ์และตรวจสอบกลยุทธ์ฯ มีข้อเสนอแนะสำคัญสำหรับกลยุทธ์ในการพัฒนาวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ โดยมุ่งพัฒนาวัฒนธรรมวิจัยใน 2 ระดับ ได้แก่ ระดับตัวอาจารย์ และ ระดับสถาบัน กล่าวคือ ในระดับตัวอาจารย์ มุ่งพัฒนาให้อาจารย์เกิดทัศนคติ และค่านิยมที่ดีในการทำวิจัย มีแรงจูงใจในการใฝ่รู้ แสวงหาองค์ความรู้ใหม่โดยผ่านกระบวนการวิจัย และให้อาจารย์นำการวิจัยเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ พัฒนากระบวนการเรียนการสอน ให้การวิจัยเป็นวิถีชีวิตของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา ส่วนกลยุทธ์การพัฒนาวัฒนธรรมวิจัยในระดับสถาบัน มุ่งสร้างและพัฒนากลไกทั้งในระดับนโยบาย การบริหารงานวิจัยที่สนับสนุนการทำวิจัย เป็นการสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมของสถาบันอุดมศึกษา ให้เอื้อต่อการทำวิจัยของอาจารย์อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิ-

ภาพ ซึ่งกลยุทธ์ทั้ง 4 ด้านได้ถูกกำหนดขึ้นเพื่อพัฒนาทั้งวัฒนธรรมวิจัยทั้ง 2 ระดับนี้ โดยได้กำหนดกลวิธีที่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้ ซึ่งเป็นการใช้จุดแข็งให้เกิดประโยชน์ต่อการได้รับโอกาสสูงสุด โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. กลยุทธ์ด้านนโยบายการวิจัย

นำเสนอกลยุทธ์และกลวิธีที่จะพัฒนาวัฒนธรรมวิจัยในระดับตัวอาจารย์และระดับสถาบัน ดังนี้

1.1 กลยุทธ์ด้านนโยบายการวิจัยที่มุ่งพัฒนาที่ตัวอาจารย์

ประกอบด้วย การส่งเสริมค่านิยมและทัศนคติในการทำวิจัยของอาจารย์ การพัฒนาอาจารย์นักวิจัยรุ่นใหม่และพัฒนาศักยภาพของอาจารย์ด้านการทำวิจัย

กลยุทธ์ดังกล่าวกำหนดขึ้นจากการประเมินจุดแข็งของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ พบว่าสถาบันอุดมศึกษาส่วนใหญ่ได้มีการกำหนดเป้าหมายและนโยบายด้านวิจัยสอดคล้องกับนโยบายและแนวทางการวิจัยของชาติ เพื่อมุ่งสู่การเป็นมหาวิทยาลัยวิจัย โดยมีนโยบายสนับสนุนการทำวิจัยของอาจารย์อย่างชัดเจน สอดคล้องกับ พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่กำหนดให้ใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ให้สถาบันอุดมศึกษาใช้การวิจัยพัฒนาวิชาการวิชาชีพขั้นสูงและการค้นคว้าวิจัยเพื่อพัฒนาองค์ความรู้และพัฒนาสังคม รัฐได้ประกาศนโยบายด้านการศึกษาที่ต้องการส่งเสริมให้มีการสร้างนักวิจัยรุ่นใหม่ พัฒนาอาจารย์รุ่นใหม่ที่มีประสบการณ์ด้านการวิจัยน้อย โดยให้นักวิจัยอาวุโสเป็นที่เลี้ยง (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2542) กลวิธีที่นำเสนอจึงมุ่งเน้นการพัฒนาอาจารย์ตั้งแต่กระบวนการรับเข้าอาจารย์ใหม่ โดยพิจารณาความสามารถด้านการวิจัย การจัดระบบพี่เลี้ยงนักวิจัย จัดให้มีการทำวิจัยเป็นทีมโดยให้มีนักวิจัยอาวุโสเป็นหัวหน้าโครงการวิจัยและเปิดโอกาสให้นักวิจัยรุ่นใหม่เข้ามามีส่วนร่วมเพื่อเรียนรู้ทักษะและประสบการณ์การทำวิจัย มีการจัดฝึกอบรมวิทยากรวิจัยให้กับอาจารย์ที่เริ่มทำวิจัย จัดสรรทุนอุดหนุนสำหรับพัฒนานักวิจัยรุ่นใหม่ และพัฒนานักวิจัยระดับหลังปริญญาเอก เมื่อพิจารณาจุดอ่อนของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ด้านความเชื่อ ทัศนคติและค่านิยมด้านการทำวิจัยของอาจารย์ พบว่า อาจารย์ยังให้ความสำคัญกับงานสอนมากกว่างานวิจัย อาจารย์ทำวิจัยเพื่อตำแหน่งทางวิชาการยังมีมากกว่าต้องการทำวิจัยเพราะใจรัก หรือเพื่อเพิ่มพูนความรู้ หรือแสวงหาองค์ความรู้ใหม่ ดังนั้นกลยุทธ์และกลวิธีที่นำเสนอ จึงมุ่งสร้างระบบจูงใจ เพื่อส่งเสริมค่านิยมและทัศนคติในการทำวิจัยของอาจารย์ เป็นการกระตุ้นให้อาจารย์เกิดความภาคภูมิใจในการเป็นผู้สร้างผลงานวิจัยที่มีคุณค่าตอบสนองความต้องการของสังคมและเกิดประโยชน์ต่อผู้ใช้ผลงานอย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พัทยา สายหู (2522) ที่กล่าวถึงวิธีการส่งเสริมการวิจัย

ในตัวอาจารย์ว่า ต้องสร้างแรงจูงใจภายในคือ การกระตุ้นให้อาจารย์ตระหนักถึงความหมายและความจำเป็นของการวิจัย ต้องกระตุ้นให้อาจารย์มีความรู้สึกรู้ว่าปัญหาที่ต้องตอบและมีความปรารถนาที่จะรู้คำตอบ โดยการลงมือค้นคว้าศึกษาด้วยตนเอง เช่นเดียวกับ แพทและคณะ (Pratt et al., 1999) ที่เสนอแนะทางการสร้างวัฒนธรรมวิจัยในสถาบันอุดมศึกษาว่า สิ่งสำคัญคือการเปลี่ยนทัศนคติ ความเชื่อและค่านิยมด้านการวิจัยของบุคลากรอุดมศึกษาให้ได้เป็นอันดับแรก

1.2 กลยุทธ์ด้านนโยบายการวิจัยที่มุ่งพัฒนาวัฒนธรรมวิจัยระดับสถาบัน ประกอบด้วย การพัฒนาการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อเป็นกระบวนการในการสร้างนักวิจัยและงานวิจัย การส่งเสริมประชาคมวิจัยให้เข้มแข็ง พัฒนาระบบประเมินภาระงานและตำแหน่งทางวิชาการของอาจารย์ สนับสนุนความร่วมมือในลักษณะสหสาขาวิชา สนับสนุนการสร้างเครือข่ายการวิจัยเฉพาะสาขาวิชาทั้งด้านมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สร้างความเข้มแข็งในศาสตร์และสาขาวิชา และการปรับเปลี่ยนองค์การอุดมศึกษาก้าวสู่มหาวิทยาลัยไทยแก้วในเครือข่ายแห่งความรู้

กลยุทธ์การพัฒนาการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อเป็นกระบวนการในการสร้างนักวิจัยและงานวิจัย ประกอบด้วยกลวิธีการพัฒนาหลักสูตรทั้งระดับปริญญาตรีและบัณฑิตศึกษา โดยนำวิธีการวิจัยเข้าสู่กระบวนการเรียนการสอนกำหนดนโยบายการสนับสนุนการทำวิทยานิพนธ์ให้สอดคล้องกับนโยบายด้านวิจัยของมหาวิทยาลัยและของชาติ ให้ทุนการศึกษาแก่นิสิตบัณฑิตศึกษาให้ศึกษาต่อเพื่อกลับมาเป็นอาจารย์ของมหาวิทยาลัย กลวิธีดังกล่าวเป็นการนำจุดแข็งของสถาบันอุดมศึกษาที่มุ่งพัฒนาสู่การเป็นมหาวิทยาลัยวิจัย สนับสนุนให้อาจารย์นำวิธีการวิจัยเข้าสู่กระบวนการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ที่ให้ความสำคัญกับการวิจัยในการพัฒนาการเรียนการสอน (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2540) และ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่กำหนดให้ใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ให้สถาบันอุดมศึกษาใช้การวิจัยพัฒนาวิชาการ วิชาชีพชั้นสูง (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2542) สอดคล้องกับแนวคิดของจรัส สุวรรณเวลาและคณะ (2534) ที่เห็นว่า อาจารย์ที่ปฏิบัติงานไปแล้ว ระยะเวลาหนึ่ง ควรจะได้รับโอกาสค้นคว้าวิจัย เพื่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ทันต่อความก้าวหน้าทางวิชาการ ซึ่งจะทำให้อาจารย์มีความรู้ ความสามารถถ่ายทอดความรู้ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนการสอน รวมทั้งช่วยเสริมสร้างวิชาการแขนงต่างๆให้ทันสมัยและก้าวหน้ายิ่งขึ้น

กลยุทธ์ที่ส่งเสริมประชาคมวิจัยให้เข้มแข็ง และสนับสนุนการวิจัยในลักษณะสหสาขาวิชา ประกอบด้วยกลวิธี การจัดตั้งเครือข่ายความร่วมมือระหว่างอาจารย์ในสาขาเดียวกันและต่างสาขา ทั้งในสถาบันเดียวกันและต่างสถาบัน ทั้งภายใน/ต่างประเทศ การผลักดันให้สร้างผลงานวิจัยที่มีคุณภาพสูง สามารถตีพิมพ์ในวารสารวิชาการระดับชาติและนานาชาติ ที่มี Impact factor สูง การพัฒนางานวิจัยที่เป็นจุดเน้นของมหาวิทยาลัยให้เป็นโครงการวิจัยขนาดใหญ่

(Mega-research project) เพื่อสร้างผลงานวิจัยคุณภาพสูง กลวิธีเหล่านี้เกิดจากจุดแข็งของมหาวิทยาลัยของรัฐที่มุ่งพัฒนาสู่การเป็นมหาวิทยาลัยวิจัย และมีเป้าหมายที่จะพัฒนางานวิจัยให้มีคุณภาพทัดเทียมระดับมาตรฐานนานาชาติ ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายและแนวทางการวิจัยของชาติ ที่ต้องการสร้างเครือข่ายปัญญาของประเทศ โดยเน้นสร้างนวัตกรรมจากผลงานวิจัยทั้งด้านมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี โดยมีการผสมผสานองค์ความรู้จากศาสตร์ในลักษณะสหสาขาวิชา เพื่อผลงานวิจัยจะเกิดประโยชน์กับผู้ใช้และตอบสนองความต้องการของสังคมได้อย่างแท้จริง และสอดคล้องกับมหาวิทยาลัยในประเทศสหรัฐอเมริกา (Smalik, 1999) ที่ส่งเสริมบรรยากาศและความร่วมมือด้านการวิจัยทั้งในสาขาวิชาเดียวกันและข้ามสาขาวิชา ทั้งภายในและต่างสถาบัน มีการจัดประชุมแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ที่มีประโยชน์ต่อสังคม เช่นเดียวกับ วิจารณ์ พานิช (2540) ที่เน้นการสร้างประชาคมวิจัยขึ้นภายในมหาวิทยาลัย คณะและภาควิชา

กลยุทธ์การสร้างความเข้มแข็งในศาสตร์และสาขาวิชา โดยจัดให้มีการร่วมมือการทำงานวิจัยเป็นทีม เชื่อมโยงกับผู้ใช้ในภาคธุรกิจอุตสาหกรรม หรือระหว่างนักวิจัยเฉพาะสาขาวิชาเพื่อแก้ปัญหาในระดับลึก การจัดทำฐานข้อมูลในรูปของบริการสืบค้นและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ไปยังกลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมาย เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลในการสืบค้นและเผยแพร่องค์ความรู้ของศาสตร์เฉพาะสาขาวิชา เป็นการแก้ไขจุดอ่อนในด้านการขาดการเชื่อมโยงผลงานวิจัยไปสู่ผู้ใช้ และใช้โอกาสที่มีอยู่คือ การที่รัฐมีนโยบายและแนวทางวิจัยที่เน้นจัดระบบการวิจัยที่มีโครงสร้างและการบริหารที่มีประสิทธิภาพและเอื้อต่อการมีส่วนร่วมจากภาครัฐ เอกชน และประชาชน เช่นเดียวกับ มหาวิทยาลัยแห่งชาติสิงคโปร์ (วราภรณ์ บวรศิริ, 2543) ที่การวิจัยของมหาวิทยาลัยจะมีความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียง ภาคอุตสาหกรรมและภาคเอกชนจำนวนมาก โดยได้รับความไว้วางใจของภาคอุตสาหกรรมของประเทศทางด้านความรู้ ความสามารถเกี่ยวกับการวิจัยและการพัฒนาของมหาวิทยาลัย ทำให้มีโครงการที่บุคลากรมหาวิทยาลัย เป็นผู้ให้คำปรึกษาแก่ภาคอุตสาหกรรมเป็นจำนวนมาก

สำหรับกลยุทธ์การปรับเปลี่ยนองค์กรอุดมศึกษาก้าวสู่มหาวิทยาลัยยุคใหม่ในเครือข่ายแห่งความรู้ โดยกลวิธีกำหนดให้มีการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อการต่อเชื่อมเข้าสู่เครือข่ายความรู้และผู้ใช้ เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพการดำเนินงานทุกด้านทั้งการสอน การวิจัย และการให้บริการวิชาการ หรือกลวิธีการสร้างศูนย์ข้อมูล ศูนย์เครื่องมือทางวิทยาศาสตร์และศูนย์ปฏิบัติการเพื่อให้บริการในการค้นคว้าวิจัยทั้งในสถาบัน / ระหว่างสถาบัน / องค์กรเอกชนจึงเป็นกลยุทธ์เพื่อแก้ปัญหาเทคโนโลยีที่ใช้ในการค้นคว้าวิจัยไม่ทันสมัยและไม่เพียงพอ และเพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาฉบับที่ 9 (คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2545) ที่เน้นการสร้างนวัตกรรมอันเกิดจากผลงานวิจัยทั้งด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นและด้านวิทยาศาสตร์และ

เทคโนโลยี เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาสังคมได้อย่างแท้จริง เช่นเดียวกับ ปฐมพงษ์ โพธิ์ประสิทธิ์ นันท์ (2543) ที่เสนอแนวทางพัฒนางานวิจัยของมหาวิทยาลัยไทยว่า ควรสร้างความร่วมมือกันระหว่างสถาบัน เพื่อนำไปสู่การผลิตเทคโนโลยีเอง โดยการพึ่งภูมิปัญญาและเทคโนโลยีที่ได้จากการวิจัยและการผลิตจากองค์ความรู้ของเราเองมากกว่าพึ่งพิงจากต่างประเทศ

2. กลยุทธ์ด้านการบริหารงานวิจัย

นำเสนอ กลยุทธ์และกลวิธีในการพัฒนาวัฒนธรรมวิจัยในระดับตัวอาจารย์และระดับสถาบัน ดังนี้

2.1 กลยุทธ์ด้านการบริหารงานวิจัยที่มุ่งพัฒนาที่ตัวอาจารย์ ประกอบด้วย กลยุทธ์ระดมพลังและทรัพยากรเพื่อการวิจัยเฉพาะเรื่อง กลยุทธ์สนับสนุนระบบกลไกระดับกลาง

กลยุทธ์ระดมพลังและทรัพยากรเพื่อการวิจัยเฉพาะเรื่องส่วนที่พัฒนาตัวอาจารย์ ประกอบด้วย กลวิธี การจัดตั้งหน่วยปฏิบัติการวิจัยตามสาขาวิชา โดยมีนักวิจัยที่มีความสามารถพิเศษในเทคนิคเฉพาะทางรวมกลุ่มทำงาน การจัดอาศรมความคิด (Forum) สนับสนุนการวิจัยที่อาศัยการพบปะเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ เป็นการพัฒนาศักยภาพด้านวิจัยเฉพาะทางของอาจารย์ และเป็นการกระตุ้นความตื่นตัวทางวิชาการและขยายความคิดออกไปได้ทั้งในวงเล็กและวงกว้าง เกิดความคิดที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น (จรัส สุวรรณเวลาและคณะ, 2540) กลวิธีเหล่านี้สอดคล้องกับโอกาสที่ได้รับจากแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 8 ที่กำหนดให้สร้างระบบงานบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษาให้เอื้อต่อการทำวิจัย โดยที่จุดแข็งของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐคือมีนโยบายการบริหารงานวิจัยที่ส่งเสริมกิจกรรมเพิ่มศักยภาพด้านวิจัยของอาจารย์อย่างต่อเนื่องในหน่วยงานทุกระดับของสถาบัน (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2540)

กลยุทธ์สนับสนุนระบบกลไกระดับกลาง โดยมีกลวิธีจัดตั้งกลไกที่เชื่อมโยงนักคิดท้องถิ่นกับนักคิดแนวตะวันตกเข้าด้วยกัน โดยจัดประชุมวิชาการหรือให้ทุนแลกเปลี่ยนนักวิจัยเพื่อให้เกิดผู้รู้ที่รู้เรื่องทั้งไทยและต่างประเทศ โดยเฉพาะด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 ที่ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนากำลังคนด้านวิจัย การค้นคว้าความรู้ใหม่เพื่อพัฒนาประเทศ เน้นการสร้างนวัตกรรมอันเกิดจากผลงานวิจัยทั้งด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นและผสมผสานองค์ความรู้จากต่างประเทศ ซึ่งจะก่อให้เกิดการพัฒนาความสามารถของอาจารย์ในการผลิตผลงานที่เป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติและได้รับการยอมรับในระดับสากล (คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2545)

2.2 กลยุทธ์ด้านการบริหารงานวิจัยที่พัฒนาวัฒนธรรมวิจัยในระดับสถาบัน
ประกอบด้วย กลยุทธ์เพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการ กลยุทธ์ผลักดันสู่ความเป็นเลิศในสาขาวิชา

กลยุทธ์ระดมพลังและทรัพยากรเพื่อการวิจัยเฉพาะเรื่อง กลยุทธ์การบริหารจัดการปลายทาง กลยุทธ์สร้างประชาคมวิจัยเฉพาะด้านในระดับสากล กลยุทธ์การส่งเสริมระบบจัดการงานวิจัยให้เกิดประโยชน์ตามความต้องการของสังคม

กลยุทธ์เพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการ เนื่องจากจุดอ่อนของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐคือการขาดการบริหารงานวิจัยที่มีประสิทธิภาพ แต่โอกาสที่ได้รับคือ นโยบายของมหาวิทยาลัยมุ่งสู่มหาวิทยาลัยวิจัยจะส่งผลให้ทุกหน่วยงานต้องปรับปรุงและพัฒนาระบบการบริหารงานวิจัยให้เอื้อต่อการวิจัยมากขึ้น กลวิธีที่เหมาะสมจึงได้แก่ การสร้างระบบการจัดการเพื่อให้เกิดงานวิจัยที่ครบวงจร การปรับระบบบริหารจัดการให้มีความคล่องตัว การจัดโครงการนำร่องเชื่อมโยงผู้ผลิตงานวิจัยกับผู้ใช้งานวิจัย การจัดทำฐานข้อมูลการวิจัย การจัดระบบประชาสัมพันธ์เผยแพร่ผลงานวิจัย ระบบเบิกจ่าย การสร้างระบบติดตามผลปฏิบัติงานและการประเมินผลงานวิจัยอย่างต่อเนื่อง หรือสร้างระบบการจัดการเพื่อให้เกิดมาตรฐานทางจริยธรรมในระบบวิจัยในสถาบันอุดมศึกษาให้ชัดเจน ซึ่งกลยุทธ์การเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการสอดคล้องกับมาตรการปฏิรูปโครงสร้างและการบริหารจัดการอุดมศึกษา (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2543) ที่ต้องการให้สถาบันอุดมศึกษามีความอิสระคล่องตัวในการบริหารจัดการภายในของตนเอง กลวิธีต่างๆ เหล่านี้ถือเป็นระบบการจัดการที่มุ่งส่งเสริมให้อาจารย์สามารถทำงานวิจัยได้อย่างจริงจังและต่อเนื่อง ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและเต็มศักยภาพ

กลยุทธ์ผลักดันสู่ความเป็นเลิศในสาขาวิชา กลยุทธ์สร้างประชาคมวิจัยเฉพาะด้านในระดับสากล กำหนดขึ้นจากจุดแข็งของสถาบันอุดมศึกษาที่มีเป้าหมายพัฒนางานวิจัยให้มีคุณภาพทัดเทียมระดับนานาชาติ โดยมีโอกาสคือแผนอุดมศึกษาระยะยาว ฉบับที่ 2 กำหนดทิศทางการวิจัยโดยให้ผลิตผลงานวิจัยที่มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับของสังคมวิชาการระดับนานาชาติ (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2543) ดังนั้นกลวิธีที่เหมาะสมจึงเน้นการสร้างเครือข่ายสากลในกิจกรรมความร่วมมือระหว่างสถาบันทั้งในและต่างประเทศ ในการวิจัยเฉพาะสาขา /ด้าน มีการจัดประชุมวิชาการนานาชาติ และร่วมลงทุนในภาคความร่วมมือเอกชนเป็นการนำปัญหาและความต้องการของผู้ใช้มากระตุ้นการวิจัยในสถาบันอุดมศึกษา สอดคล้องกับแนวนโยบายการส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาเพื่อเพิ่มพูนความรู้และการเรียนรู้ของคนและสังคมไทย ให้นักวิชาการเพื่อการวิจัยและพัฒนาที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพในอัตราที่ใกล้เคียงกับที่มีในประเทศผู้นำในระดับนานาชาติ (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2540)

กลยุทธ์การบริหารจัดการปลายทาง การส่งเสริมระบบจัดการงานวิจัยให้เกิดประโยชน์ตามความต้องการของสังคม และการศึกษาความต้องการ ประสานความร่วมมือและเผยแพร่ผลงานวิจัยสู่กลุ่มเป้าหมาย เป็นกลยุทธ์ที่นำจุดแข็งของสถาบันอุดมศึกษาในด้านนโยบายการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างผู้ใช้ผลงานวิจัยกับนักวิจัย เป็นการกำหนดเป้าหมายและนโยบาย

ด้านวิจัยสอดคล้องกับนโยบายและแนวทางวิจัยของชาติ โอกาสที่ได้รับคือเศรษฐกิจไทยเติบโตเร็ว ก่อให้เกิดการลงทุนในเศรษฐกิจ 3 ภาคได้แก่ ภาคเกษตร ภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการ เป็นการสร้างโอกาสการวิจัยและพัฒนาเพื่อแก้ไขและพัฒนาทั้ง 3 ด้าน โดยที่แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ก็ได้สนับสนุนให้สถาบันอุดมศึกษาประสานความร่วมมือกับภาคเอกชนในการทำวิจัยร่วมกัน โดยเฉพาะภาคอุตสาหกรรมและบริการ ดังนั้นกลยุทธ์ดังกล่าวจึงเป็นวิธีการบริหารงานวิจัยให้สอดคล้องความต้องการของผู้ใช้ผลงานที่เป็นกลุ่มเป้าหมายอย่างแท้จริง (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2540)

3. กลยุทธ์ด้านการจัดสรรทรัพยากรเพื่อการวิจัย

นำเสนอกลยุทธ์และกลวิธีในการพัฒนาวัฒนธรรมวิจัยในระดับตัวอาจารย์และระดับสถาบัน ดังนี้

3.1 กลยุทธ์ด้านการจัดสรรทรัพยากรเพื่อการวิจัยที่พัฒนาในระดับตัวอาจารย์
ประกอบด้วย กลยุทธ์การพัฒนาระบบการจัดสรรทุนวิจัย กลยุทธ์สนับสนุนเงินทุนในด้านการอบรม ศึกษาด้านวิจัย

กลยุทธ์การพัฒนาระบบการจัดสรรทุนวิจัย ในส่วนที่พัฒนาตัวอาจารย์ ประกอบด้วย กลวิธีกำหนดเกณฑ์การพิจารณาจัดสรรทุนในด้านจริยธรรมและจรรยาบรรณการวิจัย การให้ค่าตอบแทนนักวิจัยและผู้ช่วยวิจัยเพื่อเป็นสิ่งจูงใจและสร้างอาชีพนักวิจัย การจัดสรรให้มีทุนให้อาจารย์ใหม่ในการเริ่มต้นโครงการวิจัยเบื้องต้นเพื่อเปิดโอกาสในนักวิจัยรุ่นใหม่ได้ฝึกฝนทักษะและประสบการณ์ด้านการทำวิจัยและมีกำลังใจที่จะเริ่มต้นการเป็นนักวิจัยที่ดีต่อไป กลวิธีเหล่านี้เป็นการนำจุดแข็งของสถาบันอุดมศึกษาที่มีนโยบายมุ่งพัฒนาสู่การเป็นมหาวิทยาลัยวิจัย และมีระบบการให้รางวัลแก่นักวิจัยดีเด่นหรือผลงานวิจัยดีเด่น โดยทุกมหาวิทยาลัยมีคณะกรรมการพิจารณาจัดสรรเงินทุนด้านการวิจัย มีนโยบายสนับสนุนให้อาจารย์ทำวิจัยอย่างชัดเจน และมีระบบอาจารย์พี่เลี้ยงนักวิจัยรุ่นใหม่ ในขณะที่สภาวิจัยแห่งชาติก็ได้กำหนดจรรยาบรรณนักวิจัยไว้เป็นเกณฑ์ในการปฏิบัติดังนั้นกลยุทธ์ที่นำเสนอจึงสอดคล้องกับนโยบายด้านวิจัยของมหาวิทยาลัย และนโยบายและแนวทางวิจัยของชาติ เช่นเดียวกับมหาวิทยาลัยในประเทศออสเตรเลีย การจัดสรรทุนอุดหนุนให้โครงการนักวิจัยใหม่ที่ประเมินโดยนักวิจัยด้วยกันเอง (ประชาคมวิจัย, 2542)

กลยุทธ์การสนับสนุนเงินทุนในด้านการอบรม ศึกษาด้านวิจัยของอาจารย์ ทั้งในหลักสูตรระยะสั้นและระยะยาว ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ โดยเฉพาะในสาขาวิชามนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ที่อาจารย์ยังผลิตผลงานวิจัยจำนวนน้อยและยังไม่ได้เผยแพร่ในระดับสากลมาก

นัก ด้วยเพราะผลงานวิจัยในสาขาวิชาเหล่านี้มีลักษณะเฉพาะ มีข้อจำกัดในการขยายผลให้เป็นสากล ดังนั้นกลวิธีที่นำเสนอจึงเป็นการแก้ไขจุดอ่อนและตอบสนองกับโอกาสที่ได้รับโดยนโยบายและแนวทางการวิจัยของชาติต้องการให้มีกำลังคนด้านการวิจัยที่มีคุณภาพและสามารถดำเนินการวิจัยได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยเฉพาะด้านสังคมและวัฒนธรรม ทั้งนี้เน้นการมองปัญหาของประเทศเป็นหลัก โดยให้ความสำคัญกับการวิจัยทั้งด้านวิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ และมนุษย-ศาสตร์

3.2 กลยุทธ์ด้านการจัดสรรทรัพยากรเพื่อการวิจัยที่พัฒนาวัฒนธรรมวิจัยในระดับสถาบัน ประกอบด้วยกลยุทธ์การพัฒนาระบบการจัดสรรทุนวิจัย กลยุทธ์ส่งเสริมกลไกการบริหารจัดการทรัพยากรเพื่อการวิจัยที่มีประสิทธิภาพ กลยุทธ์ระดมทรัพยากรเพื่อสนับสนุนการวิจัย กลยุทธ์ส่งเสริมเครือข่ายวิจัยของสาขาวิชา กลยุทธ์ส่งเสริมศูนย์ข้อมูลและศูนย์ปฏิบัติการ

กลยุทธ์การพัฒนาระบบการจัดสรรทุนวิจัย การส่งเสริมกลไกการบริหารจัดการทรัพยากรเพื่อการวิจัย ที่นำเสนอเป็นการนำจุดแข็งของสถาบันอุดมศึกษาที่มีคณะกรรมการพิจารณาเงินอุดหนุน/งบประมาณด้านการวิจัยในทุกสถาบัน มีการจัดสรรทรัพยากรกระจายไปตามคณะและภาควิชา ในขณะที่จุดอ่อนคือ พบว่า ยังมีเงินทุน/งบประมาณด้านวิจัยไม่เพียงพอ เอกสารตำราและเทคโนโลยีที่ใช้ในการค้นคว้าวิจัยไม่ทันสมัยและไม่เพียงพอ และอาจารย์มีภาระงานสอนและงานอื่นๆมาก จนไม่มีเวลาทำวิจัย โอกาสที่ได้รับคือ มหาวิทยาลัยมีนโยบายที่จะพัฒนาสู่การเป็นมหาวิทยาลัยวิจัย โดยที่แผนอุดมศึกษาระยะยาว ฉบับที่ 2 (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2543) ได้กำหนดเป้าหมายในการพัฒนาอุดมศึกษาเพื่อให้อุดมศึกษามีทิศทางในการพัฒนาประเทศ โดยกำหนดให้มหาวิทยาลัยแต่ละแห่งกำหนดทิศทางการวิจัยของตนเองโดยชัดเจน ภายในปี 2547 เพื่อให้สามารถจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดไปสนับสนุนการวิจัยของแต่ละมหาวิทยาลัยที่มุ่งสู่ความเป็นเลิศที่แตกต่างกันได้ ดังนั้นกลยุทธ์และกลวิธีที่นำเสนอจึงสอดคล้องกับเป้าหมายแผนอุดมศึกษาระยะยาวดังกล่าว

กลยุทธ์ส่งเสริมเครือข่ายของสาขาวิชา โดยกลวิธีประสานความร่วมมือระหว่างนักวิจัยทั้งสถาบันในประเทศและต่างประเทศ เพื่อใช้ทรัพยากรและเทคโนโลยีร่วมกัน ทำให้เกิดความประหยัด คุ่มค่าและได้ผลงานวิจัยที่มีประสิทธิภาพ กลยุทธ์ส่งเสริมศูนย์ข้อมูลและศูนย์ปฏิบัติการ โดยกลวิธีจัดตั้งศูนย์ข้อมูลสิทธิบัตรในด้านเทคโนโลยีและการประดิษฐ์ หรือการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์เป็นแหล่งข้อมูลอ้างอิงในการค้นคว้าวิจัย การจัดตั้งศูนย์เครื่องมือวิจัยในระดับมหาวิทยาลัย และการจัดตั้งห้องปฏิบัติการวิจัยต่างๆ กลยุทธ์และกลวิธีเหล่านี้สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ที่ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสถาบันวิจัยและพัฒนา ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศในการทำวิจัยและพัฒนา ตลอดจนแลกเปลี่ยนความรู้และเทคโนโลยี ให้มีการทำแผนการวิจัยร่วมกัน และสร้างระบบข้อมูลประสานให้เป็นเครือข่ายเพื่อประโยชน์ในการ

แลกเปลี่ยนข้อมูล ประสบการณ์ และทรัพยากรในการทำวิจัย (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2540) ซึ่งเป็นการตอบสนองของแนวทางการปฏิรูปโครงสร้างและการบริหารจัดการอุดมศึกษา โดยมีมาตรการจัดให้มีกลไกส่งเสริมการรวมกลุ่ม เพื่อร่วมกันเพิ่มพูนศักยภาพการสร้างความรู้ความเชี่ยวชาญ และใช้ทรัพยากรร่วมกัน เพื่อลดต้นทุนการบริหารจัดการองค์กร โดยสนับสนุนให้มีสภาเครือข่าย สถาบันอุดมศึกษาขึ้น (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2543) เช่นเดียวกับนโยบายและแนวทางการวิจัยของชาติ ฉบับที่ 6 ที่มุ่งเน้นสร้างนักวิจัยและเครือข่ายนักวิจัย การลงทุนและการสร้างหน่วยงานวิจัยที่เอื้อประโยชน์ร่วมกัน เช่นเดียวกับมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ (วรากรณ์ บวรศิริ, 2543) ที่ได้จัดตั้งศูนย์นวัตกรรมเพื่อการวิจัยและพัฒนาในสาขาเทคโนโลยี (Innovation Centre) และได้สนับสนุนความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยและองค์กรวิจัยต่างประเทศทั้งในทวีปยุโรป อเมริกาเหนือและภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก

4. กลยุทธ์ด้านผลงานวิจัย

นำเสนอกลยุทธ์และกลวิธีในการพัฒนาวัฒนธรรมวิจัยในระดับตัวอาจารย์และระดับสถาบัน ดังนี้

4.1 กลยุทธ์ด้านผลงานวิจัยที่พัฒนาวัฒนธรรมวิจัยในระดับตัวอาจารย์ ได้แก่ กลยุทธ์ส่งเสริมการรักษาคุณภาพและมาตรฐานผลงานวิจัย

กลยุทธ์ในการส่งเสริมการรักษาคุณภาพและมาตรฐานผลงานวิจัยในส่วนตัวอาจารย์ ได้แก่กลวิธีกำหนดให้มีการพัฒนาเพิ่มสะสมกิจกรรมการวิจัย และโครงการบรณด้านวิจัย เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ประเมินผลงานวิจัยของอาจารย์ กลวิธีนี้ทำให้นักวิจัยและทีมวิจัยมั่นใจได้ว่าจะได้รับผลประโยชน์จากความพยายาม และความสำเร็จในงานวิจัยของตนเองด้วย เช่นเดียวกับรัฐบาลของออสเตรเลียที่มีนโยบายกระตุ้นและตอบสนองกลยุทธ์ในการพัฒนาเพิ่มสะสมกิจกรรมการวิจัยและโครงการบรณการวิจัยได้ดีขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543)

4.2 กลยุทธ์ด้านผลงานวิจัยที่มุ่งพัฒนาวัฒนธรรมวิจัยในระดับสถาบัน ได้แก่ กลยุทธ์การรักษาคุณภาพและมาตรฐานผลงานวิจัย กลยุทธ์การนำผลงานวิจัยของอาจารย์ไปใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์ กลยุทธ์ส่งเสริมการประเมินผลงานวิจัยของอาจารย์ กลยุทธ์สนับสนุนการเผยแพร่ผลงานวิจัยในกลุ่มนักวิจัยและนักวิชาการ ในกลุ่มปฏิบัติงานเฉพาะเรื่องและประชาชนทั่วไป กลยุทธ์การพัฒนาสื่อเผยแพร่ผลงานวิจัย กลยุทธ์ส่งเสริมความเข้มแข็งของผลงานวิจัยเฉพาะสาขาวิชา

กลยุทธ์ดังกล่าว เป็นการลดจุดอ่อนด้านผลงานวิจัยของอาจารย์ ในสถาบันอุดมศึกษาที่ส่วนใหญ่ยังไม่มีผลกระทบ(impact) ผลงานส่วนใหญ่ยังมีลักษณะกระจัดกระจาย (fragmented)

และมีลักษณะ adopt มากกว่า adapt องค์ความรู้จากต่างประเทศทำให้ผลงานวิจัยจำนวนมากไม่ได้รับการยอมรับในระดับสากล ในขณะที่จุดแข็งคือ นโยบายของมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่มุ่งพัฒนาสู่การเป็นมหาวิทยาลัยวิจัย โดยมีเป้าหมายพัฒนางานวิจัยให้มีคุณภาพและมาตรฐานทัดเทียมระดับนานาชาติ ส่งเสริมให้อาจารย์มีโอกาสเผยแพร่และเสนอผลงานวิจัยในระดับชาติและนานาชาติ ซึ่งสอดคล้องกับแผนอุดมศึกษาระยะยาว ฉบับที่ 2 (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2543) ที่มีเป้าหมายให้สร้างผลงานวิจัยที่สอดคล้องความต้องการของชาติ สามารถแก้ไขปัญหาและก่อให้เกิดประโยชน์กับผู้ใช้ผลงานอย่างแท้จริง ดังปรากฏในปฏิญญาโลกสำหรับศตวรรษที่ 21 ว่า จุดมุ่งหมายของอุดมศึกษาจะต้องส่งเสริมงานวิจัยและใช้ความรู้จากการวิจัยพัฒนาสังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจ โดยให้ผลิตผลงานวิจัยที่มีคุณภาพโดยการยอมรับของสังคมวิชาการระดับนานาชาติ มีการตีพิมพ์และนำไปใช้อ้างอิงอย่างกว้างขวางทั้งระดับชาติและนานาชาติ (ไพฑูริย์ สีนลรัตน์, 2542) อีกทั้งเป็นการกระตุ้นให้เกิดการวิพากษ์เพื่อให้มีการปรับปรุงคุณภาพและมีการเปรียบเทียบในเชิงคุณภาพด้วย (จรัส สุวรรณเวลาและคณะ, 2540)

ข้อเสนอแนะ

จากการอภิปรายผลการวิจัย มีข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้และข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป ดังนี้

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาของรัฐแต่ละแห่ง ควรพิจารณาถึงความแตกต่างระหว่างกลยุทธ์และกลวิธีการพัฒนาวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ที่ได้จากการวิจัยนี้ เพื่อเปรียบเทียบกับสภาพปัจจุบัน อันจะเป็นประโยชน์ต่อการประเมินสภาพการวิจัยของอาจารย์ในสถาบันของตน เพื่อจะได้เพิ่มเติมในส่วนที่ขาดไป พร้อมทั้งได้แนวทางส่งเสริมการวิจัยของอาจารย์ที่เหมาะสมกับบริบทของสถาบัน

2. ข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ในการนำไปปรับปรุง แก้ไข เพื่อสร้างปัจจัยที่เอื้อต่อการทำวิจัยของอาจารย์ อันจะก่อให้เกิดวัฒนธรรมวิจัยตามเป้าหมายของสถาบัน เช่นจากผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานวิจัยในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐยังไม่เอื้อต่อการทำวิจัยของอาจารย์ อาจารย์ส่วนใหญ่ในทุกสาขาวิชาเห็นด้วยในระดับปานกลางว่า สถาบันมีการจัดผู้ทรงคุณวุฒิเป็นที่ปรึกษาด้านวิจัยน้อย มีการประสานงานด้านวิจัยระหว่างสถาบันและหน่วยงานภายนอก สถาบันมีการนำผลงานวิจัยไปใช้ในการกำหนดนโยบาย/ตัดสินใจระดับสถาบัน และสถาบันจัดฝึกอบรมระเบียบวิธีวิจัยให้แก่อาจารย์

การจัดสรรทรัพยากรยังไม่ทั่วถึงนัก และอาจารย์เห็นด้วยในระดับมากกว่า ภาระงานสอนและงานอื่นๆทำให้อาจารย์มีเวลาทำวิจัยน้อยลง ซึ่งข้อค้นพบเหล่านี้ ทำให้ผู้บริหารได้ทราบข้อเท็จจริงและสภาพที่เป็นปัญหาและอุปสรรคต่อความก้าวหน้าและความเข้มแข็งด้านการทำวิจัยของอาจารย์ ซึ่งจะเป็นข้อมูลที่สำคัญในการหากลยุทธ์และแนวทางการพัฒนาด้านนโยบาย การบริหารงานวิจัยให้เกิดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการทำวิจัยของอาจารย์ที่มีคุณภาพต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรได้มีการศึกษาเกี่ยวกับ กลยุทธ์การพัฒนาวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ในลักษณะเฉพาะกลุ่มที่มีความสนใจในประเด็นปัญหาเดียวกัน เช่น กลุ่มอาจารย์ที่เน้นการสอน กลุ่มอาจารย์ที่เน้นการทำวิจัย กลุ่มอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน เพื่อหาแนวทางพัฒนาวัฒนธรรมวิจัยในบริบทที่เหมาะสมเฉพาะกลุ่ม
2. ควรได้มีการศึกษาวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ในเชิงลึก (Ethnography) เพื่อจะได้สะท้อนความเชื่อ ทักษะคติและค่านิยมของอาจารย์ในด้านการวิจัยได้ชัดเจนลึกซึ้ง อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ได้อย่างสอดคล้องกับสภาพที่เป็นจริง

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กรีซ สืบสนธิ์. วัฒนธรรมและพฤติกรรมกรรการสื่อสารในองค์กร. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. มหาวิทยาลัยที่ทางแยก: จุดประกายวิสัยทัศน์อุดมศึกษาไทยในอนาคต. กรุงเทพมหานคร: ชัดเชสมีเดีย, 2541.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544), กรุงเทพฯ: 2540.
- คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. สรุปสาระสำคัญของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8. กรุงเทพฯ: 2539. (อัดสำเนา)
- คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. สรุปสาระสำคัญของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9. กรุงเทพฯ: 2545. (อัดสำเนา)
- คณะนักวิจัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. โครงการศึกษาวิจัยเรื่อง อุดมศึกษาไทย: วิฤตและทางออก รายงานเสนอต่อสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย เมษายน 2540.
- โคทม อารียา. การวิจัยในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. วารสารวิจัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2 (มิถุนายน 2518): 7-17.
- จรัส สุวรรณเวลา, สุชาติ ชินะจิตร, สุภาพรณ ณ บางช้างและ เพชรา ภูริวัฒน์. บนเส้นทางสู่มหาวิทยาลัยวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2534.
- จีรพันธ์ อรรถจินดา. แฉอาจารย์มหาวิทยาลัยรัฐเมินทำวิจัย. ไทยรัฐ (2 มีนาคม 2542): 16.
- เฉลิม บุรีภักดีและนงลักษณ์ วิรัชชัย. การวิจัยทางการศึกษาอันเป็นที่ต้องการของประเทศไทยและที่ควรจะทำในมหาวิทยาลัย. ใน เอกสารการสัมมนาแนวทางการวิจัยทางการศึกษาและปัญหาอุปสรรคในการควบคุมปริญญาบัตรระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก, 2524. (อัดสำเนา)
- ชิตชนก เชิงเชาว์. วิธีวิจัยทางการศึกษา. ปัตตานี: สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตปัตตานี, 2539.
- ชูเวช ชาญสง่าเวช. อุดมศึกษาไทยในเวทีโลก. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพิมพ์ดี จำกัด, 2543.
- ชัยบทบาทมหาวิทยาลัยอนาคตต้องเน้นงานวิจัย. ผู้จัดการรายวัน (22 พฤศจิกายน 2542): 13.
- เตรียมรื้อระบบโครงสร้างวิจัย ยึดหลักเอื้อประโยชน์ประชาชน. ผู้จัดการรายวัน (30 พฤษภาคม 2545): 5.

- ทบวงมหาวิทยาลัย. แผนอุดมศึกษาระยะยาว ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2543 –2557.
- ทบวงมหาวิทยาลัย. แนวคิดการปฏิรูปโครงสร้างและการบริหารจัดการอุดมศึกษา 2543.
- ทศพร ศิริสัมพันธ์. การวางแผนเชิงกลยุทธ์. กรุงเทพฯ: บริษัทพิมพ์ดี จำกัด, 2539.
- ทัศนีย์ ธรานนท์. ปัจจัยบางประการที่มีความสัมพันธ์กับการวิจัยของอาจารย์สาขาสังคมศาสตร์
ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขา
พัฒนาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2541.
- ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์. สร้างวัฒนธรรมในการวิจัยคือพื้นฐานจริยธรรมของนักวิจัย. กรุงเทพธุรกิจ
(30 มีนาคม 2541): 10.
- ทวี เลิศปัญญาวิทย์. มทส. รุกงานวิจัย1 อาจารย์1 ผลงาน. กรุงเทพธุรกิจ (6 มีนาคม 2544): 12.
- ทับทิม นิลวรรณ. ความต้องการและปัญหาการทำวิจัยของคณาจารย์ในกลุ่มสาขาสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2538.
- ธงชัย สันติวงษ์. การบริหารเชิงกลยุทธ์. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, 2533.
- ธงชัย สันติวงษ์. การวางแผนเชิงกลยุทธ์. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, 2537.
- บุญเรียง ขจรศิลป์. วิธีวิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพฯ: พี.เอ็น การพิมพ์, 2543.
- ป็อาร์ที่ ดันเปลี่ยนวัฒนธรรมวิจัยด้านความหลากหลายทางชีวภาพ. มติชนรายวัน (2 กรกฎาคม
2545): 18.
- ปัญหาของการสนับสนุนการวิจัยแบบไม่สมดุล เหตุเกิดที่สหราชอาณาจักร. ประชาคมวิจัย ฉบับที่
16 (พฤศจิกายน 2540): 24.
- ปฏิรูปการวิจัยในออสเตรเลีย. ประชาคมวิจัย. ฉบับที่ 28 (พฤศจิกายน 2542): 38-39.
- ปฐมพงษ์ โพธิ์ประสิทธิ์นันท์. ทิศทางพัฒนามหาวิทยาลัยไทย ศึกษาจากการพัฒนามหาวิทยาลัย
ออกซฟอร์ดและฮาร์วาร์ด สยามรัฐ (26-29 กันยายน 2543): 7.
- ปองพลแนม. หนูนงานวิจัยมากขึ้น. กรุงเทพธุรกิจ (10 พฤศจิกายน 2544): 6.
- ผดุงชาติ สุวรรณวงศ์และไพฑูรย์ สิ้นลาร์ตัน. ทิศทางการปฏิรูปอุดมศึกษาจากผลการประชุม
ระดับโลก. เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการสู่เส้นทางการปฏิรูปอุดมศึกษาไทยครั้ง
4 เรื่อง ศตวรรษใหม่อุดมศึกษาไทย: บทเรียนจากการปฏิรูปอุดมศึกษานานาชาติ.
กรุงเทพมหานคร, 2542.
- พรเพ็ญ ปฏิสัมพันธ์. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการทำวิจัยของอาจารย์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
วิทยาเขตประสานมิตร. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
วิทยาเขตประสานมิตร, 2532.

- พฤทธิ ศิริบรรณพิทักษ์. การวางแผนกลยุทธ์เป็นทีม. เอกสารประกอบการอบรมการวางแผนกลยุทธ์, 2542.
- พัทยา สายหู. การวิจัยคืออะไร. วารสารวิจัยสังคมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีที่ 2, ฉบับที่ (กรกฎาคม – ธันวาคม, 2522).
- ไพฑูริย์ ลินลารัตน์. การบริหารจัดการอุดมศึกษา หลักและแนวทางตามแนวปฏิรูป. รายงานเสนอต่อสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ กันยายน 2542.
- ไพฑูริย์ ลินลารัตน์. ครุศาสตร์จุฬาฯ ทุ่มวิจัยเต็มร้อย ประกาศไม่เพิ่มบัณฑิต-มุ่งวิชาการ. ผู้จัดการรายวัน (6 กรกฎาคม 2544): 7.
- ไพโรจน์ แสงจันทร์. สภาพการวิจัยและความต้องการในการทำงานวิจัยของอาจารย์วิทยาลัยกลุ่มภาคกลาง. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาอุดมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528.
- มาณี ไชยธีรานุวัฒน์ศิริ. ระบบการวิจัยไทยน่าเป็นห่วง ขาดทั้งคนและเงินสนับสนุน. ผู้จัดการรายวัน (7 กุมภาพันธ์ 2539): 10.
- ระวี ภาวิไล. บรรยากาศทางวิชาการในมหาวิทยาลัย. วารสารคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 3 (ตุลาคม 2515): 15-16.
- รัตนา เพ็ชรอุไร. " ประสบการณ์และวิธีการบริหารงานวิจัยในมหาวิทยาลัยของรัฐ " ประชาคมวิจัย ฉบับที่ 28 (พฤศจิกายน 2542).
- วรเดช จันทรศร. ทบวงมอบทุนอาจารย์รุ่นใหม่ หวังยกระดับเป็นนักวิจัยชั้นสูง. กรุงเทพธุรกิจ (14 ธันวาคม 2544): 8.
- วราภรณ์ บวรศิริ. การปฏิรูปอุดมศึกษาของประเทศสิงคโปร์และมาเลเซีย. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพิมพ์ดี จำกัด, 2543.
- วิจารณ์ พานิช. มหาวิทยาลัยการวิจัย: การปรับเปลี่ยนเพื่อภารกิจสร้างสรรคปัญญา. กรุงเทพธุรกิจ. 2 พฤษภาคม -13 มิถุนายน 2539) : 7.
- วิจารณ์ พานิช. การบริหารงานวิจัย แนวคิดจากประสบการณ์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ดวงกมล, 2540.
- วิจารณ์ พานิช. การพัฒนาการวิจัยในมหาวิทยาลัย. จุฬาวิจัย ปีที่ 16, ฉบับที่ 2 (กุมภาพันธ์ 2540).
- วิจารณ์ พานิช. กลยุทธ์สู่ความสำเร็จในการวิจัย: แบบฉบับของ ศ.นพ.วิจารณ์ พานิช. จุฬาวิจัย. ปีที่ 18, ฉบับที่ 4 (เมษายน 2542): 22.
- วิจารณ์ พานิช, สภาพล้าหลังของมหาวิทยาลัยไทยด้านการวิจัย. กรุงเทพธุรกิจ (19 กรกฎาคม 2543): 3.

- วิจารณ์ พานิช. ระดมสมองพัฒนาระบบวิจัยตั้งวัฒนธรรมสร้างจุดแข็ง. ไทยรัฐ (14 มีนาคม 2545): 15.
- วิจิตร อวาทกุล. ภารกิจของมหาวิทยาลัยด้านการให้บริการทางวิชาการแก่สังคม. รายงานการสัมมนาเรื่อง ภารกิจของมหาวิทยาลัยที่สังคมไทยมุ่งหวัง ณ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก 14-17 ธันวาคม, 2527.
- วิจิตร สิ้นสิริ. การอุดมศึกษาเชิงรุก. กรุงเทพมหานคร: เม็ดทรายพรีนติ้ง, 2534.
- วิชา เพชรเกษม. วัฒนธรรมวิจัยในสถาบันอุดมศึกษา. เคลนิวิสต์ (12 พฤษภาคม 2542): 10.
- วัฒนา วงศ์เกียรติรัตน์. การบริหารแผนงานเชิงกลยุทธ์ในหน่วยงานภาครัฐบาล ภาควิชา รัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.
- วิมาน จิวเจียม. ปัญหาและความต้องการในการวิจัยของอาจารย์วิทยาลัยพลศึกษา. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2537.
- วันชัย ศิริชนะ. การประเมินคุณภาพการศึกษาในระดับอุดมศึกษา “ การประชุมทางวิชาการ. กรุงเทพมหานคร: ฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2540.
- วันชัย ศิริชนะ. ระดมนักวิชาการหาแนวปฏิรูปการศึกษางานวิจัย. กรุงเทพธุรกิจ (10 กรกฎาคม 2543): 10.
- ศรีสุพรรณ ภิรมย์ทอง. ปัญหาและความต้องการในการทำงานวิจัยของอาจารย์และผู้ช่วยวิชาการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาการอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2540.
- สงัด อุทรานันท์. หน้าที่และความรับผิดชอบของอาจารย์ผู้สอนในมหาวิทยาลัย. ศึกษาศาสตร์ศาสตร์. (เมษายน-มิถุนายน 2520): 43.
- สาโรช บัวศรี. มศว.กับการวิจัย : อดีต ปัจจุบัน อนาคต. ศรีนครินทรวิโรฒวิจัยและพัฒนา. ฉบับที่ 1, 1 (ธันวาคม 2530): 38-46.
- สมใจ จิตพิทักษ์. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผลิตภาพการวิจัยของอาจารย์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุฎิบัณฑิต สาขาพัฒนศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2532.
- สัมมา รณิธย์. การวิเคราะห์การบริหารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลิตภาพการวิจัยของวิทยาลัยครู ภาควิชาศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยครูสุรินทร์. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุฎิบัณฑิต ภาควิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.
- สมยศ นาวิการ. การบริหารพฤติกรรมองค์กร. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ผู้จัดการ, 2537.

- สมโภชน์ นพคุณ. วัฒนธรรมองค์การสำคัญอย่างไร. วารสารข้าราชการ ปีที่ 43 ฉบับที่ 3 (พฤษภาคม-มิถุนายน 2541): 47.
- สำนักนายกรัฐมนตรี. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักนายกรัฐมนตรี, 2542.
- สุวิทย์ คุณกิตติ. ทบวงตั้งคณะทำงานร่วมจัดระบบวิจัยแห่งชาติ. กรุงเทพธุรกิจ (13 กรกฎาคม 2544): 11.
- วิสัยทัศน์ความเป็นเลิศทางวิชาการ ภาพพิมพ์ประสงคัมมหาวิทยาลัยไทย. สยามโพสต์ (4 พฤษภาคม 2540): 7.
- เพราะไม่มีแผนระดับชาติ วงการวิจัยจึงไหลยไทย. สยามโพสต์ (12 กุมภาพันธ์ 2538): 12.
- สีลาภรณ์ บัวสาย. ทิศทางและพัฒนาการของ CNRS: บทวิเคราะห์เชิงสัมพันธ์กับโครงสร้างพื้นฐานด้านการวิจัยของประเทศฝรั่งเศส. ประชาคมวิจัย ฉบับการบริหารงานวิจัย (มกราคม 2543): 8-10.
- สุกัญญา โขวิไลกุล. กลยุทธ์การพัฒนาวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา. วารสารครุศาสตร์ ปีที่ 29 , ฉบับที่ 1 (ก.ค. – ต.ค. 2543): 8-18.
- สุชาดา ปภาพจน์. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการผลิตผลงานวิจัยของอาจารย์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. วารสารศรีนครินทรวิโรฒวิจัยและพัฒนา ปีที่ 9, ฉบับที่ 3 (สิงหาคม 2539).
- สุนทรวดี เขียวพิเชฐ. การวิเคราะห์วัฒนธรรมอาจารย์สถาบันอุดมศึกษาไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต ภาควิชาอุดมศึกษาบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.
- สุนทรี จิตติอรุณชัย. การวิเคราะห์สภาพการส่งเสริมการวิจัยในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหิดล. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาอุดมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.
- สุนิภา ชินวุฒิ. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมกับบทบาทการวิจัยของอาจารย์พยาบาล วิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาการพยาบาลศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.
- สุพัตรา สุภาพ. สังคมวิทยา. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, 2540.
- สุภางค์ จันทวานิช. บรรยากาศที่เกื้อกูลต่อการวิจัยทางการศึกษา. ข่าวสารวิจัยการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ปีที่ 4 ฉบับที่ 1 กุมภาพันธ์-มีนาคม 2524.

สุภาวศ์ จันทวานิช. บรรยายภาคที่ถือฤกษ์ต่อการทำวิจัย. ใน รวมบทความที่เกี่ยวกับการวิจัยการศึกษา. หน้า 47-50. กรุงเทพฯ: สวัสดิการสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2525.

สุภาวศ์ จันทวานิช. การวิจัยทางการศึกษาและการวิจัยที่เกี่ยวข้อง. การบรรยาย ณ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, 13 กันยายน 2526.

สุภณทา พรหมบุญ. การอุดมศึกษาไทยเข้าสู่ขั้นวิกฤติ ผู้บริหาร-อาจารย์ไม่เน้นทำวิจัย. กรุงเทพธุรกิจ (19 กุมภาพันธ์ 2544): 9.

สุวิมล ราชธนบริหาร. การศึกษากระบวนการประกันคุณภาพทางการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา ของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาอุดมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.

สุชาติ ตันธนะเดชา. วิสัยทัศน์อุดมศึกษา: แผนยุทธศาสตร์และการจัดการ. เอกสารประกอบการอบรมการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนในสถาบันราชภัฏ, 2542.

หมอบริเวณเนงานวิจัยมุ่งยุทธศาสตร์วัฒนธรรม. ข่าวสด (14 มีนาคม 2545): 5.

อมรา นาวารวงศ์. ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการผลิตงานวิจัยของอาจารย์วิทยาลัยพยาบาลในเขตภาคเหนือ. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิจัยและสถิติการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2537.

อำนวยการ. ปัญหาความต้องการด้านการวิจัยของอาจารย์วิทยาลัยครุภาคกลาง. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตประสานมิตร, 2526.

อัศนี ปราชินบุรวรรณ์. มข. ตั้งศูนย์วิจัยระดับคณะ หวังรวมกลุ่มให้เข้มแข็ง. กรุงเทพธุรกิจ (10 มีนาคม 2544): 7.

ภาษาอังกฤษ

Appleby, E.J. Role of teaching in higher education : Its decline and revival. Liberal education. 59 , December , 1973: 449 – 463.

Bailey, F.G. Morality and Expediency: The folklore of academic politics. Chicago: Aldine, 1977.

Barnett, Ronald. The idea of higher education. Buckingham: SRHE and open University press, 1990.

Becher, Tony. Academic tribes and territories: Intellectual enquiry and the culture of disciplines. The society for research into higher education. Milton Keynes,

- England:Open University Press, 1989.
- Best. W. John. Research in education. New Jersey: Prentice-Hall Inc. , 1970.
- Bland , C. P. & Ruffin , M.T. Characteristics of a productive research environment : literature review , Academic medicine. 67 (6) 1992: pp. 385 – 397.
- Bormann,E.G. Symbolic convergence: organizational communication and culture. In L. Putnam & M. Pacanowsky (eds.) an interpretive approach. Beverly Hills, C.A.: Sage, 1983.
- Bovee, Courtland L. and others . Management. New York: McGraw – Hill. Inc., 1993.
- Certo, Samuel C. and Peter, J.Paul. Strategic management : Concept and applications. New York: McGraw-Hill, 1991.
- Clark, Burton. The higher education system : Academic organization in cross-national Perspective. California: University of California press, 1983.
- Clark, Burton. Listening to the professiate. In Martin J.Finkelstein(ed.) ASHE reader On faculty issues in colleges and university , pp.157-161. Lixinton: Ginn, 1985.
- Developing institutional research culture [Online]. 2000. Available from: <http://www.frd.ac.za/programmeareas/dirchbu/> [2000, June 27]
- Finnegan, Dorothy E.and Gamson, Zelda F. Disciplinary Adaptations to Research Culture in Comprehensive Institutions. The review of higher education Vol.19, No.2, 1996.
- Fostering a research culture [Online]. 2000. Available from: <http://www.irdu.nus.edu.sg/NSTB/nstb.culture.html> [2000, June 27]
- Garwin L. Scientists seek support from Mexican public. Nature, 1999: 398 (Suppl) A7-A9.
- Gazzaniga, Ms.How to change the university. Science 1998: 237 - 282.
- Gouldner, Alvin W. " Cosmopolitans and Locals : Toward an Analysis of Latent Social Roles. " Administration science quarterly 2 (1958): 444 - 480.
- Greetz, C. The interpretative of cultures: Selected essays. New York: Basic book, 1973.
- Gutknecht,D. Conceptualizing cultures in organizational theory. California Sociologist 7(1982): 22-47.

- Holland, J.L. Making vocational choices: A theory of vocational personalities and work environments. New Jersey: Prentice - Hall, Inc. ,1975.
- Holt, David H. Management : Principle and practices. New Jersey: Prentice – Hall, Inc.,1993.
- Kenny, C. B. Embracing complexity: The creation of a comprehensive Research culture in music therapy. The journal of music therapy Vol.35, 1998: 201-17.
- Kerr, Clark. The uses of the university. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press, 1964.
- Kerr, Clark. The uses of the university. 3rd ed. Cambridge: Harvard University Press, 1982.
- Kluckhohn, C., and Kelly, W.H. The concept of culture. In R. Linton (ed.) The Science of man in the world crisis. New York : Columbia University Press , 1945.
- Kotler, Phillip and Murphy, Patrick E. Strategic Planning for Higher Education. Journal of higher education 52 (1981): 470 - 489.
- Krejcie, R.v. and Morgan, D.W. Determining sample size for research activities: Educational and psychological measurement. 30 (1970): 607-610.
- Krippendorff, Klaus. Content analysis. London: Sage Publications, 1986.
- Maassen, P.A.M. and Van Vught. F.A. Strategic planing in the encyclopedia of higher education volume 2: Analytical perspectives. pp.1483-1494. Oxford: Pergamon Press, 1992.
- Magee, David E. A Study of faculty culture in relation to divisional affiliation at selected two year agricultural and technical colleges. Doctoral dissertation, State University of New York at Albany, 1990.
- Martin, Thomas W. and K.J. Berry. Teaching Research Dilemma: Its Sources in the University Setting. Journal of higher education 40: 691-703 December.1969.
- McDaniel and Stumpf, Linda. The organizational culture: Implication for nursing service. Journal of nursing administration 23 (April, 1993): 54-60.
- Perkins, James A.(ed). The university as an organization. N.Y.: McGraw-Hill Book Company, 1973.

- Pratt, M., Margaritis, D. and Coy, D. Developing a Research Culture in a University Faculty. Journal of higher education policy and management Vol.21, No.1, 1999.
- Ruscio, Kenneth P. Bridging Specializations : Reflections From Biology and Political Science. Review of higher education 10, 1987: 29-45.
- Sathe, Vijay. Culture and related corporate realities: Text, case and reading on organizational entry, establishment and change. Homewood , 1985.
- Smaglik, P. Funding Mechanisms Affect Research Culture. Scientist 13(20): 24, Oct.11, 1999.
- Strategic thrust – research [Online]. 2000. Available from: <http://www.misucq.ie/mis/stategic-plan/research.htm> [2000, June 28]
- UNESCO. Consolidated Declarations and Plans of Action of the Regional Conferences on Higher Education Held in Havana, Dakar, Tokyo, Palermo and Beirut. Retained Lessons. Paris, 1998 a.
- Williams, A. Dobson, P. & Walters, M. Changing culture: New organizational approaches. London: Institute of Personnel Management, 1993.
- Wehrich, Heinz and Harold Koontz. Management: A global perspective. 10th ed. New York: McGraw – Hill , Inc., 1993.

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

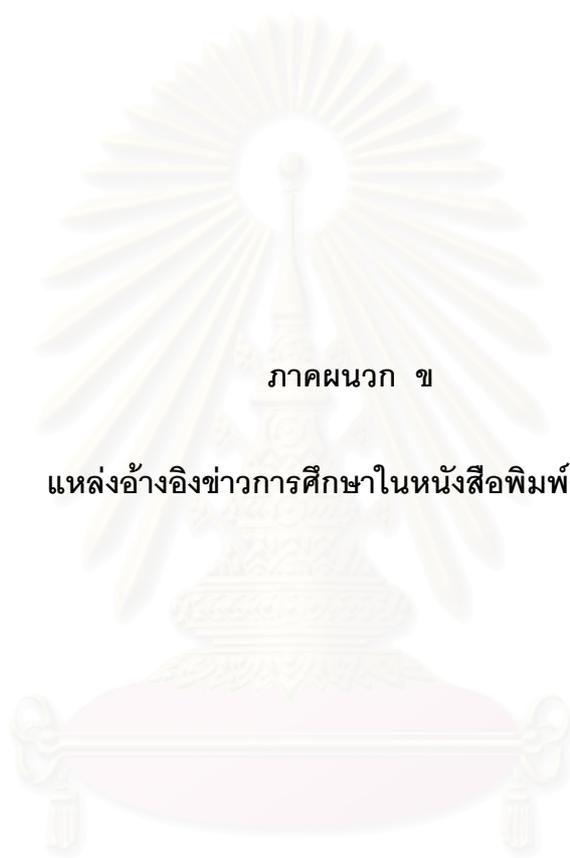
ผู้ทรงคุณวุฒิในการกำหนดกลยุทธ์

1. รองศาสตราจารย์ ชาญ ถนัดงาน รองอธิการบดีฝ่ายวิจัยและประกันคุณภาพ การศึกษา สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า พระนครเหนือ
2. คุณสุมาลัย ศรีกำไลทอง ผู้เชี่ยวชาญพิเศษสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย
3. รองศาสตราจารย์ ดร. มาณี ไชยธีรานุกัฒศิริ ผู้อำนวยการโครงการพัฒนานักวิจัย มหาวิทยาลัยมหิดล
4. รองศาสตราจารย์ ดร. ทวีป ศิริวัศมี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
5. รองศาสตราจารย์ ดร. วราพรรณ ต่านอุตรา ศูนย์วิจัยแห่งชาติด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
6. รองศาสตราจารย์เสาวภา พรศิริพงษ์ สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการ พัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล
7. รองศาสตราจารย์ ดร. จรรยา เศรษฐบุตร สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล
8. รองศาสตราจารย์ จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ศูนย์วิจัยเศรษฐศาสตร์ประยุกต์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
9. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุชาติ ตันธนะเดชา ภาควิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
10. รองศาสตราจารย์ ดร. ศิริเดช สุชีวะ ผู้ช่วยคณบดีฝ่ายวิจัย คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
11. รองศาสตราจารย์ ดร. ดวงเดือน ศาสตร์ภักทร ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
12. รองศาสตราจารย์ สพ.ญ. ดร. ชลลดา บุรณกาล ภาควิชาสรีรวิทยา คณะสัตวแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
13. รองศาสตราจารย์ ดร. พรรณวดี พุฒวัฒน์ คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล
14. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อารง สุทธาศาสน์ อธิการบดีฝ่ายวิจัย

15. อาจารย์ ดร. อภิภา ปรัชญพฤทธิ์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ภาควิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
16. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พงษ์สิทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์ คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบกลยุทธ์

1. ศาสตราจารย์ นพ. วิจารย์ พานิช ที่ปรึกษาพิเศษสำนักงานกองทุนสนับสนุน
การวิจัย
2. ศาสตราจารย์ ดร. สมिति คำเพิ่มพูล อดีตผู้อำนวยการสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และ
เทคโนโลยีแห่งประเทศไทย
3. ศาสตราจารย์ ดร. สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ ผู้อำนวยการสำนักงานรับรองมาตรฐาน
และประเมินคุณภาพการศึกษา
4. รองศาสตราจารย์ ดร. ชาญนรงค์ พรุ่งโรจน์ คณบดีคณะศิลปกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พงษ์สิทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์ คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
6. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วัฒนา วงศ์เกียรติรัตน์ คณะรัฐศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
7. รองศาสตราจารย์ ดร. อมรชัย ตันติเมธ รองคณบดีฝ่ายวิจัย คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
8. ศาสตราจารย์ ดร. อมรา พงศาพิชญ์ ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยสังคม /
คณบดีคณะรัฐศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ข

แหล่งอ้างอิงข่าวการศึกษาในหนังสือพิมพ์รายวัน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แหล่งอ้างอิงข่าวการศึกษาในหนังสือพิมพ์รายวัน

- จีรพันธ์ อรรถจินดา. แฉอาจารย์มหาวิทยาลัยรัฐเมินทำวิจัย. ไทยรัฐ (2 มีนาคม 2542): 16.
- ซึบทยาตมมหาวิทยาลัยอนาคตต้องเน้นงานวิจัย. ผู้จัดการรายวัน (22 พฤศจิกายน 2542): 13.
- เตรียมรื้อระบบโครงสร้างวิจัย ยึดหลักเชื่อมโยงประโยชน์ประชาชน. ผู้จัดการรายวัน (30 พฤษภาคม 2545): 5.
- ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์. สร้างวัฒนธรรมในการวิจัยคือพื้นฐานจริยธรรมของนักวิจัย. กรุงเทพธุรกิจ (30 มีนาคม 2541): 10.
- ทวี เลิศปัญญาวิทย์. มทส. รุกงานวิจัย1 อาจารย์1 ผลงาน. กรุงเทพธุรกิจ (6 มีนาคม 2544): 12.
- ปีอาร์ที ดันเปลี่ยนวัฒนธรรมวิจัยด้านความหลากหลายทางชีวภาพ. มติชนรายวัน (2 กรกฎาคม 2545): 18.
- ปฐมพงษ์ โพธิ์ประสิทธิ์นันท์. ทิศทางพัฒนามหาวิทยาลัยไทย ศึกษาจากการพัฒนามหาวิทยาลัย ออกซฟอร์ดและฮาร์วาร์ด สยามรัฐ (26-29 กันยายน 2543): 7.
- ปองพลแนมม. หนุงานวิจัยมากขึ้น. กรุงเทพธุรกิจ (10 พฤศจิกายน 2544): 6.
- ไพฑูริย์ สีนลารัตน์. ครุศาสตร์จุฬาฯทุ่มวิจัยเต็มร้อย ประกาศไม่เพิ่มบัณฑิต – มุ่งวิชาการ. ผู้จัดการรายวัน (6 กรกฎาคม 2544): 7.
- มาณี ไชยธีรานุกัฒศิริ. ระบุการวิจัยไทยน่าเป็นห่วง ขาดทั้งคนและเงินสนับสนุน. ผู้จัดการรายวัน (7 กุมภาพันธ์ 2539): 10.
- วรเดช จันทรศร. ทบวงมอบทุนอาจารย์รุ่นใหม่ หวังยกระดับเป็นนักวิจัยชั้นสูง. กรุงเทพธุรกิจ (14 ธันวาคม 2544): 8.
- วิจารณ์ พานิช. มหาวิทยาลัยการวิจัย: การปรับเปลี่ยนเพื่อภารกิจสร้างสรรค์ปัญญา. กรุงเทพธุรกิจ. 2 พฤษภาคม -13 มิถุนายน 2539): 7.
- วิจารณ์ พานิช, สภาพล้ำหลังของมหาวิทยาลัยไทยด้านการวิจัย. กรุงเทพธุรกิจ (19 กรกฎาคม 2543): 3.
- วิจารณ์ พานิช. ระดมสมองพัฒนาระบบวิจัยตั้งวัฒนธรรมสร้างจุดแข็ง. ไทยรัฐ (14 มีนาคม 2545): 15.
- วิชา เพชรเกษม. วัฒนธรรมวิจัยในสถาบันอุดมศึกษา. เดลินิวส์ (12 พฤษภาคม 2542): 10.
- วันชัย ศิริชนะ. ระดมนักวิชาการหาแนวปฏิรูปการศึกษางานวิจัย. กรุงเทพธุรกิจ (10 กรกฎาคม 2543): 10.
- สุวิทย์ คุณกิตติ. ทบวงตั้งคณะทำงานร่วมจัดระบบวิจัยแห่งชาติ. กรุงเทพธุรกิจ (13 กรกฎาคม 2544): 11.

วิสัยทัศน์ความเป็นเลิศทางวิชาการ ภาพพึงประสงค์มหาวิทยาลัยไทย. สยามโพสต์ (4 พฤษภาคม 2540): 7.

เพราะไม่มีแผนระดับชาติ วงการวิจัยจึงไหลยไทย. สยามโพสต์ (12 กุมภาพันธ์ 2538): 12.

สุมนทนา พรหมบุญ. การอุดมศึกษาไทยเข้าสู่ขั้นวิกฤติ ผู้บริหาร-อาจารย์ไม่เน้นทำวิจัย.

กรุงเทพธุรกิจ (19 กุมภาพันธ์ 2544): 9.

หมอบริเวณแ่งงานวิจัยมุ่งยุทธศาสตร์วัฒนธรรม. ข่าวสด (14 มีนาคม 2545): 5.

อัศนี ปราชินบุรวรรณ์. มข. ตั้งศูนย์วิจัยระดับคณะ หวังรวมกลุ่มให้เข้มแข็ง. กรุงเทพธุรกิจ (10 มีนาคม 2544): 7.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ค

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัย

เรื่อง กลยุทธ์การพัฒนาวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....

ตำแหน่ง.....

สถานที่ทำงาน.....

วัน-เวลาที่ให้สัมภาษณ์.....

ประเด็นคำถาม

1. ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการทำวิจัยของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ในปัจจุบัน
2. ในทัศนะของท่าน คำว่า วัฒนธรรมวิจัย (Research culture) ของอาจารย์ หมายถึงอะไร และสะท้อนออกมาในลักษณะใดบ้าง
3. การบริหารจัดการในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในปัจจุบัน มีลักษณะที่ส่งเสริมหรือขัดขวางการทำงานวิจัยของอาจารย์อย่างไร
4. เมื่อพิจารณาในภาพรวมของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในปัจจุบัน ท่านเห็นว่า วัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์มีลักษณะอย่างไร
5. หากสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ต้องการพัฒนาการวิจัยของอาจารย์จนเกิดเป็นวัฒนธรรมวิจัยใหม่ ท่านคิดว่า สิ่งที่มีความจำเป็นเร่งด่วนสำหรับการพัฒนาคืออะไร

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ

เรื่อง กลยุทธ์การพัฒนาวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....

ตำแหน่ง.....

สถาบัน.....

วัน-เวลาที่ให้สัมภาษณ์.....

ประเด็นคำถาม

1. สถาบันของท่าน มีเป้าหมายที่จะพัฒนาความสามารถด้านการทำวิจัยของอาจารย์อย่างไร
2. จากเป้าหมายการพัฒนาการทำวิจัยของอาจารย์ ท่านมีนโยบายในการส่งเสริมการวิจัยของอาจารย์เพื่อบรรลุสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ได้อย่างไร
3. ท่านใช้หลักในการจัดสรรทรัพยากร และงบประมาณเพื่อส่งเสริมด้านการวิจัยในสถาบันของท่านอย่างไร
4. ปัจจุบัน สถาบันส่งเสริมความรู้และทักษะด้านการทำวิจัยของอาจารย์อย่างไร
5. ปัญหาและอุปสรรค หรือข้อจำกัดใดที่มีผลต่อการทำวิจัยของอาจารย์ในสถาบันของท่าน
6. ท่านคิดว่าสิ่งใด คือปัจจัยที่ทำให้พันธกิจด้านการวิจัยในสถาบันของท่านไม่บรรลุเป้าหมายเท่าที่ควร
7. ท่านจะมีแนวทางในการมุ่งใจเพื่อสร้างโอกาสให้อาจารย์ในสถาบันของท่านทำวิจัยให้มากขึ้นได้อย่างไร
8. จากประสบการณ์และความคิดเห็นของท่าน งานวิจัยของอาจารย์มีผลต่อการส่งเสริมประสิทธิภาพการดำเนินงานของสถาบันในประเด็นใดบ้าง
9. หากจะพัฒนาให้เกิดวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ในสถาบันของท่าน สิ่งใดที่ท่านเห็นว่าควรพัฒนาเป็นการเร่งด่วน

ภาควิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

17 เมษายน 2545

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถาม

เรียน คณาจารย์ สถาบันอุดมศึกษา

ด้วยดิฉัน นางสาวพงษ์พัชรินทร์ พุฒวัฒน์ นิสิตระดับดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำลังทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ กลยุทธ์การพัฒนา วัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ “ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวัฒนธรรม วิจัยของอาจารย์ ทั้งด้านความเชื่อ ทศนคติและค่านิยมด้านการทำวิจัยของอาจารย์ สภาพปัจจุบัน ด้านนโยบาย การบริหารงานวิจัย ผลงานวิจัยของอาจารย์ ตลอดจนปัจจัยที่เอื้อต่อการทำวิจัยของ อาจารย์ เพื่อเป็นข้อมูลในการจัดทำกลยุทธ์การพัฒนาวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ

การวิจัยครั้งนี้ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับข้อมูลแลความคิดเห็นจากคณาจารย์ทุกท่าน เพื่อประมวลและนำเสนอข้อมูลในภาพรวม จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านได้ให้ข้อมูลและ ร่วมเสนอข้อคิดเห็นในการตอบแบบสอบถาม และโปรดส่งคืนมายังสำนักงานเลขานุการคณะของท่านด้วย

ดิฉันขอขอบคุณในทุกความคิดเห็นของท่านที่พร้อมจะส่งเสริมและพัฒนาการวิจัยของ คณาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(นางสาวพงษ์พัชรินทร์ พุฒวัฒน์)

นิสิตระดับดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาอุดมศึกษา

ภาควิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสอบถามสำหรับอาจารย์ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ
เรื่อง กลยุทธ์การพัฒนาวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ

- คำชี้แจง** แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการทำวิจัยของท่าน แบ่งเป็น 4 ตอนได้แก่
- ตอนที่ 1 สถานภาพส่วนตัว
 - ตอนที่ 2 ข้อมูลด้านสภาพการทำวิจัย
 - ตอนที่ 3 ความเชื่อ ทศนคติและค่านิยมด้านการทำวิจัย
 - ตอนที่ 4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่เอื้อต่อการทำวิจัย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 1 สถานภาพส่วนตัว

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง หน้าข้อความที่ตรงกับสภาพความเป็นจริงของท่าน

1. เพศ

ชาย หญิง

2. วุฒิการศึกษาสูงสุด

ปริญญาตรี ปริญญาโท
 ปริญญาเอก อื่น ๆ ระบุ

3. สาขาวิชาที่ท่านสังกัด

สาขาวิชามนุษยศาสตร์ สาขาวิชาสังคมศาสตร์
 สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ สาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

4. ประสบการณ์ทำงาน

น้อยกว่า 5 ปี 5 – 10 ปี
 11 – 15 ปี 16- 20 ปี
 มากกว่า 20 ปีขึ้นไป

5. ตำแหน่งทางวิชาการในปัจจุบัน

อาจารย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์
 รองศาสตราจารย์ ศาสตราจารย์

6. ความรับผิดชอบด้านการบริหาร

ไม่มี
 มี และใช้เวลาในการบริหารงานประมาณ.....ชั่วโมง / สัปดาห์

สถาบันวิจัยและพัฒนา
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 2 ข้อมูลด้านสภาพการทำวิจัย

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง □ หน้าข้อความให้ตรงกับสภาพการทำวิจัยของท่าน

1. ประสบการณ์ด้านการวิจัยของท่านที่นอกเหนือจากการทำวิทยานิพนธ์ในระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมา

- 1 – 2 เรื่อง 3 – 5 เรื่อง
 มากกว่า 5 เรื่อง ไม่ได้ทำเลย (กรุณาข้ามไปตอบข้อ 11)

2. ประเภทของงานวิจัยที่ท่านทำ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- วิจัยพื้นฐาน (Basic Research) จำนวน.....เรื่อง
 วิจัยประยุกต์ (Applied Research) จำนวน.....เรื่อง
 วิจัยปฏิบัติการ (Action Research) จำนวน.....เรื่อง
 วิจัยและพัฒนา (R & D) จำนวน.....เรื่อง

3. เวลาที่ท่านใช้ทำวิจัยแต่ละโครงการ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- น้อยกว่า 1 ปี จำนวน.....เรื่อง
 1- 2 ปี จำนวน.....เรื่อง
 มากกว่า 2 ปี จำนวน.....เรื่อง

4. ลักษณะการทำงานวิจัยของท่าน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ทำคนเดียว
 ทำเป็นกลุ่มในสาขาวิชาเดียวกัน
 ทำเป็นกลุ่มในสาขาวิชาที่แตกต่างกัน
 อื่นๆ ระบุ.....

5. ประเภททุนที่ใช้ในการทำวิจัย (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ทุนส่วนตัว จำนวน.....เรื่อง
 ทุนอุดหนุนจากคณะ / สถาบันของท่าน จำนวน.....เรื่อง
 ทุนงบประมาณแผ่นดิน จำนวน.....เรื่อง
 ทุนอุดหนุนจากหน่วยงานอื่น ๆ จำนวน.....เรื่อง

6. หัวข้อการวิจัยที่ท่านทำเกี่ยวข้องกับเรื่องใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- การเรียนการสอน ปัญหาสังคม
 เนื้อหาในสาขาวิชา / คณะที่สังกัด สร้างสรรค์องค์ความรู้ใหม่

- อื่นๆ ระบุ.....
7. รูปแบบการเผยแพร่ผลงานวิจัยของท่าน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- พิมพ์ในวารสารวิชาการไทย
- พิมพ์ในวารสารวิชาการต่างประเทศ
- เสนอผลงานในที่ประชุมวิชาการ
- ไม่เคยมีการเผยแพร่
- อื่น ๆ ระบุ
8. ท่านเคยได้รับการอบรมเพื่อพัฒนาความรู้ในด้านการวิจัยหรือไม่
- เคย
- หลักสูตรระยะสั้น (ไม่เกิน 30 ชั่วโมง)
- หลักสูตรระยะยาว (ตั้งแต่ 30 ชั่วโมงขึ้นไป)
- ไม่เคย
9. แผนการทำวิจัยของท่านในช่วง 1-5 ปีข้างหน้า ท่านคิดจะทำงานวิจัยหรือไม่
- ทำแน่นอน ไม่คิดจะทำ ไม่แน่ใจ
10. เหตุผลที่ท่านคิดจะทำวิจัย (โปรดเรียงลำดับความสำคัญโดยใส่ตัวเลขไว้ใน และ 1 หมายถึงที่สำคัญที่สุด)
- ถือเป็นหน้าที่ของอาจารย์มหาวิทยาลัย
- ความก้าวหน้าทางตำแหน่งวิชาการ
- ต้องการความรู้และประสบการณ์ด้านวิจัย
- เพื่อประโยชน์ด้านการสอนและการปฏิบัติงาน
- เพื่อแก้ปัญหาเฉพาะด้าน
- ชอบทำวิจัย
- อื่น ๆ ระบุ
11. เหตุผลที่ท่านไม่คิดจะทำวิจัย หรือไม่แน่ใจว่าจะทำวิจัย (โปรดเรียงลำดับความสำคัญโดยใส่ตัวเลขไว้ใน และ 1 หมายถึงที่สำคัญที่สุด)
- ไม่ชอบทำวิจัย ขาดทุนอุดหนุนด้านวิจัย
- ไม่มีเวลา ผลตอบแทนน้อยเกินไป
- ไม่ใช่ภารกิจที่อาจารย์ทุกคนจะต้องทำ ไม่ได้รับการสนับสนุนจากคณะ / สถาบัน
- ขาดความรู้และประสบการณ์ในการทำวิจัย

อื่นๆ ระบุ.....

ตอนที่ 3 ความเชื่อ ทศนคติและค่านิยมด้านการทำวิจัย

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ตรงช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านโดยใช้เกณฑ์ค่าคะแนน
ดังนี้

- 5 หมายถึง ท่านเห็นด้วยกับข้อความนั้นมากที่สุด
4 หมายถึง ท่านเห็นด้วยกับข้อความนั้นมาก
3 หมายถึง ท่านเห็นด้วยกับข้อความนั้นปานกลาง
2 หมายถึง ท่านเห็นด้วยกับข้อความนั้นน้อย
1 หมายถึง ท่านเห็นด้วยกับข้อความนั้นน้อยที่สุด

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
1. งานวิจัยเป็นภารกิจที่สำคัญที่สุดของอาจารย์					
2. งานวิจัยเป็นภารกิจสำคัญควบคู่กับการสอน					
3. ความเป็นเลิศทางวิชาการของสถาบันขึ้นอยู่กับการทำวิจัยของอาจารย์					
4. ชื่อเสียงและเกียรติคุณของอาจารย์อยู่ที่ผลงานวิจัย					
5. การทำวิจัยเป็นการสร้างนวัตกรรมเพื่อพัฒนาศาสตร์และสังคม					
6. การวิจัยเป็นปัจจัยของความก้าวหน้าในตำแหน่งวิชาการ					
7. การทำวิจัยเป็นวิธีที่เสริมสร้างภูมิปัญญาและประสบการณ์ทางวิชาการให้แก่อาจารย์					
8. อาจารย์ควรทำวิจัยเพื่อนำมาใช้ในการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน					
9. เป้าหมายหลักของการทำวิจัยอยู่ที่ประโยชน์ทางวิชาการมากกว่าเงินตอบแทนที่ได้รับ					

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
10. การทำวิจัยทำให้เสียเวลาและสูญเปล่า เพราะนำไปใช้ประโยชน์ได้น้อย					
11. ผลงานวิจัยของอาจารย์ช่วยแก้ปัญหา ชี้นำสังคมและพัฒนาประเทศ					
12. งานวิจัยก่อให้เกิดความก้าวหน้าน้อยกว่างานด้านบริหาร					
13. งานวิจัยเป็นมาตรฐานวัดความก้าวหน้าทางวิชาการของอาจารย์					
14. ชื่อเสียงของมหาวิทยาลัยอยู่ที่ผลงานวิจัยของอาจารย์					
15. ถึงแม้ไม่ทำวิจัยก็สามารถได้รับความก้าวหน้าทางวิชาชีพเท่ากับอาจารย์ที่ทำวิจัย					
16. การทำวิจัยช่วยสร้างภาพลักษณ์ของอาจารย์ในฐานะเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ					
17. กระบวนการวิจัยเป็นกลไกสร้างคนให้มีความสามารถทางวิชาการ					
18. ความเจริญงอกงามของแต่ละศาสตร์ขึ้นอยู่กับความเจริญก้าวหน้าของผลงานวิจัยของอาจารย์					

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่เอื้อต่อการทำวิจัย

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
<p><u>นโยบายและการบริหารงานวิจัยของสถาบัน</u></p> <p>1. สถาบันมีนโยบายสนับสนุนการทำวิจัยของอาจารย์อย่างชัดเจน</p> <p>2. บุคลากรของสถาบันมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายด้านการวิจัย</p> <p>3. สถาบันมีการนำผลงานวิจัยของอาจารย์ไปใช้ในการกำหนดนโยบาย / ตัดสินใจระดับสถาบัน</p> <p>4. สถาบันประชาสัมพันธ์ให้อาจารย์ได้ทราบ กฎข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย</p> <p>5. สถาบันจัดผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อเป็นที่ปรึกษาโครงการวิจัยแก่อาจารย์</p> <p>6. สถาบันจัดโครงการพัฒนาศักยภาพทางการวิจัยแก่อาจารย์</p> <p>7. สถาบันจัดฝึกอบรมระเบียบวิธีวิจัยให้กับอาจารย์อย่างสม่ำเสมอ</p> <p>8. สถาบันส่งเสริมให้อาจารย์มีโอกาสเผยแพร่ผลงานวิจัย ในที่ประชุมระดับชาติ และนานาชาติ</p> <p>9. มีคณะกรรมการประสานงานด้านการวิจัยระหว่างสถาบันและหน่วยงานภายนอก</p>					

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
<p><u>ความรู้และประสบการณ์ด้านการวิจัยของท่าน</u></p> <p>10. มีความรู้ด้านระเบียบวิธีการวิจัย</p> <p>11. มีความรู้ด้านเนื้อหาในสาขาวิชาที่สนใจทำวิจัย</p> <p>12. มีโอกาสได้เพิ่มพูนประสบการณ์และทักษะจากการทำงานวิจัยอย่างสม่ำเสมอ</p> <p><u>แหล่งค้นคว้าข้อมูล</u></p> <p>13. สถาบันของท่านมีระบบฐานข้อมูลพร้อมที่จะนำมาใช้ในการวิจัย</p> <p>14. สถาบันมีตำรา เอกสาร งานวิจัยที่ใช้สำหรับการค้นคว้าทำวิจัย</p> <p>15. ท่านได้รับความสะดวกในการใช้บริการจากแหล่งค้นคว้าข้อมูลของสถาบันของท่าน</p> <p><u>เงินทุนและงบประมาณด้านการวิจัย</u></p> <p>16. สถาบันจัดสรรงบประมาณด้านการวิจัยอย่างเพียงพอ</p> <p>17. มีการจัดหาและแจ้งแหล่งเงินทุนวิจัยให้แก่อาจารย์ได้ทราบอย่างทั่วถึง</p> <p>18. มีการตั้งคณะกรรมการจัดหาทุนอุดหนุนการทำวิจัยจากบุคคล หรือ หน่วยงานภายนอก</p> <p>19. มีการสนับสนุนเงินทุนในการเสนอผลงานวิจัยในการประชุมทางวิชาการระดับชาติและนานาชาติ</p> <p><u>ทรัพยากรเพื่อส่งเสริมการวิจัย</u></p> <p>20. สถาบันของท่านจัดเครื่องคอมพิวเตอร์อำนวยความสะดวกในการศึกษาค้นคว้าเพื่อการวิจัยให้บริการแก่อาจารย์</p>					

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
<p>21. ความเพียงพอของอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกในการดำเนินการทำวิจัยของอาจารย์</p> <p>22. ท่านได้รับความสะดวกในการขอใช้อุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกในการทำวิจัย</p> <p>23. สถาบันของท่านจัดห้องปฏิบัติการเพื่อการวิจัยให้ อาจารย์ อย่างเหมาะสม</p> <p><u>เวลาสำหรับการวิจัย</u></p> <p>24. สถาบันได้จัดเวลาให้อาจารย์ทำวิจัยอย่างเหมาะสม</p> <p>25. ภาระงานสอนและงานอื่นๆ ทำให้ท่านมีเวลาในการทำงานวิจัยน้อยลง</p> <p>26. สถาบันได้ให้โอกาสอาจารย์ลาศึกษาค้นคว้า และเก็บข้อมูลโดยไม่นับวันลา</p> <p><u>ผลตอบแทนที่ได้รับจากการทำวิจัย</u></p> <p>27. สถาบันให้ผลตอบแทนการทำวิจัย โดยการเลื่อนขั้นเงินเดือน</p> <p>28. สถาบันใช้ผลงานวิจัยประกอบการพิจารณาเลื่อนตำแหน่งทางวิชาการ</p> <p>29. สถาบันให้รางวัล หรือประกาศเกียรติคุณแก่ผู้มีผลงานวิจัยดีเด่น</p> <p>30. มีการเผยแพร่ผลงานวิจัยที่มีประโยชน์ต่อสังคม โดยผ่านสื่อต่างๆ</p>					

ภาคผนวก ง

สรุปผลการสัมภาษณ์

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 1
วันที่ 3 ธันวาคม 2544 เวลา 14.00 - 16.30 น.

สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

วัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ จะสะท้อนออกมาในรูปพฤติกรรมการทำวิจัยของอาจารย์ ซึ่งขึ้นอยู่กับ ระบบของสถาบันที่ เป็นแรงกระตุ้น หรือ แรงบันดาลใจในการสร้างผลงานวิจัย ฉะนั้น การจะสร้างเครื่องมือในการเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาวัฒนธรรมวิจัย จะต้องสร้างระบบของสถาบัน ให้เอื้อประโยชน์ต่ออาจารย์ผู้สร้างผลงานดีมีคุณภาพ ระบบที่ดีจะต้องบริหารจัดการให้อาจารย์ เห็นว่าชีวิตการเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยจะอยู่ได้ต้องทำวิจัย

สถาบันอุดมศึกษา จะต้องสร้างวัฒนธรรมองค์การใหม่ (New cooperate culture) สร้างบรรยากาศทางวิชาการ ที่ส่งเสริมให้เกิด Auto stimulation ทำให้อาจารย์มีชีวิตในฐานะ นักวิจัยโดยมีความมุ่งมั่นตั้งใจจริงในการทำวิจัย ให้กลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตการเป็นอาจารย์ มหา วิทยาลัย มหาวิทยาลัยต้องเป็นตัวผลักดันภายในให้สร้างวัฒนธรรมวิจัย ให้เกิดขึ้นภายใน สถาบันให้ได้ โดยสถาบันจะต้องมองเห็นว่า การวิจัยเป็นเรื่องที่เป็นสาระในชีวิตประจำวัน และการ จะสร้างวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ จะต้องโยงไปถึงการสร้างวัฒนธรรมองค์การให้เกิดวัฒนธรรม วิจัยของสถาบันด้วยซึ่งจะสะท้อนออกมาในรูปของนโยบาย กฎระเบียบและวิถีปฏิบัติด้านการวิจัย ซึ่งหากต้องการจะให้ได้อาจารย์ที่มีคุณภาพอย่างแท้จริง ควรใช้บุคคลภายนอก (Third party) เป็น ผู้ประเมินผลงาน และคุณภาพของงานวิจัยของสถาบัน

สภาพด้านการทำวิจัยของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาของไทยในปัจจุบัน เห็นว่าใน สภาพที่แท้จริงของมหาวิทยาลัยไทย ยังไม่ให้ความสำคัญกับงานวิจัยเท่ากับการสอน การทำวิจัย ยังมีลักษณะไม่จริงจัง อาจารย์ส่วนใหญ่มองเห็นว่า การทำวิจัยเป็นเรื่องยุ่งยากเกินไป จนรู้สึกไม่ ต้องการทำให้ให้ความสำคัญกับการสอนมากกว่า สภาพการทำวิจัยของอาจารย์ในมหาวิทยาลัย ไทย ในปัจจุบันแบ่งได้เป็น 2 ประเภท ประเภทแรก ทำวิจัยเพื่อตำแหน่งทางวิชาการเป็นบุคลากร กลุ่มใหญ่ที่สุดของสถาบัน เพราะด้วยระบบการรับเข้าของมหาวิทยาลัย ที่ไม่ได้พิจารณา ความสามารถด้านการวิจัยเป็นพิเศษ ต่อเมื่อได้เข้ามาเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยแล้วและต้องการ เลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่งทางวิชาการ จึงต้องทำวิจัย ลักษณะการทำงานวิจัยจึงเป็นช่วงๆ ไม่มีทีมทำ วิจัย ทำเมื่อต้องการจะเลื่อนตำแหน่งเท่านั้น อย่างไรก็ตาม พบว่า มีอาจารย์ส่วนหนึ่งจากกลุ่มนี้ได้ กลายเป็นผู้ที่หันมาสนใจทำวิจัยอย่างจริงจัง ในที่สุดเมื่อเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจในผลงานวิจัยที่ ตนทำและได้รับการยอมรับจากสังคม ส่วนอีกประเภทหนึ่ง เป็นอาจารย์ที่สนใจทำวิจัยอย่างจริงจัง เกิดจากแรงผลักดันภายในและความสามารถเฉพาะตัว และความสามารถในการจัดทีมงานวิจัยมี

การบริหารจัดการที่ดี อาจารย์กลุ่มนี้จะเป็นกลุ่มที่พยายามสร้างบรรยากาศทางวิชาการ ให้เกิดขึ้นในสถาบันและเป็นกลุ่มที่จะเปลี่ยนแปลงให้เกิดวัฒนธรรมวิจัยขึ้นในสถาบัน

มหาวิทยาลัยควรสนับสนุนให้อาจารย์มี Diversity โดยให้อาจารย์มีโอกาสได้เลือกวิถีปฏิบัติที่ตนถนัดมากที่สุด อาจารย์ที่ถนัดในการสอน ก็ควรจะคิดค้นวิธีการต่างๆ ที่จะทำให้ตนสอนได้ดีที่สุด โดยไม่จำเป็นต้องทำวิจัยซึ่งตนไม่ถนัด ไม่สนใจ แต่เมื่อใดที่อาจารย์ได้พบปัญหาอันเกิดในกระบวนการเรียนการสอนก็สามารถทำวิจัย เพื่อแก้ปัญหา ใช้การวิจัยเป็นเครื่องมือที่จะทำให้การสอนประสบความสำเร็จยิ่งขึ้น ฉะนั้น บางครั้งไม่จำเป็นที่อาจารย์จะต้องเอางานวิจัยเป็นงานหลัก ซึ่งอาจขัดแย้งต่อปกติวิถีของอาจารย์ แต่ใช้การวิจัยช่วยส่งเสริมการสอน ซึ่งเป็นงานที่อาจารย์ถนัดก็ได้ ซึ่งในที่สุด อาจารย์จะเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจในความสำเร็จในการสร้างผลงานเป็นการเปลี่ยนค่านิยมทัศนคติที่มีต่อการทำวิจัยโดยไม่รู้ตัว และนี่คือการเปลี่ยนวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์อย่างแท้จริง

การที่จะเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์การ ให้เกิดวัฒนธรรมวิจัยต้องใช้เวลาาน โดยต้องยอมรับธรรมชาติของบุคลากรมหาวิทยาลัยโดยเฉพาะอาจารย์อาวุโส ที่เคยชินกับการสอนมากกว่า การทำวิจัยและไม่ประสงค์ที่จะเปลี่ยนแปลงตนเอง หรือเปลี่ยนแปลงได้ยาก การเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์การจากเดิม เป็นวัฒนธรรมองค์การแบบใหม่ ต้องใช้เวลาอย่างน้อย 1 ช่วงอายุคน (ประมาณ 25 ปี) และวิธีที่ดีที่สุด คือ สร้างองค์กรใหม่ เพื่อสร้างวัฒนธรรมองค์การใหม่ โดยที่มหาวิทยาลัยทำหน้าที่สนับสนุนด้าน Facility ต่างๆ ให้กับอาจารย์เพื่อส่งเสริมให้เกิดบรรยากาศด้านการทำวิจัยให้มากที่สุด และการจะสร้างวัฒนธรรมวิจัย ให้เกิดขึ้นสร้างในระดับปัจเจกบุคคลไม่เพียงพอ ต้องสร้างในลักษณะ Cooperate culture ซึ่งต้องใช้เวลาอย่างน้อย 1 ช่วงอายุคน

สถาบันวิจัยต่างๆ ที่มหาวิทยาลัยตั้งขึ้นมา พบว่าสถาบันที่มีอายุเก่าแก่มากเท่าใด จะยังมีแรงกระตุ้นหรือแรงผลักดันน้อยลงเท่านั้น ซึ่งติดกับสถาบันวิจัยของมหาวิทยาลัยในต่างประเทศ ซึ่งงานวิจัยจะเข้มแข็งขึ้น โดยขึ้นอยู่กับ direction ผู้นำจะต้องมีความเข้มแข็งด้านวิจัย สถาบันวิจัยของไทย ยังติดกับกฎกติกาของทบวงมหาวิทยาลัย ทำให้งานวิจัยอ่อนแอ สถาบันวิจัย

ของมหาวิทยาลัยไทยไม่สามารถให้ปริญญาบัตรกับนักวิจัยได้ นักวิจัยในสถาบันวิจัยไม่สามารถทำตำแหน่งทางวิชาการได้ นักวิจัยที่ดีมีความสามารถก็จะเปลี่ยนย้ายตนเองไปเป็นอาจารย์สอนหนังสือกันเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นสิ่งที่พบคือ มหาวิทยาลัยต้องพยายามปรับตัวให้เข้ากับศักยภาพของบุคลากรที่ตัวเองมีอยู่ ซึ่งไม่ใช่หนทางพัฒนาที่แท้จริง

ผลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 2 วันที่ 18 ธันวาคม 2544 เวลา 16.00 – 17.30 น.

สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

สภาพการทำวิจัยของอาจารย์ ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในปัจจุบัน เมื่อพิจารณาตามภาระหน้าที่ของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา อาจารย์ทุกคนถือว่า การวิจัยเป็นหน้าที่ที่ต้องทำ แต่ในความเป็นจริงพบว่า ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในปัจจุบัน จะมีอาจารย์อยู่ 3 ประเภท ประเภทที่หนึ่ง ประเภทที่มีความรู้ทางการวิจัยดีแล้ว และมีความพร้อมที่จะทำวิจัย มีการจัดสรรเวลาและบริหารจัดการตนเอง ให้ทำหน้าที่สมควรจะทำตามภารกิจ ประเภทที่สอง เป็นอาจารย์ประเภทที่มีความรู้ แต่ยังไม่มีความพร้อมที่จะทำวิจัย อาจยังเห็นภารกิจอื่นสำคัญกว่า เช่น อาจทำงานด้านบริหาร ด้านกิจกรรมอยู่ ประเภทที่สาม เป็นอาจารย์ที่อาจเคยเรียนและมีความรู้ด้านวิจัยมาแล้ว หรืออาจไม่เคยเรียนรู้ด้านทำวิจัยมาก่อนแต่ยังมีความรู้และประสบการณ์ด้านการทำวิจัยไม่มากพอ แม้มหาวิทยาลัยหรือสถาบันจะให้การสนับสนุนก็ยังไม่พร้อมที่จะทำวิจัย

ในแต่ละประเภท เมื่อแยกลงไปอีกจะเห็นความแตกต่างตามระดับอายุ ภาควิชาหรือสาขาวิชา ธรรมชาติของภาควิชาหรือสาขาวิชาจะเป็นปัจจัยผลักดัน หรือเป็นอุปสรรคต่อการทำวิจัยได้ เช่นภาควิชาวิจัย บรรยากาศในภาควิชา จะเป็นแรงผลักดัน กระตุ้นให้อาจารย์ทุกคนต้องทำวิจัย จนได้ในที่สุด ซึ่งในขณะที่อาจารย์ที่สอนวิชาศึกษาทั่วไป ซึ่งเป็นพื้นฐานสำหรับนิสิตปริญญาตรีในทุกคณะไม่นิยมทำวิจัย เพราะยังไม่เห็นความจำเป็นที่ต้องใช้งานวิจัยไปทำประโยชน์ใดได้โดยตรงเพราะคิดว่า วิธีสอนในปัจจุบันก็ใช้ได้แล้ว ไม่จำเป็นต้องทำวิจัย

เมื่อพิจารณา สถานภาพของมหาวิทยาลัย พบว่าขึ้นอยู่กับนโยบายด้านวิจัยของสถาบัน มหาวิทยาลัยหลายแห่งแม้มีนโยบายสนับสนุนการทำวิจัยและต้องการให้อาจารย์เอาผลงานวิจัย มาใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอน แต่มหาวิทยาลัยกลับไม่มี Facilities ให้เลย เช่น ไม่มีหนังสือ ตำรา Journals จากต่างประเทศที่ล้ำสมัยให้อาจารย์ได้ค้นคว้า ไม่มีคอมพิวเตอร์ให้ใช้ และจัดภาระงานสอนมากจนอาจารย์ไม่มีเวลาทำวิจัย สิ่งที่เห็นอีกประการหนึ่งคือสถาบันอุดมศึกษามีวัฒนธรรมองค์การอย่างหนึ่ง คือการจัดวิชาสอน อาจารย์ท่านใดสอนวิชาใด ระดับใด ก็จะสอนวิชานั้น ระดับนั้นไม่มีการเปลี่ยนแปลงอาจารย์ที่สอนในระดับปริญญาโท ไม่เคยมีการเอาอาจารย์ใหม่มาช่วยสอน ไม่มีการเปิดโอกาสให้พัฒนาความรู้ใหม่ ประสบการณ์ใหม่ โอกาสให้การนำเอา งานวิจัย มาช่วยในการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนไม่มี บรรยากาศจึงได้เอื้อต่อการทำวิจัยของอาจารย์

ในขณะที่สถาบันได้รับ Project วิจัยมาจากหน่วยงานทุนวิจัยใดก็ตามในทางปฏิบัติ พบว่า

หัวหน้าโครงการวิจัยส่วนใหญ่ในหลายสถาบันมักจะดึงทีมงานชุดเดิมมาร่วมทำวิจัย ซึ่งต่างจากต่างประเทศ ที่ผู้เป็นหัวหน้าโครงการมักจะชักชวน Junior มาช่วยเป็น assistance professor ด้วยเห็นว่าการจูงใจหรือ กระตุ้นอาจารย์ใหม่ให้ทำงานวิจัยนั้น ทำได้ง่ายกว่าคนเก่า เมื่อมี Project วิจัยเข้ามา อาจารย์อาวุโส หรือ หัวหน้าทีมวิจัยก็มักจะชักชวน และเปิดโอกาสให้อาจารย์รุ่นใหม่ได้ฝึกประสบการณ์ด้านวิจัยและยังได้ให้อาจารย์ใหม่รับงานด้านบริหาร มีเงินสนับสนุนให้ทำวิจัยเป็นรายเดือน ซึ่งเป็นระบบที่เอื้อต่อการทำวิจัย เห็นว่าการให้ข้อมูลข่าวสารที่ดีถูกต้องด้านวิจัย จะช่วยให้อาจารย์ได้เห็นทางเลือกที่จะทำวิจัย นอกจากการสอน ควรจะมีการจัดอบรมสัมมนาด้านวิจัย และมีพี่เลี้ยง (mentors) ให้ความรู้และร่วมฝึกประสบการณ์ด้านการทำด้วย ตั้งแต่ฝึกให้ตั้งโจทย์วิจัยจนฝึกวางแผนดำเนินการวิจัย และได้มีโอกาสเสนอผลงานวิจัยตามวาระที่เหมาะสม

ในด้านความหมายของวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์เห็นว่าวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์หมายถึงวิถีชีวิตในการทำงานทุกอย่างของอาจารย์ ต้องทำโดย approach งานวิจัยทั้งหมด เช่น การเตรียมการสอน โดยใช้กระบวนการวิจัย การประเมินผล โดยใช้หลักวิจัย และผลการวิจัย ต้องสามารถนำมาพัฒนางานของอาจารย์ได้ทุกส่วน กระบวนการวิจัยแท้จริงคือ กระบวนการพัฒนางานทุกอย่างให้ดีขึ้น เป็นวิถีชีวิตของเราได้ทุกอย่าง หากใครสามารถนำการวิจัยมาใช้ในการพัฒนางานทุกอย่างทุกด้าน จะดีขึ้นอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ดังคำสอนตามหลักอริยสัจ 4 ของพระพุทธเจ้า ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการวิจัยเช่นเดียวกัน

การบริหารจัดการในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในปัจจุบันนี้ มีลักษณะทั้งส่งเสริมและขัดขวางการทำงานวิจัยของอาจารย์ กล่าวคือ ในบางเรื่องสถาบันตั้งใจที่จะสนับสนุน เช่น สนับสนุนให้อาจารย์ทำวิจัยเพื่อเลื่อนตำแหน่งทางวิชาการ ให้อาจารย์สอนโดยอิงงานวิจัย เน้นกระบวนการวิจัย แต่เป็นพูดและทำโดยตัวหนังสือแต่ปฏิบัติจริงไม่เอื้อ เช่น ให้ภาระงานสอนมากเกินไป งานบริหารมากเกินไป จนไม่มีเวลาทำวิจัย อาจมีสาเหตุมาจากการขาดอัตรากำลัง ไม่พร้อมที่จะสนับสนุนจริงๆ ได้ ขาดการสนับสนุนที่เต็มที่ เต็มรูปแบบ มหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ไม่มีการประกาศว่า ในแต่ละปี จะสนับสนุนงานวิจัยในลักษณะใด ไม่ได้ส่งเสริมให้อาจารย์เห็นรูปแบบงานวิจัยที่ดี ที่ควรจะเป็น กระบวนการทำงานในมหาวิทยาลัย กระบวนการประชุม การบริหารสั่งการ การประเมินติดตามงานไม่ได้ใช้ approach ของการวิจัยอย่างจริงจัง

การทำงานวิจัยในมหาวิทยาลัยมี 2 ระดับคือ ระดับอาจารย์และระดับบัณฑิตศึกษา การส่งเสริมงานวิจัยของนิสิตนักศึกษาบัณฑิตศึกษานั้นดูหลักสูตรการเรียนการสอนเป็นหลัก การส่งเสริมมีลักษณะที่ขาดเอกภาพซึ่งเป็นอุปสรรคและเป็นเส้นชั้นพรมแดนที่จะทำงานวิจัยร่วมกัน ของนิสิตต่างสาขาวิชา นิสิตนักศึกษาจะทำวิจัยแคบอยู่เฉพาะในสาขาวิชาของตน แต่ละสาขาต่างมีมาตรฐานของตนแตกต่างกันออกไปไม่มีมาตรฐานร่วมในการกำหนดคุณภาพของผลงานวิจัย

ร่วมกัน ซึ่งตรงข้ามกับมหาวิทยาลัยในต่างประเทศที่เปิดกว้างมากกว่า ปัญหาอีกประการหนึ่งคือ มหาวิทยาลัยในเมืองไทยยังไม่เน้นความสำคัญของ review literature เท่าที่ควร อาจารย์หรือนิสิตบางคนค้นคว้า review literature หลังจากดำเนินการวิจัยเสร็จสิ้นแล้ว ซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่ขัดขวางความก้าวหน้าด้านวิจัยอย่างมาก นอกจากนั้นยังพบว่า การทำงานวิจัยยังมีความซ้ำซ้อน ขาดการสร้างสรรค์ความรู้ใหม่ ขาดความเข้มงวดด้านตรวจสอบคุณภาพงานวิจัยเท่าที่ควร และพบว่า จรรยาบรรณนักวิจัยของนักวิจัยในมหาวิทยาลัยไทยยังมีปัญหาอย่างมากเป็นวัฒนธรรมที่ขัดขวางความก้าวหน้าด้านวิจัย

สิ่งที่สถาบันอุดมศึกษาของรัฐมีความจำเป็นเร่งด่วนเพื่อจะพัฒนาการวิจัยของอาจารย์จนเป็นวัฒนธรรมวิจัยใหม่คือ จะต้อง “ได้ใจ” ของอาจารย์ก่อน สถาบันต้องทำให้อาจารย์เห็นความสำคัญของการทำงานวิจัย ให้เชื่อและศรัทธาในวิถีชีวิตการทำวิจัย จึงจะสนับสนุน facilities อื่นๆ ให้เอื้อและสนับสนุนการทำวิจัย

ผลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 3

วันที่ 25 ธันวาคม 2544 เวลา 11.00 – 12.30 น.

สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

สภาพการทำวิจัยของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในปัจจุบัน มีลักษณะที่แบ่งออกเป็นกลุ่มๆ กลุ่มแรกเป็นกลุ่มอาจารย์ที่ทำวิจัย โดยมีเงื่อนไขบังคับเช่น ตำแหน่งทางวิชาการ ทำโดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้ได้ผลงาน แต่ไม่ได้มีใจอยากจะทำจริงๆ กลุ่มที่ 2 เป็นกลุ่มอาจารย์ที่ทำวิจัยด้วยใจรัก ทำวิจัยเพราะอยากจะทำอย่างแท้จริง กลุ่มที่ 3 เป็นกลุ่มที่ไม่สนใจทำวิจัยเลยไม่เห็นว่าการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของงานอาจารย์ กลุ่มนี้มองว่ามีมากในกลุ่มอาจารย์ในมหาวิทยาลัยในปัจจุบัน อีกกลุ่มหนึ่ง เป็นกลุ่มที่อยากทำวิจัยแต่ไม่รู้ว่าจะเริ่มต้นอย่างไร เป็นกลุ่มที่ไม่มีผู้ให้คำปรึกษาหรือเป็นที่เลี้ยง(mentors) ในการทำวิจัย เห็นว่า กระบวนการวิจัยเป็นกระบวนการที่มีการทบทวนสภาพที่เป็นอยู่ ตั้งคำถามหรือข้อสงสัยกับสภาพที่เป็นอยู่ มีกระบวนการหาข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบคำถาม เน้นกระบวนการ การที่จะได้คำตอบจะต้องผ่านกระบวนการที่ทำให้ผู้ทำวิจัยเกิดการเรียนรู้มากขึ้น

เห็นว่าวัฒนธรรมวิจัยเป็นวัฒนธรรมที่ใช้กระบวนการตั้งคำถาม หากคำตอบโดยใช้กระบวนการอย่างมีเหตุเป็นผล ปัจจัยเงื่อนไขที่มีเหตุผลต่อกัน ถ้าต้องการจะเปลี่ยนแปลงสิ่งที่เป็นอยู่ให้ดีขึ้น ควรจะต้องทำตรงไหน สร้างความรู้ตรงไหน และเอาความรู้นั้นไปใช้อย่างไร

สิ่งที่จะทำให้เกิดการทําวิจัยมากขึ้น สิ่งสำคัญคือต้องมีระบบพี่เลี้ยงให้มากขึ้น นโยบายของมหาวิทยาลัยจะต้องสนับสนุนให้เกิดระบบพี่เลี้ยงที่มีฐานและมีประสบการณ์ด้านวิจัยมาอย่างดี สร้างผลงานที่มีคุณภาพได้แต่สภาพที่เป็นอยู่ในมหาวิทยาลัยของรัฐในปัจจุบัน พบว่า งานวิจัยไม่ใช่หน้าที่หลักของอาจารย์ ใครต้องการทําวิจัยก็ทำ แต่ต้องไม่ทำให้เวลางานปกติ เช่นงานสอนหรืองานบริหารลดน้อยลงไป งานปกติต้องทำได้เท่าเดิม งานวิจัยจึงเป็นงานเสริมส่วนตัวเท่านั้น อาจารย์หลายคนยังไม่เข้าใจว่า งานวิจัยที่แท้จริงเป็นอย่างไร มาตรฐานการพิจารณาคุณภาพงานวิจัยยังไม่ดีและยังไม่เป็นสากล ผู้ที่ทำหน้าที่พิจารณาผลงานวิจัยบางคนก็ยังไม่ใช้ผู้ทรงคุณวุฒิด้านวิจัยอย่างแท้จริง

การแก้ไขปัญหาด้านคุณภาพงานวิจัยในมหาวิทยาลัยในระดับบัณฑิตศึกษา อาจารย์ที่ปรึกษาต้องทำตัวเป็นพี่เลี้ยงที่ดี ในระดับอาจารย์ต้องมีการร่วมมือกัน ต้องมีผู้จัดการเป็นตัวกลาง เช่น สภาวิจัยหรือสกว. เป็นหน่วยสนับสนุนทุนวิจัย เป็นหน่วยประสานความร่วมมือกันในการทํางานวิจัยโดยใจหวีวิจัยมาจากปัญหาทางสังคมที่เกิดขึ้นจริงในปัจจุบัน ผลงานวิจัยสามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมได้อย่างแท้จริง

ผลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 4

วันที่ 16 มีนาคม 2545 เวลา 15.30 - 17.00 น.

สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

วัฒนธรรมวิจัย จะก่อตัวขึ้นมาจากความรู้ความสามารถของบุคลากร การทํางานวิจัยมีหลายรูปแบบ รูปแบบแรกทำวิจัยเพื่อองค์ความรู้ สองคือ การทำวิจัยตามความต้องการของบุคคลภายนอก ทำให้เกิดเป็นวัฒนธรรมขึ้นมาเพราะบุคคลที่อยู่ในองค์กรจะต้องถือว่าเป็นเรื่องที่มีความสำคัญกับการดำเนินชีวิต กับการแสดงผลงาน ถือว่างานวิจัยเป็นหัวใจของบุคลากรในองค์กรนั้นต้องมี Political view, Funding และ Freedom ขึ้นกับนโยบายขององค์กรนั้นๆ ต้องมีทีมพี่เลี้ยงเพื่อให้เป็นที่ปรึกษาในการทำวิจัยให้กับอาจารย์นักวิจัยรุ่นใหม่ สำหรับประเทศไทย เรื่องการวิจัย เรายังไม่มีความแน่นอนและความชัดเจน จะเห็นได้ว่าคนไทยจะไม่ชอบบันทึกเหตุการณ์อะไรไว้ การบันทึกเหตุการณ์ก็คือ การสร้างข้อมูลนั่นเอง เกี่ยวเนื่องมาถึงานวิจัยด้วย คนไทยจะไม่ชอบงานวิจัยเพราะว่าเราไม่ได้เก็บข้อมูลอย่างละเอียดและเพียงพอ รวมทั้งองค์กรของราชการด้วย ทำให้เกิดความอ่อนแอของขอบเขตการวิจัยของคนไทยโดยส่วนรวม แม้กระทั่งขอบเขตความสามารถของการวิจัย สำหรับการศึกึษาในมหาวิทยาลัย จะเห็นว่าในประเทศไทย ผู้ที่อยู่ในวงการศึกึษาจะเล็งเห็นความสำคัญของการวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยชั้นนำหลายแห่ง

ประกาศเป็นนโยบายออกมาว่าเป็นมหาวิทยาลัยวิจัย ทั้งนี้เพราะตระหนักถึงความสำคัญของการวิจัยและการพัฒนาว่า การที่จะสร้างความรู้ชั้นยอด ตัวอย่างเช่น ความรู้ 92% เป็นฐานความรู้สามารถจะหาซื้อได้ ขอได้ แต่อีก 8% ที่ยอดเป็นสิ่งที่ปกปิด องค์ความรู้ส่วนนี้เป็นผลงานของการวิจัยและการพัฒนาอย่างแท้จริง องค์ความรู้นี้เป็นส่วนที่ให้มูลค่าอย่างมหาศาล ผู้ที่อยู่ในองค์การระดับสูงของมหาวิทยาลัยประกาศว่าจะ เป็น Research University การวิจัยและการพัฒนาเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาประเทศมาก ตราบใดที่เราไม่มีขอบเขตของความสามารถในการสร้างองค์ความรู้ของเราเอง เราก็จะเป็นผู้ตามตลอดไป ทั้งนี้ในวงการอุตสาหกรรม บริษัทใหญ่ๆ ก็จะมีอยู่ในโลกตะวันตก ประเทศไทยถึงแม้ว่าจะเป็นผู้ผลิตในเชิงอุตสาหกรรม เชิงปริมาณก็ตาม แต่ว่าหัวใจคือ การวิจัยซึ่งเราไม่ได้ทำ แต่ไปทำในประเทศที่เป็นบริษัทแม่ เราจึงแทบจะทำไม่ได้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมัยใหม่ที่มีความก้าวหน้าอย่างจริงจัง มีมูลค่าเพิ่มอย่างจริงจัง เพราะเราไม่ได้ทำวิจัยเอง ตราบใดที่เราไม่ได้มุ่งมั่นด้านนี้อย่างจริงจัง จนกระทั่งสร้างให้เป็นวัฒนธรรมวิจัยและการเรียนรู้ เราก็จะต้องเป็นประเทศที่วิ่งตามหรือเดินตาม และเป็นไปได้ยากมากที่จะอยู่ในกลุ่มของผู้นำด้านต่างๆ หรือแทบจะเป็นไปไม่ได้เลย แม้กระทั่ง Banking ที่มีบริษัทต่างประเทศมา Take over ธนาคารในประเทศ ก็นำเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่ใช้ในการบริหารหรือการบริการหรือการธนาคาร เพื่อให้ได้ผลอย่างจริงจังและรวดเร็ว ในทุกๆ ด้านทั้งเทคโนโลยีอุตสาหกรรม social, culture, services, IT เรา รู้เฉพาะด้าน Application แต่ในด้าน Software เรายังไม่อยู่นำหน้า เพราะเรายังไม่ได้เอาใจจริงเอาใจด้านวิจัย แม้กระทั่งด้านพัฒนา Software เราก็ยังไม่ทำการวิจัยถึงขั้นว่าจะพบสิ่งใหม่ๆ ขึ้นมา เราต้องกำหนดนโยบายของการวิจัยและพัฒนาให้เป็นหัวหอกของการพัฒนาประเทศ และไม่ใช่ว่าแยกการวิจัยและพัฒนาประเทศออกไปโดดเด่น จะบูรณาการอยู่กับกิจกรรมทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นกระทรวงใด เป็นสิ่งที่จำเป็นจะต้องทำ ทุกๆ หน่วยและกระทรวงจะต้องเน้นการวิจัยและพัฒนาในภารกิจที่ตัวเองทำอยู่ ทำอย่างไรจะให้อยู่ในระดับผู้นำ ด้วยเหตุเหล่านี้จึงสมควรสร้างวัฒนธรรมใหม่ขึ้นมา ให้เห็นถึงความสำคัญของการสร้างคน โดยเฉพาะการเก็บข้อมูลต่างๆ แม้กระทั่งผลงานที่คนอื่นสร้างขึ้น ควรบันทึกเอาไว้ แล้วส่งไปยังหน่วยงานที่สนใจใช้ประโยชน์

เมื่อพิจารณาถึงลักษณะการบริหารของสถาบันอุดมศึกษาว่าเอื้อหรือขัดขวางการทำวิจัยของอาจารย์ เห็นว่า ถ้าหากว่าเป็น มหาวิทยาลัยของรัฐ สามารถผลักดันตัวเองให้ไปสู่การเป็น Research University นโยบายเมื่อสั่งการลงมาแล้วจะไม่มีกำกวมในสิ่งต่างๆ รัฐบาลมีนโยบายที่ชัดเจน บางทีเราอาจจะลงทุนมหาศาล แต่ถ้าคิดว่า Return คั้นตอนนั้นคงไม่ได้ แต่จะได้ผลระยะยาว เมื่อนำไปรวมกับข้อมูลอื่นๆ จะได้ประโยชน์มากมาย มหาวิทยาลัยของรัฐควรจะทำอย่างยิ่งในระดับตั้งแต่บัณฑิตวิทยาลัยขึ้นไปควรเน้นการวิจัย และควรทำความเข้าใจกับกรอบนโยบายของรัฐ กับในเรื่องขององค์ความรู้ว่า ขอบเขตความสามารถของเรา เรามี Brain และ

Force ที่เพียงพอ ควรจะผลักดันไปสู่การค้นพบในทิศทางใหม่ๆ เพื่อที่จะได้เป็นผู้นำด้านนั้นๆ ในที่สุด เพราะฉะนั้นมี 2 ด้าน หนึ่งคือ Need และ สองคือ ขอบเขตความสามารถที่เราจะเป็นผู้นำในอนาคตถ้ามีทางเป็นไปได้ก็ให้ดำเนินการ

ปัจจัยที่เราต้องเร่งพัฒนาในตัวอาจารย์ที่ทำให้เกิดแรงกระตุ้นให้อาจารย์ทำวิจัย คือ เราก็จะต้องให้ผลประโยชน์ที่เขาควรจะได้รับตอบแทนเป็นที่น่าพึงพอใจ ต่อไปคือตำแหน่งทางวิชาการคือสามารถเอาผลงานไปขอตำแหน่งทางวิชาการได้ ซึ่งก็ทำให้เกิดความสนใจในคณาจารย์มากพอสมควร สุดท้ายคือกลุ่มที่สามารถส่งเรื่องไปตีพิมพ์ลง Journal ต่างประเทศได้ ก็ยังสร้างชื่อเสียงให้มาทำเรื่องนี้มากขึ้น

จากการสำรวจ อาจารย์ที่อยู่คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีจะทำวิจัยกันมาก และมีผลงานที่พิสูจน์ได้ด้วยเครื่องมือทางวิทยาศาสตร์ ผลงานมักได้รับการยอมรับมากกว่าผลงานทางด้านมนุษยศาสตร์หรือสังคมศาสตร์ ที่จะทำงานวิจัยเพื่อการพัฒนาการเรียนการสอน ซึ่งมีวิธีการพัฒนาการเรียนการสอนให้ดีขึ้นอยู่ตลอดเวลา มีแนวทางมากมายที่ให้ทำวิจัย อาจารย์รุ่นใหม่ หรือนักวิจัยรุ่นใหม่กลัวการทำวิจัย มองกระบวนการวิจัยว่ายุ่งยาก ควร ให้ทุนเสนอโครงการที่สนใจอยากจะทำ มีแนวทางเข้าหลักเกณฑ์การวิจัย เปิดโอกาสให้ทำ ก็เกิดความมั่นใจ ต่อไปหากสนใจอยากจะทำก็อาจจะเข้มงวดในด้านโครงการวิจัยให้มากขึ้น มีการให้ความรู้ และเสนอแนะจะทำให้การวิจัยไม่น่าเบื่อ และตัวผู้บริหารต้องเห็นความสำคัญของการทำวิจัยด้วย เป็นภาระสำคัญควบคู่กับการสอนด้วย

ผลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 5

วันที่ 27 มีนาคม 2545 เวลา 15.00 – 16.00 น.

สรุปสาระสำคัญ ได้ดังนี้

สภาพการวิจัยในภาพรวม มองว่างบประมาณการวิจัยของชาติที่ให้มหาวิทยาลัยต่างๆต่ำมากในแต่ละปี เมื่อเทียบกับงบประมาณด้านอื่นๆ จำนวนนักวิจัยและอาจารย์ที่ทำวิจัยมีน้อยมากในแต่ละสาขาวิชา อย่างไรก็ตามเห็นว่า รัฐให้งบประมาณด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมากกว่าสาขาวิชาอื่นๆ โดยเฉพาะสาขาวิชามนุษยศาสตร์ ซึ่งได้รับงบประมาณต่ำสุด เนื่องจากประเทศชาติให้ความสำคัญด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมากกว่า ด้านการรักษาศิลปวัฒนธรรมของชาติ ไม่นั่น creative thinking นัก ไม่ค่อยมีการเพาะบ่มนักวิจัยมากนัก เพราะขาดแรงจูงใจในการทำวิจัย โดยเฉพาะด้านมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ มองว่า การทำวิจัยของอาจารย์

ในสถาบันอุดมศึกษาขึ้นอยู่กับความสนใจอย่างแท้จริงของอาจารย์แต่ละคน อาจารย์ส่วนหนึ่งหันไปรับจ้างทำวิจัยให้กับเอกชน เพราะได้รับผลตอบแทนที่ดีกว่า

วัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาของไทย มักยกย่องและยอมรับงานวิจัยจากต่างประเทศ เห็นว่าการวิจัยเป็นสิ่งจำเป็นในการสร้างองค์ความรู้ใหม่ นักวิจัยควรมีค่านิยมที่จะสร้างสรรค์ความรู้ขึ้นมาเองมากกว่าจะ adopt มาจากต่างประเทศทั้งหมด

ปัจจัยเร่งด่วนที่จะต้องพัฒนาเพื่อให้เกิดวัฒนธรรมการวิจัยขึ้นในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในปัจจุบัน เห็นว่า ควรให้การสนับสนุนด้านเงินทุน งบประมาณให้เพียงพอ ทั่วถึง โดยเฉพาะด้านมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ งบประมาณวิจัยได้น้อยมาก จนอาจารย์ไม่มีกำลังใจที่จะทำวิจัย นอกจากนี้ยังเห็นว่า มีการพัฒนาบุคลากรด้านการวิจัยอย่างต่อเนื่องและจริงจัง ควรปรับเปลี่ยนระบบบริหารจัดการให้เกิดความคล่องตัว ไม่ยุ่งยากอย่างที่เป็นอย่างนี้ จะทำให้เกิดบรรยากาศที่กระตุ้นให้อาจารย์อยากจะทำวิจัยมากขึ้น

ผลการสัมภาษณ์ ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 6 วันที่ 15 พฤษภาคม 2545 เวลา 08.30 - 09.30 น.

สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

วัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ เป็นวิถีชีวิตของอาจารย์มหาวิทยาลัยทั้งสอนและวิจัยเรื่องที่สอน บริการวิชาการจากผลงานวิจัย ภาพรวมวัฒนธรรมวิจัยไม่ค่อยดี เพราะอาจารย์ยุคก่อนมาโดยการสอน ภาระหน้าที่การสอนเป็นเรื่องที่สำคัญเป็นวิถีชีวิต และเชื่อว่าสอนตามที่เรียนที่ค้นคว้ามา แต่การสอนมีข้อจำกัดคือ ถ้าไม่มีการเชื่อมโยงการวิจัยและการสอนให้เป็นเรื่องเดียวกัน จะทำให้เกิดความใฝ่รู้ลำบาก เพราะว่าการวิจัยเป็นเรื่องใฝ่รู้ ใฝ่เรียน ที่ออกมาเป็นพฤติกรรมและการวิจัย ส่วนใหญ่อาจารย์สายวิทยาศาสตร์ค่อนข้างจะมีวัฒนธรรมการวิจัย เพราะวิธีการสอน วิธีทำงานและวิธีวิจัยเป็นวิธีเดียวกัน แต่ทางด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ เป็นคนละวิถี อาจมีการแยกกัน มีผลทำให้อ่อนแอ ไม่มีความชัดเจน จึงเน้นแต่การสอน ในส่วนนี้เป็นปัญหาหลัก ซึ่งมีการพัฒนาแล้วหลายแผนแต่ได้ผลน้อย เพราะในความเป็นจริงแล้วเรื่องการวิจัยเป็นวิถีชีวิต สร้างใหม่ยาก ถ้าจิตวิญญาณการใฝ่รู้ ใฝ่เรียน ไม่ได้มีอยู่ในตัวอาจารย์ และด้านวัฒนธรรมไม่มีคุณภาพด้านการเรียนรู้ เป็นบริบทที่ชี้ว่าไม่กระตุ้นต่อการที่จะสร้างวัฒนธรรมวิจัยแก่ตัวอาจารย์ แต่พบว่าดีขึ้นบ้างเพราะอาจารย์รุ่นใหม่มีระดับการศึกษาที่สูงขึ้น (ปริญญาเอก) เรื่องของการทำวิจัยมีการทำมากขึ้น

สภาพการวิจัยของอาจารย์ พบว่าอาจารย์ไม่ค่อยทำวิจัย สายที่ทำมากคือสายวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี ในสายสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์เน้นเรื่องการสอน การอบรมบ่มนิสัยแก่ลูกศิษย์ ซึ่งก็มีส่วนสำคัญ แต่ถ้ามองเชิงการวิจัย ยังมีน้อย ในด้านฐานข้อมูลในระดับนานาชาติยังมีน้อย วัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ไม่ค่อยมี เรียกว่าทำบ้าง แต่ไม่เป็นนิสัย ทำเมื่อจำเป็น เพื่อตำแหน่ง ไม่ใช่การทำเพื่อการใฝ่รู้ใฝ่แสวงหา เป็นการวิจัยไม่ใช่วัฒนธรรมการวิจัย

วิธีพัฒนาอาจารย์ เห็นว่า ระบบพี่เลี้ยง (mentors) คือเอาอาจารย์อาวุโสที่มีประสบการณ์การวิจัยและทำวิจัยเป็นกิจวัตรนำทีมอาจารย์ที่ไม่ค่อยทำวิจัย เพื่อเป็นการสอนงานและช่วยงานกัน เรียนรู้กัน อบรมวิจัยสัมมนาให้ทุนศึกษาวิจัยงาน เรื่องระบบความก้าวหน้าให้ความสำคัญกับการวิจัย ต้องมีความชัดเจนเรื่องการให้นำหน้าภาระงาน มีหน้าที่ทั้งสอนและวิจัย ให้เป็นภาระงานปกติ ยกย่องคนที่ทำงานวิจัย อาจารย์นักวิจัยดีเด่น เชิดชูเกียรติและต้องมีการทำอย่างต่อเนื่อง เรื่องวัฒนธรรมวิจัยเป็นเรื่องที่ต้องใช้เวลาในการสร้าง structure และสิ่งสำคัญที่เห็นว่าต้องเปลี่ยนคือ วิธีการเรียนรู้ของลูกศิษย์ ที่ยังไม่มีคุณภาพ ไม่มีการทำทนาย เพราะวัฒนธรรมเราต้องเคารพครูทุกเรื่อง และต้องปฏิรูปการสอนของอาจารย์ ต้องสอนจากงานวิจัย บริการวิชาการจากงานวิจัย ที่พัฒนาขึ้นมาและเผยแพร่ และพันธกิจทุกอย่างผูกโยงกับการวิจัยให้มีผลเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยง จะเป็น learning organization องค์การแห่งการเรียนรู้และพัฒนา คนที่อยู่ในองค์กรต้องปรับตัวให้เข้ากับองค์กร ซึ่งเป็นเรื่องสำหรับผู้บริหารควรให้ความสำคัญในเรื่องเหล่านี้ จัดเป็นสิ่งแวดล้อม ลูกศิษย์ก็ต้องกระตุ้นเรื่อง challenge ในการเรียนรู้ให้มากขึ้น

ผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาของรัฐคนที่ 1

วันที่ 12 เมษายน 2545 เวลา 08.00 – 09.00 น.

สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

ภาพรวมของสภาพการทำวิจัยของอาจารย์ในมหาวิทยาลัยของรัฐ เห็นว่ามีบุคคลหลายประเภท มีทั้งประเภทที่ไม่สนใจงานวิจัย ประเภทที่อยากทำแต่งานวิจัย แล้วยังแยกออกไปเป็นประเภทที่สนใจและทำงานวิจัยเพื่อรู้เพื่อวิชาการพวกนี้มองว่า คนที่ทำงานวิจัยเพื่อเงินไม่มีประสิทธิภาพ กับคนที่ทำงานวิจัยเพื่อหวังผลตอบแทน ในแง่ของระดับของพัฒนาการ คนที่สนใจทำงานวิจัยเพื่อวิชาการ หุ่่มเท มุ่งมั่นมากกว่า ส่วนคนที่ทำงานวิจัยเพื่อเงินหรือผลตอบแทน ก็จะมีวิธีทำงานที่แตกต่างกัน รวมถึงเนื้องานก็จะไม่เหมือนกันเป็นการทำงานที่ทำตามคำสั่งตามโจทย์เท่านั้น ให้ความสนใจกับทฤษฎีหรือพัฒนาการน้อย ส่วนกลุ่มอาจารย์ที่อยู่ตรงกลางจะไม่มี ความชัดเจน ไม่เข้าใจความหมายหรือผลของงานวิจัย

สาเหตุที่ทำให้พันธกิจด้านการวิจัย ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรอาจเป็นเพราะประการแรก ความคิดเดิมๆ คือ อาจารย์ในมหาวิทยาลัยมีหน้าที่สอน ฉะนั้นอาจารย์จึงให้ความสำคัญในเรื่องการสอนมากกว่าการวิจัย ประการที่สอง คือ เรื่องโครงสร้าง เมื่อให้ความสำคัญในเรื่องการเรียนการสอนมาก มีระบบการเรียนการสอนที่ชัดเจน ส่วนระบบวิจัยไม่มี หรือแม้จะเริ่มก็เป็นไปได้ยาก เพราะว่ามันไม่สามารถกำหนดโครงสร้างที่ชัดเจน แบบโครงสร้างการเรียนการสอนได้ อาจารย์ใหม่เข้ามาก็สามารถก้าวเข้าสู่ระบบการเรียนการสอนได้เร็ว ส่วนการก้าวเข้าสู่เรื่องวิจัยเป็นไปได้ยาก เพราะต้องศึกษาเอง นี่คือนสาเหตุที่ทำให้เข้าสู่งานวิจัยได้ยาก

นอกจากสาเหตุดังกล่าวแล้วยังเกี่ยวข้องกับลักษณะการบริหารงานวิจัยขององค์กรด้วย เพราะการกำหนดว่า มหาวิทยาลัยควรเป็นมหาวิทยาลัยวิจัยเป็นเรื่องใหม่ที่เพิ่งเกิดขึ้นเมื่อ 20 ปี ซึ่งทุกคนยังไม่รู้และเข้าใจ ตอนนี้ทางมหาวิทยาลัยมีความชัดเจนมากขึ้นว่า ต้องทำงานวิจัย และงานวิจัยต้องถูกถ่ายทอดเข้าสู่การเรียนการสอน ต้องถือว่า งานวิจัยกับการเรียนการสอนเป็นงานวิชาการทั้งคู่ สัดส่วนของการเรียนการสอนกับการทำวิจัย ควรจะเป็นเท่าไร ซึ่งขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคล บางคนอยากเน้นสอนก็สอนมาก แต่ถ้าเป็นภาพรวมของมหาวิทยาลัยสัดส่วนควรจะเป็นเท่าไร ก็ยังคงเป็นปัญหาอยู่ ตอนนี้ภารกิจมี 4 อย่าง คือ การเรียนการสอน ทำงานวิจัย การบริการวิชาการและการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม การเรียนการสอนรวมกัน 70% ของกิจกรรมของมหาวิทยาลัยทั้งหมด ฉะนั้นสัดส่วนของการทำงานวิจัยในมหาวิทยาลัยก็สูงขึ้นในภาพรวม แต่ก็ยังมีจุดด้อยในเรื่องของปริมาณงาน

ในภาพรวมของการทำวิจัย คณะที่ทำวิจัยมากที่สุด คณะทางด้านวิทยาศาสตร์น้อยที่สุดคือ สายมนุษยศาสตร์ คนส่วนใหญ่มองว่า การทำวิจัยของสายมนุษยศาสตร์ไม่ใช่งานวิจัย ไม่ใช่องค์ความรู้ใหม่ น่าจะเป็นสาเหตุที่ทำให้อาจารย์ไม่อยากทำวิจัย

ในส่วนของสถาบันวิจัยสังคม ทำงานด้วยกันกับทางศูนย์ ตอนแรกที่ก่อตั้งสถาบันวิจัย ได้ให้อาจารย์ทำวิจัยเป็นผู้ช่วย เมื่อนานไปอาจารย์ทุกคนก็เก่งขึ้นไม่อยากเป็นผู้ช่วย เพราะสามารถทำได้เองแล้ว ในกรณีนักวิจัยที่ไม่ใช่มีตำแหน่งอาจารย์ จะเป็นผู้เชี่ยวชาญพิเศษ นักวิจัยต้องสอนได้ต้องเอาประสบการณ์การวิจัยมาสอนด้วย สถาบันวิจัยจะทำงานวิจัยสหสาขาวิชาเน้นงานวิจัยเป็นหลัก ที่ผ่านมาสถาบันวิจัยมีปัญหาคือ นักวิจัยส่วนใหญ่ไม่ได้สอนที่บรรจุเป็นนักวิจัย ก็จะเป็นนักวิจัยไม่ใช่อาจารย์ ขอดำแหน่งทางวิชาการไม่ได้ ไม่เหมือนอาจารย์ที่มีผลงาน สามารถขอดำแหน่งทางวิชาการได้ เป็นความเหลื่อมล้ำมาก

สถาบันวิจัยสังคมให้มีการประสานงานวิจัยกับหน่วยงานวิจัยภายนอกทั้งระดับภูมิภาค ระดับชาติ และนานาชาติ มีนโยบายที่ส่งเสริมศักยภาพด้านการทำวิจัยเพื่อพัฒนาบุคลากรเน้นทั้งการให้ความรู้และทักษะการปฏิบัติ มีการจัดอบรมเทคนิควิจัยโดยเฉลี่ยแล้ว 1 ปี มี 4 รุ่นๆ ละ 4 เรื่อง เป็นอย่างน้อย และส่งบุคลากรไปอบรมกับหน่วยงานภายนอกด้วย

ในส่วนของการจัดระบบข้อมูลของสถาบันวิจัย มีความยากลำบากพอสมควร เพราะต้องใช้คอมพิวเตอร์เข้ามาเกี่ยวข้องมาก คนจบด้านคอมพิวเตอร์ก็ทำงานนี้ไม่ได้ เพราะไม่รู้เนื้อหา ส่วนคนที่รู้เนื้อหาก็คงไม่ชำนาญด้านคอมพิวเตอร์ คิดเชิงระบบข้อมูลไม่เป็น ขณะนี้ได้พยายามสร้างระบบ แต่ยังไม่ได้ผลน่าพอใจนัก คงต้องใช้เวลาฝึกอบรมบุคลากรให้เกิดความชำนาญ

ระบบการประเมินโครงการและการติดตามผลการวิจัย เดิมถ้าเป็นโครงการที่รับเงินอุดหนุนก็จะประเมินเอง มีปัญหาบ้างกับงานที่ได้จากงบประมาณแผ่นดิน ไม่มีการติดตามผล ทำให้มีงานวิจัยค้างเสร็จไม่ทันกำหนด ต้องจัดให้มีกรรมการตรวจสอบคุณภาพงาน

วิธีการจูงใจให้อาจารย์มหาวิทยาลัยทำวิจัย มีหลายระดับมีทั้งกองทุนรัชดาภิเษกและกองทุนอื่นๆ กองทุนรัชดาภิเษกสนับสนุนโครงการไม่ใหญ่นัก แต่ปัจจุบันอาจจะเปลี่ยนไปแล้ว อาจมีทั้งโครงการขนาดเล็กและใหญ่มีการพัฒนาให้เกิดการทำงานเป็นทีมขึ้น ต้องช่วยกันสร้างทีมวิจัย ถ้าสามารถพัฒนาโครงการที่ใหญ่เป็นทีมได้ ก็จะได้เงินทุนมากขึ้น สามารถชักจูงอาจารย์ใหม่เข้ามาร่วมวิจัย มีระบบที่เลี้ยงด้วย ในแง่ภาระงานสอน ตอนนี้นำมาพิจารณารูปแบบการคิดภาระงาน รูปแบบการให้แต้มให้ load กับงานสอนและงานวิจัย โดยให้แต่ละหน่วยงานไปคิดเอง น่าจะมีส่วนทำให้คนทำงานวิจัยมากขึ้น

ในอนาคตแนวโน้มการทำวิจัยของอาจารย์เมื่อมหาวิทยาลัยออกนอกงบประมาณมากขึ้น จะมีการประเมินความก้าวหน้าด้วยผลงานวิจัย เขียนบทความทางการศึกษา ส่วนนี้จะช่วยให้งานวิจัยมีคุณค่ามากขึ้น จะเห็นประโยชน์จากการทำวิจัยมากขึ้น เพราะสามารถเอามาเขียนขอผลงานได้เพราะว่าการสอนอย่างเดียวแล้วพัฒนาความรู้ด้วยการเขียนตำราเป็นแนวหนึ่งแล้วสามารถพัฒนาความรู้ด้วยการทำวิจัย และเขียนรายงานการวิจัย ซึ่งจะมีค่าเทียบเท่าตำราแรงจูงใจคงมีมากขึ้น

ผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาของรัฐคนที่ 2

วันที่ 25 เมษายน 2545 เวลา 10.30 – 11.30 น.

สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

สภาพการทำวิจัยของอาจารย์ในสถาบันอุดมของรัฐ ที่ผ่านมามาจนถึงปัจจุบันส่วนใหญ่ มุ่งเน้นสร้างผลงานเป็นรายชิ้น มากกว่ามุ่งเน้นสร้างผลงานเพื่อพิจารณาและนำไปใช้ประโยชน์ ผลงานรายชิ้นที่สร้างขึ้นมา เพื่อนำไปสู่การพัฒนาอย่างต่อเนื่องทางวิชาการของตนเอง เช่น เลื่อนขั้นเงินเดือน เลื่อนตำแหน่ง และส่วนใหญ่เป็นการวิจัยพื้นฐานมีชิ้นงานวิจัยประยุกต์ เป้าหมายใน

การทำวิจัยเพื่อพัฒนาและการนำไปใช้ยังมีน้อยมาก โดยเฉพาะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เช่น วิศวกรรม ฯลฯ ซึ่งทำให้งานวิจัยไม่เข้มข้น

ในด้านสังคมศาสตร์ ยังไม่มีการเอาปัญหาเป็นพื้นฐานงานวิจัย (Problem Based) หรืองานวิจัยที่เอาศักยภาพในงานวิจัยมาเพื่อแก้ปัญหา แต่ส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยเพื่อหาคำตอบ หรือแก้ข้อสงสัยในความอยากรู้เป็นหลัก นอกจากนี้ก็วิจัยอาวุโสบางคนก็อาจทำวิจัยโดยเอาปัญหาเป็นพื้นฐานอยู่บ้าง งานวิจัยในลักษณะที่รวมเอางานวิจัยย่อยๆ ที่ตอบคำถามเฉพาะด้านมารวมกันเป็นโครงการวิจัยใหญ่ เพื่อป้องกันหรือแก้ปัญหาสังคมในภาพรวม ยังไม่ค่อยมีปรากฏมากนัก อาจเป็นเพราะนักวิจัยยังไม่อาวุโสเพียงพอ ยังขาดประสบการณ์วิจัย แม้มีระบบ mentor ก็ยังเป็นแค่แนะนำให้ทำวิจัยให้เป็นแต่ไม่ได้แนะนำให้ศึกษาวิจัยในประเด็นปัญหาใหญ่ๆ ระดับชาติ ไม่ได้สอนในลักษณะให้เกิด conceptual thinking แต่สอนหรือแนะนำเพียง methodology ของการวิจัยเท่านั้น

พัฒนาการวิจัยของมหาวิทยาลัย 10 ปีแรก มุ่งเน้นด้านการเรียนการสอน (พ.ศ.2510-2520) เป็นสำคัญ 10 ปีที่สอง (พ.ศ.2521-2530) เริ่มมีการพูดคุยด้านการทำวิจัย ใครสนใจด้านใดเรื่องใดก็ทำเรื่องนั้นๆ ไม่มี direction แต่ผู้ทำวิจัยก็มีไม่เกิน 30% อีก 60-70% ยังคงเน้นด้านการสอนอย่างเดียว ทุนวิจัยยังมีไม่มาก อย่างไรก็ตามก็เริ่มมีผู้สนใจทำวิจัยมากขึ้นเรื่อยๆ เริ่มมีการพูดคุยกันมากขึ้นในระดับบัณฑิตศึกษา 10 ปีที่สาม (พ.ศ.2531 ขึ้นไป) มีการทำวิจัยกันอย่างจริงจังมากขึ้น อาจารย์ให้ความสนใจทำวิจัย แต่เพื่อขอตำแหน่งทางวิชาการ ในช่วงต่อๆ มา เริ่มมอง direction ของการทำวิจัยคณะและภาควิชาต่างๆ เริ่มให้ความสนใจในการศึกษาวิจัยใน field ของตนเองในภาพรวมมากขึ้น ไม่ใช่เป็นการค้นคว้าแก้ปัญหาเฉพาะเรื่องอย่างที่เคยปฏิบัติกันมาในอดีต เริ่มมีการจัดทีมวิจัยทำโครงการวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหาสังคมมากขึ้น แต่ยังมีอุปสรรคตรงที่ ยังมีผู้วิจัยจำนวนไม่มากต้องใช้เวลาปรับเปลี่ยนในระยะหนึ่ง

ในปี 2535 – 2536 กลุ่มวิจัยทำงานวิจัยเป็นทีมมีมากขึ้นมหาวิทยาลัยได้มีการจัดแบ่งทุนวิจัยเป็นประเภทต่างๆ ทั้งวิจัยเดี่ยวและทีมวิจัย มหาวิทยาลัยเริ่มให้ทุนงานวิจัยเป็นทีมมากขึ้น และจำนวนเงินทุนก็มีเพียงพอต่อการทำโครงการวิจัยขนาดใหญ่

ในยุคปัจจุบัน ได้มีการประกาศให้มหาวิทยาลัยเป็น “มหาวิทยาลัยเน้นการวิจัย” โดย Motivate ให้อาจารย์ทำวิจัยมากขึ้นทั้งตั้งกองทุนวิจัย ให้เวลาในการทำวิจัยมากขึ้น คิดภาระงาน โดยนำเวลาการทำวิจัยมาคิดเป็นภาระงานด้วย ให้การสนับสนุนให้อาจารย์เสนอผลงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศ

ปัจจุบัน มหาวิทยาลัยได้จัดตั้งศูนย์เครื่องมือทางวิทยาศาสตร์ โดยได้รับเงินสนับสนุนจากรัฐบาล 189 ล้านบาท จากรัฐบาล เป็นศูนย์เครื่องมือทางวิชาการเพื่อลดปัญหาการที่ไม่สามารถกระจายเครื่องมือทางวิทยาศาสตร์ให้กับผู้วิจัยได้ทั่วถึง เครื่องมือบางชนิดราคาสูงมาก ผู้

ที่สามารถมาใช้ศูนย์เครื่องมือทางวิทยาศาสตร์ได้แก่ นักวิจัย นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา และบุคคลภายนอก ถ้าอาจารย์มหาวิทยาลัยจำเป็นต้องใช้บริการจะเสียค่าใช้จ่ายเพียงเล็กน้อย บุคคลภายนอกมากกว่าเล็กน้อยโดยศูนย์เครื่องมือทางวิทยาศาสตร์นี้ได้รับการรับรองมาตรฐาน ISO 9002 เรียบร้อยแล้ว จึงทำให้เกิดความเชื่อถือได้ในเรื่องมาตรฐานและผลของการศึกษาวิจัย ผู้ใช้เครื่องมือได้รับการอบรมมาโดยตรง เพื่อให้อาจารย์ที่มีความประสงค์จะทำการศึกษาวิจัยได้พัฒนาห้อง Lab ของเขา และได้มีเครื่องมือบางอย่างของตนเองที่ใกล้ตัว

ด้านเงินงบประมาณ มหาวิทยาลัยได้แหล่งเงินทุน 3 - 4 แหล่ง ได้แก่ งบประมาณแผ่นดินประมาณปีละ 20 ล้านบาท งบเงินรายได้ของมหาวิทยาลัย ปีละ 20 ล้านบาท สำหรับการวิจัย ซึ่งก็มีหลักเกณฑ์ในการให้ทุนวิจัยที่ชัดเจนแหล่งทุนอีกแหล่งหนึ่ง ได้แก่ แหล่งทุนภายนอก เช่น สกว. สวทช. ทบวงฯ มหาวิทยาลัย ได้ปีละ 60 - 70 ล้านบาท โดยอาจารย์จะต้องเขียนโครงการวิจัยเข้าแข่งขัน แหล่งทุนอีกแหล่ง ได้แก่ แหล่งทุนจากต่างประเทศ ได้ปีละประมาณ 10 กว่าล้านบาท โดยนำฝ่ายวิเทศสัมพันธ์เข้ามามีบทบาทติดต่อเงินทุนกับต่างประเทศ และด้านตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานวิจัยของอาจารย์ในวารสารต่างประเทศ นอกจากนี้ ยังมีงบทุนวิจัยของมหาวิทยาลัยให้อาจารย์ของมหาวิทยาลัยได้ร่วมมือทำวิจัยกับมหาวิทยาลัยต่างประเทศด้วย ซึ่งถือเป็นการสร้างนักวิจัยรุ่นใหม่และสามารถสร้างศาสตราจารย์อายุน้อยให้กับมหาวิทยาลัยด้วย

ในเรื่องทักษะความเชี่ยวชาญด้านการทำวิจัยของอาจารย์ ทางมหาวิทยาลัย ได้สนับสนุนตั้งแต่การให้โอกาสอาจารย์แต่ละคนได้ทำวิจัยรายกรณี ซึ่งเป็นวิจัยย่อยๆ ซึ่งถือว่า นักวิจัยต้องฝึกฝนประสบการณ์การทำวิจัย จนวันหนึ่งก็จะสามารถพัฒนาตนเอง เป็นหัวหน้าโครงการวิจัยขนาดใหญ่ได้ มหาวิทยาลัยออกกฎว่า อาจารย์ที่มีตำแหน่งทางวิชาการ ระดับรองศาสตราจารย์ขึ้นไป จะต้องทำวิจัยขนาดใหญ่ หรือตั้งทีมวิจัยทำโครงการวิจัยขนาดใหญ่มากกว่าวิจัยเล็กๆ ในปัจจุบันอาจารย์ระดับรองศาสตราจารย์ ที่เป็นหัวหน้าโครงการวิจัยขนาดใหญ่มีประมาณ 10 กว่าคน ระดับศาสตราจารย์ส่วนใหญ่ จะอยู่ที่คณะแพทยศาสตร์ แต่มักเป็นวิจัยเดี่ยวมากกว่าวิจัยเป็นทีมด้วยธรรมชาติของศาสตร์ทางวิชาชีพ

ในด้านการติดตามความก้าวหน้าทางด้านการทำวิจัยของอาจารย์ โดยส่วนตัวของอธิการบดี มักใช้วิธีการประเมินอย่างไม่เป็นทางการจากการได้พบปะพูดคุย ไล่ถามกันในโอกาสต่างๆ ระหว่างอธิการบดี รองอธิการบดีฝ่ายวิจัยกับอาจารย์ผู้ทำวิจัยในคณะต่างๆ ทำให้ทราบถึงความก้าวหน้าในการทำวิจัย ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคในการทำวิจัยของอาจารย์ ทำให้สามารถ “ตามทัน” สภาพข้อเท็จจริงด้านการทำวิจัยของอาจารย์และสามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ทันเหตุการณ์

บทบาทด้านวิจัยของมหาวิทยาลัยกับการตอบสนองความต้องการของชุมชน ทั้งด้านพัฒนาเทคโนโลยีและความรู้สู่ชุมชนซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมาย เช่น กลุ่มเกษตรกร กลุ่มอุตสาหกรรม โดย

มหาวิทยาลัยได้จัดอาจารย์ นักวิชาการเฉพาะด้านลงพื้นที่เพื่อให้ความรู้ คำนวณศึกษาวิจัยปัญหาต่างๆ ที่เกิดในชุมชน เพื่อ ป้องกันแก้ไข เช่น การแปรรูปยางพารา มหาวิทยาลัยได้ศึกษาวิจัยโดยมีอาจารย์จากคณะทรัพยากรธรรมชาติ คณะอุตสาหกรรมเกษตร เข้ามาร่วมมือกับเกษตร และโรงงานอุตสาหกรรม ทำการศึกษาค้นคว้าวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพของยางพารา และการจัดแปรรูปยางพาราสู่ผลิตภัณฑ์ต่างๆ นอกจากนี้ยังมีการร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหาชุมชนร่วมกับหน่วยงานของรัฐและเอกชน โดยผ่านขบวนการทำวิจัยของอาจารย์

จุดแข็งของมหาวิทยาลัยที่เอื้อให้เกิดความก้าวหน้าในงานวิจัยของอาจารย์ คือ การที่มหาวิทยาลัยมีลักษณะเป็นมหาวิทยาลัยสมบูรณ์แบบ (Comprehensive University) เป็นมหาวิทยาลัยกลุ่มกลางของการพัฒนาเป็นมหาวิทยาลัยรุ่นแรกที่สูงภูมิภาคทำให้สามารถสร้างกำลังคน สร้างนักวิชาการได้อย่างกว้างขวางตามศักยภาพและปัญหาในเชิงภูมิศาสตร์ มหาวิทยาลัยจะให้ความสนใจศึกษาค้นคว้าวิจัยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับบริบทของสังคมภูมิภาคสามารถใช้ศักยภาพทางวิชาการเข้าสู่การพัฒนาชุมชนในภูมิภาคโดยนำทรัพยากรธรรมชาติของท้องถิ่นเข้ามาใช้ประโยชน์ให้มากที่สุด

มหาวิทยาลัยนี้เป็นมหาวิทยาลัยที่มีหลายวิทยาเขต ครอบคลุมพื้นที่ของภูมิภาคทำให้เกิดเป็นทั้งจุดแข็งและจุดอ่อน ในแง่จุดแข็งทำให้มหาวิทยาลัยได้เข้าถึงชุมชนอย่างแท้จริงเข้าใจปัญหาและให้บริการวิชาการได้ทั่วถึง ในแง่จุดอ่อนในการที่มหาวิทยาลัยมีหลายวิทยาเขตที่แยกกันอยู่คนละพื้นที่ ทำให้ไม่สามารถรวมพลังความสามารถทางวิทยาศาสตร์ และสังคมศาสตร์ให้มาร่วมประสานกันได้ทำให้ มหาวิทยาลัยเสียเปรียบมหาวิทยาลัยภูมิภาคอื่นๆ ทำให้เกิดปัญหาการร่วมมือในการประสานความรู้ในสาขาวิชา ในการสร้างสรรค์องค์ความรู้ใหม่ หรือ พัฒนาผลการวิจัยเพื่อแก้ปัญหาระดับชุมชนได้

อุปสรรคของมหาวิทยาลัยได้แก่ การที่ขาดโอกาสในการสร้างความเข้มแข็งในด้านต่างๆ เนื่องจากงบประมาณที่ได้ต้องกระจายไปตามวิทยาเขตต่างๆ ซึ่งต้องใช้งบประมาณมหาศาลกว่าที่จะสร้างความสมบูรณ์ทั้งด้านกายภาพ และด้านความรู้และวิทยาการต่างๆ

การทำวิจัยของอาจารย์จะส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยหลายด้านได้แก่ มหาวิทยาลัยเอานโยบายเรื่องมหาวิทยาลัยเน้นวิจัย (Research Oriented) เข้าเป็นนโยบายเสนอสภามหาวิทยาลัยซึ่งการเป็นมหาวิทยาลัยเน้นวิจัยต้องนำ 2 – 3 ส่วนประกอบหลักร่วมเข้าด้วยกัน คือ การนำวิจัยร่วมกับบัณฑิตศึกษา เน้นแผน ก. มากขึ้นให้ทำวิจัยมากขึ้น การจัดบัณฑิตศึกษาโดยเน้นวิจัยให้มากขึ้น ทุกวิทยาเขต บัณฑิตศึกษา ต้องให้ความสำคัญกับการสร้างงานวิจัยให้มากขึ้น

ประการที่สอง ชื่อเสียงของมหาวิทยาลัยอยู่ที่ผลงานวิจัยที่สามารถนำไปพัฒนาแก้ปัญหาตอบสนองของความต้องการของสังคมได้ งานวิจัยจะสร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรได้มาก

ที่สุด ทั้ง ความเข้มแข็ง ของผลผลิตวิชาการในระดับบัณฑิตศึกษา แม้แต่ในระดับปริญญาตรี
องค์กรต้องสร้างงานวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน การผลิตบัณฑิต และการพัฒนาสังคม ซึ่ง
มหาวิทยาลัยได้กำหนดภารกิจด้านวิจัยลงใน พ.ร.บ. ของมหาวิทยาลัยด้วย

มหาวิทยาลัยได้จัดการะงานทำวิจัยไว้กับภาระงานการสอนด้วย โดยคิดเป็นเครดิตให้
โดยมีกฎเกณฑ์ปฏิบัติอย่างเหมาะสม นโยบายมหาวิทยาลัยกำหนดให้อาจารย์ทุกคนต้องทำวิจัย
โดยจัดประเภทของผู้สอนไว้หลายประเภท ทั้งผู้ทำวิจัยเป็นหลัก หรือผู้ที่ยึดการสอนเป็นหลัก โดย
กำหนดภาระงานไว้เป็นเครดิต

ในอนาคต หวังว่า ภาระงานวิจัยของอาจารย์ควรเป็น 50% ของภาระงาน มหาวิทยาลัย
หากต้องการเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาให้เกิดวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ขึ้น ต้องกำหนดกลยุทธ์
โดยสร้างข้อกำหนดให้งานวิจัยเป็นภาระงาน ซึ่งรัฐต้องมีนโยบายให้ชัดเจนว่าประเทศไทยต้อง
เป็น Knowledge Based ต้องอยู่ได้ด้วยการศึกษาความรู้ ไม่ใช่ขายภูมิทัศน์ หรือบริการอย่างเดียว
และต้องเอาความรู้มาพัฒนาได้ งานวิจัยต้องออกมาเป็นนโยบายของประเทศ ต้องเอา
Knowledge Basedเท่าที่มีมาพัฒนาทรัพยากร นอกจากนั้นจะต้องมีการจัดสรรงบประมาณด้าน
การวิจัยให้ตอบสนองให้คนทำวิจัยให้มากยิ่งขึ้น รัฐต้องจัดสรรทรัพยากรและปัจจัยเกื้อหนุนให้คน
ได้รับความสะดวกและเอื้อต่อการทำวิจัยให้มากขึ้น

ผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาของรัฐคนที่ 3

วันที่ 25 เมษายน 2545 เวลา 09.00 – 10.00 น.

สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

ในปัจจุบันอาจารย์ที่ทำวิจัยมีน้อยเกินไป การทำงานวิจัยของอาจารย์ยังไม่เต็มที่
เท่าที่ควร ซึ่งน่าจะมีสาเหตุมาจากความท้อถอย มีความรู้สึกที่นักวิจัยเป็นคนกลุ่มน้อย มักมี
ความคิดเห็นไม่เหมือนคนอื่น จึงสื่อสารกับคนส่วนใหญ่ไม่รู้เรื่อง ไม่ได้มาจากสาเหตุของแหล่งทุน
เพราะมหาวิทยาลัยทุกแห่งมักมีทุนให้และก็เพียงพอที่อาจารย์จะทำวิจัย ฉะนั้นการที่อาจารย์ไม่
ควรทำวิจัยมากนัก น่าจะเป็นเรื่องของวัฒนธรรมวิจัยโดยตรง ได้แก่ ความเชื่อ ความคิด พฤติ-
กรรม กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องและบรรทัดฐานของหน่วยงาน ไม่น่าจะเกี่ยวกับงานสอนหนังสือ
เพราะการสอนหนังสือเป็นเรื่องธรรมดาทุกคนก็ต้องยอมรับ เพียงแต่จะไปยึดเกี่ยวกับกฎระเบียบ
ราชการแนวคิดดั้งเดิม งานราชการและงานวิจัยแตกต่างกัน ไม่สามารถควบคู่กันไปได้วัฒนธรรม
วิจัยของเราไม่เอื้ออำนวยกับการทำวิจัย

วัฒนธรรมวิจัยของมหาวิทยาลัยมีลักษณะหลากหลายบางคนก็มีวัฒนธรรมวิจัยที่ดี
ส่วนมากจะเป็นคณะเล็กๆที่ตั้งใหม่ เห็นชัดเจนว่ามีวัฒนธรรมวิจัยที่ดี ส่วนคณะที่ตั้งมานานแล้วจะ

มีวัฒนธรรมที่ยึดติดกับของเก่าซึ่งจะทำได้ยากลำบาก ถ้าเป็นสาขาทางเทคโนโลยีจะมีวัฒนธรรมที่เอื้อต่อการวิจัย ถ้าเป็นคณะมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ ดูจะมีปัญหาเรื่องวัฒนธรรมไม่เอื้อต่อการวิจัย เพราะภาระงานสอน และเป็นเพราะงานของอาจารย์ไม่มีการตีพิมพ์ไม่มี impact

ด้านนโยบายของมหาวิทยาลัยมีการเน้นด้านการทำวิจัยค่อนข้างชัดเจน ทางมหาวิทยาลัยได้ประกาศเป็นมหาวิทยาลัยเน้นการวิจัย มีการจัดสัมมนาหลายครั้งที่แสดงให้เห็นถึงความเอาใจจริงเอาใจกับการสร้างงานวิจัย มีเงินทุนงบประมาณที่ให้สนับสนุนงานวิจัย สอดคล้องกับนโยบายของมหาวิทยาลัย ฉะนั้นจึงไม่มีปัญหาด้านเงินทุนอุดหนุนการวิจัย จากการประเมินสาเหตุที่อาจารย์ไม่ทำวิจัย เพราะมีงานประจำมากอยู่แล้ว แหล่งเงินทุนใหญ่มี 3 แหล่ง แหล่งที่ใหญ่ที่สุดคือ สกว. แหล่งทุนดั้งเดิม คือ งบประมาณแผ่นดิน ซึ่งลดลงทุกปี แหล่งทุนในมหาวิทยาลัยและต่างประเทศ ทางมหาวิทยาลัยมีการประสานงานกับมหาวิทยาลัยต่างๆ ในหลายๆ เรื่อง ผลงานวิจัยส่วนใหญ่เน้นเรื่องวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี วิทยาศาสตร์ชีวภาพ มากกว่า มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ การที่อาจารย์สายวิทยาศาสตร์ ทำวิจัยกันมากกว่าเป็นเพราะมีปัญหาชัดเจนกว่า เป็นรูปธรรมมากกว่า แต่ทางด้านสังคมศาสตร์จะละเอียดอ่อนกว่า ซับซ้อนกว่า

ปัจจัยที่ทำให้พันธกิจด้านวิจัยของมหาวิทยาลัย ไม่บรรลุเป้าหมายเท่าที่ควรมีสาเหตุมาจากผู้บริหารหน่วยงานต่างๆ ระดับคณะไม่ค่อยให้ความสำคัญกับการวิจัยเนื่องจากเติบโตมาในระบบการเรียนการสอน การจะเป็นผู้บริหารต้องรับฟังเสียงสนับสนุนในคณะก็จะเน้นทางด้านการเรียนการสอน มีระบบพี่เลี้ยงบ้างไม่มาก

ปัญหาของการทำวิจัยของอาจารย์ ส่วนใหญ่มาจากความไม่คล่องตัวของกฎระเบียบ ทำให้ไม่เอื้ออำนวยให้ทำ ไม่ใช่เรื่องเงิน เป็นเพราะคนไม่อยากจะทำมากกว่า

สำหรับการเก็บข้อมูลการทำวิจัยของอาจารย์ มีฐานข้อมูลที่กองการศึกษาใครขอทุนจากเงินมหาวิทยาลัย เงินงบประมาณแผ่นดิน จะมีการบันทึกไว้จัดเก็บข้อมูลไว้แต่คณะชัดเจน ส่วนการประเมินโครงการและการติดตามผลงานวิจัย ได้มีการประเมินโครงการขึ้นอยู่กับแต่ละแหล่งทุนว่ามีข้อกำหนดอย่างไร

เห็นว่าการทำวิจัยของอาจารย์มีผลต่อการส่งเสริมการบริหารงาน หรือการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยอย่างมาก ถ้าอาจารย์ทำวิจัยมาก จะมีความรู้มากการสื่อสารจะมีประสิทธิภาพเป็นการเปิดโลกทัศน์ให้กว้างขึ้น ผลงานวิจัยมีผลต่อการเจริญงอกงามของมหาวิทยาลัยมาก ผลงานวิจัยได้ถูกนำมาใช้ประโยชน์ได้จริง เช่น งานวิจัยเรื่องน้ำท่วม ทำแล้วได้รู้ปัญหาที่คนอื่นยังไม่รู้

จุดแข็งของมหาวิทยาลัย ที่เอื้อต่อการทำวิจัยของอาจารย์ คือ การที่มหาวิทยาลัยมีเงินอุดหนุน และนโยบายที่สนับสนุนด้านวิจัยชัดเจน มีที่พักรักษาอาจารย์ที่ทำวิจัยการเดินทางสะดวก อากาศดี ไม่มีปัญหาด้านการจราจร มีอุปกรณ์พร้อมและทันสมัยโดยเฉพาะด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี สารสนเทศ พร้อมใช้ได้ในระดับหนึ่ง

จุดอ่อนหรือข้อจำกัดอันหนึ่งที่พบ คือ มีอาจารย์ที่เป็นรุ่นเก่าแต่ยังไม่เกษียณอายุราชการ จะทำวิจัยแบบไม่เอาจริงจังเท่าไร รุ่นรองลงมาอายุประมาณ 55 – 45 ปี ส่วนหนึ่งจะทำวิจัยเพื่อผลตอบแทนที่เป็นเงินทุนอุดหนุน อาจารย์ที่อายุ 30 ปี หรือ เพิ่งสำเร็จการศึกษาใหม่ๆ บางคนก็ไม่ทำ ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับผลตอบแทนเช่นกัน

สำหรับรูปแบบของวัฒนธรรมวิจัยของมหาวิทยาลัยในประเทศไทย ที่คาดหวังว่าควรจะเป็น เห็นว่า ทุกคนควรทำวิจัย ไม่เน้นปริมาณ แต่ขอให้ทำ จะต้องให้งานวิจัยมีผล ต้องทำถ้าไม่ทำจะมีปัญหา ต้องมี reward ให้ สำหรับคนทำวิจัย อาจจะต้องเริ่มจากการบังคับ พอออกนอกระบบเป็นมหาวิทยาลัยกำกับ ก็อาจมีผลกระทบบ้าง แต่คงไม่มากต้องค่อย ๆ ปรับมีผลกระทบต่อ งานวิจัยในแง่ที่ดีมากขึ้น ต้องทำวิจัยมากขึ้น ต้องใช้เวลาในการปรับตัว เปลี่ยนพฤติกรรม

ผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาของรัฐคนที่ 4

วันที่ 13 พฤษภาคม 2545 เวลา 09.00 – 10.00 น.

สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

สถาบันวิจัยแห่งนี้ ถูกจัดตั้งขึ้นมาเพื่อเป็น research service unit ไม่ได้ขึ้นอยู่กับทาง คณะใดคณะหนึ่ง ทำหน้าที่เป็น research promotion ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ใน 5 คณะ ได้แก่ คณะวิทยาศาสตร์ เกษตรศาสตร์ อุตสาหกรรมเกษตร สถาปัตยกรรม และ วิศวกรรมศาสตร์ ตัวงานไม่ได้จำกัดเฉพาะแค่ 5 คณะนี้เท่านั้น ยังรวมทั้ง ภาสัช แพทย์ เนื่องจากงบประมาณจากรัฐมีทิศทางการวิจัย 4 ทิศทาง ที่แบ่งแยกค่อนข้าง ชัดเจน แต่งานวิจัยจริงๆ บางครั้งบางตอนเกี่ยวโยงกับธุรกิจอุตสาหกรรมภายนอก หรือหน่วยงานต่างประเทศ งบประมาณที่ได้จากรัฐมีจำกัด สื่อให้เห็นว่าเมื่อมีงบประมาณน้อย วัฒนธรรมวิจัยจะไม่เกิดเมื่องานกับ งบประมาณเป็นเรื่องที่สอดคล้องกัน ปัจจัยที่ทำให้การวิจัยไม่บรรลุเป้าหมายเท่าที่ควร เพราะ การวิจัย ไม่ได้เป็น culture เท่าที่ควร research มีส่วนที่ทำให้นักวิจัยส่วนหนึ่งที่เข้ามาทำ เพราะ อยากรู้ หรือเพิ่งเรียนจบอยากขยายผลต่อ เนื่องจากประเทศเราเป็นประเทศมุ่งการเกษตร เฉพาะฉะนั้นงานวิจัยส่วนใหญ่ก็จะเป็น cultural view ส่วนมากงานวิจัยมี 2 ประเภท คือ วิจัย งานที่มีปัญหา และเป็นงานวิจัยที่เกิดจากความอยากรู้อยากเห็น ในส่วนของมหาวิทยาลัยก็มีส่วน นี้ แต่ยังมีขาดเงินทุน คิดว่าเราต้องการงานวิจัยที่แก้ปัญหาซึ่งในส่วนนี้จะให้มูลค่าเพิ่มค่อนข้างต่ำ ในขณะที่งานวิจัยที่เกิดจาก idea จะให้มูลค่าสูง แต่ก็มีความเสี่ยงสูงด้วย

ในด้านการบริหารจัดการด้านทุนงบประมาณ มีคณะกรรมการกลั่นกรอง โดยให้อาจารย์ เขียนโครงการวิจัย ทางศูนย์จะทำหน้าที่เป็นผู้ประสานกับหน่วยงาน / องค์กรต่างๆ ในด้านขอ

ทุนอุดหนุนวิจัย นอกจากนั้นยังมีระบบประเมินโครงการวิจัยด้วยการจัดผลตอบแทนให้กับผลงานวิจัยที่มีคุณภาพ มีการงานประชุม สัมมนา โดยให้อาจารย์หรือหน่วยงานต่างๆ เล่าถึงประสบการณ์การทำงานวิจัย งานวิจัยที่ได้งบประมาณแผ่นดินจะเน้น publication

ในด้านความร่วมมือกับสถาบันอุดมศึกษาอื่นๆ หรือองค์กรภายนอกขึ้นอยู่กับผู้วิจัยแต่ละคน ถือเป็นความรับผิดชอบเร่งด่วน แต่ละโครงการจะมีเงื่อนไขแตกต่างกันไป จะมีบ้างบางโครงการที่ศูนย์ฯ ได้ทำหน้าที่เป็นตัวประสานงานให้ความสะดวกทั้ง 2 ฝ่าย ในการร่วมงานวิจัยกัน

มหาวิทยาลัยมีระบบพี่เลี้ยงนักวิจัย (mentor) โดยให้มีอาจารย์อาวุโส 1 คน ตั้งที่นักวิจัยขึ้นมา แต่จะได้ผลบางส่วนเพราะยังขาดอาจารย์ที่เชี่ยวชาญ โดยเฉพาะโครงการวิจัยขนาดใหญ่ จะมีปัญหาเรื่องคนมากที่สุด ที่นักวิจัย 1 ทีม อาจมี 15 – 16 คน แต่คนทำงานจริงๆ เพียง 3 – 4 คน มหาวิทยาลัยมีหน่วยงานจำนวนมาก มีทั้งหน่วยงานที่มีความสามารถด้านวิจัยสูง สามารถจดสิทธิบัตรกับบริษัทต่างประเทศก็มี ในขณะที่บางหน่วยงาน งานวิจัยอ่อนแอมากก็มี สายทางวิทย์ อาจารย์บางหน่วยงานมีงานวิจัย 40% สอน 60% บางทีก็ไม่ใช่ เรายังไม่มีระบบที่ชัดเจน

ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการทำงานวิจัย เห็นว่า ส่วนใหญ่อาจารย์ยังทำตามที่ตัวเองอยากทำ ประเทศไทยมีปัญหาด้านการบริหารจัดการด้วยถ้าไม่มีการจัดการด้าน connection ให้ดี ทุกอย่างก็ไปได้ยาก ภาพรวมของวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ยังต้องพัฒนา ต้องสร้างนักวิจัยและสิ่งแวดล้อมในการวิจัย โดยการจัด success story โดยนำเอาคนที่ประสบความสำเร็จมาแลกเปลี่ยนประสบการณ์จัดโครงการงานการช่วยเขียน proposal ให้เวลา ต้องสรรหาคณะทำงานวิจัย น่าจะทำเหมือนเอกชน ลูกค้ำหลักของงานวิจัยคือรัฐบาล ต้องสร้างระบบการบริการ สร้างบัณฑิตใหม่เข้ามาเสริมงานสอนรัฐบาลยังมองไม่เห็นเท่าต่างประเทศผู้บริหารระดับสูงยังไม่เข้าใจวิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัย คือ มุ่งเน้นการวิจัย ความเป็นเลิศทางวิชาการ การมีคุณภาพ การพึ่งพาตนเอง การบริหารงานทุกอย่างต้องสมดุลกัน 4 ด้าน คือ ด้านการเงิน ด้านลูกค้ำ ต้องเข้าใจว่าทุกคนเป็นลูกค้ำ ต้องมีระบบงานวิจัยที่ดีและการเรียนรู้ของบุคลากร ในทุกๆ หน่วยงานต้องมีปัจจัยเหล่านี้ แล้วจึงจัดทำเป็นกลยุทธ์ต่างๆขึ้นมาใช้อย่างจริงจัง

ผลการสัมภาษณ์ ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ คนที่ 5

วันที่ 13 พฤษภาคม 2545 เวลา 14.00 – 15.00 น.

สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

สภาพการทำงานวิจัยของอาจารย์ในมหาวิทยาลัยของรัฐ ถ้ามองเฉพาะส่วนของสายการแพทย์ค่อนข้างชัดเจน คือ มีน้อยมาก เหตุผลคือ งานวิชาชีพหนักมาก ภาระงานบริหารมีมาก

จนไม่มีเวลาทำงานวิจัย ภาระการเรียนการสอนของอาจารย์แพทย์ก็หนักมาก ปัญหาเศรษฐกิจกับเงินเดือนที่อาจารย์ได้รับ ประกอบกับการมีครอบครัวแล้วเกิดความไม่พอเพียง จึงใช้เวลาไปทำงาน คลินิกเพิ่ม ยิ่งไม่มีเวลามากขึ้น เมื่อมองภาพกว้างๆ การทำวิจัยของอาจารย์ยังถือว่าน้อย ยังมีอีกหลายสาเหตุ เช่น อาจารย์มองว่างานวิจัยไม่ใช่สิ่งที่บังคับต้องทำ นอกจากนั้นปัญหาเรื่อง งบประมาณที่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ก็มีนโยบายใช้หักเงินรายได้ 5% มาจัดเป็นกองทุนทำการวิจัย แต่ละคณะจึงได้งบประมาณไม่เท่ากัน หรือมีงบประมาณน้อย

นโยบายของมหาวิทยาลัยเน้นการทำวิจัย เป็นมติของสภามหาวิทยาลัยมีการตั้งคณะกรรมการเพื่อกำหนดทิศทาง และแนวทางแผนงานหลักและแผนงานรองเกี่ยวกับงานวิจัยของมหาวิทยาลัย มีการจัดตั้งกองทุนวิจัยของมหาวิทยาลัย โดยสร้างระเบียบผ่านสภามหาวิทยาลัย ทุนที่ได้มาจากเงินรายได้เงินบริจาคโดยนำเฉพาะดอกผลมาใช้ นอกจากนั้นยังมีงบประมาณแผ่นดินและเงินอุดหนุนจากหน่วยงานต่างๆ

มหาวิทยาลัยนี้ ตั้งมาเกือบ 40 ปี โดยเริ่มตั้งแต่มี 3 – 4 คณะเติบโตขึ้นมาเรื่อยๆ แต่ละคณะมีการบริหารจัดการด้านวิจัยกันเอง 10 ปีที่ผ่านมา มีการจัดตั้งสถาบันวิจัยขึ้น 3 แห่ง เพื่อรับผิดชอบงานวิจัย สถาบันแรก คือ สถาบันวิจัยสังคม สถาบันที่สอง คือ สถาบันวิทยาศาสตร์สุขภาพ สถาบันที่สาม คือ สถาบันวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี ยกตัวอย่างเช่น สถาบันวิทยาศาสตร์สุขภาพ วิจัยในแง่สหสาขาวิชา ประกอบด้วย คณะแพทยศาสตร์ คณะเภสัชศาสตร์ คณะทันตแพทยศาสตร์ แต่ละสถาบันไม่ได้ดำเนินงานตามนโยบายที่วางไว้ แต่ขึ้นอยู่กับนโยบายของผู้บริหารสถาบันแต่ละยุคสมัย เนื่องจากผู้อำนวยการมีการเปลี่ยนแปลงแต่ละคนมีความเชี่ยวชาญในแต่ละด้านที่แตกต่างกันไป ก็จะมุ่งเป็นเน้นการวิจัยไปตามที่ตนเชี่ยวชาญเป็นหลัก

ในส่วนของนโยบายของมหาวิทยาลัยที่มุ่งพัฒนาศักยภาพการทำวิจัยของอาจารย์ ทางมหาวิทยาลัยมีนโยบายให้นักวิจัยมารวมตัวกันเพื่อทำวิจัยในสหสาขาวิชา เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ให้ตรงกับความต้องการของภาครัฐและเอกชน มหาวิทยาลัยมีความตั้งใจจะให้ Center of Excellence ซึ่งในบางคณะที่มีศักยภาพนักวิจัยได้ตั้งศูนย์นี้เอาไว้ 2 – 3 Center แล้ว

ด้านงบประมาณที่สนับสนุนงานวิจัย แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ หนึ่ง งบประมาณแผ่นดินมหาวิทยาลัยให้การสนับสนุนนักวิจัยเสนอโครงการเข้ามาโดยมีคณะกรรมการกลั่นกรอง โดยเชิญผู้เชี่ยวชาญจากสภาวิจัยแห่งชาติ จาก สกว. จากทบวงมหาวิทยาลัยมาให้การอบรมนักวิจัย หรือให้แนวทางการเขียนเค้าโครงการวิจัยแก่นักวิจัยที่จะขอของงบประมาณแผ่นดิน สอง งบประมาณจากแหล่งทุนภายนอก ขึ้นอยู่กับความสามารถของนักวิจัยที่จะเสนอโครงการเพื่อให้ได้เงินอุดหนุน ปีหนึ่ง ๆ อาจารย์ได้เงินอุดหนุนจากแหล่งทุนภายนอกค่อนข้างมาก

ในด้านการอบรมความรู้ด้านการวิจัย มหาวิทยาลัยได้จัดอย่างสม่ำเสมอและประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง คือ นักวิจัยคนใดที่ทำอยู่แล้วก็มักจะทำอยู่ตลอดต่อเนื่อง โดย

ขณะเดียวกัน มหาวิทยาลัยก็พยายามที่จะผลิตนักวิจัยรุ่นใหม่ มีการประกาศให้นักวิจัยมาสมัครในแต่ละปี เพื่อเข้ารับการฝึกอบรมเพื่อรู้วิธีการเขียนวิจัย มีเงินสนับสนุนแต่ละโครงการ ในปีนี้มีนักวิจัยรุ่นใหม่เข้ารับการอบรมจำนวน 81 คน มีโครงการประมาณ 70 โครงการ เป็นเงินประมาณ 2 ล้านบาท เพื่อสนับสนุนสำหรับนักวิจัยที่มีผลงานดีเด่น ในระดับนักวิจัยรุ่นใหม่จะให้เขียน report มาให้ และมีการตีพิมพ์ทั้งภายในและต่างประเทศ สิ่งที่ได้ผลักดันให้นักวิจัยทำการวิจัย แบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม กลุ่มหนึ่งทำงานวิจัยเพื่อผลงานทางวิชาการมีค่อนข้างมาก อีกกลุ่มหนึ่งทำการวิจัยเพื่อเอาไปประยุกต์ใช้ไม่สนใจกับตำแหน่งทางวิชาการ

งานวิจัยส่วนหนึ่งช่วยแก้ปัญหาชุมชนได้อย่างมาก ซึ่งก็เป็นนโยบายอันหนึ่งของมหาวิทยาลัย ยกตัวอย่างเช่น ในสายเกษตร คือ ปัญหาเรื่องลำไย ซึ่งนำผลกำไรเข้าภาคเหนือจำนวนมาก ปัญหาคือ ราคาลำไยไม่แน่นอน ออกไม่สม่ำเสมอ เพราะฉะนั้นเราจะสนับสนุนให้นักวิจัยเข้าไปแก้ปัญหาในส่วนนี้จุดประสงค์ เราจะใช้งานวิจัยเข้าไปแก้ปัญหาสังคมในหลายๆ ด้าน

มหาวิทยาลัยมีนโยบายสร้างโอกาสให้แก่อาจารย์เพื่อทำงานวิจัย คือ นอกจากจัดอบรมพัฒนาเพื่อสร้างนักวิจัยแล้ว เรายังอยากให้เป็นนักวิจัยและเป็นวิชาชีพได้ด้วย อย่างเช่น แพทย์งานวิจัยของแพทย์ก็เป็นวิชาชีพได้เลย หรืออย่างในรูปแบบการเรียนการสอน น่าจะจัดให้การวิจัยเข้าไปอยู่ในชั่วโมงการเรียนการสอนด้วย

หากต้องการให้เกิดวัฒนธรรมวิจัยขึ้นในมหาวิทยาลัย ควรจะเริ่มตั้งแต่ระบบการเรียนการสอน เน้นระดับตั้งแต่มัธยมขึ้นมา ถึงปริญญาตรีได้มีพื้นฐานเกี่ยวกับการวิจัย เอกการวิจัยมาใส่ในการเรียนการสอน จะเป็นสิ่งกระตุ้นได้ต้องปลูกฝังนิสัยรักทำวิจัยก่อน จะทำให้ง่ายขึ้นเมื่ออยู่ในมหาวิทยาลัย

จุดเด่นของมหาวิทยาลัยที่ทำให้อาจารย์ทำวิจัย คือ location คุณสมบัติหลาย ๆ อย่าง ทำให้คนไม่ออกไปไหนประกอบกับมหาวิทยาลัยพยายามให้การสนับสนุน เช่น เมื่อใครทำวิจัยสำเร็จต้องการจดสิทธิบัตร เราก็มีหน่วยงานจัดทำให้ ใครได้รับรางวัลดีเด่นเราก็เชิดชูเกียรติให้ มอบวุฒิบัตร เชิญผู้มีชื่อเสียงในจังหวัดมารับรู้

ปัจจุบันมีอาจารย์ประมาณ 25% ที่ทำงานวิจัย ถ้าสามารถเป็น 40% ได้ก็นับว่าดีมาก บางคณะก็ไม่เอื้อเลย บางคณะไม่ได้ทำเลย เพราะภาระงานอย่างอื่นมีมากกว่า แต่ในสายแพทย์มีวิธีแก้ไขได้ คือ เมื่อจบแพทย์ 6 ปีแล้ว ก็ไปเรียนแต่เป็นแพทย์ผู้เชี่ยวชาญ ใช้เวลาอีก 10 ปี ส่วนมากก็จะเน้นไปในด้านการรักษาเฉพาะทางไป เพราะฉะนั้น Basic การวิจัยจึงไม่ค่อยมี และโครงการหนึ่งที่ต้องการเสนอ คือ โครงการของ Ph.D. M.D. คือ เมื่อเขาเข้ามาเรียนแพทย์ 6 ปี ก็ให้เขาไปทำ Ph.D. ต่อเนื่องเลย โดยเราเป็นผู้ให้ทุน เมื่อได้ Ph.D. กลับมาก็เรียนแพทย์อีก 2 ปี ก็จะได้ M.D. เมื่อจบแล้วก็ได้ Ph.D. M.D. พวกนี้ควรจะรับไว้เป็นอาจารย์เพราะมีความชำนาญด้านวิจัยดีมาก

ผลการสัมภาษณ์ ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาของรัฐคนที่ 6

วันที่ 21 พฤษภาคม 2545 เวลา 11:00 น.

สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

ภาพรวมของการทำวิจัยของอาจารย์ในมหาวิทยาลัยของรัฐ เท่าที่ผ่านมามาจนถึงปัจจุบัน มองเป็น 2 ประเภทด้วยกัน ประการแรก คือ คนที่ทุ่มเทกับงานวิจัยอย่างจริงจังและต่อเนื่อง อีกประเภทเป็นคนที่ไม่ค่อยสนใจงานวิจัยหรือทำแล้วไม่ค่อยทำต่อเนื่อง คนส่วนหนึ่งมีความคิดที่จะค้นคว้าหาความรู้ให้กับตัวเองมากกว่าการที่สอนหรือการทำงานอย่างอื่น ทำให้เกิดความมุ่งมั่นในการทำงานวิจัยอย่างมาก แต่คนที่ไม่สนใจงานวิจัยอาจเป็นเพราะมีงานบริหารหรืองานกิจกรรมอื่นๆ ที่มากมายอยู่แล้วจนไม่มีเวลาที่จะมาทำวิจัยอีก และเท่าที่ผ่านมามีพบว่าอาจารย์ที่ทำวิจัยนั้นมีเหตุผลที่แตกต่างกัน บางคนทำงานวิจัยมากแต่งานวิจัยไม่มี impact เลย เป็นงานวิจัยเพื่อที่จะตอบสนองของความเจริญเติบโตของตนเองเท่านั้นทำในเรื่องที่อยากรู้ผลที่ได้ตอบแทน คือ ตำแหน่งทางวิชาการ ในขณะที่อาจารย์ส่วนหนึ่งทำวิจัยอย่างละเอียดเจาะลึกและต่อเนื่อง ซึ่งทางมหาวิทยาลัยได้ให้การสนับสนุนเงินทุนงบประมาณด้านวิจัยและพยายามจะส่งเสริมให้อาจารย์ขยายขอบเขตการวิจัยให้เป็นการวิจัยขนาดใหญ่ และเป็นวิจัยที่มีคุณภาพ ใช้ประโยชน์แก่สังคมได้

มหาวิทยาลัยในปัจจุบันมีนโยบายด้านการวิจัยที่ชัดเจน โดยตั้งเป้าหมายไว้ว่ามหาวิทยาลัยจะเป็นสถาบันอุดมศึกษาที่จะทำการสอนอย่างเดียวไม่ได้ แต่ต้องมีผลงานวิจัย และเป็นผลงานวิจัยที่สามารถตอบสนองหรือแก้ปัญหาของชุมชนได้ในระดับหนึ่ง เป็นงานวิจัยที่สร้างองค์ความรู้ใหม่ให้แก่สาขาวิชาชีพต่างๆ

นโยบายของมหาวิทยาลัยในการส่งเสริมการวิจัยของอาจารย์ เพื่อบรรลุสู่เป้าหมายของมหาวิทยาลัยนั้น ในส่วนของฝ่ายงานวิจัยได้พยายามกระตุ้นส่งเสริมกิจกรรมต่างๆ และมีมาตรการต่างๆ ที่จะทำให้มหาวิทยาลัยมุ่งไปสู่เป้าหมาย เช่นนอกจากจะสนับสนุนงานวิจัยโดยมหาวิทยาลัยเป็นตัวกลางในการขอโครงการวิจัยจากสภาการวิจัยแห่งชาติ ของงบประมาณแผ่นดินแล้วยังมีโครงการใช้เงินรายได้ของมหาวิทยาลัยเพื่อนำมาส่งเสริมกิจกรรมทางการวิจัยเพิ่มมากขึ้น เช่น ให้การส่งเสริมนักวิจัยหน้าใหม่ให้ทำงานวิจัย ส่งเสริมนักวิจัยรุ่นเก่าให้สร้างกลุ่มวิจัยเฉพาะทาง เพื่อดึงคนวิจัยรุ่นใหม่เข้ามาเป็นกลุ่มใหญ่ๆ ขึ้น มีระบบพี่เลี้ยงนักวิจัย ช่วยให้คำปรึกษาแนะนำแก่นักวิจัยรุ่นใหม่ นโยบายของสภามหาวิทยาลัยจะกระตุ้นให้มหาวิทยาลัยมีความเจริญเติบโตด้านงานวิจัยให้ทัดเทียมกับระดับมาตรฐานนานาชาติ มีการจัดเก็บรวบรวมผลงานวิจัยของอาจารย์มีหน่วยงานทำหน้าที่เผยแพร่ผลงานวิจัยที่มีคุณภาพของอาจารย์

ในด้านการจัดสรรทรัพยากรและงบประมาณเพื่อส่งเสริมด้วยการวิจัย มหาวิทยาลัยได้ตั้งคณะกรรมการพิจารณาการให้ทุนอุดหนุนงานวิจัยทั้งงบประมาณส่วนหนึ่งที่ได้จากงบประมาณแผ่นดิน ทุน สกว., ทุน สวทช. และงบประมาณจากเงินรายได้ของมหาวิทยาลัย ซึ่งมหาวิทยาลัยได้มีหลักเกณฑ์การพิจารณาการให้ทุนวิจัยไว้ในหลายประเภท ทั้งนักวิจัยหน้าใหม่และนักวิจัยอาวุโส ทั้งงานวิจัยเดี่ยวและทีมวิจัยขนาดใหญ่ ส่วนในเรื่องการจัดบริการสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เช่น อุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ในการวิจัย คอมพิวเตอร์ ห้องทดลองต่างๆ ส่วนใหญ่จะจัดอยู่ในแต่ละคณะ เพราะงานวิจัยแต่ละศาสตร์มีความแตกต่างกัน อุปกรณ์ที่ใช้จึงแตกต่างกันในแต่ละสาขาวิชา

สถาบันวิจัยของมหาวิทยาลัยนี้ ในปัจจุบันยังไม่ใช้หน่วยงานกลางที่ให้บริการด้านการทำวิจัยของบุคลากรมหาวิทยาลัยทั้งหมด แต่จะดูแลเรื่องงานวิจัยเกี่ยวกับสังคมเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งทาง ม.ขอนแก่น กำลังจะมีการปรับโครงสร้างองค์กรใหม่ เพื่อให้สถาบันวิจัยเป็นหน่วยงานให้บริการด้านข้อมูล ข่าวสารต่างๆ ด้านการทำวิจัย จัดหาแหล่งเงินทุนเป็นหน่วยประสานงานกับทั้งหน่วยงานภายในและภายนอกเกี่ยวกับโครงการวิจัยทุกประเภท และทำหน้าที่จัดฝึกอบรมให้ความรู้ หรือ เพิ่มพูนประสบการณ์ด้านการวิจัยให้กับอาจารย์ของมหาวิทยาลัย ในปัจจุบันการจัดฝึกอบรม หรือจัดสัมมนาให้ความรู้ด้านวิจัย จะเกิดจากหน่วยงานหลายส่วนทั้งคณะวิชา ภาควิชา และมหาวิทยาลัย โดยใช้งบประมาณของมหาวิทยาลัย

สำหรับด้านความร่วมมือกับองค์กรเอกชน หรือหน่วยงานภายนอก มหาวิทยาลัยได้มีการประสานความร่วมมือกับบริษัทและโรงงานอุตสาหกรรมในชุมชน โดยได้รับเงินทุนสนับสนุนในด้านการค้นคว้าวิจัยเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาผลิตภัณฑ์ต่างๆ มีงานวิจัยจำนวนมากที่สามารถแก้ปัญหาของชุมชนในภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทั้งงานวิจัยด้านเกษตรกรรม อุตสาหกรรม

แนวทางในการสร้างแรงจูงใจเพื่อสร้างโอกาสให้อาจารย์ในสถาบันได้ทำวิจัยมากขึ้นนั้น มหาวิทยาลัยได้จัดเวลาการทำวิจัยของอาจารย์เป็นภาระงานร่วมกับภาระงานสอนด้วย มีการประกาศเกียรติคุณสำหรับผลงานวิจัยที่ดีเด่นได้รับรางวัลหรือได้รับการยกย่องจากองค์กร หรือหน่วยงานเจ้าของทุนวิจัยว่า เป็นผลงานวิจัยที่มีคุณภาพ สามารถนำไปใช้ประโยชน์และแก้ปัญหาได้ นอกจากนี้มหาวิทยาลัยยังให้การสนับสนุนให้มีการตีพิมพ์ผลงานวิจัยลงในวารสารต่างประเทศ โดยมีเงินสนับสนุนให้ด้วย ในกรณีที่อาจารย์คนใดต้องการไป present งานต่างประเทศ มหาวิทยาลัยก็จะสนับสนุนเงินส่วนหนึ่งให้ด้วย

สำหรับการทำงานวิจัยของอาจารย์ที่มีผลต่อการส่งเสริมประสิทธิภาพการดำเนินงานของสถาบันนั้น สิ่ง que เห็นชัดเจน คือ เมื่อทำวิจัยจะมีประสบการณ์ตรงไปสื่อสารกับนักศึกษาได้ ก่อให้เกิดความเชื่อมั่นในสิ่งที่ครูสอนมากกว่าการดูตำราสอนอย่างเดียว จะเห็นว่าการวิจัยจะช่วยให้อาจารย์ได้มุมมองใหม่ๆ แนวคิดใหม่ๆ ซึ่งจะนำมาใช้พัฒนาการเรียนการสอนได้เป็นอย่างดี

จุดเด่นของมหาวิทยาลัยที่ถือเป็นจุดแข็งของมหาวิทยาลัยด้านการวิจัยคือ มหาวิทยาลัยมีคณาจารย์ที่ทุ่มเทด้านการทำวิจัยอย่างจริงจัง และสามารถผลิตผลงานวิจัยที่มีคุณภาพ สร้างองค์ความรู้ใหม่ พัฒนาสังคมได้มากมาย เช่น ด้านเกษตร ด้านวิศวกรรมศาสตร์ มีอาจารย์ที่เก่งด้านนี้จำนวนมาก ส่วนด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ ก็มีอาจารย์ที่มีความเชี่ยวชาญหลายคนที่ศึกษาวิจัย เช่น การศึกษาสภาพสังคมชนบท ศีทศาสตร์ นักวิจัยเหล่านี้จะทำการวิจัยอย่างต่อเนื่อง

หากต้องการให้เกิดการพัฒนาวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์ในมหาวิทยาลัยในภาพใหม่ จะต้องเริ่มตั้งแต่การคัดเลือกคนเข้ามาในระบบต้องมีกระบวนการในการคัดเลือกกว่า เราจะ สามารถได้บุคลากรที่มีทักษะทั้งด้านการสอนและการวิจัย ตั้ง design วิธีการคัดเลือกใหม่ ต้องได้บุคลากรที่ไม่ใช่แค่เก่งด้านวิชาการอย่างเดียว แต่ต้องมีบุคลิกภาพที่ดีสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ไม่เห็นแก่ตัว สื่อสารกับคนอื่นได้ดีมีมนุษยสัมพันธ์ดี มหาวิทยาลัยต้องมีนโยบายสร้างนักวิจัยรุ่นใหม่ต้องสร้างบรรยากาศให้เอื้อต่อการทำวิจัย ให้อาจารย์อยากทำวิจัยเพราะใจรัก อยากพัฒนาความสามารถความรู้ทักษะและประสบการณ์ด้านวิจัย ไม่ใช่ทำวิจัยเพียงเพื่อขอตำแหน่งทางวิชาการอย่างเดียว

เมื่อมหาวิทยาลัยต่างๆ ออกนอกระบบ เป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐเชื่อว่าระบบการบริหารจัดการจะมีความสะดวกเอื้ออำนวยต่อการทำงานมุ่งผลงานมากกว่ารายละเอียดปลีกย่อยของขั้นตอนต่างๆ การดำเนินงานวิจัยจะรวดเร็วขึ้น ให้อิสระกับผู้ทำวิจัยมากขึ้น โดยเน้นที่ผลงานที่มีคุณภาพและประเมินได้

ผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาของรัฐคนที่ 7 และคนที่ 8

วันที่ 10 มิถุนายน 2545 เวลา 13:00 - 15:00 น.

สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

มหาวิทยาลัยมีเป้าหมายการพัฒนาความสามารถด้านการทำวิจัยของอาจารย์ โดยมีเป้าหมายให้ มหาวิทยาลัยบูรพาเป็นศูนย์กลางความเป็นเลิศด้านการวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ต้องการให้มีการพิมพ์เผยแพร่ผลงานวิจัยของอาจารย์ในวารสารระดับนานาชาติ และให้มีการจัดสิทธิบัตรสำหรับผลงานวิจัยที่สร้างองค์ความรู้ใหม่ หรือเพื่อการพัฒนา นอกจากนี้มหาวิทยาลัยยังมีเป้าหมายให้มีการนำผลการศึกษาวิจัยมาถ่ายทอดสู่กระบวนการเรียนสอนนักศึกษาทั้งระดับปริญญาและบัณฑิตศึกษา ตลอดจนการเพิ่มรายได้ของมหาวิทยาลัย จากการสนับสนุนทุนวิจัยร่วมกับองค์กรเอกชน และภาคอุตสาหกรรม

ในด้านนโยบายในการส่งเสริมการวิจัยของอาจารย์ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ มหาวิทยาลัยได้จัดอาจารย์และนักวิจัยอาวุโสเป็นที่เลี้ยงให้กับอาจารย์ใหม่หรืออาจารย์ที่เพิ่งเริ่มทำวิจัย มีการสร้างความร่วมมือด้านวิจัยกับหน่วยงานในต่างประเทศ มีการจัดทำวารสารระดับนานาชาติ เพื่อให้มีเวทีของอาจารย์ในการเผยแพร่ผลงานวิจัยสู่สาธารณะ มีการจัดส่งอาจารย์ไปทำวิจัยร่วมกับผู้เชี่ยวชาญในหน่วยงานอื่นๆ และมีการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยสร้างงานวิจัยและพัฒนา (R+D)

หลักการจัดสรรทรัพยากรและงบประมาณเพื่อส่งเสริมด้านการวิจัยของมหาวิทยาลัย ได้จัดตั้งกองทุนวิจัยวางนโยบายให้ทุกหน่วยงานจัดสรรเงินรายได้ของหน่วยงาน 10% เพื่อการวิจัย มีการจัดซื้อเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในการวิจัยของอาจารย์และนักวิจัย นอกจากนี้มหาวิทยาลัยได้มีการสนับสนุนการสร้างเครือข่ายนักวิจัย อีกด้วย

ในด้านการส่งเสริมความรู้และทักษะการทำวิจัยของอาจารย์ มหาวิทยาลัย ได้จัดให้มีการประชุมสัมมนาวิธีการเขียนโครงการวิจัยชุดเพื่อขอทุนอุดหนุนจากมหาวิทยาลัยมีการจัดเสวนาการทำวิจัยในสาขาต่างๆ นอกจากนี้ยังมีการจัดประชุมนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ

ปัญหาและอุปสรรคที่มีผลต่อการทำวิจัยของอาจารย์ พบว่าอาจารย์มีภาระงานสอนมากจนไม่มีเวลาทำวิจัย อาจารย์ส่วนใหญ่ยังขาดแรงจูงใจในการทำวิจัย ที่สำคัญอาจารย์ส่วนใหญ่จะรู้สึกว่าการได้รับทุนงบประมาณแผ่นดิน มีระเบียบปฏิบัติมากมาย จนเบื่อที่จะทำวิจัย

ปัจจัยที่ทำให้พันธกิจด้านการวิจัยไม่บรรลุเป้าหมาย พบว่าอาจารย์ขาดประสบการณ์ในการทำวิจัย โดยเฉพาะงานวิจัยโครงการใหญ่ที่เป็นสหวิทยาการ นอกจากนี้ยังขาดระบบข้อมูลข่าวสารที่สะดวกรวดเร็ว ทำให้บ่อยครั้งที่อาจารย์ส่วนใหญ่พลาดโอกาสในการขอทุนอุดหนุนจากหน่วยงานต่างๆ

สำหรับแนวทางในการจูงใจเพื่อสร้างโอกาสให้อาจารย์ทำวิจัยเห็นว่าการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของการเลื่อนตำแหน่งทางวิชาการและความดีความชอบ และควรให้งานวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของรายได้ของนักวิจัยด้วย

มหาวิทยาลัยเห็นความสำคัญของงานวิจัยว่ามีผลต่อการส่งเสริมประสิทธิภาพการดำเนินงานของสถาบัน โดยผลงานวิจัยที่มีคุณภาพ และมีประโยชน์ต่อสังคม สามารถแก้ไข ปัญหาของสังคมได้อย่างแท้จริง สามารถสร้างชื่อเสียงให้กับมหาวิทยาลัยอย่างมาก และมหาวิทยาลัยได้มีการนำผลการวิจัยไปใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอนให้ทันสมัยยิ่งขึ้น

หากต้องการให้มีการพัฒนาวัฒนธรรมการวิจัยของอาจารย์ สิ่งที่ต้องพัฒนาอย่างเร่งด่วนคือ การจัดการประชาสัมพันธ์ เพื่อให้อาจารย์ได้รู้แหล่งข้อมูลและทรัพยากรบุคคล ควรจัดให้มีกิจกรรมส่งเสริมการวิจัยให้มีความหลากหลายรูปแบบอย่างต่อเนื่อง และเห็นว่า การจัดการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา ควรทำหน้าที่เป็นแกนนำด้านการพัฒนางานวิจัยของมหาวิทยาลัย

นอกจากนั้นควรจัดให้มีบรรยากาศวิชาการที่ส่งเสริมให้เกิดการทำวิจัยขึ้น โดยสร้างไทรภาคี ทั้งมหาวิทยาลัยเอกชน และรัฐบาลควรมีความร่วมมือกันสนับสนุนให้เกิดการสร้างสรรคผลงานวิจัยที่มีคุณภาพ ควรมีหน่วยงานรับผิดชอบด้านวิจัยอย่างจริงจัง ทำหน้าที่จัดหาแหล่งทุน บริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัยและติดต่อประสานความร่วมมือกับสถาบันต่างๆ ทั้งภายในและต่างประเทศ

ผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ คนที่ 9

วันที่ 4 กรกฎาคม 2545 เวลา 09:30 – 10.00 น.

สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

สภาพการทำวิจัยของอาจารย์ ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ในช่วงย้อนไปประมาณ 10 ปี จนถึงปัจจุบัน เห็นว่า มีหลายระยะ คือ ในระยะแรก ทำวิจัยเพราะความอยากรู้ เป็นความอยากรู้ ที่ถูกวางกรอบมาก่อน โดยจากการที่เคยศึกษามาก่อน เช่น ทำวิจัยเรื่องปลา สรีระวิทยาของปลา ก็จะทำในเรื่องที่เกี่ยวข้องตรงกันอีก ไม่ค่อยคิดแตกต่างไปจากความคิดเดิมๆ ทำแต่เรื่องที่เคยเรียนมาศึกษา และไม่ค่อยสนใจว่า สิ่งที่ทำวิจัยนั้นได้ตอบสนองความต้องการของสังคมหรือไม่ สามารถนำไปใช้ได้จริงหรือไม่ สรุปทำวิจัยเพราะแค่อยากรู้ ลักษณะการทำวิจัยของคนไทยมีลักษณะ adopt ไม่ใช่ adapt คือ รับมาทั้งหมด ไม่มีการปรับเปลี่ยนเลย เรียนรู้จากฝรั่งมาอย่างไรก็ปฏิบัติตามนั้นทั้งหมด ไม่มีการปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมไทย อาจารย์ในมหาวิทยาลัยมักจะคิดว่า การจบปริญญาเอกน่าจะทำได้แล้ว แม้ทุกคนเคยผ่านการทำวิจัย วิทยานิพนธ์มาแล้ว แต่ยังขาดความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ในการทำวิจัย ขาดการทำงานร่วมกับผู้อื่นขาดมุมมองด้านต่างๆ นอกเหนือจากงานในสาขาของตนเอง เหล่านี้เป็นปัญหาและอุปสรรคของความก้าวหน้าในการทำวิจัยของอาจารย์ในมหาวิทยาลัยไทย

ปัญหาอีกประการหนึ่ง คือ การบริหารจัดการ เรายังขาดการฝึกฝนทักษะด้านการบริหารจัดการ เช่น การจัดการกับวัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้ร่วมกัน ใช้อย่างไรให้คุ้มค่าที่สุด ลีนเบสสิ่งน้อยที่สุด จะบริหารการทำงานเป็นทีมอย่างไรให้ได้ประสิทธิภาพมากที่สุด ที่มหาวิทยาลัยนี้มี Center of Excellence เป็นศูนย์เชี่ยวชาญเฉพาะทาง ร่วมทีมกันทำโครงการวิจัยขนาดใหญ่ แล้วแบ่งงานกันไปทำ ลักษณะงานวิจัยเป็นแบบต่อเนื่อง เน้นการนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง

มหาวิทยาลัยมีเป้าหมายในการพัฒนาความสามารถด้านงานวิจัยของอาจารย์อย่างชัดเจน และมีการดำเนินงานด้านวิจัยโดยยึดหลักว่า ให้นักวิจัยเหล่านี้มีความสุขในสิ่งที่เขาได้ทำ ได้ทำวิจัยในเรื่องที่เขาสนใจในบรรยากาศวิชาการที่เอื้อต่อการทำวิจัย โดยมีการสนับสนุน

เครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในการวิจัยอย่างเพียงพอ สะดวกและพร้อมในการใช้งาน มีเงินงบประมาณของรัฐบาลให้การดูแลรักษาอุปกรณ์ต่างๆ ในเรื่องสถานที่ มหาวิทยาลัยมีสถานที่จำกัด มุ่งให้เกิด Connection คือไม่จำเป็นว่างานชนิดเดียวกันต้องอยู่ในพื้นที่เดียวกัน สามารถกระจายไปในหลายๆ พื้นที่ได้ เป็นกลยุทธ์ให้มีศูนย์ขึ้นมาเป็น virtual สร้างศูนย์เป็น network ให้อาจารย์ร่วมกันเขียนโครงการวิจัย โดยมหาวิทยาลัยให้งบประมาณสนับสนุน infrastructure มีการสนับสนุนเงินทุนให้อาจารย์ไป present ผลงาน ให้ไปปีละ 1 ครั้ง สูงสุด 1 ล้านบาท ต่อ 1 หน่วย โดยอาจารย์ต้องแสดงศักยภาพด้านการทำวิจัยให้ปรากฏ เช่น ต้องแสดงความสนใจอย่างชัดเจน ต้องมี Rescardh Profile ที่ชัดเจน

ในด้านการจัดสรรงบประมาณและเงินทุนวิจัย มหาวิทยาลัยได้รับงบประมาณแผ่นดินส่วนหนึ่ง งบประมาณของมหาวิทยาลัยเองส่วนหนึ่ง และเงินทุนอุดหนุนจากภายนอกอีกส่วนหนึ่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยแบ่งการให้ทุนเป็น 3 Category แบบที่ 1 ได้แก่ อาจารย์ใหม่ ปีแรกให้ทุน 120,000 บาท ปีที่ 2 ให้อีก 80,000 บาท ให้ลดลง เพราะต้องการให้อาจารย์ใหม่ได้ไป join กับ center ต่างๆ ที่มีอยู่ กระจายอยู่ตามคณะต่างๆ ทั้งหมด 40 แห่ง เพื่อให้ได้ฝึกฝนทักษะและประสบการณ์ด้านการทำวิจัยและตัดสินใจว่า ตนเองสนใจงานวิจัยลักษณะใด สำหรับขั้นตอนการจ่ายเงินทุนก็ทำให้ไม่ยุ่งยาก ไม่ได้ลงรายละเอียดมากมาย ให้ต้องหนักใจจะให้มีอาจารย์ที่เลี้ยง 1 คน ไว้ให้คำปรึกษาในทุกเรื่อง ทุนแบบที่ 2 พวกที่ทำวิจัยร่วมกับ CE แล้ว CE สามารถขอทุนวิจัยรัชดาภิเษกได้อยู่แล้ว มหาวิทยาลัยค่อนข้างสนับสนุนให้อาจารย์ทำงานวิจัยขนาดใหญ่ และทำเป็นที่ลักษณะการกระตุ้นงานวิจัยของมหาวิทยาลัย จะเป็นในลักษณะ Across Spectrum นักวิจัยสมัครเล่น นักวิจัยมือใหม่ควรได้ join กับนักวิจัยมืออาชีพสามารถเขียน Research Unit ได้อย่างต่อเนื่อง มี Publication ไม่ต่ำกว่า 3 ปี สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี มีการบริหารงานได้ดีนักวิจัยใหม่ที่มีความสามารถดังกล่าวก็สามารถเป็น CE ใหม่ได้นี้เป็นกลยุทธ์เท่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้

งานวิจัยที่ปรากฏของมหาวิทยาลัยจำแนกได้เป็น 3 ประเภทใหญ่ๆ กลุ่มแรก คือ Basic Research จำเป็นต้องทำ คือการสร้างองค์ความรู้หลัก กลุ่มที่ 2 คือ Applied Research คืองานวิจัยที่ใช้ความรู้ที่มีอยู่ให้เกิดผล มักจะเป็น commission research คือ มีโรงงานอุตสาหกรรม ออกทุนวิจัยให้ทำวิจัยเพื่อนำไปใช้ประโยชน์หรือแก้ปัญหาเฉพาะเรื่อง ไม่ใช่วิจัยสร้างองค์ความรู้ใหม่ กลุ่มที่ 3 คือ Research & Development การวิจัยและพัฒนา ใช้องค์ความรู้ที่เรามีอยู่ไปทำงานวิจัยเพื่อแก้ปัญหาพร้อมๆ กับเกิดความรู้ใหม่ขึ้นมา สามารถนำไปพัฒนางานให้ดีขึ้น

ในช่วงที่ได้เข้ามาบริหารงานด้านงานวิจัยของมหาวิทยาลัย สิ่งที่พบว่าเป็นปัญหามาก ได้แก่ ด้าน Research Management และการขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงานต่างๆ กับหน่วยงานวิจัย

ถ้าจะให้เกิดวัฒนธรรมวิจัยของอาจารย์แบบที่ควรจะเป็นตามเจตคติของคน มหาวิทยาลัยวิจัย คือ มหาวิทยาลัยที่ใช้ความรู้จากการวิจัยสอนหนังสือ ประสบการณ์สามารถเปิดโลกทัศน์ เพราะฉะนั้น การที่เราส่งคนให้ไปเรียนหนังสือ แล้วรีบเร่งให้จบเป็นวิธีที่ผิด ถ้าต้องการเป็น มหาวิทยาลัยวิจัย อย่าใช้แต่การเรียนการสอน ต้องมีบรรยากาศที่ทำให้อยากทำวิจัย เงินทุนอาจไม่ใช่เรื่องใหญ่ แต่บรรยากาศ ได้แก่ เครื่องมือ อุปกรณ์ เวลา ความเข้าใจเกี่ยวกับงานวิจัยของผู้บริหารทุกระดับการบริหารจัดการเพื่อที่จะให้เกิดสิ่งต่างๆ เหล่านี้ ต้องปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมวิจัยภายในองค์กร มหาวิทยาลัยเสียใหม่ ให้เชื้อต่อการทำวิจัยให้มากขึ้น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวพงษ์พัชรินทร์ พุทธิวัฒน์ เกิดเมื่อวันที่ 28 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2504 จังหวัดสุพรรณบุรี สำเร็จการศึกษาศิลปศาสตรบัณฑิต เกียรตินิยมอันดับ 2 สาขาวิชาจิตวิทยาและการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ปีการศึกษา 2525 และสำเร็จการศึกษาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยวิทยา คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีการศึกษา 2531 ปัจจุบันดำรงตำแหน่งหัวหน้าภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย